

САРОБГА

АЛДАНГАНЛАР

ҚИСМАТИ

САРОБГА АЛДАНГАНЛАР ҚИСМАТИ

**ТОШКЕНТ
“ZAMON-PRESS-INFO NASHRIYOT UYI”
2017 йил**

Лойиҳа раҳбари:
Фирдавс Абдуҳолиқов

Тўпловчи ва масъул муҳаррир:
Рустам Жабборов

Ватан – муқаддас, унинг ҳар қарич ерини кўз қорачиғидек асраш, тараққиёт-ти, келажаги учун хизмат қилиш – барчамиз учун шараф. Аммо, билиб-билмай, саробга алданиб, хоинлар қутқусига учиб, Ватанга хиёнат қилган кимсалар охир-оқибат пушаймонга ботадилар. Мазкур китобда ана шундай юртдошларимизнинг надоматга тўла мактублари, уларнинг яқинлари томонидан билдирилган фикр-мулоҳазалар ўз аксини топган. Тўплам кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2635-сонли хулосаси асосида нашрга тайёрланди.

2322/1

СЎЗБОШИ

АЗИЗ КИТОБХОН!

Кўлингиздаги мазкур китоб бугунги куннинг энг долзарб муаммоларидан бири — терроризм ва унинг хатарли оқибатларига бағишланади. Биламизки, бу иллат юрт, чегара, миллат ва ёш танламайди. Унинг даҳшатли тўлқини каттаю кичикни, ёшу қарини, эркагу аёлни бирдек ўз қомига тортиши мумкин. Афсусуки, ана шу ба-лойи азим қомига илиниб қолаётганлар орасида ҳамюртларимиз ҳам учраб турибди. Билиб-билмай, турли зарарли оқимлар таъсирига бери-либ, залолат гирдобига ботаётган, ғаразли кучлар ноғорасига ўйнаётган, кўзини зулмат пардаси тўсиб, ўз халқига, Ватанига хиёнат қилаётганлар охир-оқибат қилган хатоларини англаб, қилмишига мингдан-минг пу-шаймон бўлиб қолмоқда.

Ана шундай хатти-ҳаракатлари учун қонунга мувофиқ тарзда жавоб-гарликка тортилаётган ҳамюртларимиз вақтида нотўғри қарор қабул қилгани, ўзи қилаётган ишнинг мазмун-моҳиятини тушуниб етмаганини сидқидилдан эътироф этишади. Ушбу китоб ана шу афсус ва надомат-лар, бундай хатти-ҳаракатларга нисбатан ҳаққоний муносабатларни ўзи-да жамлаган.

Мазкур китоб икки қисмни ўз ичига олади. Тўпламда қилган хатоси учун жиноий жавобгарликка тортилган, жазони ижро этиш муассасаси-да жазо муддатини ўтаётган ёхуд ўтаб қайтган ҳамюртларимизнинг чин дилдан билдирган иқрорлари, надоматлари, шунингдек, уларнинг оила аъзолари, яқинлари, маҳалладошлари томонидан йўлланган мактубла-ри жой олган.

Албатта, ушбу мактубларга таҳририят ходимлари томонидан бади-

ий тил ва услуб нуқтаи назаридан жузъий ўзгартиришлар киритилган. Бироқ уларнинг мазмунига халал етказадиган даражада таҳрирга йўл қўйилмади. Мактуб муаллифлари айтмоқчи бўлган барча фикр-мулоҳазалар, мақсаду муддаолар ўз шаклини сақлаб қолди. Улар яқин давр ичида “Даракчи”, “Суғдиёна”, “Даракчи плюс” газеталарида, Darakchi.uz сайтида чоп этилди. Мактублар матбуотда эълон қилинган, кўплаб муштарийларимиз ўз фикр-мулоҳазалари, муносабатларини таҳририятимизга йўллашди.

Биз кўплаб мухлисларимизнинг талаб ва истакларини инobatга олган ҳолда бир неча ой ичида газеталаримизда чоп этилган мактубларни алоҳида тўплам кўринишида чоп этишга қарор қилдик. Маълум сабабларга кўра, китобдаги айрим исм-фамилиялар ўзгартирилди.

Мазкур мактубларни бизга етказишда ўз ёрдамларини аямаган ҳуқуқ-тартибот идоралари, жазони ижро этиш муассасалари мутасаддиларига ўз миннатдорлигимизни билдирамыз. Тўплам ўз ўқувчиларини топади, кўпгина ҳамюртларимиз учун оқу қорани, ҳақ билан ноҳақни, пасту баландни, яхшию ёмонни ажратишда муҳим қўлланма бўлади, деган умиддамыз. Китоб юзасидан фикр ва мулоҳазаларингизни кўтиб қоламыз.

ТАҲРИРИЯТ

ҒАФЛАТ БАЛОСИДАН АСРАСИН

Муборак динимизнинг қутлуғ номи – “Ислом” сўзининг истилоҳий маъноларидан бири “тинчлик”, “саломатлик” деганидир. Динимиз ўн тўрт асрдан бери бутун инсониятни тинчликка, бағрикенгликка, эзгуликка чорлаб келаётир. Зотан, бугун дунёнинг турли нуқталарида биродаркушлик, зулм, хунрезлик, қуролли низолар, можаролар давом этиб турган бир пайтда юртимизда ҳукм сураётган тинчлик, осойишталик Яратганнинг бизга, кўп миллионли Ўзбекистон аҳлига кўрсатаётган чексиз марҳаматидир.

Йигирма беш йилдики, халқимиз ҳурликда, истиқлол аталмиш бебаҳо неъматдан баҳраманд бўлиб яшаб келаётир. Бу дориламон кунларга етишмоқ учун миллатимизнинг не-не асл фарзандлари, мард ва жасур ота-боболаримиз азиз жонларини қурбон қилганларини ҳам яхши биламиз. Истибдод тузумининг халқимизни теран илдишлари, тарихий қадриятлари, дин-диёнатидан жудо этишга қаратилган қаттол сиёсатини ҳам кўпчилик яхши эслайди.

Ўтган асрда қанча-қанча юртдошларимиз фарзандининг қулоғига азон айтгани, отасига жаноза ўқитгани учун қаттиқ итобу азобларга дуч келгани ҳам айни ҳақиқат. Имом ал-Бухорий, Имом ат-Термизий, Баҳоуддин Нақшбанд, Абу Мансур Мотуридий сингари мутафаккирларимизнинг қадамжолари оёқости қилингани, хароб аҳволга келиб қолгани, уйдан араб имлосидаги бир варақ қоғоз чиққани учун “халқ душмани” аталиб, қатағонга учрагани ҳам айни ҳақиқат.

Марҳум Юртбошимиз, Ўзбекистоннинг Биринчи Президенти Ислон Каримов (қабрлари нурга тўлсин) ташаббуслари билан юртимиз ҳали мустақил деб эълон қилинмаган бир пайтда Рамазон ва Қурбон ҳайитининг биринчи кунини байрам деб эълон қилиш тўғрисидаги фармонлари имзоланди. Мамлатимиз истиқлолга эришган илк дамлардан бошлаб, юртимизда энг аввало халқнинг дину иймони, виждон ва эътиқод эркинлигини ҳимоялашга катта эътибор қаратилди.

Истиқлол йилларида барча қадриятларимиз қатори муқаддас динимиз ҳам халқимиз, Ватанимиз ҳаётида ўз ўрнини эгаллади. Тарихий қадамжолар, буюк аждодларимизнинг бой маънавий меросига бўлган эътибор юксалди. Бугун юртимиз муслмонлари ўз ибодатларини эмин-эркин адо этишлари учун барча шароитлар яратиб берилган. Масжидларимиздаги ободлик, файз, мунавварлик ҳар қандай инсонда ҳайрат уйғотади. Ҳар йили минглаб ватандошларимиз ҳаж ва умра зиёратларини адо этиб келишмоқда. Давлатимиз томонидан ҳожиларимизга яратилган шарт-шароитларни кўриб, бошқа юртларнинг ҳожилари ҳам ҳавас қилишганини кўп бор кўрганмиз, эшитганмиз.

Бугун ўз истиқлолининг 25 йиллик тўйини нишонлаган Ватанимиз, Яратганга шукрлар бўлсинки, тобора юксалиб, ривожланиб бораётир. Мамлакатимизда ҳукм сураётган тинчлик, осойишталик ҳар биримиз учун беназир, бетимсол неъмат. Ана шу тинчлик туфайли ҳар кун эрталаб ҳар биримиз хотиржамлик билан болаларимизни боғчага, мактабга жўнатамиз, ўзимиз ҳам бемалол ишга отланамиз. Ҳолбуки, бундай тинчлик, хотиржамлик минглаб замондошларимизнинг ушалмас орзусига айланиб турибди.

Яқинда самолётда бир хорижлик спортчи билан ёнма-ён ўтириб келдим. У қирғинбарот авжига минган юртдан экан. Ўн ой ичида ўттиз олти нафар яқин қариндошидан ажралганини кўзда ёш билан айтиб берди. Юртида бирор яқини, қондоши қолмабди.

Бироқ, афсуски, атрофга теран кўз билан қарамайдиган, мана шу тинч, фаровон, осойишта ҳаётимизни кўролмайдиган, юртимизга ҳам нифоқ, хунрезлик, қатлу қирғин уруғини сепишга уринаётган ёвуз кимсалар йўқ эмас. Улар ўз бузғунчи ғоялари билан одамларимизни, хусусан, ёшларимизни ўз

Йўлига оғдириш учун ҳар қандай ҳийлаю найрангларини ишга солишмоқда. Энг ачинарлиси, бундай кимсалар азалдан поклик, эзгулик, меҳр-оқибат дини бўлган Исломни, мусулмончиликни ниқоб қилишган. Улар амалга ошираётган хунрезликлар, ваҳшийликлар тўфайли дунё аҳли Ислом ҳақида, мусулмонлар ҳақида мутлақо ноўрин тасаввур ва ҳулосаларга боришмоқда.

Ҳолбуки, Ҳақ Субҳонаҳу ва таъоло Қуръони каримда:

﴿ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ﴾

“Аллоҳнинг наздидаги мақбул дин бу Исломдир” (Оли Имрон, 19-оят), дея марҳамат қилади. Ана шу муборак фикрнинг давоми сифатида, бандаларнинг ўзича турли йўл ахтариб, ҳар хил фирқаларга бўлиниб кетишининг олдини олиш мақсадида яна бир ояти каримада **“бу кун сизга динингизни мукамал қилиб бердик”**, дейилади.

Дарҳақиқат, динимиз ҳар жиҳатдан мукамал, унинг турли оқимларга, тўдалар ва тўдабошиларга ҳеч қандай эҳтиёжи йўқ. Бу дин эзгулик, ёруғлик, хотиржамлик, мусаффолик, тинчлик, тенглик, биродарлик, қувонч, хушнудлик динидир.

Бугун турли жарангдор, ялтироқ номлар билан аталаётган гуруҳлар – у хоҳ “Ҳизбут таҳрир” бўлсин, хоҳ “акромийлар”, хоҳ “салафийлар”, хоҳ “Нур” ёки “жиҳодчилар” бўлсин, Исломдан ўз чиркин мақсадларига эришиш, ҳоқимият, куч-қудрат ва давлатга эга чиқиш учун восита сифатида фойдаланишмоқда, холос.

Ҳақ Субҳонаҳу ва таъоло каломида марҳамат қилиб айтадики:

﴿ وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهَاجِرَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصَلِحُونَ ﴾

“Эй Муҳаммад) Роббингиз аҳолиси ислоҳ қилувчи (обод қилувчи) бўлган юртларни зулм ила ҳалокатга дучор қилувчи бўлмади” (Ҳуд, 117-оят).

Бугун юртимизнинг тинчлиги, осойишталигига, кексаларимиз юзидаги нурга, опа-сингилларимиз, аёлларимизнинг хушнудлигига, ёшларимиз кўзидаги шиддатга қаранг, уларнинг бари бугунги кундан, Ватанидан, ризқу

насибасидан, фаровон ҳаётидан мамнун. Ҳар бир инсон ўз меҳнати, ақлу заковати, ижоди билан юрт тараққиётига, ободлигига ҳисса қўшмоқда.

Қайси юртда шукроналик, ҳаётдан мамнунлик, иймон-эътиқод барқарор экан, ўша юртга Яратганнинг баракоти ёғилади.

Яна бир ояти каримада Парвардигор:

“Шукр қилсангиз, зиёдаси билан бераман” (Иброҳим, 7-оят), дейди.

Бироқ, на билимининг, на ақлу идрокининг, на эътиқодининг тайини бўлмаган кимсалар одамлар орасига қутқу солиб, уларни турли фирқаларга айирмоқчи, жаҳолат кўчаларига судрамоқчи бўладилар. Биз ана шундай оқимларга эргашиб, мафкураси заҳарланган айрим юртдошларимиз билан учрашиб, улар билан сўхбатлар ўтказамиз.

Биламизки, динимиз ота-онамизга ҳурмат қилишга, меҳр-мурувват кўрсатиб, уларнинг дуоларини олишга буюради.

Абу Ҳурайра (р.а.) ривоят қиладилар: Пайғамбаримиз (с.а.в.)дан “ё Расулulloҳ, кимга яхшилик қилай”, деб сўрашганда, ул Зот “аввал онангизга, кейин онангизга, сўнг яна онангизга, ундан сўнг отангизга яхшилик қилинг”, деб марҳамат қилган эканлар (Имом Бухорий ривояти).

Мен ана шундай адашган бандалардан бири билан учрашиб, ундан “ота-онангиз бормилар?” деб сўрадим. У бош ирғади. “Ахир энг аввало уларнинг розилигини олиш мўъмин кишининг олдидаги қарзлардан бири эмасми? Асл ибодат шу эмасми? Жаннат оналарнинг оёқлари остида-ку? Аввал уларнинг розилигини олмайсизми?” дедим. Ҳалиги йигит менга тикилиб қолди: “Онанинг розилигини айтяпсизми? Сиздан бир нарса сўрамоқчиман: бир коса сигир сути қанча туради?” “Фалон пул турса керак”, дедим. “Яхши, унда мен ҳам биродарларимга хат ёзаман, ҳисоблаб, сиз айтган нарҳда онамга эмизган сутининг пулини етказишадими”. Бу гапни эшитиб, баданим музлаб кетди. Менимча, ортиқча изоҳга ҳожат бўлмаса керак.

Ҳолбуки, Қуръони каримда шундай оят бор:

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا
يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌ
وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا

“Парвардигорингиз ёлғиз Унинг Ўзига ибодат қилишларингизни ҳамда ота-онага яхшилик қилишларингизни амр этди. Агар уларнинг (ота-онангизнинг) бирови ёки ҳар иккиси сенинг қўл остингда кексалик ёшига етсалар, уларга қараб “уф” тортма ва уларнинг (сўзларини) қайтарма! Уларга доимо яхши сўз айт!” (Исро, 23-оят).

Мана шу мисолнинг ўзиёқ бундай оқимлар вакилларининг дину дёнатдан нақадар олислаб кетганидан далолат эмасми? Улар қай тил билан ўзларини содиқ, солиҳ мусулмон, дея оладилар? Бу оқимлардан қай бирини Ислом арконлари, тартиб-қоидаларига амал қиляпти, дея оламиз? Ўзлари босиб олган ҳудудни “Ислом давлати” деб атаб, бегуноҳ инсонларни шафқатсизлик билан қатл этаётган, норасида қизларни зўрлаб, оилали муслима аёлларни бадном қилаётган босқинчиларни-ми? Тинч мамлакатларда ўз юмушлари билан машғул бўлган одамлар орасида теракт содир этиб, қон тўкаётган “Ал-Қоида”ними? Ўқувчи қизларни ўғирлаб, улар билан ҳайвоний эҳтиёжларини қондириб, кераксиз пайтида ўлдириб ташлаётган “Боко ҳарам”ними? Ўз халқи, ўз миллатдошлари бошига мислсиз кулфатлар ёғдириб, ўз Ватанини жаҳаннамга айлантираётган “Толибон”ними? Ота-онасига, Ватанига хиёнат қилиб, дарбадарликда ҳар қандай хунрезликдан қайтмай юрган “Ўзбекистон ислом ҳаракати” аъзолариними? “Шаҳвоний суратлар ва видеолавҳаларни кўриш, номаҳрам аёл билан ўпишиб кўришиш – ҳалол” деб “фатво” берадиган “ҳизбут-таҳрир”чиларни?

Дарвоқе, яқинда жазо муддатини ўтаётган водийлик, собиқ “ҳизбут-таҳрир”чилардан бири билан сўхбатлашдим.

“Мен водийда анча-мунча кишиларни шу оқимга даъват қилганман, – дейди ҳалиги акамиз. – Кўплаб “биродар”ларга бошчилик қилганман. Хо-

риждаги раҳнамоларимиз билан тез-тез боғланиб турардим. Кунларнинг бирида Лондондан “одамлар иштирокида намоиш ўтказиш” тўғрисида кўрсатма берилди. Аммо мен бундай қилолмасдим. Чунки одамларимиз кам, улар билан кутилган натижага эришиб бўлмасди. Ҳаммамизни тутиб, қамаб қўйишлари мумкин эди. Мен ана шу ҳолатни бориб тушунтириш учун амаллаб юртимиздан чиқиб, Лондонга йўл олдим. Катта шаҳардан “Ҳизбут-таҳрир”нинг бош идорасини топиб бордим. Навбат кутиб, “раҳбар”нинг олдига кирдим. Қарасам, кўринишидан умуман мусулмонга ўхшамайдиган бир ажнабий ўтирибди. Оғзида сигара, олдида хилма-хил спиртли ичимликлар... Адашиб қолдиммикин, деб қайтиб чиқмоқчи эдим, ортимдан чақирди. “Сен фалончимисан?, – деб сўради. – Нега айтилган ишни қилмадинг? Сенга нима учун отнинг калласидек пул беряпмиз?”. Мен унга вазиятни тушунтирдим. Бор одамларимиздан ҳам айрилиб қолишимиз мумкинлигини айтдим. Шунда ҳалиги ажнабий менга қараб, “бизга худди шу керак, Ўзбекистонда оддий диндорларни қамашяпти”, деган шов-шув керак. Шу билан бутун дунёни оёққа турғизамиз,” деди. Мен ана шундагина уларнинг асл мақсадини тушундим. Кўзим очилди. Дарҳол юртимизга қайтиб, ички ишлар ходимларига таслим бўлдим. Мен туфайли шу йўлга кирганларнинг олдига бориб, қасам ичиб, ҳалиги воқеани айтиб бердим. Аммо уларнинг кўпчилиги менга ишонишмади, сотқинга чиқаришди”...

Ҳа, Аллоҳ инсоннинг қалбини муҳрлаб, ақлдан, ҳидоятдан мосуво қилиб қўйса, шундай бўларкан.

Қуръони каримдаги яна бир оятдан парча келтириб ўтмоқчиман:

لَهُمْ قُلُوبٌ لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا
 وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ
 أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

“...Уларда қалблар бор, лекин улар билан “англамайдилар”. Уларда кўзлар бор, лекин улар билан кўрмайдилар. Уларда қулоқлар бор, лекин

улар билан эшитмайдилар. Ана ўшалар ҳайвонлар кабидирлар. Балки, улар (янада) адашганроқдирлар. Айнан ўшалар ғофиллардир” (Аъроф, 179).

Азизлар, Яратгандан ёлвориб сўрайлик, ҳар биримизни ана шундай ғофиллар қаторига түшиб қолишдан асрасин. Ўғил-қизларимиз, авлодларимиз ўз юртига, Ватанига, халқига содиқ инсонлар бўлиб етишишини, ғафлат ва жаҳолатдан йироқ бўлишини насиби рўзи қилсин.

Амийн, йа Роббал-ъаламийн!

*Одилхон кори Исмоилов,
Шайхонтохур туман бош имом-хатиби*

БИРИНЧИ ҚИСМ

ПАНЖАРА
ОРТИДАН МАКТУБЛАР

АДАШГАН ИГНАНИНГ ҚИЙШИҚ ЧОКЛАРИ

“Болалигимдаги узун қиш кечаларини эсласам, онамнинг кўрпа ё тўн қавигани кўз олдимга келади. Тўғриси, ўшанда игна ва ипнинг ҳаракатини қизиқиш кузатардим. Эътиборимни тортгани — игна қаёққа юрса, ип ҳам унинг ортидан эргашарди. Онам баъзан игнани нотўғри санчар, шунда тикаётган нарсасидаги чоклар ҳам қийшайиб қоларди. Камига қўлини ҳам жароҳатлаб оларди.

Менга қўшилиб, укам ҳам тўғри йўлдан адашгач, шу қийшиқ чоклар ҳақида кўп ўйлайдиган бўлиб қолдим...
Онам мени дунёга келтираётганда қаттиқ касал бўлиб қолган экан. Бобом ва отам маслаҳат қилишиб, ҳаёт зарбаларига чидамли бўлсин, деб менга Айюб, кейинчалик укамга Собиржон деб исм қўйган экан. Бироқ биз ота-бобомизнинг бу муқаддас ниятини амалга ошира олмадик, улар истагандек чидамли, сабрли, шукр қилувчи фарзандлар бўлмадик. Албатта, “сўнгги пушаймон ўзингга душман”, деган нақл бор, бироқ менинг бу қисматим кимларгадир зора ибрат бўлса, улар мен каби тўғри йўлдан адашмаса, кўнглим бир нафас таскин топармиди?..

Оилали бўлганимдан кейин, айниқса, ўғлим туғилганидан кейин бирданига кўпроқ пул топгим келиб қолди. Тўғриси, данғиллама ҳовли қургим, машиналар мингим келарди. Буларнинг бари осонликча пайдо бўлиб қолса, дердим. Шунинг учун қишлоқда бир ишни ёлчитмай туриб,

оила аъзоларимнинг, айниқса, аелимнинг оху зорига қарамай 2013 йили ёз ойларида Россияга ишга кетдим. Уфа шаҳрида мени ён туманимиз — Шаҳрисабздан бўлган Фазлиддин, Собит исмли йигитлар кутиб олди. Улар машина таъмирлаш цехида ишлар ва ўша ерда яшар экан. Шу ёққа олиб боришди. Жойлашиб олганимдан кейин Фазлиддиннинг отаси Раҳмиддин ака, яна Ҳайдар исмли йигит билан танишдим. Эртаси куни наманганлик Абдуллоҳ деган йигит келди. Уларнинг барчаси жамоат бўлиб намоз ўқишди. Кўпдан ажралмай, деб улар сафига кирдим.

Фазлиддин иш топгунимча яшаб туришим учун шу цехдан жой берди. Унинг қилган яхшилиги кўзимга кўп кўриндим, нима деса, қулоқ қоқмай тинглайдиган бўлиб қолдим. Фазлиддин “бизга қўшилиб, динга кинг, ҳам тўғри йўлдан юрасиз, ҳам роса кўп пул топасиз”, деди. Диний саводим ҳаминқадар бўлгани учун у диний мавзуда қандай гап айтса, берилиб тинглардим. Афсус, ўшанда бу гаплар қанчалик тўғри-нотўғрилиги ҳақида ўйлаб ҳам кўрмаган эканман. Нима деса, ишониб кетаверибман.

Бир куни Фазлиддин ноутбукни очиб, ҳижрат, жиҳод ҳақидаги маърузаларни кўйиб берди. Тинглаб бўлганимдан кейин “хўш, тўғри йўлни топдингизми?”, деб сўради. Ўзимда эмасмидим ё эсанкириб қолгандимми, ёки йўқ десам, кўчага қувиб юборишидан қўрқдимми — билмадим, негадир, “ҳа”, деб юбордим. У бўлса, кулиб “унда “беш”ни ташланг, энди биродар бўлдик”, деди.

Шу-шу, ҳар куни соатлаб ҳижрат, жиҳод ҳақида маърузалар тинглайдиган, соқол кўйиб, “жиҳод қилаётган” “биродар”лар ҳақида видеороликлар кўрадиган бўлдик.

Боя айтганим — наманганлик Абдуллоҳ деган йигит бир татар аелига ўланган экан. У ҳам кунора хонамизга келиб турар, Фазлиддин, Собит, Ҳайдар билан бирга “тезроқ Покистонга ҳижратга чиқиб, жиҳод қилишимиз керак”, дерди. Фазлиддиннинг отаси Раҳмиддин ака эса уларни ортга қайтариш тугул, тинмай рағбатлантирарди.

Бир ойча доимий иш тополмай, улар билан яшадим. Абдуллоҳга қўшилиб, кунлик ишга чиқиб юрдим. Ишда юрсак — Абдуллоҳ, цехга қайт-

сак — Фазлиддин тинмай ҳижрат ва жиҳод қилиш кераклигини айтаверарди. Улар менга интернетдаги “Одноклассники” тармоғидан профил очиб, “дўстлар” топиб беришди. Энди ҳижрат ва жиҳод ҳақида виртуал “дўст”лар билан ҳам тез-тез гаплашадиган бўлдик.

Қўп ўтмай, божам Шерали келди. Бир ой ўтгач, Уфадаги уйларнинг биридан ижарага уй топилди. У ерга ҳаммамиз кўчиб ўтдик. Абдуллоҳ шу яқин орадаги мебель ишлаб чиқарадиган цехдан иш топди. Бирга ишлай бошладик. Икки ой ўтмай, сентябрь бошларида Раҳмиддин ака, ўғли Фазлиддин, Собит, Покистонга, Ҳайдар эса Туркияга “ҳижрат” қилишга чиқиб кетди. Абдуллоҳ уларнинг барча ҳужжатини тўғрилаб, кузатиб ҳам қўйди. Мен эса қолдим.

Ўша кунлари уйга қўнғироқ қилсам, укам Собиржон “ака, коллежни битириб, диплом олдим, олдингизга бориб ишламоқчиман”, деди. Менинг ўрнимда бошқа одам бўлганда, “ўка, бу ерда нима қиласан, ундан кўра, ана, давлатимиз коллеж битирувчиларини иш билан таъминлаяпти, бирор ишни бошлайман, деса, банклар кредит беряпти, шулардан фойдаланиб, тайинли ишнинг бошини тут”, дермиди?

Аммо ёнимга укамни чақириб, яна бир хатога йўл қўйдим. Укам ҳам биз билан мебель цехида ишлай бошлади. Абдуллоҳ бизга бош: ишдан кейин квартирага қайтганимиздан сўнг унинг ноутбукида Сурия, Ироқ, Афғонистондаги жангарилар ҳақида видеороликларни кўрардик. Абдуллоҳ эса уларни нуқул мақтар, “биродарларимиз бутун дунёни қўрқувда ушлаб турибди”, дерди.

У бир кунни квартирамизга чечен миллатига мансуб Аслан деган йигитни бошлаб келди. Икки марта бирга ўтирдик. Кейин Аслан экстремистик оқимларга қўшилгани учун қамоққа олинди. Милиция ходимлари келиб, божам Шералини ва Абдуллоҳнинг самарқандлик таниши Абдусалимни олиб кетишибди. Улар Аслан билан яқин таниш эмаслигини айтгач, қўйиб юборибди. Участка нозири бизни ҳам сўраб-суриштира бошлади. Божам Шерали “уйга кетаман”, деб туриб олди. Укам иккаламиз қолдик, лекин энди кузатувга олингандик.

Шунинг учун ўйлаб-ўйлаб, Туркияга кетган Ҳайдарга қўнғироқ қил-

дим. Маслаҳат олмоқчи эдим. Ҳайдар эса “Уфада қолсаларинг, аниқ қамаласизлар, яхшиси, бу ёққа келинлар, иш бор, ҳаёт зўр”, деди. Туркияга қандай боришни билмасдим. Ҳайдар менга Санкт-Петербургда яшайдиган шаҳрисабзлик Дилшоднинг телефон рақамини берди.

Октябрь ойида поездга ўтириб, Санкт-Петербургга жўнадик. Бизни Дилшоднинг жияни кутиб олиб, квартирасига олиб кетди. Кечқурун Дилшод билан кўришдик, танишдик, Туркияга кетмоқчи эканимизни айтдик. У паспортларимиз ҳамда самолёт чиптасига пул олиб, қирғизистонлик Абунур деган одамни аэропортга жўнатди. Абунур икки соатда ишимизни битказди. Эртасига Кишинёвга, у ердан Истанбулга ўчдик. Ҳайдарнинг квартирасида ўн беш кун яшадик. Сўнг у бизга бир мадрасадан яшашга жой, мебель цехидан эса иш топиб берди. Бу мадраса эса ҳижрату жиҳод ҳақида “ваъз” ўқийдиганларнинг нақ уяси экан...

Ишга жойлашганимдан уч кун ўтмай, укам қўнғироқ қилиб, “ака, Сурияга кетяпман”, деди. “Бу нима деганинг?” десам, “қарорим қатъий: ҳозироқ жўнайман”, деб телефонни ўчирди.

Энди ўйлайман: ўшанда нега дарҳол мадрасага қайтиб, укамни йўлдан қайтармадим? Нима учун бемалол ишимни давом эттиравердим? Менимча, ўшандаёқ онгимга экстремистларнинг ғоялари ўрнашиб ўлгурган, балки шунинг учун укамнинг “Сурияга жиҳодга кетяпман”, деган гапини жуда оддий қабул қилгандирман?

Кечқурун мадрасага қайтганимда, укам йўқ эди...

Бир ойча ишлаб, пул топиб, мен ҳам Сурияга отландим. Мақсадим — укамни топиш ва ортга қайтариш эди. Бироқ... у ерда ўзим ҳам жангарига айланиб қолдим. Яшаш учун оддий шароит ҳам йўқ, ичимлик суви муаммо, боз устига, лагердан четга чиқиш мутлақо имконсиз эди...

Қарийб бир ой жангарилар лагерида шундай шароитда яшадим: кун бўйи фақат у ёқдан-бу ёққа югуртиришар, баъзан автомат ишлатишни ҳам ўргатишарди. Айтганини қилмагани аниқ жазо кутарди. Масалан, бир тожикистонлик йигит машқларни яхши бажармагани учун қўйга ўхшатиб уч кун оёғидан дарахтга осиб қўйишди.

У ерда баъзан қора ҳижобли аёлларни ҳам олиб келишар, жангари-

*“Қамоқда бўлсам ҳам,
Ўзбекистонда эканимга шукр
қиламан!”*

лар эса уларни бугун никоҳлаб, эртасига талоқ айтиб юбораверар, ислом дини қоидаларига мутлақо зид равишда уларни деярли ҳар куни кимгадир “никоҳ”лаб беришарди. Кўнмаганларини эса беаёв зўрлашарди.

Бир куни мени қашқадарёлик йигитга қўшиб, укамнинг олдига жўнаптишди. Укам таниб бўлмас аҳволга келган, нақ зомбининг ўзи эди. Уни бирга қайтишга кўндиришга уриндим. Бироқ қулоғига гап кирадиган аҳволда эмасди.

Мени аввал лагерга, сўнг Туркиядаги ўша мадрасага қайтаришди. Агар уларга янги одамлар топиб берсам, катта пул ваъда қилишди. Сўнг Туркиядан Қирғизистонга келиб, у ердан айланма йўллар билан Ўзбекистонга кирдим. Бироқ уйимга етиб бора олмадим...

Уйимдагилар билан эса судда кўришдик...

Ҳозиргача укамдан дом-дарак йўқ: ўликми-тирикми, билмаймиз. Бунинг учун фақат ўзимни айблайман. Бироқ энди бу пушаймонлардан нима фойда?..

Мен қамоқда бўлсам ҳам, Ўзбекистонда эканимга шукр қиламан, ҳали чет элларда адашиб юрганлар қанча?! Нечаларнинг ўлиги ўша ёқларда қолиб кетди, ватангадо, кафангадо бўлиб, дайди итдай ўлим топди улар.

Яқинда уламоларимиздан бири биз билан сўхбат ўтказди. Мендан “исмингиз маъносини биласизми?” деб сўради. Бош чайқадим. Шунда уламо “Айюб исми “тўғри йўлда юрувчи”, деган маънони билдиради, лекин нега сиз исмингизга мос тақдирни танламадингиз? Ахир танлаш имконияти ўзингизга ҳам боғлиқ эди-ку!”, деди. Овозсиз йиғладим. Шундан бери ўзимни маломат қиламан: Ҳатто ўз исмим маъносини билмай, на намоз, на Қуръон ҳақида тайинли билим-тушунчам бўлмай, нима учун ҳижрату жиҳод ҳақидаги сафсаталарга ишондим? Нега ўз юртимда озод, эркин яшашнинг ўзи катта бахт экани ҳақида ҳеч ўйлаб кўрмадим? Ахир шу ерда ҳам куним ўтиб турганди, оилам оч қолгани йўқ эди-ку! Шу данғиллама уй-жой ҳам, машина ҳам бир кун насиб қиларди-ку! Нега булар ҳақида энди бу зимистонда ўтириб ўйлаяпман?!

Укам жувонмарг бўлиб кетгани, қариндош-уруғимнинг эл-юрт олдида боши эгилгани, айниқса, фарзандим бир умр отаси Ватан хоини бўлган, деган маломатни кўтариб яшаши ҳақида ўйласам, ўзимни қўярга жой топа олмай қоламан.

Бу хатимни ўқиётганларга шуни айтаман: оилангиз бағрида тинч таомланиш, осуда уйқуга ётиш, тонгда беҳавотир уйғониш, фарзандингизни кулиб эркалаш, бирор соҳада берилиб меҳнат қилиш – буларнинг ҳаммаси қандай бахт эканини биласизми?! Сизларга ҳавасим келади. Шу бахтини кўз қорачиғидек асраган, барчасига шукр қилиб яшаган, тўғри йўлдан адашмаган одам менинг аҳволимга тушмайди.

...Айтганча, ўша уламо кетаётиб, менга шундай деди: “Халқимизда “Игнақаёққаюрса, ипхамшўёққаюрар”, деган мақолбор. Бу – ота-она, ака-опалар қайси йўлдан юрса, кичиклар ҳам унга эргашади, дегани. Бу – игнани тўғри ё нотўғри ишлатиш ҳам одамнинг ўз қўлида дегани”.

Шунда... яна ўша — болалигимда онамнинг қўлига санчилган игна, унинг жароҳатлари ва қийшиқ чоклар кўз олдимга келди.”

РЎЁГА АЙЛАНГАН ОРЗУЛАР

“Сўнгги пушаймон — ўзингга душман”, дейдилар. Яна билмадим-у, лекин бу ҳикматнинг маъзини ҳеч ким мендек чуқур англамаган бўлса керак. Чунки мен ҳар куни пушаймонлик, надомат, ғам-андуҳ ичида яшаб, бундан ҳеч қандай наф кўрмаган ҳолда, Тошкент вилоятидаги жазони ижро этиш муассасаларидан бирида, симтўсиқлар ортида ўз ёғимда ўзим жизғанак бўлиб ўтирибман.

Дарвоқе, ўзимни таништирай. Мен, маҳкум Далимов Раҳмат Бўтабоевич, 1998 йилда Қашқадарё вилоятининг Яккабоғ туманида туғилганман. Туғилганимда отам ўғил кўрганидан қанчалик боши кўкка етган, эҳтимолки, “менга элдан раҳмат олиб келсин”, деган умидда исмимни ҳам Раҳматжон деб қўйган бўлса керак. Аммо минг афсуски, мен туфайли отам раҳмат эмас, элнинг лаънатини эшитди, боши эгилиб, қадди букилди....

Тўғриси айтсам, оддийгина ўзбек хонадонида туғилиб ўсганман. Оиламизда динни чуқур биладиган одам ҳам йўқ. Калимаи шаҳодат билан иккита-учта сурани чала-чулпа билишимни айтмаса, Исломдан унча хабарим ҳам йўқ эди. Рўза, намоз каби амалларни ҳам хаёлимга келтирмас, “бир куни бу ишларни ёшимиз бир жойга бориб қолганда қилармиз”, деб юрардим.

2013 йилнинг баҳор ойлари. Нима бўлди-ю Россияга бориб ишлаш ҳавасига тушиб қолдим. Аслида иш қидирса, ўзимизда ҳам бемалол топса бўлади. Мен тенги ёшларнинг кўпчилиги аллақачон ўқишни би-

тириб, масъул ишларда ишлаб юришибди. Ҳатто биргина коллеж дипломи билан ўз бизнесини йўлга қўйган, бор имкониятлардан фойдаланиб, оила тебратиб юрганлар бор. Мен эса ўзимча нималарни хаёл қилдим — кимларнингдир қутқуси билан ишлаб “мўмайгина пул топгани” Россияга жўнашга қарор қилдим.

Айтганча, укам Давлат ҳам Москвада яшайди. Иш топишга унча қийналмайман. Укамга қўнғироқ қилиб, ишламоқчи эканимни айтганимда, Давлат иш қидириб кўришини айтди. Узоқ кутмадим. Укам Москвада бир фирмада ҳайдовчилик ўрни бўш эканини айтди. Дарҳол чипта олиб, Москвага учдим. Шереметьево аэропортида укам мени қарши олди.

Биласиз, Россияда, айниқса, Москвада турар-жой топишнинг ўзи бўлмайди. Укам ҳам бир хонали квартирада етти-саккиз нафар муҳожир билан бирга яшар экан. Шу боис менга Ялта кўчасидан бошқа бир квартира топиб берди. Ҳар қалай бу ерда ҳам бир ўзим турмайман. Қутичадек кина ижарахонада беш-олти киши тиқилишиб, аранг кун кечирамиз. Бунинг устига, топган пулимизнинг ярмидан кўпи ижара пули, озиқ-овқат, яна аллакимларни “рози” қилишга кетади.

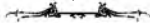
Аслида шу ерда топадиган уч-тўрт танга пулни ўзимизда ўйнаб-кулиб топсам бўларди. Аммо “олисдаги дарёнинг балиғи йирик кўринаркан-да!”

Ҳамхоналаримнинг орасида Неъмат Сафаров деган бир ўйигит ҳам бор эди. Беш вақт намоз ўқир, Худони тилидан қўймас, ҳар икки гапнинг бирида ҳалол-ҳаромдан гапирарди. Гоҳида унинг юриш-туришларига ҳавас қилар, томоқ қириб, қироат билан гапиришларини кўриб оғзимни очиб қолардим.

Кунларнинг бирида квартирада ёлғиз қолганимизда Неъмат мендан сўраб қолди:

— Менга қара, сен ўзи мусулмонмисан?

Унинг саволи менга ғалати туюлди. Ҳар қалай пешанам деярли ерга тегмаган бўлса-да, ўзимни мусулмон фарзанди деб ҳисоблардим. Худога шак келтирмайман, калима қайтаришни биламан, бировнинг ҳақидан, ҳаромдан ҳазар қиламан. Демак, мусулмонман-да!

— Ҳа, албатта, — дедим.

— Унда, нега намоз ўқимайсан?

Очиғини тан олдим.

— Билмайман-да!

— Сен кофирсан, — деди у менга бармоғини ниқтаб. — Намоз ўқимай туриб, қанақасига ўзингни мусулмон деб ҳисоблайсан? Ахир намоз бу мўъмин кишининг меърожи, дейдилар. Намоз ўқимаган одамда иймон бўладими? — У шундай дея намознинг фазилатлари ҳақида узундан-узоқ маъруза ўқиб кетди.

— Менга ўргатинг, албатта, ўқийман, — дедим унинг гапларидан ўзимни анча айбдор ҳис этиб.

Шу тариқа мен ҳар куни Неъмат билан бирга беш маҳал намоз ўқий бошладим. Ишдан бўш пайтларимизда Неъмат мени масжидларга олиб борар, турли китобларни ўқиб берар, ноутбукидан менга ҳар хил фильмлар, видеолавҳаларни кўрсатарди.

Бу лавҳаларнинг кўпи Сурия, Ироқ Афғонистон каби мамлакатларда бўлаётган қирғинбарот урушлар ҳақида эди. Тўғриси, мен бу давлатларда ким, нима сабабдан ва ким билан урушаётганини тўлиқ билмасдим. Лавҳалар қачон, қаерда суратга олинган, унда ўлган киму ўлдирган ким эканини ҳам аниқ билмасдим. Сиёсий қарашларим ҳаминқадар эди-да!

— Кўряпсанми? — дерди Неъмат видеотасвирларда ўққа учиб, портлаш пайтида вайроналар остида қолиб нобуд бўлаётган одамларни кўрсатиб. — Малъун кофирлар бизнинг мусулмон биродарларимизни қанчалик ваҳшийларча ўлдиришяпти? Мусулмонлар бир-бири учун ака-ука, опа-сингил эканини биласанми? Биз қандай мусулмон бўлдикки, кофирлар ўз биродарларимизни қўйдек бўғизлашига, портлатиб юборишига, сингилларимизнинг номусини топташига, фарзандларимизни ўлдиришига жимгина қараб турсак?

Мен бу каби лавҳаларни деярли ҳар куни кўрар, ич-ичимдан “кофир”ларга нисбатан нафратим, ғазабим тобора улғайиб борарди. Гоҳида мен ҳам қўлимга қурол олиб, “биродарларимиз”ни хўрлаётган кимсаларнинг пешанасидан отгим келарди.

— Раҳмат, — деди бир куни хонага жўшқин кайфиятда кириб келган Неъмат. — Қачонгача бу лавҳаларни кўриб, ғазабимизни тийиб юрамиз? Аслида, ҳозир ҳар бир мусулмон дунёнинг қаерида бўлишидан қатъи назар, мазлум биродарларимизнинг ёнига бориб, уларни ҳимоя қилмоғи керак. Бу урушда ўлганлар шаҳид, ўлдирганлар ғозий бўлади.

Унинг гаплари мени ҳам жўштириб юбормоқда эди. Фақат қандай йўл билан “биродарларимиз жабр-зулм остида қолган ҳудудларга бориш”ни билмасдим. Агар кимдир менга чипта тутқазса, дарҳол ўша ёққа қанот чиқариб учган бўлардим.

— Шуюм баҳонами? — ажабланди Неъмат менинг гапларимни тинглагач. — Сен шунча ишлаб топган пулингни нима қиялпсан?

— Уйга, ота-онамга юбораман, — деб ростини айтдим.

— Тушунарли, — заҳарханда қилди Неъмат. — Ота-онанг сен жўнатган пулни олиб, еб-ичиб, ялло қилиб юраверсин. Бу ерда эса минглаб “биродар”ларимиз очдан ўляпти. Бомбалар ёмғири остида минг бўлакка бўлиниб кетяпти-ю, топган гапингни қара! Жиҳод қилиш керак, биродар, жиҳод!

Мен каллаварам ўшанда “жиҳод” ўзи нималигию кимларга қарши қўлланишини яхши билганимда бу аҳволга тушиб ўтирмаган, лоақал “ака, унда ўзингиз нега жўнамаяпсиз жиҳодга”, деб сўраган бўлардим.

— Хўп, мен жиҳодга бордим ҳам дейлик. Лекин мен қаерга бораман, кимга учрайман? Ҳали умримда қўлимга қурол олмаган бўлсам, қандай қилиб жанг қиламан?

Саволимдан Неъматнинг юзи ёришгандек бўлди:

— Э, биродар, энг асосийси, хоҳиш! Қолганини Худонинг ўзи ўнглайди. Агар сен астойдил аҳд қилсанг, бу ёғига ўзим кўмаклашаман. Сени Истанбулга юбораман. У ерда амакиваччам Фурқат сени кутиб олади. Қолганини унинг ўзи ҳал қилади.

— Мен Истанбулда “жиҳод” қиламанми? — сўрадим ҳамон ҳеч нарсани тушунмай.

— У ердан сени чегарага олиб боришади. Чегарадан у ёғи эса ўзимизнинг юртимиз!

Негадир кўзларим чарақлаб кетди.

— Нима, у ердан Ўзбекистонга ўтамизми?

— Оббо, биродар, жўғрофияни ҳам расво қилдинг-ку? — энсаси қотди Неъматнинг. — Туркия қаерда-ю Ўзбекистон қаерда? Мен “ўзимизнинг юрт” деганда, “биродар”ларимиз асос солган “ислом давлати”ни назарда тутяпман. У ерда битта жон тугул, мингтасини Аллоҳ йўлига қурбон қиладиган дўстларимиз бор. Сен бўлсанг, арзимаган беш-ўн чақани ўйлаб ўтирибсан. Суф-э!

Мен Неъматдан, шунингдек, онда-сонда кўриб турадиган янгиликлар дастуридан Ислом номидан уруш олиб бораётган гуруҳлар ҳақида эшитгандим. Унинг гаплари ҳамиятимни кўзғадими, шартта “тишимнинг қавагида” асраб юрган пулим — 5500 рублни чиқариб бердим:

— Бўлди, ака, бораман. Ўша ифлосларни ўзим ғажиб келаман!

— Бу кам-ку, — деди Неъмат пулни чамалаб кўраркан. — Майли, қолганини ўзимиз тўғрилаймиз. Аллоҳ йўлига...

Хуллас, бир кунда Москва-Киев-Истанбул йўналишидаги чипта қўлимга теғди.

Ўша кўни ўкам Давлатга телефон қилиб, Туркиядан бошқа сердаромадроқ иш топганимни айтдим. Давлатнинг ҳуши бошидан учди:

— Ака, у ёқда бирор таниш-билишингиз бўлмаса, қийналиб қолмай-сизми? Қандай иш экан, ўзи?

— Сен бу томонини ўйлама, — деб уни тинчлантиришга уриндим. — Шошма, ўзим у ерга бориб, жойлашиб олай. Сени ҳам чақириб оламан.

Хуллас, ўкам ҳай-ҳайлаганча қолаверди. Менинг қарорим қатъий эди. Ахир ўзимча “Яратганнинг олдидаги муқаддас бурчимни бажариш”га отланмоқда эдим-да!

Ўзимни қўярга жой тополмайман. (Ўл, бу кунингдан, дейдиган одам йўқ.) Ахир мен тез орада муқаддас жангга — жиҳодга кираман. Балки бу улўғ йўлда шаҳид бўларман, балки омад ёр бўлиб, манфур кофирларнинг бошини оларман, ҳар икки ҳолатда ҳам Ҳақ мен томонда! Бу менинг ўша пайтдаги фўр ва асоссиз тушунчаларим эди.

2013 йилнинг 17 июнь кўни Истанбулга бориб тушдим. Аэропорт эши-

ги олдида мени Неъматнинг амакиваччаси Фурқат кутиб турарди. Неъмат менга унинг суратини ўз телефонида кўрсатган, чамаси у ҳам менинг расмимни кўрганди. Шу боис мени кучоқ очиб қарши олди:

— О, Раҳматулло иним, хуш келибсиз! Қани кетдик! — У шундай дея сумкамга қўл узатди.

Шаҳарнинг аллақайси бурчагидаги бир хонадонга бориб, тамадди қилдик. У ерда 2-3 соат нафас ростлаганимиздан сўнг, Фурқат менга юзланди:

— Раҳматулло иним! Йўл кишиси йўлда керак, дейдилар. Мен сизни ҳозир Райҳонлига юборишим керак!

...Истанбул автовокзалида турли шаҳарларга қатнайдиغان замонавий автобуслар қатор саф тортиб турарди. Фурқат “Мен ҳозир”, деб кетганича, бироз вақтдан сўнг қўлида автобус чиптаси билан қайтиб келди:

— Иним, Райҳонли автовокзалида сизни ўз “биродар”ларимиз кутиб олади. Сиз ҳеч нарсадан хавотир олманг! Иншооллоҳ, Яратганнинг ўзи қўллади. Яна кўришиш насиб этмаса, эҳтимол, сиз билан жаннатда кўришармиз!

Автобус Истанбулнинг тирбанд кўчалари бўйлаб бир соатдан кўпроқ юргач, ниҳоят кенг, равон йўлга чиқиб олди. Кетяпман-у, гоҳ-гоҳида ичимни нимадир тирнагандек бўлади. Тўғри қилдиммикин ўзи? Энди ота-онамнинг олдиларига қайтиб бора олармикинман? Улар бу ишимни тўғри тушунишармикин? Ким билсин, Фурқат айтганидек улар билан ҳам балки жаннатда кўришарман? Неъмат “жиҳод қилиб шаҳид бўлган одам 72 кишини ўзи билан жаннатга олиб киради”, деганди. Мен ўзимча хаёлан агар шаҳид бўлсам, ўзим билан жаннатга олиб киришим мумкин бўлган яқинларимнинг ҳам рўйхатини тузиб юардим. Иродали бўлишим керак, дея ўзимга ўзим сўз берардим. Бекорчи фикрлар билан чалғимасдан, олдиндаги буюк ишлар ҳақида ўйлашим керак!

Ана шундай қарама-қарши хаёллар оғушида бир неча соат йўлни босиб, Туркия жанубидаги Райҳонли шаҳрига ҳам етиб келдим. Райҳонли мамлакатнинг Сурия билан чегарадош Хатай вилоятига қарашли, кичик бир шаҳарча экан. Билишимча, Туркиядан Сурияга, янаям аниқроғи,

жангарилар ҳудудига олиб кирадиган “эшиклар”дан бири ҳам шу ерда жойлашган экан.

Бу ерда Фурқат айтган, ўзим танимаган “биродар”им Маҳмуд мени очиқ чеҳра билан кутиб олди.

— Ийимисин аркадаш, йолда йорулдун, дейилми? — Аввалига унча тушунмагандим. Кейин англадимки, бу “яхшимисан, биродар, йўлда чарчамадингми?” дегани бўларкан.

Маҳмуд мени ўз машинасига ўтқазиб, қандайдир бир хонадонга олиб борди. Унинг туркчалаб айтган гапларидан уққанам шу бўлдики, мен кечгача шу хонадонда ўтириб турарканман, қоронғи тушиши билан мен ва яна бир қанча “биродар”ларни унинг ўзи чегарадан ўтқазиб қўяркан.

Маҳмуд мени олиб борган хонадонда анча мунча мусофир бор эди. Улар орасида уйғур ҳам, тожик ҳам, озарбойжон ҳам бор эди. Ҳаммаси жиҳод қилишни кўнглига туғиб, ўз оиласини ташлаб йўлга чиқибди. Улар билан маслагимиз, мақсадимиз бир эканини англаб, алланечук енгиллик ҳис қилдим.

Кечга яқин Маҳмуд хонадонга кириб келди ва бизга отланишни буюрди. Қоронғи тушганда, Райҳонлидан Сурия чегараси томон пиёда йўлга тушдик. Чегарадан ўтиш биз учун унча қийинчилик туғдирмади. Маҳмуд чегарачилар билан қандай келишди, уларга нима деди — буниси бизга қоронғи. Ҳар қалай, чегарани осонликча кечиб ўтганим аниқ ёдимда.

Чегаранинг нариги тарафида бизни қора кийимли, қуролланган кишилар кутиб турарди. Маҳмуд мени ўрта ёшли, қоп-қора соқоли кўксига тушиб турган бир киши билан таништирди:

— Раҳмет бей, иште бу сенин сойдашин Муҳаммед¹.

Мен худди ўз акам ё укамни кўргандек севиниб кетдим.

— Сиз ўзбекмисиз? — сўрадим у билан қўл бериб сўрашарканман.

— Ўзбекми, тожикми, бунинг нима аҳамияти бор? — деди Муҳаммад совуқ кулимсираб. — Биз энг аввало мусулмонмиз. Ўзбек, тожик, ўрис деганлари иккинчи даражали гаплар, укам! Қани юринг, кетдик.

¹ Раҳматбек, таниш, бу сенинг юртдошинг Муҳаммад — (турк).

Мен худди шу ерда Маҳмуд ва яқинда танишган “биродар”лар билан хайрлашиб, Муҳаммаднинг машинаси томон юрдим. Машинада яна бир қорасоқол ўтирарди.

— Бу “биродар”имиз асли тожикистонлик, — тушунтирди Муҳаммад машинани ўт олдиранкан. — Бироқ биз учун миллат, ватан, халқ деган “қизил” гаплар бир пулга қиммат. Биз бу ерда Ўзбекистонни ҳам, Тожикистонни ҳам, Россия ё Туркияни ҳам тан олмаймиз. Сиз ҳам бу ерда Ўзбеклигингизни, Ўзбекистон фуқароси эканингизни унутинг. Бу ерда биз ўз давлатимизни қуриш учун курашяпмиз, — у шундай дея тожик ҳамроҳига ўгирилди. — Дурустми, Абу Толиб?

— Бале, шумо хеле дуруст гуфтед, ака!¹ — деди Абу Толиб ҳамма гапни тушуниб тургандек.

Хуллас, манзилга етгунча ана шу мавзуда гаплашиб бордик. Бошим ғувиллаб оғрир, ҳамон нима қилганим, қаерга келиб қолганимни тушунмагандек гаранг эдим.

Ўқлардан илма-тешик бўлиб кетган бир маҳаллага кириб бордик. Бир хонадонга кирдик. У ерда асосан маҳаллий араблар яшар, тунги сукунатни ҳар замонда ўқ овозлари бузиб турарди.

— Раҳматбек укам, — деди Муҳаммад елкамни дўстона қоқиб. — Ҳали сизга айтганимдек, бу ерда ҳаммамиз ака-ука, оға-инимиз. Ҳозирча маҳаллий “биродар”ларимиз билан яшаб турасиз. Бу ерда жанг қилиш қоидалари, қуролларни ишлатиш сирларини ўргатишади. Бир ҳафталарда ўзим келиб, сизни ўзбеклар турадиган лагерга олиб кетаман. Маъқулми?

...Хуллас, номини ўзим ҳам билмайдиган бир араб қишлоғида ети-саккиз кун қолиб кетдим. Баҳонада олти-еттита арабча калимани ҳам ўрганиб олдим. Кун тартибимиз деярли ўзгармайди. Эрталаб бомдод азони дан уйғонамиз. Намоз ўқиб бўлгач, бадантарбия қиламиз. Нонуштада қотган нон, сувдан бошқа тайинли егулик йўқ. Кундузлари қон, қирғинбарот, қатл манзараларидан иборат турли видеолоавҳаларни кўрсатишади. Баъзида болалар билан кўчага чиқиб, футбол ҳам ўйнаб турамиз.

¹ Шундай, жуда тўғри гапирдингиз, ака — (тож).

Муҳаммад бир ҳафтадан кейин мени асосан ўзбеклар яшайдиган “Шайх Сулаймон” лагерига олиб борди. Бу ерда ўзбеклардан ташқари чечен, авар, турк, араб ва бошқа миллат вакиллари ҳам бор, лагерь бошлиғи озарбойжонлик Абу Ҳусайн исмли бир жангари эди.

— Сағ ол, гардаш! — деди у мен билан танишаркан, елкамни қоқиб. — Ҳала биз бу оғраш кафирларинг анасини ағладариг!¹

Бу ерда ҳам кун тартибимиз деярли ўзгармади. Беш вақт намозни қолдирмаймиз. Югурамиз, турли жисмоний машқларни бажарамиз, ўқотар қуроллардан фойдаланишни ўрганамиз. Жисмоний машқларни тўғри бажара олмаганларни эса аёвсиз калтаклашади. Машқлар кундан-кунга оғирлашиб бораверади.

Мен бунақа машқларда чиниқмаганим учунми, очиғи, бир ҳафтада бўларим бўлди. Аслида бу ерга Неъматнинг гапларига лаққа тушиб, “ғайридинлар томонидан хўрланаётган, зўрланаётган, ўлдирилаётган муслмонларга” ёрдам бериш, уларни ҳимоялаш учун келгандим. Аммо мен ҳали бунақа ҳолатларни кўрмадим. Қайтага Сурияда бир неча қуролли гурӯҳлар Ислом динини байроқ қилиб, фақат бир-бирини қириб, ўлдириш билан машғул экан.

Лагердагиларнинг айтишича, айна пайтда “Аҳрор аш-Шом”, ИШИД, “Жабҳат-ан нусра”, “Жайш ул-ислом”, Сурия озодлик армияси, курд партизанлари ва яна аллақанча қуролли гурӯҳлар бир-бирига қарши ўришар, бир-бирини аёвсиз қирар, шафқатсизларча қатл этаркан. Уларнинг ҳар бири фақат ўзининг йўлини тўғри деб билади, ўзига эргашганлардан бошқа ҳамма — кофир! Хўш, уларнинг қайси бири тўғри йўлда? Мен ҳам кўр-кўрона қўлимга қурол олиб, бегуноҳ одамларнинг қонига зомин бўлмасмикинман? Ахир бир ҳадисда ўқигандим: “Икки муслмон бир-бирига қарши қилич кўтариб, бири иккинчисини ўлдирса, ўлган ҳам, ўлдирган ҳам дўзахи бўлади”.

Наҳотки мен ҳам?!

Ана шунда қандай мудҳиш хатога йўл қўйганимни англаб титраб кет-

¹ Саломат бўл, биродар, ҳали биз бу ифлос кофирларнинг энасини кўрсатамиз — (озарб.)

дим. Аммо энди ортга қайтиб бўлармикин? Энг ёмони, мен тақиқланган террористик ташкилотга қўшилиб, катта жиноят содир қилдим. Қайтиб борсам, мени қамашади-ку?!

Кунлар ўтиб борар, мен эса қанчалик адашганимни тобора чуқурроқ англамоқда эдим. Ниҳоят қандай бўлмасин, бу ердан кетишга қарор қилдим. Юртимга қайтиб борсам, қамаларман, лекин тирик қоламан, гуноҳларим, хатоларим учун тавба қилишга имкон бўлади. Лекин бу ерда қолсам, икки дунёим куйиб кетмасмикин?

Ниҳоят қатъий қарорга келдим: кетаман! Аввал Туркияга, кейин Россияга бораман. Ахир менинг Туркия орқали Сурияга келиб, жангарилар сафига қўшилганимни ким билиб ўтирибди? Орқамдан биров изма-из юрмаган бўлса? Россияда бир муддат қолиб ишлайман-да, ҳеч нарса бўлмагандек, Ўзбекистонга кириб боравераман. Бу ерда кўрганларимни эса худди ёмон тушдек эсимдан чиқараман — тамом-вассалом!

Фақат биргина муаммо бор. Қайтиш учун пул керак. Мен бу ерга келганимдан бери қўлимга бир чақа ҳам пул ушлаб кўрганим йўқ.

Шундай кунларнинг бирида лагерга Муҳаммад келиб қолди. Мен билан қуюқ сўрашди:

— Хўш, укам, анча пишиб қолдингизми? Ҳадамей сизларни ҳарбий қасамёдга олиб чиқишади. Тез орада жангга ҳам кирасиз. Шу тариқа ҳақиқий исломий бурчингизни адо этишга киришасиз.

— Албатта, албатта... — дедим хийла тараддудланиб. — Фақат... бир ёрдамингиз керак эди.

— Бемалол, укам, қанақа ёрдам?

— Шу... юз доллар... керак бўп турибди.

“Юз доллар” деганимдан сўнг, Муҳаммаднинг юзлари норози буришди.

— Пулни нима қиласиз? Сизларга озиқ-овқат, кийим-кечак, хуллас, нима керак бўлса, бериб туришибди-ку?!

— Туркияга ўтиб келишим керак.

Муҳаммад илқис сергакланди:

— Туркияда нима қиласиз?

— У ерда бир “биродар”имиз бор, — дея хаёлимга келган биринчи ёлғонни тилимга чиқардим. — Ўзи тақводор, иймонли йигит. Бизга қўшилишга майл билдирган эди.

— Унда ўша ердаги одамларимиз билан учраштириб қўяйлик, ўзлари жўнатворишади.

— У бегоналарга унча ишонмайди-да, — дея ёлғонлашда давом этдим. — Менинг яқин қадрдоним. Бироз иккиланияпти. Ўзим кўндириб опкелардим. Пулингизни, албатта, қайтараман.

Муҳаммад қош чимириб чўнтагидан бир даста доллар чиқарди ва улардан биттасини олиб менга узатди:

— Сизга ишондим-а, ука, — деди қўл узатганимда, пул тутган панжаларини сал четга тортиб. — Мабодо, қочиб кетиш ниятингиз йўқми?

— Наҳотки мени шунақа қилади, деб ўйласангиз? Агар қочмоқчи бўлганимда, бу ерга келиб ўтирмасдим.

Муҳаммад қониқиш билан бош ирғади ва мени Райҳонли чегарасигача машинасида олиб борадиган бўлди. Келган йўлларимни бир қўр эслашга тиришдим. Қандай бўлмасин, Истанбулга етиб олишим керак. У ердан Россиядаги укамга қўнғироқ қиламан. Албатта, мени қайтиб боришимга кўмаклашади.

Чегарада турган ҳайдовчилардан бирига ўттиз доллар тутқазиб Райҳонлига кетишимни айтдим. Очиғи, бу ердагилар учун 30 доллар яхшигина пул саналади. Қолаверса, Райҳонлигача бир соатлик йўл. Фақат чегарадан ўтиб олсак бўлгани. Араб ҳайдовчи орқа тарафи пачоқланган, ойналари синган эски “опел”га имо қилди:

— Ижлис йа ахий. Яллаъ!¹

...Бир амаллаб Райҳонлига ўтиб олдим. Бу ёғига қолган етмиш доллар билан Истанбулга етиб олишим ва укам билан боғланишим керак. Негадир омадим кула бошлагандек эди. Мана, автобусда ўтириб, ўзим келган йўллар бўйлаб Истанбулга кетиб боряпман. Ёнимдаги турк қария анча киришимли экан. У билан йўл-йўлакай гаплашиб

¹ Ўтир, биродар, кетдик! — (араб.)

кетдик. Менинг ўзбекистонлик эканимни эшитиб, чиройи очилди:

— Чок гузел, бен де сизин улкенизе гитмейи чок истийорум, Аллах истерса элбетте гидерим.¹

Отахоннинг хайрихоҳлигидан фойдаланмоқчи бўлдим.

— Амаки, қўл телефонимни йўқотиб қўйдим. Телефонингизни бериб турсангиз, Россияда ишлаётган укамга бир оғиз гапим бор эди.

Отахон “таби, таби”, деганча чўнтагидан эскироқ русумдаги телефони-ни чиқариб берди. Иккинчи уринишда Давлатнинг рақамига туша олдим.

— Алло, укажон, бу менман, — дедим негадир овозим титраб.

— Ака, қаерларда юрибсиз? — деди укам ҳаяжон билан. — Кетганингизга бир ой бўляпти. Бир оғиз телефон ҳам қилмадингиз.

— Э, ука, бу ерда ишимиз ўхшамади, — дея аввалдан тайёрлаб қўйган баҳонани айтдим. — Бир корхонани раҳбари роса ваъдани қуюқ қилганди. Аммо келсам, бошқа бировни ишга олиб қўйибди. Тўғри келган ишни қилиб, кунимни ўтказиб юрибман. Ҳатто телефонга ҳам пул орттиролмадим. Қайтмасам бўлмайди.

— Ҳозир қаердасиз? — сўради укам.

— Мен Туркиянинг жанубидаги бир вилоятдан Истанбулга қайтяпман. Самолётга чипта олай десам, пулим йўқ. Озроқ пул жўнатсанг. Бориб ишлаб қайтарардим.

— Бу нима деганингиз ака? Мен пул топишга ҳаракат қиламан. Кейин пулни Истанбулга юбориб, қайси банкдан олишингизни айтаман. Сиз албатта менга боғланинг.

— Раҳмат, укажон, — томоғимга нимадир тиқилгандек бўлди. — Айтганча, қишлоқдагилар, ойим, дадамлар яхши юришибди.

— Яхши, — деди укам “сўрардингиз-да”, дегандек малол билан. — Улар ҳам сиздан хавотирда эдилар.

Шу чоқ қариянинг менга маъноли қараб турганини кўриб, гапни қисқа қилдим. Дарвоқе, халқаро алоқада гаплашиб, амакининг телефо-

¹ Жуда яхши, мен ҳам сизнинг юртингизга бориб кўришни истаيمان. Насиб этса, албатта, бораман — (турк.)

нини роса “тутатибман-ку?!”

Қайта-қайта миннатдорлик билдириб, телефонни эгасига қайтардим. Истанбулга етиб келганимизда қоронғи тушиб қолганди. Вокзалда тунашга тўғри келди. Чўнтагимда қолган беш-олти доллар қуруқ нон-чайга етарди, холос. Укам керакли пулни топгунча икки кун вақт ўтди. Бечора укам тўрт юз доллар пулни топгунча кимларга сарфаймади экан. Минг қилса ҳам, жигар — жигар-да!

Учинчи кун деганда қўлимга тўрт юз доллар келиб тегди. Дарҳол Истанбул-Москва йўналишига чипта сотиб олдим. Самолёт оппоқ булутлар бағрини ёриб парвоз этаркан, мен кўзёшларимни тиёлмасдим. Нега йиғлаяпман — ўзим ҳам билмайман.

Давлат мени Шереметьево аэропортида кутиб олди. Уни бағримга босарканман, йиғлаб юбордим.

— Ака, бунча озиб кетдингиз?, — деди укам мени бағридан бўшатаркан. — Соқолларингиз ҳам ўсиб кетибди. Ўшанда сизга “борманг”, деманганмидим?

...Хуллас, яна эски ишимга қайтдим. Бир муддат Москвада “газель” машинасида металлолом ташиб юрдим. Кейин Раҳмон исмли танишимнинг таклифи билан Грознийга бордим. У ерда бирор яхшироқ иш тополмадим. Шаҳарма-шаҳар иш излашда давом этдим. Уйга қайтай десам, олти ой изғиб, қуруқ қўл билан кириб боришга уяламан. Бунинг устига, ҳар бир куним таҳлика ичида ўтади. Назаримда, Сурияга қилган “саёҳатларим” учун ҳар лаҳзада мени орган ходимлари тутиб кетадигандек бўлаверади. Ахир мен барча дунёвий давлатларда тақиқланган террористик ташкилот сафида бўлиб келдим. Демак, менинг ўтмишимдан хабар топишса, ҳамма жойда жавобгарликка тортишлари табиий.

“Нимадан қўрқсанг, ўшанга рўпара келасан”, деб тўғри айтишаркан. 2014 йилнинг январь ойи эди. Грознийдан Қозонга бориш учун йўлга чиққанимда, вокзалда мени Федерал хавфсизлик хизмати ходимлари тўхтатишди ва ҳибсхонага олиб кетишди...

Мен бир пайтлар “ортимдан биров юрмаган бўлса, қаерга борганим, нима қилганимни ҳеч ким исботлаб беролмайди”, деб “чучварани хом сана-

ган” эканман, рад этиб бўлмас далиллар, кўрсатмалар, фотосуратлару аудиоёзувлар қаршисида ҳамма айбимни тан олишдан бошқа чорам қолмади.

Қолганини айтмасам ҳам биласиз. Бир муддат Россиядаги ҳибсхоналарда сўроқ қилишгач, мени Ўзбекистонга юборишди. Тергов, суриштирув ишлари узоқ давом этди. 2014 йилнинг 31 октябрь куни жиноят ишлари бўйича Тошкент шаҳар судида менинг устимдан чиқарилган ҳукм эълон қилинди: “...ўн уч йилга озодликдан маҳрум этилсин!”

Ўн уч йил... Фақат жазо муддатининг икки йили ўтди, холос. Яна ўн бир йил “ўтиришим” керак. Гоҳида ўзимнинг тажрибасизлигим, калтафаҳмлигим учун ўзимга лаънатлар ўқийман. Ислонни ўрганмоқчи эканман, аллақандай бетайин одамлар эмас, ўзимизда чоп этилган, тасдиқланган диний адабиётлардан, расмий сайтлардан ўргансам бўлмасмиди?

Гоҳида хурсанд ҳам бўламан. Қамоқда бўлсам ҳам, ўз юртимданман-ку?! Олис ўлкаларда, жанг майдонларда хор-зорликда ўлим топганлар, ҳатто икки қулоч ерга ҳам муносиб кўрилмай, ўлиги дайди итларга ем бўлганлар озмунчами? Мен ҳам улардан бири бўлишим мумкин эди-ку?

Эҳ, қанийди, вақтни орқага қайтаришнинг имкони бўлганида... Мен-ку, адашдим, бўларим бўлди, ҳаётимни барбод қилдим. Бошқалар мен сингари алданиб, мудҳиш хатога йўл қўйишмасин...”

“ҒИШТ ҚОЛИПДАН КЎЧГАНДА...”

“Бу сатрларни қоралар эканман, бундан олти-етти йил илгари вақти келиб, қамоқхонанинг совуқ бетон деворларига кифтимни тираб, қилган хатоларим ҳақида қоғоз қоралаш хаёлимга ҳам келмаганди. Тўғриси, қалам тебратиш лаёқатим йўқ. Аммо айна дамда — ўзим билан ўзим ёлғиз қолганда, ўтмишимни сарҳисоб қилиб, нималарнидир ёзгим келяпти.

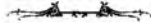
Асли тошкентликман. 1979 йилда туғилганман. Оилалиман, олти фарзанднинг отасиман. Бундай ўйлаб қарасам, умрнинг ҳам ярми ўтиб кетибди. Мен эса уч марта судланиб, тўртинча бор яна панжара ортида ўтирганимни айтмасам, бошқа бирор ишни қойиллатганим йўқ. 2013 йилдан буён ҳибсдаман.

Нима сабабдан “ўтирганим” сизни қизиқтиряптими? Унда эшитинг. На қўлимда дипломим, на тузукроқ ҳунарим йўқлиги учун анча пайт иш қидириб юрганим рост. Учрагани эса кўнглимга ўтирмади.

Аслида менга ўхшаганлар хорижда ҳам тузукроқ иш тополмаслигини билсам-да, 2008 йили Россияга жўнадим. Аввал у ер-бу ердан кўнимни кўриб юрдим.

Кўп ўтмай Москвада Равил исмли бир йигит билан танишиб қолдим. Анча киришимли, тақводор йигит экан. Менга арзимаган ишларни қилдириб, яхшигина ҳақ тўлар, бунинг сабабини сўрасам:

— Барча мусулмонлар ака-укадирлар. Сен менинг инимсан, сенга ёрдам қилсам, нима қипти? — деб юарди.

У билан тез-тез учрашиб турадиган бўлдим. У мени уйига чақириб **турар**, меҳмон қилар, турли видеолавҳалар, фильмлар қўйиб берар, у **билан** асосан диний мавзуда суҳбатлашардик. Шу тариқа у менга анча **жиддий** таъсир кўрсатди. Мен ҳам бора-бора унга ўхшаб фикрлайдиган **бўлдим**.

Равилнинг уйда турли қуроллар ҳам сақланарди. У менга бу қуроллардан қандай фойдаланишни тушунтирар, шунингдек, жиҳод қилиш қоидалари ва зарурати ҳақида ҳам кўп гапирарди. Очиги, мен бу сўз-ни аввал ҳам эшитган бўлсам-да, маъносига яхши тушунмасдим. Бу ҳам урушнинг бир тури бўлса керак, деб ўйлардим. Равилнинг айтишича, жиҳод бу биз мусулмонларнинг устидан ҳукмронлик қилаётган, зуғум ўтказаяётган кофирларга қарши муқаддас уруш экан. (Кейинчалик, бу тушунчанинг асл маъноси ва мақсадини тушуниб етганимда, кеч бўлганди).

— Бугунги кунда жиҳод қилиш ҳар биримизнинг бурчимиз, — дерди у. — Агар жиҳод қилмасак, ўқиган намозимиз, қилган ибодатларимиз ҳам қабул бўлмайди.

— Мен қаерда, кимга қарши жиҳод қиламан? — сўрадим бир кун унинг гапларига чандон қизиқиб.

— Сен жиҳодга қатъий бел боғласанг, ўзим сени ўша жойга юбораман, — деди Равил негадир хурсанд бўлиб.

Шу пайт кўз олдимга жанг майдонидаги отишмалар, портлашлар, қирғинбарот жанглар, ундан кейин эса йўлимга мўлтирабгина кўз тикиб турган болаларим келди.

— Мен-ку, жон деб борардим, — дедим хўрсиниб. — Лекин оилам, болаларим нима бўлади? Уларга ким қарайди?

— Мана мен-да, — деди Равил кўксига муштлаб. — Биз ўз “биродар”ларимизнинг оиласини хор қилиб қўймаймиз. Сен жиҳод қанчалик улўғ ишлигини, унинг савобини билганимда эди, оиланг, яқинларингни ҳам ўйлаб ўтирмаган бўлардинг.

Хуллас, у менинг бошимни шу қадар айлантириб ташладики, ўз ихтиёрим билан жиҳод қилиб, ҳатто шаҳид бўлишга қандай рози бўлганимни

сезмай ҳам қолдим. Равил шу кундан бошлаб, мени жиҳодга юбориш тадоригини кўра бошлади.

Бир куни у мени ёнига чақирди.

— Сен ҳозирча юртингга қайтиб, паспорт ва бошқа ҳужжатларингни тайёрлаб тур. Аввал Тошкентдаги Миср элчихонасига бориб, виза оласан. Кейин нима қилишни ўзим айтаман.

Ҳаммасини у айтгандек бажардим. 2010 йилнинг май ойларида Тошкентга қайтдим. Уйимдагилар мендаги ўзгаришлардан ҳайрон. Мен эса ўзимнинг хом хаёлларим билан бандман. Оиламга “хориждан яхшигина иш топдим, шунга ҳужжат тўплайман”, деб қўя қолдим.

Хорижга чиқиш учун рухсатнома ва Миср визасини олиб бўлгач, Равилга телефон қилдим. У менга электрон чипта ва йўл харажатлари учун анчагина пул жўнатди.

Мазкур чипта ёрдамида аввал Москвага, кейин эса Миср пойтахти — Қоҳира шаҳрига учдим. Унинг кўрсатмаси билан Қоҳирага етиб боргач, аввалига меҳмонхонага жойлашдим. Кейин кўчадан маҳаллий алоқа компанияси сим-картасини сотиб олиб, Равилга қўнғироқ қилдим.

— Жуда яхши, — деди Равил хурсандчилигини яққол сездириб. — Энди битта рақам айтаман, шуни эслаб қоласан ва унга телефон қилиб, ўзингни “Марсель” деб таништирасан.

Бу гал ҳам у айтгандек йўл тутдим. Телефонни олган киши русчани бузиб, антиқа талаффузда гапираркан. Мени қайси меҳмонхонада турганимни сўради. Кейин эрталаб менга машина жўнатишини айтиб, телефонни ўчирди.

Чиндан ҳам эртаси куни меҳмонхона эшиги тагида сариқ рангли такси машинаси турарди.

— “Марсель?” — сўради қора танли ҳайдовчи менга юзланиб. Мен бош ирғаб машинага ўтирдим. Эски Қоҳиранинг тирбанд кўчалари бўйлаб кетиб борардик. Баланд-баланд биоларнинг ҳаммаси бир хил — негадир кирчил рангда. Бу шаҳарнинг саҳро ўртасида жойлашгани, машиналарнинг ҳаддан ташқари кўплиги, чанг ва тутун туфайли бўлса керак.

Биз етиб келган манзил “Янги Қоҳира” квартали деб аталса-да, янгилиги унчалик сезилмасди. Кўчанинг бир четида қорамағиз, ўрта ёшлардаги киши ва ундан хийла ёшроқ, чамаси биз тенгилар эркак бизни кутиб турарди. Ёши каттароғи кеча мен телефонда гаплашган киши бўлиб, унинг исми Идрис экан, у ёнидаги шеригини менга Холид деб таништирди.

— Ҳозир у сизни ўз ўйига олиб кетади, — деб тушунтирди Идрис. — Эртага тушдан кейин тайёрланиб туринглар. Мен чақирганда чиқасизлар.

Хуллас, бир оқшом Холиднинг ёнида қолдим. Чамаси у ҳам мен сингари мусофир, қайсидир араб давлатидан чақириб олинган эди. Очиғи, у билан мулоқот қилмадим ҳисоб. На у ўзбекча ё русчадан хабардор, на мен инглиз ё араб тилини биламан.

Эртаси куни туш пайтида телефонимга Идрис қўнғироқ қилди:

— “Марсель”, шеригинг билан ҳамма нарсаларингни олиб пастга тушинглар!

Мен бу ерда худди онгсиз қўғирчоқдек ҳис қилардим ўзимни. Қаерга келдим, ким билан учрашдим, қаерга кетяпман — ҳеч нарсани англамасдим. Қизиқ, жиҳодни қачон, қаерда қиларкинман? Индамай юраверай-чи, ўзлари айтишар!

Яна Идриснинг машинасида тиқилинч кўчалардан имиллаб кетяпмиз.

— Қаерга боряпмиз? — сўрадим сабрим чидамай.

— Истанбулга, — деди Идрис йўлдан кўзини узмай. — Аэропортда сизларга яна беш-олтита “биродар”имиз қўшилади.

Шундай дея у мен билан Холидга йўл чиптасини тутқазди. Қоҳира аэропортида, Идрис айтгандек, турли миллатларга мансуб яна уч-тўрт йигит бизга қўшилди.

Шерикларимиз билан Истанбулга учдик. У ерда бизни Ҳамза исмли турк йигити кутиб олди. Гап-сўзсиз бизни аэропорт ташқарисида турган машина томон бошлади. Ўша оқшом яқин орадаги меҳмонхоналардан бирида тунадик.

Истанбул Қоҳирага нисбатан анча тоза, озода шаҳар бўлса-да, кўчаларнинг тирбандлиги ундан қолишмасди. Бу ерда атиги бир оқшомгина қолдик, холос. Эртаси кунни кечқурун Ҳамза бизни меҳмонхонадан чақириб тушди ва яна аэропортга боришимизни айтди.

Бу гал Эронга учишимиз керак экан. Бир тарафдан хурсандман. Ҳар қалай, шу пайтгача тушимга ҳам кирмаган шаҳарларни, юртларни кўриб юрибман. Кеча Мисрда эдим, бугун Туркиядаман, эртага эса Эронда бўламан. Иккинчи тарафдан бу саёҳатларнинг узлуксизлиги кўнглимни ғаш қиларди. Яна қайси мамлакатларга юборишаркин?

Самолётда учиб кетяпмиз-у, миямда саволлар ғужғон ўйнайди: нега бунча шаҳарма-шаҳар олиб юришмаса? Бир ҳафта ичида бешинчи давлатга учиб кетяпман. Биратўла Эроннинг ўзига жўнатиб қўяверишса, бўларди-ку?!

Самолётимиз Машҳадга қўнгач, у ерда бизни Аҳмад исмли эроний йигит қарши олди. Бир оқшом у бошлаб борган квартирада ётиб қолгач, эртаси кунни кечқурун бизни аллақандай машинада олиб кетишди. Аввал Сеистон-Белужистон вилоятининг маркази — Зоҳидонга бордик, кейин у ердан автобусга ўтириб, Покистон чегарасига яқин ҳудуддаги Саровон шаҳрига қараб йўл олдик. Автобус 18 соат йўл босиб, ниҳоят манзилга етиб келди.

Биз Абдулмўмин исмли одамнинг уйида бир кеча тунаб қолдик. Бу ерда биздан ташқари яна 20 нафарча одам бор экан. Эрталаб Абдулмўминнинг уйдан чиққанимизда эшик олдида яна машиналар қатор турарди. Уларга ўтириб, чегара постига етдик. Чегарадаги текширувлар анчага чўзилди.

Покистонҳудудига кириб, Панж-Гўрдеган шаҳарчага етиб борганимизда, қош қорайиб қолганди. Яна тоғлар оралаб анча йўл босдик. Тоғ-тошлар орасидаги бир қишлоқда бизни қайси миллатга мансублигини билиб бўлмайдиган бир қорасоқол кимса қарши олди. У инглиз тилида бизга ўзини “Мастер” деб таништиради. Унинг бошчилигида тоғлар оралаб икки-уч кун “сандироқладик”.

Очиғи, бу саргардонлик мени роса ҳолдан тойдирганди. Атрофимда-

гиларнинг тилига тушунмайман. Уларнинг кўпчилиги араблар ва форслардан иборат. Яна мен тушунмайдиган аллақандай тилларда гапиряди. Кветта шаҳрига етиб борганимиздан сўнг бир кун дам олиб, эртаси куни Афғонистон ҳудуди орқали Вазиристон томонга равона бўлдик.

Кейинчалик билишимча, Вазиристон Покистонга қарашли вилоят бўлиб, уч-тўрт йил илгари бу ерда бир қанча “биродар”ларимиз Афғонистоннинг Толибон кучлари ёрдами билан давлат тўнтаришини амалга оширган ва “Вазиристон ислом давлати”ни эълон қилган экан. Аммо кўп ўтмай, Америка ҳарбийлари ёрдамида Покистон ҳукумати Вазиристоннинг катта ҳудудини қайтадан қўлга киритган, Шимолий Вазиристоннинг бир қисмигина “мужоҳидлар” қўлида қолган эди.

Ниҳоят Вазиристоннинг маркази — Мироншоҳ шаҳридан қўним топдик. Шаҳарда тез-тез отишмалар, қуролли тўқнашувлар бўлар, хусусан, Америка ҳарбийлари биз турган ҳудудда турли ҳарбий операцияларни ўтказиб, ҳаво зарбаларини бериб турарди. Жангариларнинг раҳбари бизни илиқ қарши олди. Кичик бир йиғилиш қилиб, урду ва араб тилларида узундан-узоқ маъруза қилди. Унинг нутқи орасидан “ислом”, “жиҳод”, “ҳижрат”, “кофир” сингари сўзларнигина англадим.

У гапиряпти-ю, мен ўз она шаҳримни, Тошкентнинг тинч осуда кўчаларини, болаларимнинг беғубор чеҳраларини кўргим келар, аммо уларни қайтиб кўрмайдигандек эдим.

Шу тариқа ҳарбий тайёргарлик машғулотлари бошланди. Машғулотлар, асосан, тоғлар орасида ўтказилар, бизга портловчи моддалар тайёрлаш, ўқотар қуроллардан фойдаланиш, разведкага чиқиш, снайперлик сингари ҳарбий ҳаракатлар пухта ўргатиларди.

Биз — “аскар”лар бир-биримиз ҳақимизда ҳеч нарса билмаймиз. Билишнинг имкони ҳам йўқ. “Юқоридан” буйруқ бўлган, “аскар”лар бир-бири билан танишмаслиги, гаплашмаслиги керак. Улар фақат раҳбарларини таниши ва уларнинг амрига сўзсиз тобе бўлишлари лозим.

Бу ерда ҳар тонг тирик ҳолатда кўз очиш мўъжиза билан тенг эди.

Ахир Америка ва Покистон ҳарбийларининг бирлашган кучлари ҳамда биз ва бизнинг тарафдорларимиз орасида шиддатли жанглар, отишмалар бўлади. Нечта аскар танишим кўз ўнгимда қурбон бўлгани, бомбалар остида қолиб ёки мина кўмилган жойга қадам босиб, парчаланиб кетганини кўрганман.

Бундан ташқари, гоҳида ҳарбийлар бизнинг лагеримизга давлат ёки Америка кучлари билан алоқада бўлган, уларга қайсидир маънода ёрдам берган, “жосуслик” қилган маҳаллий аҳоли вакиллари тугиб келишар, кейин бизнинг кўз ўнгимизда аёвсиз суратда жазолашарди. Масалан, бир куни бир чол ва унинг неварасини америкалик ҳарбийларга егулик олиб боргани учун отиб ташлашди. Чол командиримизнинг оёғига йиқилиб, бир нималарни пуштунчалаб гапиргани, ёш боладек хўнграб йиғлагани эсимда. Чамаси у ўзига эмас, лоақал ёшгина набирасига раҳм қилишларини сўраб ёлворарди.

Командир унинг гапларига парво ҳам қилмади. Шартта белига қистирилган тўппончани олиб, аввал боланинг қоқ миясига бир неча марта ўқ узди. Боланинг бош чаноғи майдаланиб кетди. Чол ҳам оҳ, деганча йиқилди. Худди шу аснода кейинги ўқлар унинг кўкрак қафасидан жой олди. Ҳамма миқ этмасдан бу қонли томошани кўзатиб турарди.

Кўп ўтмай, “америкалик кофирларга сотилган”ликда гумон қилинган яна етти-саккиз нафар эркакни тугиб келиб, ҳамманинг кўз олдида бошларини кесишди. Танасидан ўзилиб, ерда думалаб ётган каллалар ҳали-ҳамон тушларимга кириб чиқади.

Бундай даҳшатли қатл томошаларини кунда-кунора кўриш мумкин эди. Гоҳида мен ҳам кўпчилик қатори бу манзараларни ҳиссиз томоша қилар, барчасини Яратганнинг ҳукми, иродаси сифатида қабул қилардим. Гоҳида эса менга номаълум бўлган гуноҳлари учун боши кесилган, тошбўрон қилинган, отиб ташланган ёш-ёш ўғил-қизларга ичим туздек ачишарди. Ахир менинг ҳам болаларим худди шуларнинг ёшидаги ўсмирлар-ку?!

АҚШ ҳарбийларининг ҳаво зарбалари ҳам муттасил давом этарди.

Мироншоҳнинг турли маҳаллаларию қишлоқлари узра ёғилган ракеталар, бомбалар ёшу қарини, каттаю кичикни, дўсту душманни аяб ўтирмасди. Биз сингари “бошланғич” аскарларга командирларимиз томонидан баъзан харобалар орасида сочилиб кетган жасадлар ва уларнинг парчаларини тўплаб, яқин орадаги қабристонларга элтиб кўмиш топшириларди. Қизиғи, бу жасадларни ҳеч ким мусулмон урф-одатларига кўра, ювиб кафанламас, ҳеч ким жаноза ҳам ўқимас, худди тилсиз жониворларнинг ўлигидек, чуқурлар қазилиб, устидан тупроқ тортиларди.

Парчаланиб кетган жасадларни шерикларим билан тупроққа қўярканмиз, мен ҳам бир кунмас-бир кун ана шундай аҳволга тушишимни ўйлаб, даҳшатга тушардим. Гоҳида “майли, ҳар қалай бекорга ўлиб кетмасман, шаҳид бўлиб, Яратганнинг розилигига эришарман”, деб ўйлар, гоҳида эса бунга ўзимнинг ҳам ишонгим келмасди. Ахир наҳотки, шу қонли жанглар, бемақсад урушлар, шафқатсиз қатллар Аллоҳга хуш келса, деб ўзимга ўзим савол берардим.

Биз жойлашган лагердаги ҳарбийлар тез-тез алмашиб турарди. Машғулотларимиз гоҳ Шимолий Вазиристон тоғларида, гоҳ шаҳардаги ҳарбий қисмларда бўларди. Бир куни Мироншоҳдаги толиблар марказида ўтаётган машқлар пайтида бир киши менга зимдан қараб турганини пайқадим. Танаффус пайтида у менга яқинлашиб, салом берди:

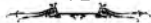
— Ўзбекмисиз, биродар? — сўради секин. Анчадан бери ўзбекча сўз эшитмаганим учун хурсандчиликдан сакраб юборай дедим.

— Ҳа, — дедим, қувончим ичимга сиғмай. — Анчадан бери бирорта ўзбекни топармикинман, деб юргандим.

У билан анча гаплашиб ўтирдик. Исми Абдураҳим бўлиб, асли водийлик экан.

— Толиблар сафида экансиз-да? — сўради зимдан тикилиб. Очиғи, ўзим ҳам қайси гурӯҳдан эканимни аниқ билмасдим. Билганим шуки — мен Аллоҳ йўлида, кофирларга қарши жиҳод қилар ёки шўнга тайёргарлик кўрардим. Раҳбарлар нимани буюрса, шуни қилиб кетаверардим.

— Бошқа миллат вакиллари орасида бир ўзингиз зерикмаяпсизми?

— Очиғини айтсам, жуда ҳам сиқилиб кетдим. Дардингни кимга айтишни билмайсан, киши.

— Унда гап бундай. Сиз бизнинг гуруҳга — “Исломий жиҳод” ташкилоти сафига ўтинг.

— Мени юборишармикин? — сўрадим ажабланиб.

— Биз толиблар билан иттифоқчимиз. Бир-биримизга ёрдам берамиз. Ҳаммамизнинг мақсадимиз бир. Фақат бизнинг гуруҳда ўзбеклар кўпроқ. Истасангиз, раҳбарларингиз билан ўзим гаплашаман.

Абдураҳим айтганини қилди. Мен шу тариқа “Исломий жиҳод” жангарилари сафига ўтдим. Машғулотларда деярли ўзгариш йўқ. Гоҳ шаҳарда бўлсак, гоҳ тоғдамиз. Абдураҳим ҳарбий тайёргарлик машғулотларида менга яқиндан ёрдам бериб турди.

Гоҳида оилам, болаларимни ўйлаб, дунё кўзимга тор кўриниб кетарди. Уларга “хорижга ишлагани кетяпман, кўп пул топиб қайтаман”, деганимча йўқ бўлиб кетдим. Ҳозир нима қилишаётган экан? Ўзим-ку, Тошкентга қайтиб боролмасман. Лекин оиламни ёнимга чақириб олсаммикин?

Худди шу аснода кимдир қулоғимга қуярди:

“Ахмоқ, ўзинг-ку, бу гадой топмас жойларда улоқиб юрибсан, ҳар қадамингда ўлим хавф соляпти, энди ўз болаларингни ҳам шу жаҳаннамга тикмоқчимисан?”

Шу ондаёқ қарама-қарши бир фикр уйғонарди:

“Бошқа иложинг йўқ. У ерда оилангни тинч қўйишмайди. Болаларингга ҳам кун беришмайди. У ерда кимларнингдир қўлига қараб, очнаҳор юришганидан кўра, ўз ёнингда бўлишгани яхши-ку?! Хотининг ҳам ёнингда бўлиши керак. Ахир қанақа эрсанки, аҳли аёлингни ёлғиз ташлаб ўзинг бу ерларда юрибсан?”

Хуллас, Абдураҳимга қандай бўлмасин, оиламни бу ерга олиб келмоқчи эканимни айтдим. Абдураҳим аввалига бироз ўйланиб қолди.

— Умуман олганда, мужоҳиднинг оиласи унинг ёнида бўлгани яхши, — деди у соқоли остидан иягини қашиб. — Жуда кўп “биродар”ларимиз оиласини шу ерга олиб келган. Аммо оилангизни олиб келиш үчүн Ўз-

Бекстонга борсангиз, қўлга тушиб қоласиз. Уларни Россия ёки Туркияга чақиришингиз керак. У ерда ўзингиз кутиб оласиз ва улар билан қайтиб келасиз.

Бу ишнинг иложи борлигини билиб, кўнглим ёришди.

— Раҳбарият Туркияга бориб келишим учун рухсат берармикин?

— Хавотир олманг, ўзим сўраб кўраман, — деди Абдураҳим илжайиб.

2011 йил сентябрнинг ўрталари эди. Худди ўша кунлари Вазиристон тоғларида ҳарбий машғулотлар пайти Америка ҳарбийлари отган ракетадан қаттиқ яраландим. Елкамга ўқ текканда кўз олдим чақнаб кетган, “ўлдим” деб ўйлагандим. Бироқ кўзимни очсам, эски бир ертўлада ётибман. Тепамда “биродар”ларимиздан бири турибди.

— Афсус, — деди ҳалиги йигит ачингандек бош чайқаб. — Шаҳидлик насиб этмаган экан. Тирик қолдингиз.

Шу тариқа ноябргача ўйдан чиқмай даволанишимга тўғри келди. Шу икки ойда ўзимдан ўтганини ўзим биламан. Елкамдаги жароҳатни даволаш учун оддий дорилар ҳам топилмайди. Шифохонага боришнинг эса иложи йўқ. Покистон полицияси ушлаб олса, қамоққа олишлари аниқ. Маҳаллий табиблар, ўзимизнинг йигитлар кўмагида сал ўзимга келдим.

Бир амаллаб, Туркия ё Россияга оиламни чақиртира олсам, бу ерга қайтишни ўйлаб кўраман. Балки ўша ерда қолиб, бирор жойда иш топарман. “Шаҳидлик” орзуси ҳам борган сайин хиралашиб бормоқда эди.

Мен сал ўзимга келгач, яна оиламни олиб келиш учун йўлга чиқишга қарор қилдим. Ноябрьнинг ўрталарида кавказлик чечен йигитлар ҳамроҳлигида отландик. Мени Абдураҳимнинг ўзи кузатаркан:

— “Маршрут” аниқ белгиланган, ҳар бир “бекат”да сизни ўзимизнинг одамлар кутиб олади ва кейинги манзилга кузатиб қолади.

...“Тишимнинг қавагида” асраб юрган долларларни белимга боғлаб, йўлга равона бўлдим. Илгаригидек машиналар қаёқда? Ҳамма ёқни америкалик ҳарбийлар назоратга олган. Фақат пиёда юришимиз керак. Кундузи юрсак, пайқаб қолишади. Асосан кечқурунлари йўл босамиз. Яхшиям ҳарбий машғулотларда тоғлар оралаб йўл юриш, юлдузларга

қараб мўлжал олишни ўргатишган. Ёлкамда қурол, оғир юкхалта, буям етмагандек, ҳали тўла тузалиб кетмаган жароҳатим зирқираб азоб беради.

Нақ уч ойдан кўпроқ йўл босиб, март ойининг бошларида Эрон сарҳадларига етдик. Амаллаб чегарадан яширинча ўтиб олганимиздан сўнг яна Саровон шаҳридаги “биродар”ларимиз бизни кутиб олишди. Бу ерда ўзини Муртазо деб атаган бир ўзбекистонлик билан ҳам танишдим. Кейин билишимча, Саровонда “Исломиё жиход” ташкилотига қарашли анча-мунча жангариларни ўз ичига олган гуруҳ яширинча фаолият кўрсатар, улар орасида ўзбеклар ҳам бор экан. Аммо бизни улар билан гаплашгани қўйишмади.

Бир неча кун Саровонда қолгач, бизни машинада вилоят марказига — Зоҳидонга жўнатишди. Бу ерда “Ал-Қоида” террористик ташкилоти вакилларида бири Сулаймон исмли шахс менга сохта турк паспортини тутқазди. Мен энди турк фуқароси сифатида бемалол ушбу давлатга кира олардим. Аммо Довуд мен ва шерикларимни Зоҳидон-Машҳад йўналишидаги автобусга ўтказиб, у ерда тегишли одамлар бизни кутиб олишларини айтди.

Мен эса улар айтган йўналишдан юришга мажбур эдим. Ҳар бир “бекат”да бизни аввалдан белгиланган шахслар кутиб олар, маълум вақтгача ётоқ билан таъминлар, кейин ўзи истаган тарафга йўналтирарди. Хуллас, Машҳадда Аббос исмли эроний йигитнинг ўйида бир ойча қолиб кетдик. Очиғи, бу сарсонгарчилик жон-жонимдан ўтиб кетган, шундай пайтларда Тошкентдаги ўз уйимизда, оила аъзоларим даврасида беғам-беташвиш ўтказган дамларим эсимга тушиб, хўрлигим келарди.

“Юқоридан” кўрсатма бўлган шекилли, кунларнинг бирида Аббос эрталаб йўлга тушишимизни айтди. Автобусда икки кун йўл босиб, Эроннинг Туркия чегарасидаги фарбий Озарбойжон вилоятига етиб келдик. Айланма йўллар билан чегарани бузиб, Туркия ҳудудига ўтиб олдик. Энди амаллаб Истанбулга бориб олсам бўлгани. У ердан аёлим ва болаларимни чақиртириб оламан. Балки шу ерда қолиб, бирор ти-

рикчилик қиларман. Лекин яна Покистонга, жангарилар орасига қайтгим йўқ эди.

Туркия шарқидаги Ван шаҳри аэропортидан Истанбулга учиш учун чипта олмоқчи бўлиб турганимда, кўк кийимли полиция зобити мени имлаб ёнига чақирди. Юрагим дукиллаб кетди. Қўлимдаги паспорт мутлақо бошқа одамга тегишли эди. Суратдаги мен эмаслигимни ҳар қандай одам бир қарашда фарқлай оларди.

— Паспортуну гўстер, бакалим¹, — деди турк полициячи менга шубҳали тикиларкан.

У паспортдаги суратга қараб, мийиғида кулимсиради.

— Бен сене кенди паспортуни, гўстер, дедим, абий².

Ноилож ўз паспортимни кўрсатишга мажбур бўлдим. Шундан сўнг полициячи мени ўз бўлинмасига, бошлиғининг ёнига олиб кирди. Бошлиқ ҳар иккала паспортни синчиклаб текширгач, кимгадир телефон қилди. Мени эса алоҳида хонада ушлаб туришни буюрди. Тўрт-беш соат ўтиб, мени тутиб олган полициячи қўлида менинг ҳақиқий паспортим билан қайтиб келди. Унинг айтишича, мен Туркия ҳудудига ноқонуний кирганим учун бу ердан кетишга мажбур эканман. Паспортимга ҳам депортация муҳрини босиб, Тбилиси чиптаси билан қайтариб беришди.

Аэропортнинг кутиш залида ўтирарканман, бошим қотган, энди қандай йўл тутишни билмасдим. Яхшиям, ёнимда телефоним бор. Туркияга ўтишим билан “Турксел” сим-картасини сотиб олгандим. Абдураҳим билан боғланолмасдим. Чунки Вазиристондаги жангарилар телефон ишлатишмас, бу уларнинг қўлга тушиб қолишларига сабабчи бўлиши мумкин эди. Худди шу пайт эсимга Равил тушди. Ахир мен унинг рақамини ёддан биламан-ку? Дарҳол Россия коди билан унинг рақамига сим қоқдим.

Равил гўшакни олгач, гапни қоғозга ўраб бўлса-да, Покистонда анча пайт “керакли одамлар билан бирга бўлганимни”, раҳбарлар рухсати би-

¹ Паспортингни кўрсат, кўрайлик (турк.)

² Мен сенга ўз паспортингни кўрсат дедим, ука (турк.)

лан оиламни чақириб олиш учун Туркияга келганимда, сохта паспорт билан қўлга тушганим ва мени Грузияга депортация қилишганини айтдим.

— Чатоқ бўпти, — деди Равил бироз ўйланиб қолгач. — Майли, бир соатларда телефон қил, мен бирор йўлини қидирарман.

Бир соатдан сўнг Равилга қайта боғландим.

— Раҳбарият билан гаплашиб ҳаммасини ҳал қилиб қўйдим, — деди Равил. — Сен бежавотир Грузияга учавер. Тбилисида йигитларимиз сени кутиб олишади ва Россияга етиб олишинга ёрдам беришади. Фақат эҳтиёт бўл, у ерда кўрганларинг ҳақида ҳеч кимга оғиз очма. Оилангни чақириб олсанг, менга хабар қиласан. Орқага қайтиб боришингни ҳам ўзимиз ташкиллаштириб берамиз.

Чиндан ҳам Тбилиси аэропортидан чиқишим билан тепакал, соқолли иккита йигит кутиб турарди. Улар менинг кимлигимни аниқлаб олишгач, машинада олиб кетишди. Улар мендан ҳеч нарса сўраб ўтиришмади. Мен ҳам жим кетяпман. Ниҳоят мени шаҳарнинг бир четидаги квартирага олиб келиб жойлаштиришди.

— Бир-икки кун шу ерда кутиб турасиз, батано¹, — деди йигитлардан бири рус тилида грузинча талаффуз билан. — Сизни қаерга юборишларини аниқлаб, ўзимиз кузатиб қўямиз.

Икки кун квартирадан чиқмай ўтирдим. Яхшиям, йигитлар икки кунга етадиган озиқ-овқатни ташлаб кетишган. Бу икки кун менга икки ҳафтадек узоқ туюлди. Ниҳоят учинчи кун эрталаб эшик тақиллади. Қарасам, мени кутиб олган йигитлардан бири турибди.

— Батано, мана, сизга Харьковга чипта, — деди қўлимга самолёт чиптасини тутқазаркан. — У ерда сизни яна “ўзимизники”лар кутиб олиб, Россияга юборишади.

Қисқаси, аввал Украинага — Харьковга учдим. У ердан яна “биродар”ларимиз ёрдами билан Россияга, Сочига йўл олдим.

2012 йилнинг июль ойлари. Мен Сочидаги ошхоналардан бирида ишлайман. Бир куни уйимдагиларга сим қоқдим. Мендан роса хавотир олиб ўтиришган экан.

¹ Батано - жаноб (грузин.)

— Дадаси, — деди аёлим йиғлаб. — Қаерларда юргандингиз? Бир оғиз “мен тирикман”, деб қўймайсизми? Икки йилдан бери дом-дараксиз юрибсиз.

— Ҳаммасини кейин тушунтираман, — дедим нафасим бўғзимга тикилиб. — Сен болаларни олиб, Россияга, Сочига келиш чорасини қил. Бу ерда ҳамма шароитлар бор.

Аввалига хотиним кўнмади:

— Дадаси, шу ерда ҳам яхши яшаяпмиз, болаларингиз ҳам ўқиб юришибди. Ҳеч нарсадан камимиз йўқ. Ўзингиз қайтсангиз, яхши бўларди.

Аммо дағдағалардан кейин, келишга рози бўлди. Бир-бир ярим ой деганда хотиним болаларим билан Сочига етиб келди. Айниқса, болаларимнинг қувончи чексиз эди. Уларни бирма-бир бағримга босиб, тўймас, кўзёшларимни аранг тийиб турардим. Шу тариқа улар билан битта ижара уйда яшай бошладим.

Бу орада, “биродар”лар телефон қилиб қўйишмайди:

— Биродар, оилангизни чақирган бўлсангиз, тезроқ келавермайсизми? Ё фикрингиз ўзгариб қолдими?

Биламан, агар фикрим ўзгаргудек бўлса, улар мени барибир тинч қўйишмайди ҳамма жойда одамлари бор. Мен-ку, майли, оиламга ҳам бирор зиён тегиши мумкин.

Хуллас, оиламни Туркияга кетишга кўндирдим. Аввалига уларнинг ўзини жўнатадиган, бироздан сўнг ўзим борадиган бўлдим. Чунки паспортимга “депорт” муҳри босилгани учун бу билан Туркияга қиролмайман. Демак, янги паспорт топишим керак. Бу эса маълум вақтни олади. Истанбулда оиламни тегишли одамлар кутиб, меҳмонхонага жойлаштиради, мен ҳам етиб борганимдан сўнг қандай ҳаракатланишни ўзлари айтишади.

Оиламни Сочи аэропортидан Истанбулга юбориб, ижарахонамга қайтиб келарканман, олдинда мени нималар кутаётгани ҳақида ўйлардим. Нималар қилиб қўйдим? Ўзимнинг Туркияга боришим сўроқ остида бўлса-да, хотиним ва болаларимни етти ёт бегона шаҳарга қайси калла билан юбордим?

Мен жуда хатарли ўйинга аралашиб қолгандим. Ортга йўл йўқ эди.

Энди бу йўлдан охиригача боришим шарт. Ҳар қалай, бу йўлда мен жонимни хатарга қўйиб, ўлимни бўйнимга олиб чиққандим.

Ўзим яшайдиган уй йўлагига кирган ҳам эдимки, қаердандир пайдо бўлиб қолган, юзига ниқоб таққан бақувват йигитлар мени ушлаб қўлимни орқамга қайириб, кишан солишди. “Қўлга тушдим”, — ўшанда хаёлимдан кечгани шу бўлди...

Федерал хавфсизлик хизмати ходимлари мени обдон сўроқ қилишгач, бошимдан ўтганларни оқизмай-томизмай айтишдан бошқа чорам қолмаганди. Кейин улар мени ўзбекистонлик ҳуқуқ-тартибот идоралари вакилларига топширишди. Тошкентдан озод қуш бўлиб учиб кетгандим, ўз нодонлигим сабаб қўлимда кишан билан она юртимга қайтиб келдим.

Аёлим ва болаларим ҳам анча оворагарчилик, сарсон-саргардонликдан сўнг ҳукуватимизнинг ёрдами билан Истанбулдан уйга қайтиб келишибди.

...2013 йилда Жиноят ишлари бўйича Тошкент шаҳар судининг ҳукмига кўра, жиноят кодексининг қатор моддаларига биноан айбланиб, узоқ муддатга озодликдан маҳрум этилдим.

Қанчалик жаҳолат ботқоғига ботганим, нур деб зулматга талпинганим, жиҳод қиламан, деб ўйлаб, ўз Ватанимга, халқимга, ота-онамга хиёнат қилганимни кеч англаб етдим.

Ҳар бир ота-она “Ўсиб-улғайиб бир кунимизга ярайди, қарисак, боқиб парваришлайди, ўлсак, тепкилаб кўмади, ортимиздан чироғимизни ёқадди, наслимизни давом эттиради”, деб фарзанд ўстиришади. Менинг ота-онам ҳам бир кунни келиб, шу ўғлимизнинг ортидан кўкрак кериб, фахрланиб юрайлик, деб ният қилишгани шубҳасиз. Мен ҳам ана шу мақсадда уйланиб, бола-чақа орттирганман. Аммо ота-онам ҳам, аёлим ҳам, фарзандларим ҳам мен туфайли бошларини эгиб қолишди. Бунинг учун мен ўзимни кечиролмайман.

Равил сингари аблаҳ, зулмат гүмашталарининг гапига кириб, миям заҳарланганини, ўз ҳаётимни ҳам, фарзандларим келажагини ҳам барбод қилганимни сезмай қолибман.

Энди эса...

Барча қилмишларим хато эканини, исломий тушунчаларни менинг онгимга мутлақо нотўғри тарзда сингдиришганини тушуниб етганимда, гишт қолипдан кўчиб бўлган экан.

Мана шунақа гаплар!..”

ЖАҲОЛАТНИНГ СЎНГГИ БЕКАТИ

“Ҳаёт инсонга фақат бир мартагина бериладиган буюк неъмат, беқиёс имконият. Ҳеч ким пуч ғояларга алданиб, умрини елга совурмасин экан. Мен навқирон ёшимда кечирилмас хатога йўл қўйиб, мана энди тўрт девор орасида, панжара ортида ўз қилмишимдан афсус-надоматлар чекиб ўтирибман.

Агар мен ҳам бошидаёқ тўғри йўлни танлаб, оқни қорадан, дўстни душмандан ажрата олганимда эди, шу йил оилам, дўстларим, фарзандларим даврасида ўзимнинг қирқ ёшимни нишонлаган бўлармидим?!

Келинг, ҳаммасини бир бошдан бошлай қолай. Мен — Эрматов Акмал Рўзибоевич 1977 йил 16 март куни Тошкентда туғилганман. 1998 йилгача Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек туманида истиқомат қилиб келганман. Мамлакатимиз мустақилликка эришган илк йилларда мен ҳали мактабда ўқиб юрар, истиқлол деб аталмиш буюк неъматнинг асл моҳияти, буюклигини ҳали англаб етмагандим.

Эндигина масжидлар очилиб, виждон эркинлиги, эътиқод ҳурлиги учун имкониятлар юзага келган пайтлар эди. Аммо “шоли баҳона курмак сув ичади”, деганларидек, бу имкониятдан ўзларининг эгри мақсадлари йўлида фойдаланишга уринган турли гуруҳларнинг асли фитналаридан у пайтларда беҳабар эдим.

Балоғатга етар-етмас, мен ҳам айрим ёшлар қатори масжидга чиқадиган, намоз ўқийдиган бўлдим. Аммо ҳали ислом динининг асл мазмун-моҳияти, оят ва ҳадисларнинг ҳақиқий маъносини англаб етмаган-

дим. Шу боис ким кўзимга тақводор, иймонли бўлиб кўринса, шунинг ортидан эргашиб кетаверибман. Ана шундайлардан бири билан Эски шаҳардаги “Чархчи имом” масжидида танишиб қолдим. Уни Муътасим деб чақиришар, асли иорданиялик эди. Минтақавий идораси Қирғизистоннинг Бишкек шаҳрида жойлашган “Ифоса” жамғармасининг Тошкентдаги вакили эди. У ҳақида билганларим фақат шулар, холос.

Муътасим менга диний аҳкомларни ўргатар, мен ҳам унинг ҳамма айтганларини кўр-кўрона онгимга муҳрлаб бораверардим. Назаримда, у мен учун ҳамма нарсани биладиган пири муршид эди, динимизнинг рўкнларини ундан-да яхшироқ биладиган олим йўқдек эди.

Беш йил у билан муттасил кўришиб, учрашиб турдик. 1998 йилнинг ёз ойлари эди. Бир куни Муътасим менга қараб:

— Акмал, сен жуда ақлли, истеъдодли йигитсан, истасанг, сени хорижга юбораман, — деб қолди.

Мен аҳмоқ бўлмасам, ўзимизда билим олиш учун шунча шарт-шароитлар яратилганига қарамай, ўша иблиснинг гапига лаққа тушармидим? Ўшанда бир оғиз “тақсир, ғамхўрлигингиз учун ташаккур, аммо ўз Ватанимда ҳам илм олиш имкониятлари кўп”, десам, тилим узилиб тушармиди? Ана шу таклиф ва унга розилигим ҳаётимни буткул остин-ўстун қилиб юборди.

— Покистонда ислом илмларини ўргатадиган яхши таълим даргоҳлари бор, — дея ичимда ўт ёқишда давом этди Муътасим. — Бу мадрасалар Саудия Арабистони раҳбарияти томонидан молиялаштирилади.

— Майли-ю, — ичимдаги истиҳолани ташимга чиқардим. — Хорижда билим олишга имкониятим етмайди-да!

— Бу ёғидан хавотир олма, болам, — деди Муътасим. — Ҳамма харажатларни бизнинг жамғармамиз тўлайди. Илм олиш — фарзи айнди. Бу ишга ёрдам бермоқ эса савоби азим.

Хуллас, куз ойларига бориб, паспортимни виза учун Покистон элчихонасига топширдим. Ҳужжатлар тайёр бўлгач, аввал Бишкекка, кейин эса Алматига равона бўлдим.

Алматида мени “Ифоса” жамғармасининг маҳаллий бўлими ходими

– Абдулло исмли шахс кутиб олди. Бир муддат шу ерда қолгач, Абдулло мени Алмати аэропортидан Покистонга кузатиб қолди.

Ниҳоят Қозоғистондан ҳавога кўтарилган самолёт мени Пешоварга олиб учмоқда эди. Ўзимча бахтиёр эдим. Ахир мен ҳам хорижга ўқишга кетяпман. Кўп ўтмай, етук олим, диний билимларнинг пухта билимдони бўлиб Ўзбекистонга қайтаман.

Муътасимнинг топшириғига кўра, мен Пешоварга келишим билан Абу Ҳомид исмли кишига қўнғироқ қилишим керак эди. Айтганини қилдим. Кўп ўтмай, Абу Ҳомид етиб келди. Суданлик, қора танли, ўрта ёшлардаги киши экан.

Абу Ҳомид мени ушбу шаҳардаги Абу Ҳубайб мадрасасига жойлаштирди. Мадрасада икки нафар ўзбекистонлик ҳамюртимизни кўриб, қувониб кетдим. Тезда улар билан танишиб, чиқишиб кетдик. Биттасининг исми Икром, иккинчисиники Ҳазрат экан. Гуруҳимизда қозоғистонлик ва тожикистонлик талабалар ҳам ўқирди. Бизга бу ерда араб тили грамматикаси ва диний фанлардан сабоқ бера бошлашди.

Дарсларда нимани ўргатишса, шуни айна ҳақиқат ўрнида қабул қилаверибман. Уларнинг асли мақсади нима, нима сабабдан хорижий давлатлардан ёшларни бу ерга жамлаб, уларга илм ўргатиш учун шунча маблағ сарфлашяпти, бу ҳақда ўйлашни хаёлимга ҳам келтирмабман.

Бизга араб ва афғон миллатига мансуб муаллимлар дарс беришарди. Дарсларда жиҳод, ҳижрат, такфир, шаҳидлик, ғозийлик сингари тушунчалар онгимизга чуқурроқ сингдирилар, уларнинг асл-мазмун моҳиятидан эса тамомила хабарсиз эдим.

Бу орада Покистон элчихонаси паспортимга қўйиб берган визанинг ҳам муддати тугаб қолди. Мадрасамиз мудир дарахол бу муаммони ҳал қилиб берди. Виза муддати яна олти ойга чўздирилди.

1999 йил мадрасадаги ўқиш тугади. Мен ўзимда йўқ шод эдим. Ниҳоят Ўзбекистонга, она шаҳрим Тошкентга қайтаман. Яқинларимни кўраман. Фарзандларининг диний билимлардан хабардор мулла бўлиб қайтганидан бошлари осмонга етса керак.

Бироқ кейин билсам, мадрасанинг дипломи шунчаки ўрта махсус маълумот ҳақидаги ҳужжат ўрнини босиши мумкин экан. Ўзим орзу қил-

гандек “катта мулла” бўлиш учун эса ислом мамлакатларидаги йирик университетларни тамомлаш керак экан.

Биз — Ўзбекистондан борган учала ҳамюрт бундан бу ёғига нима қилиш ҳақида бош қотирардик.

— Мен Афғонистонга кетаман, — деди Икром қатъий овозда. — У ерда “биродар”ларимиз Ўзбекистонда ислом давлати барпо этиш учун ҳижратда юришибди. Уларнинг уюшмаси “Ўзбекистон ислом ҳаракати” деб аталади. Сизлар ҳам бирга борсаларинг яхши бўларди.

Ҳозирги дунёқарашим, ақлим бўлганида унинг ёқасидан тутиб, “хоин, нималар деяпсан? Ўз юртига қарши бош кўтарган ўша ватангадо кимсалар тўдасига қўшилмоқчимисан?” дея жағига мушт туширган бўлардим. Ҳазрат иккимиз унга жиддий қаршилиқ кўрсатмасак-да, ҳар қалай унинг изидан бормадик.

— Илм ҳам жиҳоднинг бир кўриниши. Биз аввал илмимизни оширайлик, жиҳодга ҳам улғурармиз, — дедик унга жавобан.

Мадрасада ўқиб юрганимизда Саудия Арабистонидаги йирик диний олий ўқув юрлари ҳақида етарлича маълумот тўплагандик. Шулардан бири Мадина ислом университети бўлиб, унга ўқишга кириш учун Покистоннинг ўзида ҳам имтиҳондан ўтиш имконияти мавжуд эди. Карачи шаҳридаги Абу Бакр университетида мазкур олийгоҳнинг қабул бўлими очилган бўлиб, аввал бу ерда бир ойлик тайёрлов курсида ўқиш керак бўларди.

Бошланғич машғулотларда бизга айнан ўша — Мадина ислом университети мутахассислари сабоқ беришаркан. Биз ушбу университетга кириш учун керакли ҳужжатларни топшириб, тайёрлов курсини ҳам битирдик. Имтиҳонларни ҳам топширган бўлдик. Домлаларнинг айтишича, натижалар 2000 йилнинг ёз ойларида эълон қилинаркан. Унгача ҳали бир неча ой вақтимиз бор эди.

Ўзимча шу бўш вақтдан фойдаланиб, Ўзбекистонга, яқинларим олди-га бориб келсам-чи, деган фикрга ҳам бордим. Бироқ айрим танишлар Тошкентга қайтмасликни, шу ерда қолиб, бирор диний курс ёки мадрасада ўқиб, ишлаб туришни тавсия этишди. Шу тариқа Ҳазрат билан яна Пешоварга қайтдик.

Биз билан бирга ўқиган тожик ва қozoқ “биродар”ларимиз аллақачон ватанларига жўнаб кетишибди. Пешоварда буюк ватандошимиз Имом Бухорий номидаги олийгоҳ ҳам фаолият кўрсатаркан. Бу ерда қисқа муддатли ўқув курслари ҳам очилган эди. Мен вақтдан унумли фойдаланиш мақсадида олийгоҳнинг ҳадис факультетига ўқишга кирдим. Шунинг баробарида ўзим ўқиган Абу Ҳубайб мадрасасида мударрис ёрдамчиси бўлиб ишга жойлашдим.

Кун тартибим аниқ режа асосида борарди: эрталаб соат саккизда ўқишга отланар, тушгача ўқир, кейин ётоққа қайтиб берилган уй вазифаларни бажарар, кеч соат бешдан мадрасага ишга жўнардим.

Кунларнинг бирида мадрасада ўтирганимда, ҳужрага эски танишим Икром кириб келди. Анча ўзгарибди. Соч-соқоли ҳам, қарашлари ҳам, кийиниши ҳам бошқача. Қучоқлашиб кўришдик. Ҳол-аҳвол сўрашдик.

— Динимиз барқарорлиги учун курашяпмиз — деди Икром виқор билан. — Сафимиз тобора кенгайиб боряпти. Сиз ҳам бизга қўшилганингизда яхши бўларди.

Мен Мадина университетига имтиҳон топширганимни, жавоб кутаётганимни баҳона қилиб, унинг таклифини рад этдим.

— Бизга қўшилмаганингиз билан сиз энди барибир Ўзбекистонга қайтиб боролмайсиз, — деди Икром ишонч билан. — Сиз билан бизнинг номимиз аллақачон “ватан хоинлари” рўйхатига тиркалган.

— Нега? — дедим овозим титраб. — Сизни билмадим, аммо мен ҳали қўлимга қурол ушлаб кўрганим йўқ. Фақат илм талабида юрибман.

— Соддалиқ қилманг, биродар, — деди Икром. — Сизу биз давлатнинг руҳсати билан чиқмаганмиз. Ўзимизча диний билим оламан, деб хорижга чиқиб кетдик. Қолаверса, биз ўқиган мадраса Ўзбекистонда расман тан олинмайди. Бу ерда ўқиганларнинг кўпчилиги бизнинг сафимизга ўтиб кетган. Билиб қўйинг, “бўрининг оғзи еса ҳам қон, емаса ҳам”.

Унинг гапларидан дилимга ғулғула тушган бўлса-да, сир бой бермадим.

— Биродар, — давом этди Икром дўстона оҳангда. — Пешоварда

Пешовар, Покистон

ҳам бизнинг ваколатхонамиз — “дафтар”имиз бор. У ерда бизнинг яқин дўстимиз ишлайди. Истасангиз, сизни у билан таништириб қўяман. Қачонки, бошингизга бир мушкул иш тушса, унинг ёнига борасиз. У сиздан кўмагини аямайди. Ахир ҳадиси шарифда “мўъмин мўъминнинг биродаридир”, дейилган.

Ночор унга эргашиб бордим. “Пешовардаги вакил”ни Икром менга “Мирзо Якто” деб таништирди. Асли Афғонистоннинг ўзбекларидан экан. У ҳам Икромнинг гапларини такрорлади.

— Қачон ёрдамимиз керак бўлса, келаверасиз!

Икром Афғонистонга қайтиб кетгач, енгил нафас олдим. Гарчи унинг гаплари кўнгимда шубҳа уйғотган бўлса-да, “Ўзбекистон ислом ҳаракати”га қўшилиб, ўз ватанимга қарши қурол кўтариб бориш ниятидан йироқ эдим.

Шу тариқа Ҳазрат билан бирга Имом Бухорий олийгоҳида ўқишни давом эттирдик. Ҳамма умид имтиҳон натижаларидан эди. Бироқ унгача ҳали тўрт ой вақт бор. Бу ерда эса Покистондан берилган виза муддати аллақачон ўтиб кетган. Агар маҳаллий маъмурлар билиб қолишса, бизни жавобгарликка тортишлари аниқ.

Кутилмаганда Покистон ҳукуматининг янги қарори эълон қилинди:

унда, мамлакат таълим муассасаларида визасиз ўқиётган ёки виза муддати ўтиб кетган талабаларни ўз юртларига мажбуран жўнатиб юбориш кўрсатилган эди.

Ҳазрат билан иккимизнинг кўнглимизга чироқ ёқса ёришмасди.

— Хавотир олманглар, — деди бизни ёнига чақирган олийгоҳ мудирини. — Биз сизларга ўқув юрти ҳисобидан чипта олиб берамиз. Сиз ўз юртингизга бориб, элчихонамиздан ўқув визасини расмийлаштириб қайтасиз. Баҳонада ота-онангиз, юртингизни ҳам кўриб келасиз.

Аслида бу биз учун жуда мақбул таклиф бўлиши керак эди. Ўшанда олийгоҳ мудирининг таклифига кўниб, оптимизга қайтганимизда эди...

Ҳазрат билан ўйлаб-ўйлаб Тошкентга қайтмасликка қарор қилдик. Чунки Икромнинг таҳдидли гаплари қулоғимиз остида жаранглаб турарди. Ростдан ҳам Тошкент аэропортига тушишимиз билан қўлимизга кишан тақиб олиб кетишса-чи?

— Энди нима қиламиз? — сўради Ҳайдар кўзларини мўлтиратиб.

Худди шу аснода Икромнинг Пешовардаги “биродари” эсимга тушиб қолди. Исмини “Мирзо Якто” деганмиди?

“Мирзо Якто” Ҳазрат иккимизнинг фикримизни эшитиб, юзлари яшнаб кетди:

— Жуда тўғри қарор қилибсизлар, йигитлар, — деди бизни табриклаб. — “Ўзбекистон ислом ҳаракати” сиздек азму-шижоатли, мард йигитларнинг кўмагига муҳтож. Афғонистон ҳозир толиблар ихтиёрида. Чегарадаги дўстларимизга хабар қиламан. У ерга бемалол визасиз кириб бораверасиз. Афғонистонда сизни ўз “биродар”ларимиз кутиб олишади.

...Афғонистонга кетяпмиз-у, кўнглим алағда. Нималар қиялман ўзи? “Ўзбекистон ислом ҳаракати”га аъзо бўлсам, кейин ватанимиз эшиклари мен учун тақа-тақ беркилмайдими? Ота-онам мени бу гуруҳга қўшилганимни эшитишса, қай аҳволга тушади? Худди шу аснода ичимда яна бир овоз бош кўтарарди. Мен тўғри йўлданман. Мен Яратганнинг амрига зид иш тутмаяпман-ку?!

Хуллас, минг бир хаёлда Кобулга етиб келдим. Бизни Икромнинг ўзи кутиб олди.

— Хуш келибсиз, биродар, — деди у мени маҳкам бағрига босаркан.
— Сиз қачондир бизнинг сафимизга қўшилишингизни билгандим.

— Биз вақтинча келдик, холос, — дедим уни ортиқча умидвор қилмаслик учун. — Агар имтиҳон натижалари чиқса, биз Саудия Арабистонига кетамиз.

— Биродар, амалсиз илмдан илмсиз амал яхшироқ. Ҳали имтиҳоннинг жавоби чиқсин. Ана ундан кейин бориш-бормасликни яна бир ўйлаб кўрарсиз.

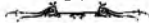
Хуллас, Кобулдан Мозори шарифга йўл олдик. Бизни бир маҳаллага жойлаштиришди. Бу ерда юзга яқин ўзбекистонлик жангари ўз оилалари билан яшашаркан. Мозори шариф Ўзбекистон чегарасидан бир неча чақирим нарида жойлашган. Амударёдан ҳатлаб ўтсак бас, у ёғи ўз ватанимиз. Аммо бу айтишга осон. Бизни Ўзбекистон билан миллионлаб чақирим масофа ажратиб турадигандек эди.

Маҳалламиз ҳам бир қарашда Ўзбекистоннинг бир қисмига ўхшар, бу ердан фарғоналик, наманганлик, хоразмлик, тошкентлик оилалар макон топишганди. Фақат уларнинг замонавий, дунёвий Ўзбекистонни кўрага кўзлари йўқ, ҳар бири юртимизда исломий давлат қуриш тарафдори эдилар. Ана шу мақсадни амалга ошириш учун ҳар ишга ҳозир эдилар. Бу оилаларга толиблар ҳукумати томонидан маблағ, озиқ-овқат ва қурол-яроғ жўнатиб турилар экан.

Мен бу ерда наманганлик Каримхон ва Муҳрим, тошкентлик Абдулла, Зокир, Мақсуд, шунингдек, хоразмлик, андижонлик йигитлар билан танишдим.

Қисқаси, мен ана шу гуруҳга истар-истамас қўшилиб қолдим. Энди ортга йўл қолмаганди. Мозори шарифда бир неча ҳафта яшаб тургач, Ҳазрат билан иккимиз раҳбариятнинг топшириғи билан яна Кобулга жўнатилдик. Шу тариқа бизнинг дарбадарликдаги ҳаётимиз бошланганди.

Бу ерда бизни “Хост” ҳарбий лагерига жойлаштиришди. Мазкур ҳарбий лагерда “Таъсисий” деб номланган бошланғич ҳарбий таълим бериларкан. Лагернинг кун тартибига ҳам осонгина ўргандик.

Биз ғор ичида ётиб турардик. Тонгда бомдод намозини шу ерда ўқиб, ундан сўнг Қуръон ўқиш қоидаларидан сабоқ олардик. Нонуштадан сўнг жисмоний машқлар бошланарди. Кейин назарий машғулотлар ўтилар, қурол-яроғлардан фойдаланиш тартиблари ўргатилар, тунда юлдузларга қараб йўналишни аниқлаш, қоронғида ҳаракатланиш сингари амалий машқлар бажариларди.

Биз босқичма-босқич танк ва гранаталардан ҳимояланиш, тўппонча ва автоматлардан фойдаланишни ўргандик. Бу орада сабоқ бериб юрган жангарилардан бири Абу Аҳмад Мусофир бизга Қандаҳор шаҳрида яхши мадраса борлигини, у ерда диний билимлар чуқур ўргатилишини айтиб қолди.

Назаримда, мадрасадаги таълим “Ўзбекистон ислом ҳаракати” лагерида малака оширишдан сал бўлса-да тинчроқ ва хавфсизроқ эди. Бир амаллаб Икром билан Ҳазратни ҳам ўзим билан Қандаҳорга кетишга кўндирдим. Қандаҳор – мамлакатнинг Покистон билан яқин ҳудудидаги асосан пуштунлар яшайдиган шаҳар. Абу Аҳмаднинг йўлланмаси билан келганимиз учун бизни дарҳол ўқишга қабул қилишди.

Мадраса мудури Абу Зайд исмли араб ўқовимизга алоҳида хона берди. Бир амаллаб икки-уч ойни ўтказиб олсак, унганча имтиҳон жавоблари ҳам чиқиб қолади. Омадимиз кулиб, ўқишга кириб кетсак, Саудия дидёрига парвоз қиламиз. Ҳар қалай, Мадина университети толиблар ёки жангариларнинг ҳарбий лагери эмас. У ерда қонуний таълим олиб, дипломли бўлсак, исталган мусулмон давлатида қолиб ишлашимиз мумкин.

Мадрасада ўқишни бошладик. Биз билан бирга яманлик, мисрлик, тунислик, мавританиялик, шунингдек, уйғур ва татар миллатига мансуб талабалар ҳам ўқир эди.

Ниҳоят 2000 йилнинг ёз ойларига ҳам етдик. Ҳазрат билан Покистонга баайни қанот боғлаб учдик. Абу Бакр университетида борсак, имтиҳон жавобларини Саудия Арабистонининг Исломободдаги элчихонаси орқали билиб олишимиз мумкинлигини айтишди.

...Ва ниҳоят, элчихонадамиз. Бизга ўхшаб имтиҳон топширганлар кўп экан. Ўқишга қабул қилинганлар рўйхатини алоҳида тахтага илиб қўйиш-

ган экан. Эҳ, қанийди, ўқишга кирганимиз аниқ бўлса-ю, ҳамма муаммоларни шу ерга ташлаб, Мадинага равон бўлсак...

Аммо сўнги умидларимиз ҳам чиплакка чиқди. Мен ҳам, Ҳазрат ҳам ўқишга киролмабмиз. Бизнинг қаршимизда фақат биргина йўл турарди. Афғонистонга қайтиб, Қандаҳорда ўқишни давом эттириш, ундан кейин эса “Ўзбекистон ислом ҳаракати” сафига қайтиш...

Шундай бўлди ҳам. Қандаҳорда мадрасани тугатгач, 2001 йилда яна Кобулга, “ҳамюрт”ларимиз қошига қайтдик. Ҳазрат иккимизга кўҳна гарраждан “турар-жой” ажратишди. Маълум бўлишича, бу ерда Афғон уруши йилларида совет ҳарбий техникалари сақланган экан. Ҳозир ҳам бу ерда “Ўзбекистон ислом ҳаракати”га тегишли автомашиналар таъмирланар, шунингдек, Кобулдаги ЎИХ аъзолари учун нон ёпиларди.

Кунларнинг бирида Кобулда “Ўзбекистон Ислом ҳаракати”нинг катта бир йиғини бўлиб ўтди. Ушбу йиғинда ҳаракатнинг ўша пайтдаги раҳбари сўзга чиқиб, ушбу ҳаракат аъзолари миллатидан қатъи назар, ягона мақсад — мустақил ислом давлати қуриш йўлида жипслашиш, бу йўлда ким ғов бўладиган бўлса, аёвсиз йўқ қилишни таъкидлади.

Шу тариқа “Ўзбекистон ислом ҳаракати” раҳбарияти ҳукмларига бўйсунган ҳолда яшай бошладик. Гоҳида бизни мазкур ҳаракат аъзолари учун қурилаётган уйларга ҳашар қилгани юборишарди, гоҳида ҳарбий ҳаракатларга ҳам жалб қилишарди.

2000 йилнинг куз ойлари. Афғонистон шимолида Толибон ва Шимолий альянс қўшинлари ўртасида шиддатли жанглар борарди. “Ўзбекистон ислом ҳаракати” эса Толибларга ёрдам берар, Толибон ҳам ЎИХдан моддий ва ҳарбий ёрдамани аямасди. Қўмондонимиз бизни бир неча жангари билан бирга Қундузга жўнатди. Биз “пайраҳа” — ўзимизга бириктирилган ҳудудда навбати билан соқчилик қилардик. Шимолий альянс кучлари бизнинг пунктимизни узоқдан тўпга тўтарди.

Ана шундай кунларнинг бирида Икромнинг белига снаряд парчаси тегиб кетди. Уни бошқа ярадорлар билан қўшиб, Кобулга жўнатишди. Мен ва Ҳазрат эса яна бир неча кун ўзимизга бириктирилган ҳудудда соқчилик вазифасини ўтаб, Қундуздаги ЎИХ ваколатхонаси — “дафтари”

кўрсатмаси билан яна Кобулга кетдик. Яна “гараж”даги эски маконимизга жойлашдик. Очиғи, дарбадарлик жонга теккан, кунларимиз уруш ва қирғинбарот таҳликаси остида кечар, ана шундай пайтда Ўзбекистонни, тинч, осуда ва барқарор ватанимизни соғинар, аммо ортга қайтиш биз учун амалга ошмайдиган орзу бўлиб туюларди.

Шу тариқа бензин ҳиди анқиб турадиган гаражда бир йилча кун кечирдик. Бу орада Шимолий альянс раҳбари суиқасд натижасида ўлдирилди. Кўп ўтмай, 2001 йил 11 сентябрь куни Нью-Йоркдаги эгизак бинолар портлатилди. Шундан сўнг Афғонистонга Америка ҳукумати ўз қўшинларини киритиш ҳақида қарор қабул қилди.

Бундай кескинликни кутмаган толиблар ҳам, “Ўзбекистон ислом ҳаракати” раҳбарлари ҳам нима қилишларини, қайга бош уришларини билмай қолишганди. Ҳамма ўз жонини сақлаб қолиш фикрига тушганди. Толибларнинг аксари ўз ҳарбий бўлинмалари ва қароргоҳларини ташлаб, Покистонга чекинишди. “Ўзбекистон ислом ҳаракати”нинг айрим аъзолари ҳам раҳбариятнинг дўқ-пўписасини назарга илмай, яқинлари билан ўзларини панароққа олиш ҳаракатига тушишди. Мен ҳам Ҳайдар ва яна бир қанча муҳожир “ҳамюрт”ларимиз билан Покистонга қочадиган бўлдик.

“Ўзбекистон ислом ҳаракати”нинг кўпгина аъзолари Покистоннинг Пешовар, Карачи, Кветта, Ҳайитобод, Исломобод сингари шаҳарларига сочилиб кетишганди.

Даставвал Ҳазрат билан ўзимиз ўқиган Пешовар шаҳрига, муаллимларимиз ҳузурига бордик. Биз аввалгидек, мадрасада ўқишни давом эттирайлик, десак, юртимизга бориб, таълим визасини расмийлаштириб келмаганмиз. Бунинг устига, салкам икки йил ЎИҲ сафида “жавлон урган” бўлсак...

— Сизларга фақат бир масалада ёрдам беришимиз мумкин, — деди Пешоварда бизга дарс берган муаллимларимиздан бири. — Карачида афғон муҳожирлари учун махсус лагер — “кемп” очилган. Ўша ерда қочоқ сифатида рўйхатдан ўтасизлар. Балки омадингиз чопиб, Америка ёки Европа давлатларига ўтиб кетарсизлар?

Муаллимимиз ваъдасида турди. Бизни Карачида “кемп”га қабул қи-

лишди. Эҳ-ҳе, бизга ўхшаганлар бу “кемп”да анча-мунча экан. Қизиғи, улар орасида ўзимизнинг эски танишларимизни ҳам топдик. Бир пайтлар “Ўзбекистон ислом ҳаракати” сафида жанг қилган доктор Абдусамад, Муҳрим, Каримхон каби “биродарларимиз” энди бир юмалаб “мазлум муҳожир”га айланишибди. Яна кимни кўрдинг, денг? Ҳайдар иккимизни Кобулга кетишимизга сабабчи бўлган, кейинчалик Қундуздаги жангда белидан яраланиб, ортга қайтган эски “қадрдонимиз” Икромни ҳам учратдим.

Хуллас, таниш-билишлар кўмагида “афғон муҳожирлари” деган ҳужжатни қўлга киритгач, бир муддат Покистонда яшаб юрдик. Гарчи Мадина ислом университетига кириш армонга айланган бўлса-да, Ҳазрат иккимиз Саудияга кетишга ҳамон умидвор эдик. Ҳар қалай, Ислом мамлакатлари ичида Саудия Арабистони нисбатан бой, иш топиш осон, тинч... Бироқ уринишларимиз бекор кетди, Саудияга на иш, на ўқишга боришнинг имконини топа олдик.

Эҳ-ҳе, бу ниятимизни амалга ошириш учун нималар қилмадик? Ҳатто бир араб “биродар”имиз орқали Қирғизистоннинг сохта паспортини сотиб олиб, аввал Эронга, кейин Туркияга бордик. Мақсад у ердан Саудия Арабистонига йўл олиш эди. Аммо ҳужжатларимиздаги ноаниқликлар сабаб Истанбулдан яна ортга — Карачига қайтиб келдик.

Хуллас, дарбадар ҳаёт тарзига кўникиб ҳам қолгандик. На ишнинг тайини бор, на ётиб-туришнинг. Фақат биз каби муҳожирлар учун тўланадиган арзимас хайр-эҳсон эвазига кун кўрамиз. Уни ҳам уч ой, олти ойда бир беришади. Хуллас, ит ётиш — мирза туриш.

Бу ерда ҳам Ҳазрат мен билан бирга эди. Яна Алижон деган янги танишимиз ҳам бор. Бу орада Эрон орқали Бирлашган Араб Амирликларига бориш фикри туғилди. Ҳар қалай, у ерда иш топиш, пул топиш Покистондагига қараганда анча осон. “Биродар”ларимиздан бир қанчаси аллақачон БААга ўтиб, иш, уй-жой топишга ҳам улгуришганди.

Мен, Алижон ва Ҳазрат Кветта шаҳридаги Эрон консулхонасига бордик. У ердан Эрон визасини олгач, Бандар-Аббосга йўл олдик. Бизни Дубайда асли наманганлик бўлган Юсуф домла исмли одам кутиб олиши ке-

рак эди. Бандар-Аббосдан то Дубайгача кемада бир неча соат йўл босдик.

Юсуф домла ҳам бир пайтлар “Ўзбекистон ислом ҳаракати”нинг фаолларидан бири бўлган эди. У билан Кобулда, Мозори шарифда бир неча марта ҳамсуҳбат бўлгандик. 11 сентябрь воқеаларидан сўнг Толибон ва “Ўзбекистон ислом ҳаракати” аъзолари учун сичқоннинг ини минг танга бўлгач, Юсуф домла оиласини олиб, тўғри БААга қараб қочган экан.

Хуллас, Дубайда ҳам иш топишимиз осон кечмади. Аввалига Доктор Абдусаммад мактабаси (кутубхонаси)га вақтинча жойлашдик. Ҳазрат билан Раъсул-ҳаймадаги бир институтга ҳужжат топширадиган бўлдик. Бироқ ўқишга кириш учун қўлимиздаги муддати ўтган, сохта қирғиз паспортлари талабга жавоб бермасди.

— Чимкентда танишларим бор, — деди бир кўни бизга Юсуф домла. — Амаллаб Қозоғистонга борсанглар, танишларим сизларга қозоқ паспорти расмийлаштириб беришади.

Нимадир сабаб бўлиб, мен Қозоғистонга боролмайдиган бўлиб қолдим. Йўлга отланган Алижон билан Ҳазрат Алмати аэропортида хавфсизлик ходимлари томонидан қўлга олинбди. Бў хабарни эшитиб, юрагимдаги ваҳима янада қуюқлашди. Аммо БААда юриш ҳам таҳликали бўлиб қолганди. “Бузоқнинг югургани сомонхонагача”, деб бекор айтишмаган экан. Алижон билан Ҳазрат қўлга олинганидан сўнг орадан уч ой вақт ўтиб, мен ҳам таввакал, деб Чимкентга йўл олгандим. Шерикларим-ку, Қозоғистонгача учиб боришганди. Мен ҳатто Шаржа аэропортидан ҳам чиқолмадим. Ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари мени шу ернинг ўзида қўлга олишди.

БАА тергов ҳибсхоналаридаги сўроқ беш ойга яқин давом этди. 2004 йилнинг январь ойида Ўзбекистонга экстрадиция қилиндим. Кейин нима бўлганини айтмасам ҳам биласиз. “Саёқ юрган таёқ ейди”, дейдилар. Мени ҳам Тошкентда обдон сўроқ қилишди. 2004 йилнинг 13 сентябрь кўни жиноят ишлари бўйича Тошкент шаҳар суди мени Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг бир қатор моддаларига биноан айбдор деб топди ва 17 йил муддатга озодликдан маҳрум этди.

Ун икки йилки, маҳбусман. Бу муддатга саргардонликда кечган олти

Йилни қўшсам, жами ўн саккиз йиллик ўрним ҳавога соврилибди. Бу давр ичида ўз юртимда, қонуний асосда ўқиб таълим олишим, оила қуришим, фарзанд кўришим, юртимиздаги бирор ташкилот ёки муассасага ишга кириб, ўз халқимга хизмат қилишим мумкин эди. Бу вақт ичида эҳтимол, фарзандларим ҳам балоғатга етиб улгурган бўларди... Афсус, минг афсус...

Ҳаммасига ўзим айбдорман. Вақтида кўзимни очганимда, дўсту душманни ажрата олганимда ҳозир бошимни қамоқхонанинг совуқ деворига тираб ўтирмаган бўлардим.

Мен-ку, адашдим, адашганимнинг жабрини ҳам тортмоқдаман. Фақат бошқалар мендек адашмасин. Жаннатдек диёримизни ғурбатга, гўзал, тинч ва осойишта ҳаётни дарбадарликка, Ватанга хизмат қилиш имкониятини хоинлик тавқи лаънатига алмашишмасин..."

“ЎЗИМДАН ЎТГАНИНИ ЎЗИМ БИЛАМАН!”

“Одам боласига умр ўлчаб берилган. Демак, ҳар бир инсон ана шу ўлчоғлик фурсатни фақат яхши ишларга сарфлаган ҳолда мазмунли яшаб ўтиши керак экан. Мен эса 2005 йилдан бери ҳибсдаман. 2021 йилгача бу ердан чиқмасам керак.

Инсон озодликнинг қанчалик буюк ва бебаҳо неъмат эканини айнан тутқунлик даврида англаб етаркан. Бу ерда маҳбуслар учун барча зарур шароитлар муҳайё. Қамоқхона ходимларидан ҳам шикоят қилмайман. Улар бизга қонун доирасида, бир меъёردа муомала қилишади. Юртимизда ва жаҳонда юз бераётган воқеаларни ҳам телевизор, матбуот орқали кўзатиб бориш имкони бор.

Яқинда бир газетада адашиб диний оқимлар таъсирига тушиб қолган ҳамюртимизнинг бошидан кечирган воқеаларни катта қизиқиш билан ўқиб чиқдим. У билан қисматдош бўлганим учунми, унинг тақдири, саргузаштлари, ўкинч ва надоматлари мени ҳам мушоҳадага бошлади. Қўлимга қалам олиб, мен ҳам ўз пушаймонларимни, афсус-надоматларимни қоғозга туширмоқчи бўлдим.

Мен 1969 йил Тошкент шаҳрида туғилган Толибжон Ҳожиқуловман. Миллионлаб ҳамюртларимиз қаторида мусулмон оиласида ўсиб улғайганман. Аммо диний таълим-тарбияни олишда эҳтиёткор бўлиш, дуч келган “чаламулла”лардан эмас, балки виждонли, иймонли, тўғри йўлга кирган инсонлардан бу борада маслаҳат олиш керак экан. Зеро, бошига салла ўраб, қўлига тасбеҳ олиб, ордидан жамоатни эргаштириб юрган дин пешволари орасида ҳам диёнатсиз, олчоқ, ноинсоф одамлар учраб тураркан.

Ўтган асрнинг тўқсонинчи йиллари эди. Укам Орифжон кутилмаганда тақвога, ибодатга берилиб қолди. У пайтларда мен техникумни битириб, тиббий муассасалардан бирида ишлардим. Укам мени ҳам масжидга чиқишга ундади. Унинг қистови билан шаҳримиздаги “Тўхтабой” масжидга чиқа бошладим. Масжид имоми ўша пайтлар Олим қори номи билан танилган гапга чечан бир киши экан. Намоздан сўнг бизга турли маърузаларни ўқир, мен сингари ёшлар унинг баландпарвоз даъватларини оғзимиз очилиб эшитиб ўтирардик.

Шу қорининг ғаразли маърузалари туфайли ўз Ватанимиз, ҳукумати-мизга нисбатан қалбимизда алланечук нафрат, адоват улғая бошлади. Кўп ўтмай, Олим қорини, чамаси куракда турмайдиган маърузалари, сиёсатимизга зид фикрлари учун бўлса керак, ишдан бўшатишибди. Аввал шунчаки масжидга қатнаб юрди. Кўп ўтмай, умуман кўринмай қолди. У ҳақида турли миш-мишлар ҳам “болалади”. Мамлакатдан чиқиб кетган, дейишди.

Мен билан укам бошқа масжидга чиқиб, ибодатларимизни қилиб юравердик. Олим қорининг маърузалари таъсир қилгани учунми, у айтгандек соқол ўстириб, бошимизга оқ дўппи кўндириб юрар, худди шундай қилмасак, ибодатларимиз ботил бўладигандек эди.

Шу тариқа йиллар ўтаверди. Бу орада турмуш қурдим, бирин-кетин болалар туғила бошлади. Икки ўғил, бир қизнинг отаси бўлдим.

Кўпчиликнинг эсида бор: 1999 йил 16 февраль куни Тошкент шаҳрида ҳукумат биносида ва бир қатор маъмурий бинолар олдида терактлар содир этилди. Бир қанча бегуноҳ инсонлар қурбон бўлди. Фақат Яратганнинг инояти билан юртимизнинг Биринчи Президенти омон қолди.

Ушбу теракт содир этилгач, бутун мамлакат бўйлаб унинг ташаббус-корлари ва ижрочиларини излай бошлашди. “Пешво”миз Олим қорининг ҳам бу терактга алоқадорлиги ҳақидаги гап-сўзлар қулоғимга етиб, анча хавотирга тушиб қолдим. Гарчи бу терактга бевосита алоқам бўлмаса-да, мен таниган-билган анча-мунча кишиларни ушлаб кетишганини эшитдим.

Кунларнинг бирида ишдан келсам, ойим мени хавотирли қиёфада қарши олдилар.

— Ўғлим, сен нима ишлар қилиб юрибсан? — сўрадилар дабдуруст дан.

— Нима қилибман? — дедим бир нохушликни кўнглим сезиб турган бўлса-да.

— Кундузи сени милиция ходимлари сўраб келишди. Уйда бўлганда сени олиб кетишарди. “Ўғлим бирор айб иш қиптими?” десам, менга ҳеч нарса дейишмади. Ҳозироқ мен билан милицияга юр. Айбинг бўлмаса, бир тола сочинг ҳам тўкилмайди, болам.

Онам кўп нарсадан хабарсиз эди. Мен эса милицияга борсам, бари бир олиб қолишларидан хавфсирардим. Чунки бир-икки таниш биродарлар менга эҳтиёт бўлиб юришни тайинлашганди-да!

— Бормайман, — дедим оёқ тираб. — Мен бирор нотўғри иш қилганим йўқ.

Ўшакундан бошлаб, Тошкентдан чиқиб кетиш чораларини излай бошладим. Мен билан бирга масжидга чиқиб турадиган, Олим қорининг мажлисларида ҳам бирга қатнашган бир танишим бир-икки кун олдин Олмалиққа кетиб қолганди. Мен ҳам укам Орифжон билан оилаларимизни олиб, шартта ўша ёққа отландик.

— Ўғлим, қаерга кетяпсизлар? — сўрадилар онам кўзларига ёш олиб. — Ҳеч қанақа айбимиз йўқ, дегандинг-ку? Демак, бирор иш қилгансанки...

— Ойижон, — дея онамни тинчлантирган бўлдим. — Мен ҳеч нарса қилмадим. Лекин ўрмонга ўт кетса, ҳўлу қуруқ баравар ёнади. Мен ҳам айбдорлар орасига қўшилиб, ноўрин қамалиб кетишни истамайман. “Емаган сомсага пул тўлаб” ўтираманми? Сиз асло хавотир олманг, мана шу текшир-текширлар тугасин, албатта, қайтиб келамиз. Сиз бизни дуо қилиб турсангиз бўлгани...

Онам йиғлаганча қолаверди. Олмалиқнинг чекка маҳаллаларидан бирига жойлашдик. Бу ерда эски даврадошлар билан тез-тез учрашиб, маслаҳатлашиб турардик. Кунларнинг бирида Акбар исмли “биродар”имиз мен билан укамни четга тортди:

— Сизларнинг изингизга тушишган. Бүгүн бўлмаса, эртага албатта уш-

Лаб кетишади. Шунинг учун Ўзбекистонда қолишингиз жуда хавфли. То-
жикистонда бизнинг “биродар”ларимиз бор. Улар биздан борганларни
уй-жой, маблағ, иш билан таъминлашади. Шунинг учун ҳозироқ оилала-
рингиз билан йўлга отланинглар.

Агар ўша пайтда ҳозирги тушунчам, ақлим бўлганида ўйлаб кўр-
масмидим: мен ўзи нимага қочиб юрибман? Ойим айтгандек, айбим
бўлмаса, сўроқ қилиб кейин уйга жўнатиб юборишарди-ку? Ўзимдан-
ўзим хавфсираб юрганим нимаси?

Йўқ, мен айрим “раҳнамо”ларнинг макрига учиб, ўшанда ўз давла-
тимиз, ҳукуватимиз, ҳуқуқ-тартибот органлари ходимларини ашаддий
душман ўрнида кўриб қолгандим. Назаримда, айбимиз бўлса-бўлмаса,
бизни битта қўймай қамоққа тиқишадигандек туюларди.

Хуллас, укам билан кўр-кўрона бола-чақани олдик-да, яширин йўл-
лар билан қўшни республикага чиқиб кетдик. Эндигина фуқаролар уру-
шининг даҳшатларидан қутулган қўшни мамлакатда турли жангари гу-
руҳлар ҳалиям эмин-эркин юришар, уларнинг ихтиёрида бутун-бутун
қишлоқлар, тоғу даралар бор эди.

Ўша пайтда Тошкентдаги терактларни уюштирган террористик гуруҳ-
нинг раҳбарлари ҳам айнан шу ердан қўним топишганди. Биз кириб бор-
ган пайтларимизда ўзларига “Ўзбекистон ислом ҳаракати” деб ном бер-
ган бу жангарилар орасида ички низолар юзага келган, маҳаллийчилик,
уруғ-аймоқчилик сингари иллатлар авж олганди.

Худди ўша йили ЎИХ сафидан чиқиб, Ўзбекистонга таслим бўлиш мақ-
садида йўлга чиққан 17 нафар йигитни йўлда тутиб олишган, ҳамманинг
кўз ўнгида намойишкорона қатл қилишган эди.

Чегарадан ўтиб олганимизда, бизни Акбар тайинлаган одамлар ку-
тиб туришарди. Иккита машинага ўтириб, Душанбега йўл олдик. Бизни
қарши олган тожик “биродар”лар шаҳардан вақтинча яшаб туришимиз
учун жой топиб беришди.

Хотиним, болаларимга бу сарсонгарчилик ёқмагани сезилиб турарди.

— Ўзимизнинг тинчгина ўйимизни ташлаб, бегона юртларда сарсон
бўлиб юришимиз шартмиди? — нолиди аёлим.

— Жим бўл, — деб уни уришиб бердим. — Биз Аллоҳ йўлида ҳижратга чиққанмиз. Сен бунинг савоби қанчалик улўғлигини биласанми? Шу арзимаган қийинчиликлардан нолиб ўтирибсанми ҳали?

Шу-шу аёлим бу масалада қайтиб оғиз очмади.

Орадан кўп ўтмай, укам билан мени шу ердаги янги танишларимиз йўқлаб келишди.

— Сизлар бугуноқ Ҳоитга жўнайсизлар. У ерда сизни одамларимиз муносиб кутиб олишади.

Ҳоит дегани Душанбедан 150 чақиримлар узоқликда, фарм ноҳиясида жойлашган тоғли қишлоқ экан. Бир пайтлар зилзила оқибатида қишлоқнинг катта қисми кўчки остида қолиб кетган, қолган қисмидан маҳаллий аҳоли сиқиб чиқарилган, бу ҳудудни “Ўзбекистон ислом ҳаракати” жангарилари эгаллаб олишган экан.

Бизни қишлоққа кираверишда қуролланган жангарилар кутиб олишди.

— Паспортларингиз қани? — сўради соқоли кўксига тушиб турган бир йигит соф ўзбекчалаб. Мен ва укам паспортларимизни унга кўрсатдик.

— Тошкентликмиз, денг? — мийиғида кулимсиради жангари. — Ҳамшаҳар эканмиз-да?

Хуллас, биз Ҳоитда маҳаллий аҳолидан тортиб олинган эски ҳовлилардан бирига жойлашдик. Шаҳарда туғилиб ўсган одамлар учун тоғ бағридаги, тараққиётдан орқада қолиб кетган, ташландиқ бир қишлоқда яшашни тасаввур қилиб кўринг-а? На чироқ бор, на газ. Сувни анча узоқдаги бўлоқлардан ташиб келиш керак. Уйни иситиш учун эса ўтин тўплашга тўғри келади. Кечқурунлари шам ёки фонус ёқиб ўтира-миз.

Очиғи, бу ерга келарканмиз, бунақа ибтидоий турмуш тарзига дуч келишни хаёлимга ҳам келтирмаган эканман. Ҳаммадан ҳам болаларимга ачинаман. Шу пайтгача иссиқ, кенг ва ёруғ уйларда яшаб, замонавий мактабларда тенг-тўшлари билан ўқиб юришганди-да?

Эртаси кунни укам билан мени нисбатан каттароқ, замонавийроқ услубда қурилган уйга олиб боришди. Ҳар иккимизни обдон текширувдан

Ўтказиб ичкарига киритишди. Маълум бўлишича, бизни ЎИХ раҳбари — “Амирал-муъминин”нинг қароргоҳига олиб келишган экан.

Мен бу одам ҳақида илгари ҳам эшитган, уни “биродар”ларимиз “динимиз барқарорлиги, юртимизда “Ислом давлати” қуриш учун қатъий бел боғлаган довюррак мужоҳид”, деб аташар, расмий матбуот, телеканалларда унинг номи Ватан хоини сифатида тилга олинарди.

Айни пайтда “Амирал-муъминин” Афғонистонга кетгани боис бизни — мен, укам ва яна бир қанча муҳожирларни унинг ноиби — Баҳодир исмли шахс кутиб олди.

— Хуш келибсизлар, биродарлар, — деди Баҳодир узун қора соқолини тутамлаб. — Сизни куфр мамлакатидан омон-эсон қочиб келганингиз билан қутлайман. Қадамингизга ҳасанот. Бу қутлуғ сафарга оилангиз билан чиқиб тўғри қилгансиз. Чунки ҳақиқий мусулмон ҳамиша ўз оиласи билан бирга бўлмоғи керак. Ҳозирча бизнинг ихтиёримизда бўласизлар. Бу ерда ҳам барибир узоқ қололмаймиз. Раҳбарларимиз Афғонистондаги “Толиб биродар”ларимиз билан музокаралар олиб боришяпти. Айни пайтгача бир қанча “биродар”ларимизни оилалари билан Афғонистонга, “Толибон” ихтиёрига юбордик. Чунки, алҳамдулиллоҳким, Афғонистон айни дамда “Толибон” қўл остидаги барқарор “ислом давлати”га айланди. Ҳали насиб этса, сизу бизнинг юртимизда ҳам ислом давлати қарор топажак.

Баҳодир бизга шу мазмунда яна кўп гапларни айтди. Шунда тушундимки, бу ерга ўз ихтиёрим билан келган бўлсам-да, ўз хоҳишим билан чиқиб кетолмайман. Қисқаси ўз оёғим билан “қопқонга тушгандим”. Яна оилам, болаларим ҳам ёнимда. Демак, ҳеч қаерга қочиб кетолмаслигим аниқ. Бу ёғи пешанамда борини кутишдан бошқа чорам йўқ.

Хуллас, Тожикистондаги дарбадар ҳаётимиз бошланди. Тез-тез турар-жойимизни алмаштиришга тўғри келарди. Ҳоитдан кейин Тожиқистон, Лангар, Тавилдара, Ҳисорак сингари ноҳия ва қишлоқларда яшашимизга тўғри келди. Бироқ қаерга борсак, ичимлик суви, озиқ-овқат, газ, электр муаммоларига дуч келар, бечора аёлим ва болаларим ҳам шу мушкул шароитларга чидашга мажбур эди.

Бизга турли халқаро ташкилотлар ёрдам қўлини чўзмоқчи бўлишар,

аммо “раҳбар”ларимиз “кофир”лар томонидан берилажак ҳар қандай ёрдамни рад этишарди.

Ана шундай кунлардан бирида “амирал-муъминин” йиғилиш қилиб, энди Афғонистонга, “Толибон” қарамоғига боришимизни, улар бизга ўй-жой, иш, маблағ беришини айтди. Яна кўч-кўронимизни йиғиштириб, чегарага йўл олдик.

1999 йилнинг ёз ойлари эди. Мен ва укам, оила аъзоларимиз билан паром орқали Афғонистон ҳудудига йўл олдик. Амударёдан кемада сузиб ўтарканмиз, ана шу азим дарё яна қанча манзиллар оша бизнинг она юртимизга оқиб киришини ўйлаб, юрагим орзиқиб кетди. Ҳа, мен ич-ичимдан қилган ишим учун пушаймон бўлсам-да, сиртдан ўзимни молу-жонини Аллоҳ йўлига тиккан мужоҳиддек кўрсатардим.

Бизни Афғонистоннинг Қундуз шаҳрига олиб келишди. Шаҳар аҳолисининг катта қисмини афғон ўзбеклари ташкил этар, шунингдек, бу ерда Октябрь тўнтариши пайтида, совет ҳукумати йилларида келиб қолган ватандошларимиз ва уларнинг авлодлари ҳам яшаркан. Ҳар қалай бу ерда шароит Ҳоитга қараганда сал бўлса-да, яхшироқ эди. Негаки, бу ерда биз яширинча, қочиб-қувиб кун кечирмасдик. Шаҳар буткул толиблар ихтиёрида, ҳамма қонун-қоидалар шариат асосида эди. Ҳамма беш вақт намоз ўқир, ўқимаганлар аёвсиз калтакланарди. Аёлларга ишлаш тугул, маҳрамсиз кўчага чиқиш ҳам тақиқланганди. Ўғирлик қилганларнинг қўлларини чопишар, толибларга хиёнат қилиб, уларга қарши уришаётган Шимолий Альянс кучлари билан алоқадорликда айбланган кимсалар дорга тортилар ёки бошидан жудо бўларди.

Биз муҳожирларни ЎИХнинг Афғонистондаги амири — Солиҳ Рафиқ исми шахс кутиб олди. Аёлларимизни ва болаларни хонадонларга, эркакларни эса мадрасаларга жойлаштиришди. Солиҳ Рафиқ мадрасада бизга маъруза ўқиб турар, барчамизни машаққатларга чидашга, керак бўлса, шу муқаддас йўлда шаҳид бўлишга ўндарди:

— Биз афғон биродарларимиздан ибрат олишимиз керак, — дерди Солиҳ Рафиқ жазави билан. — Қаранг, бу ерда ҳар бир иш шариат ҳукмлари асосида бажарилмоқда. Нега биз ўз юртимизда ана шундай дав-

Лот қуролмаймиз? Бунинг учун сиздек жасур, шижоатли йигитлар керак. **Сиз** ҳеч нарсадан қўрқманг, агар бу йўлда шаҳид бўлсангиз, муқаррар **жаннат**га тушасиз. Аҳлу аёлингиз учун биз ғамхўрлик қиламиз. Иншо-**ллох** фарзандларингизни ўзимиз ўқитиб, ҳақиқий мусулмон, довиюрак **мужоҳид** этиб тарбиялаймиз.

Икки ўғлимни уларнинг гапига кириб, Кобулга, мадрасага юборадиган бўлдим. Хотиним яна норози бўлди:

— Ўзимиз бу юртда мусофир бўлсак, икки боламни бағримдан юлиб кетишадими?

— Тушунмаган ишинга аралашма, — дедим уни жеркиб. — Ўғилларим толибларнинг мадрасасида ўқийди. Улар мадрасада ҳақиқий тақводор, олим ва мужоҳид бўлиб етишадилар. Болаларингнинг ҳаёти ишончли қўлларда бўлади.

Аёлим болаларни қайта-қайта бағрига босиб, кўзда ёш билан кузатиб қолди.

Биз Қундузда бир ойча яшаб турдик. Кейин “раҳбар”лар кўрсатмаси билан Мозори шарифга йўл олдик. Бизга Солиҳ Рафиқнинг ўзи ҳамроҳ бўлиб борди. Бу ерда биз — юздан ортиқ оилали муҳожирлар учун аввалдан жой ҳозирлаб қўйишган экан. “Калони санги” деб номланган бу маҳаллада биз кириб боришимиз билан хавфсизлик чоралари кучайтирилди. Кўчага кириш қисмида постлар ўрнатилди. Хуллас, шу тариқа бу ерда муҳожирлар лагери юзага келди.

Кейин биз — эркакларни бир жойга тўплаб, қилинадиган вазифаларни тақсимлаб беришди. Садриддин исмли “биродар”имиз ушбу маҳалладаги муҳожирларнинг раиси этиб тайинланди. Мени эса лагернинг хавфсизлиги учун масъул — амният мудирини қилиб белгилашди.

Лагерга кираверишда учта пост қўйилган, менинг вазифам вақти-вақти билан ана шу постлардаги соқчиларни алмаштириш, мавжуд қурол-аслаҳалар учун жавоб бериш, четдан келадиган ҳар қандай хавф-хатарни бартараф этишдан иборат эди. Мен ҳар қалай бу “юксак лавозим”га эришганимдан хурсанд эдим.

Толиблар ҳар бир оилага қурол тарқатишди. Ҳар бир муҳожир ўзи би-

лан зарур қуроллар, автомат ва ўқдорилар олиб юриши лозим эди. Чунки исталган пайтда кутилмаган томондан ҳужум бўлиб қолиши мумкин ёки бизни бирор муҳим жангга ташлашлари ҳам эҳтимолдан холи эмас.

Ҳар куни эрталаб уйдан чиқарканман, хотиним ва қизчам билан хайрлашиб чиқаман. Чунки кечқурун уйга соғ-омон қайтишимга ҳеч ким кафолат бермайди. Балки уларни сўнгги бор кўриб тургандирман?

Лагеримиз тобора кенгайиб борарди. 2000 йилнинг баҳор ойларида лагеримизга Покистондан яна икки гуруҳ – оилали муҳожир ва мужаррад (бўйдоқ йигитлар) келиб қўшилди.

Аммо кутилмаганда “раҳбарият” мени ишдан бўшатди. Неғалигини ҳалигача билмайман. Эҳтимол ишим уларга ёқмагандир? Ўрнимга афғон ўзбекларидан бўлган Ҳамид Қаландар исмли мужоҳидни тайинлашди. Мен энди унга ҳайдовчилик қилардим. Табиийки, бундан кўнглим чўкди. Ахир раҳбарлик лавозимидаги одамни ҳе йўқ, бе йўқ ҳайдовчи қилиб тайинлашса, алам қиларкан-да!

Бироқ “раҳбар”ларга бир оғиз гап қайтариб бўлармиди? Шартта отади-қўяди. Индамасдан ўрнимга тайинланган “бошлиқ”қа ҳайдовчилик қилиб юравердим. Орадан кўп ўтмай, яна ишим ўзгарди. Энди менга “дафтар”, яъни ЎИХнинг Мозори Шарифдаги ҳудудий идораси мудури Қосим исмли шахсни олиб юриш топширилган эди. У билан бирга кўп жойларга — Қундуз, Пули Ҳумри, Шибирғон сингари шаҳарларга бордик. Асосий ишимиз ЎИХ аъзолари ва оилаларининг маблағ, қурол-аслаҳа, кийим-кечак, озиқ-овқат масалаларини ҳал қилишдан иборат эди.

Кейин менга озуқа таъминоти вазифасини юклашди. Яъни ГАЗ-53 машинасида бозорга борар, муҳожирларга озиқ-овқат олиб қайтардим.

Бу орада аёлим менга яна бир муҳим хабарни етказди. Оиламиз тез орада яна биттага кўпаяркан. Бундан табиийки севиндим. Ахир Аллоҳ менга яна бир фарзандни инъом этмоқчи. Агар ўғил туғилса, у ҳам менга ўхшаб, мужоҳид бўлади.

— Икки ўғлимиз нима қиляпти экан? — деди аёлим кўзлари нигорон бўлиб. — Кечалари билан ўхоломай чиқаман. Ахир улар ҳали ёш бо-

ла-ку? Нималар қилиб қўйдингиз? Уларнинг ейиш-ичишидан, иссиқ-соғуғидан ким хабар оляпти экан?

Гарчи ўзимдан ўтганини ўзим билиб турган бўлсам-да, яна аёлимни ўришиб бердим.

— Яна эски дийдиёни бошладингми? Болаларинг аввало Яратганнинг, қолаверса, “биродар”ларимизнинг ҳифзи ҳимоясида.

— Барибир кўнглим алағда, дадаси, — деди аёлим. — Бир кўриб келмаймизми? Раҳбарларингиз рухсат беришармикин?

Табиийки, оилам, болаларим билан Мозори Шарифдан чиқиб кетишимга рухсат беришмасди. Аммо бир ўзимга, балки ижозат беришар? “Дафтар” раисидан Кобулга бориш учун изн сўрадим.

Раис — эски бошлиғим Қосим аввалига афтини буриштирди. Кейин вазиятни тушунтирдим.

— Аёлим — иккиқат. Болаларидан хавотир оляпти. Кўриб келмасам, кўнгли жойига тушмайди.

Қосим ниҳоят рози бўлди.

— Фақат икки кунга рухсат беришим мумкин. Чунки таъминот масалалари сизнинг бўйнингизда. Сиз кечиксангиз, бозор-ўчарни ким қилади?

Хайриятки, укам ҳам биз билан бирга. Унга оиламдан хабар олиб туришни топшириб, Кобулга равона бўлдим. Бу ерда ЎИХ аъзоларининг фарзандлари учун алоҳида мадраса очишган, унга буюк муҳаддис Имом Бухорий номини беришганди. Шукр, ҳар икки ўғлим ҳам соғ-саломат экан.

Катта ўғлим ўн икки ёшда эди: анча бўйи чўзилиб, оғир-босиқ йигитча бўлиб қолибди. Аммо саккиз яшар кичкина “ойимга бораман”, деб роса хархаша қилди. Акаси билан бир амаллаб уни юпатиб, мадрасани тарк этдим.

ЎИХнинг низомномасига кўра, аъзолардан қай бири бошқа шаҳарга бормоқчи бўлса, аввал ўзи яшайдиган ҳудуддаги “дафтар” раисидан рухсат сўраши, борган жойидаги ҳудудий вакилларга ахборот бериши, қайтишдан аввал ҳам унинг розилиги билан йўлга чиқиши керак эди.

Мен Мозори Шарифга қайтиш учун Кобулдаги “дафтар” раиси, шу

билан бирга, Солиҳ Рафиқнинг ёрдамчиси бўлган Анас исми одамнинг ҳузурига кирдим.

— Хўш, болалар яхши эканми? — сўради у менга менсимайгина назар ташлаб.

— Алҳамдулиллоҳ, энди рўхсат берсангиз қайтсам.

— Қаёққа? — раиснинг қошлари учи туташди. Унинг саволи менга ғалати туюлди.

— Мозори Шарифга. Аввалги иш жойимга. Раисимиздан икки кўнга рўхсат олганман.

— Менга эса юқоридан кўрсатма бўлди, — деди Анас ҳамон қовоғидан қор ёғиб. — Сиз Кобулда қоласиз. Шу ерда хизмат қиласиз.

— Бунинг иложи йўқ, — дедим вужудимга муз югуриб. — Аёлим ҳомиладор. Унинг ёнида бўлишим керак.

— Бас, — столни муштлади Анас ва дафъатан мени сенсирашга ўтди. — Сен кимсанки, менга гап қайтарасан? Истасам, ҳозироқ хизматдан бўйин товлади, деб зиндонга ташлатаман. Кейин оилангни ҳам, болаларинг ҳам бир умр кўролмайсан. Мен Қосимга қўнғироқ қилиб, янги топшириқни тушунтирдим. У сени ишдан бўшатди. Энди бу ерда янги вазифага тайинланасан, — шундай деб у стол устидаги қўнғироқ тугмасини босди.

Шу пайт эшикдан паст бўйли, сийрак соқолли йигитчанинг боши кўринди:

— Лаббай, соҳиб?

— Менга шаҳар бўйича амният мудирини Билолни топиб, чақириб бер.

Орадан чорак соат ўтар-ўтмас, қорамағиз, бақувват, оқ кўйлак устидан қора, енгсиз камзул кийган тахминан ўзим тенги эркак кириб келди. Аввал Анас, кейин мен билан саломлашди.

Анас тожикчалаб мени ўнга янги ёрдамчи этиб тайинлашганини айтди. Хуллас, Кобулда қолишдан бошқа чорам қолмаганди. Менга янги “раҳбарият” томонидан янги келган муҳожирларни ҳар тарафлама текширувдан ўтказиб, турли лагерларга жўнатиш, оилали муҳожирларнинг Кобулдаги хавфсизлигини таъминлаш топширилди.

Ўша пайтлари толиблар ҳукумати томонидан бутун мамлакат бўйлаб “комендантлик соати” жорий қилинган, яъни кечқурунги тўққиздан кейин кўчага чиқиш тақиқланган эди. Мабодо кимдир зарур иш ёки топшириқ билан чиқадиган бўлса, тунги навбатчилар ундан “исми шаб”, яъни пароль сўрашарди. То эрталабгача шаҳардан шаҳарга ўтиш, касалларни шифохонага етказиш, зарур юкларни бир манзилдан иккинчи манзилга ташиш учун ана шу паролни билиш талаб этилар, паролни билмаганлар дарҳол ҳибсга олинар, агар унинг жосуслиги ёки бошқа мақсадда чиққани аниқланса, шафқатсиз жазоланарди.

Пароль ҳар куни кечқурун алмашар, раҳбарият томонидан тасдиқланар ва тегишли шахслар орқали жойлардаги вакилларга етказилар эди. Паролни тегишли шахсларга бориб етказиш ҳам менинг “масъул” вазифаларимдан бири эди.

Шу тариқа мен бир неча ой Кобулда қолиб кетдим. Гарчи ўғилларимдан тез-тез хабар олиб турсам-да, Мозори шарифда қолган хотиним ва қизимнинг аҳволидан беҳабар эдим. Бориб келиш учун рўхсат йўқ, сўроқсиз бориб келадиган бўлсам, бошим кетарди.

2000 йилнинг куз ойлари эди. “Дафтар” раиси мени қабулига чорлади: — Табриклайман, қизли бўлибсан!

Ғалати бўлиб кетдим. Авваламбор мен ўғил бўлишини кутгандим. Аммо Яратган қизни раво кўрган экан, бориға шукр. Иккинчидан, аёлим мусофир ўлкада қандай кўзи ёриди экан? Мозори шарифда туғруқхона ҳам йўқ эди. Уйга доя чақиришган бўлса керак. Ишқилиб, эсон-омон қутулиб олган бўлсин.

— Соҳиб, балки уйга бориб келарман? — сўрадим юрак ютиб.

— Йўқ, — бош чайқади раис. — Ҳозир вазият кескин. Сенинг вазифанг эса жуда муҳим ва хатарли. Сени шаҳардан чиқара олмаймиз. Хотиринг жам бўлсин. Аёлинг ишончли ҳимоямизда. Қолаверса, уканг ҳам ўша ерда-ку?

Барибир бу ерда хотиржам юра олмасдим. Қуриб кетсин “муҳим” вазифалари ҳам. Бу қандай гап? Хотиним кўзи ёриса-ю, мен ундан хабар ололмасам?

“Муҳим ишлар” билан юриб, “Ўзбекистон ислом ҳаракати” ва Толибларнинг юқори мартабали вакиллари билан анчаси билан танишиб олгандим. Улар орасида ЎИХнинг Соғлиқни сақлаш масалалари мудирини Ҳорун исмли киши билан ҳам анча яқин эдим. Соғлиқни сақлаш тизими амниятдан кўра анча енгилроқ, жавобгарлиги ҳам камроқ эди. Ҳар қалай шу тизимга ўтсам, масъулиятим ҳам камайар, Мозори шарифга ҳам бемалол бориб келишим мумкин бўларди. Қолаверса, мен Тошкентда Тиббиёт техникумини тугатганман, ҳар қалай оз бўлса-да, бу борада тажрибам бор.

Хуллас, Ҳорун менга ёрдам берадиган, раисдан ўзига ёрдамчи қилиб тайинлашни сўрайдиган бўлди. Ҳар қалай Ҳоруннинг илтимосига раис йўқ демабди. Мени унга ёрдамчи қилиб тайинлашди. Энди зиммамдаги вазифалар анча енгиллашган, мени ЎИХнинг Кобулдаги мадрасалари бўйича шифокор этиб тайинлашганди.

Тўғри, ўрта-махсус маълумотли одамни бундай масъулиятли вазифага қўйилиши бизнинг жамиятда кулгили туюлар. Аммо ишонаверинг, менинг тажрибамдаги “кадр” ЎИХ “салтанати”да “олий тоифали шифокор” мақоми билан тенг эди.

Хуллас, мен болалар шифокори сифатида иш бошладим. ЎИХга қарашли иккита мадрасага бориб, тез-тез болаларни текшириб тураман. Табиийки, улар орасида ўз болаларим ҳам бўлади. Шу билан бирга, ота-онаси Кобулда турадиган болаларни ҳафтада бир марта микроавтобусда ўйига, ота-оналари олдига олиб бораман. Бу орада бир-икки марта Мозори Шарифга бориб, қизларим ва хотинимни, укам ва жиянларимни ҳам кўриб келдим.

Сал ўтиб, ижарага Кобулдан уй топдим, ўз оилам ва укамни ҳам шу ерга чақиртириб олдим. Албатта, “раҳбар”ларнинг розилиги билан. Кўтилмаганда, 2001 йилнинг ёз ойларида Аҳмадшоҳ Масъуд бошчилигидаги Шимолий альянс ва толиблар ўртасидаги жанглар авжига чиқди.

Толиблар раҳбари Мулла Муҳаммад Умар муҳожирларнинг барчасини Шимолий альянс чегарасидаги вилоят — Қундузга жўнатиш ҳақида кўрсатма берди. Афғонистон бўйича барча муҳожир жангарилар устидан Солиҳ Рафиқ қўмондон этиб тайинланди. Табиийки, мен ҳам бошқа-

лар қатори қўлимга қурол олиб, Қундузга кетдим. У ерда бир қатор жангларда иштирок этдим.

2001 йилнинг 6 сентябрь куни Шимолий альянс раҳбари Аҳмадшоҳ Масъудга суиқасд уюштирилди. Бельгиялик журналистлар ниқоби остида Масъуддан интервью олиш баҳонасида унинг ҳузурига кирган муҳожирлардан бири ўзини портлатиб юборган. Натижада, Масъуд ҳам ҳалок бўлди.

Биз аввалига ашаддий душманимиз йўқотилганидан хурсанд бўлгандик. Орадан кўп ўтмай, 11 сентябрь куни Ал-Қоида террорчилари АҚШда катта теракт уюштиришди. Нью-Йоркдаги савдо маркази ва Вашингтондаги Пентагон биносида рўй берган теракт минглаб одамларнинг ўлимига сабаб бўлди.

Маълум бўлишича, бу пайтда “Ал-Қоида” раҳбари Усома бин Лодин Афғонистонда бўлиб, бу йирик терактларни содир этиш учун шу ердан туриб кўрсатма берган экан.

Шундан сўнг Америка раҳбарияти тезлик билан толиблардан Усома бин Лодинни қайтаришни сўради. Аммо, чамаси Мулла Умар бу талабни бажармасликка қарор қилганди.

Шунда “Амирал-муъминин” УИХ расмийларини тўплаб шошилинч йиғилиш ўтказди. Ўша йиғилишда мен ҳам бор эдим.

— Биродарлар, — деди “Амирал-муъминин” ташвишли қиёфада. — Малъун Америка бизга қарши уруш эълон қилмоқчи бўлиб турибди. Биз бунга тайёр туришимиз керак. Оилаларингизни шаҳар ташқарисидаги бир манзилгоҳга жойлаштириб турамыз. Ўзимиз эса ер ости иншоотларни қазиб туришимиз керак. Бу кофирларга кучимиз етмайди. Лекин улар бу ерда узоқ қолишмайди. Иншооллоҳ, тез орада Аллоҳнинг қаҳрига учрашади. Мадад фақат Яратганнинг ўзидан. Тушкунликка тушманг, биз тўғри йўлдамыз.

Гарчи, у “тушкунликка тушманг”, деса-да, ҳаммамизнинг юрагимиз товонимизга тушиб кетганди. Ўзимиздан кўпроқ оилаларимиздан хавотирда эдик. Уйга келсак, оилаларимизни аллақачон Кобулдан ўттиз чақирим масофадаги Обакай қишлоғига олиб кетишибди.

Биз Кобулда ер ости иншоотлари қазишни бошладик. Бу орада Америка ҳарбийлари Шимолий альянс билан биргаликда шиддатли ҳужумларни бошлашди. Ана шундай кунларнинг бирида Дараи Юсуфда ўз машинасида келаётган “Амирал-мўъминин” Америка ҳарбийларининг ҳаво зарбалари оқибатида ҳалок бўлганини айтишди.

ЎИХ бошсиз чавандозга ўхшаб қолган, бутун ташкилот тумтарақай бўлиш арафасида эди. Шунда “Амирал-мўъминин”нинг энг яқин ҳамкори, муҳожирлар раҳбари Солиҳ Рафиқ барчамизни тўплаб йиғилиш ўтказди:

— Биродарлар, “амиримиз” шахид бўлдилар, — деди ясама қайғу билан. — Энди барчангизнинг устингиздан мутлоқ раҳбарликни ўз зиммамга олишга мажбурман. Бу ҳам биз учун Яратганнинг бир имтиҳони. Сиздан талаб ҳам, илтимос ҳам шу: тарқалиб кетманглар. Оилангиз билан Афғонистонни тарк этишга ошиқманг. Ғалаба яқин. Биз ҳали бутун имкониятни ишга солиб, бу кофир америкаликлар ва уларнинг малайи бўлган Шимолий альянсни янчиб ташлаймиз. Фақат сабр ва умид керак. Аллоҳ сабр қилгувчилар билан бирга, биродарлар.

Аммо унинг гапига кўпчилик муҳожирлар қарши чиқди:

— Тақсир, “ҳаммаси Аллоҳдан экан”, деб бутун оиламизни “ажал ёмғири” остида тутиб тураверамизми? — деди водийдан келган “биродар”ларимиздан бири. — Кўрмаяпсизми, ҳар кўни америкаликлар осмондан бало ёғдиришяпти. Бошқаларни билмадим. Мен бугуноқ оилам билан Покистонга чиқиб кетаман.

Унинг бу жасорати юрагимга қўрқув оралатди. “Менимча, Солиҳ ҳозироқ унинг бошини олдирса керак”, деган хавотирда эдим. Аммо йиғилишда ўтирганларнинг асосий қисми ўрнидан туриб, унинг гапини маъқуллашди. Солиҳ Рафиқ танг вазиятда қолганди.

Хуллас, кўпчиликнинг айтгани бўлди. Муҳожирларнинг катта қисми оиласини олиб Покистонга чиқиб кетди. Мен ҳам укам ва оиламни олиб, Афғонистонни тарк этдим.

Аввалига Покистоннинг Карачи шаҳрига келдик. Бу ерда бир ойча яшаб турдик. Худди шу пайтда аёлим бешинчи фарзандимизга ҳомиладор бўлиб, ой-кўни яқинлашиб қолганди. Карачидаги қочоқлар лагери-

Ню-Йорк, АҚШ,
11 сентябрь

да кўзи ёриди. Бу гал кутганимдек ўғил тўғилди.

Эҳ, шу пайтда Тошкентда бўлганимизда эди. Аёлимни туғруқхонадан карнай-сурнай садолари остида катта шодиёна билан олиб чиққан, барча яқинларимиз, қариндошларимиз даврасида бешик тўйини ўтказган бўлармидим? Бу ерда эса бечора чақалоқни ўрашга тузукроқ йўрғак ҳам топилмади. Начора, бу тақдирни мен ўзим танлагандим. Энди барча кўргиликларга чидашга мажбурман.

Кўп ўтмай, бу ердаги “раҳнамо”ларимиз Эронга кетишимиз учун “фатво” беришди. Ҳали чилласи чиқмаган гўдак билан қишнинг қаҳратонида Эронга йўл олдик. У ерда ҳам муқим жойимиз йўқ: аввал Зоҳидонда, кейин Гумбазда турдик. Укам билан оиламизни боқиш учун эртадан кечгача иш қидирамиз. Ниҳоят бир дўкончига шогирд бўлиб ёлландик. Асосан дўконга келган юкларни тушираемиз. Бўш вақтимизда бозорга бориб мардикорчилик қиламиз. Арзимаган чойчақа билан харобгина ижарахонамизга қайтаемиз.

Ўз юртимда бўлганимда, янги кўзи ёриган аёлим ва болаларимни турли ноз-неъматлар билан боқмасмидим? Бу ерда эса... гоҳида болаларим-

нинг қорни нонга ҳам тўймай, кечқурун билан ғингшиб чиқишади. Шундай пайтларда аёлимнинг, болаларимнинг кўзларига қаролмай қийналардим. Ахир улар менинг аҳмоқона режаларим жабрини тортиб юришибди-ку?!

Хуллас, Эронда амал-тақал қилиб тўққиз ойча кун кечирдик. Кутилмаганда, бизнинг дўконимизга икки нафар махсус формадаги Эрон хавфсизлик хизмати ходимлари кириб келишди ва биздан паспорт сўрашди. Биз эса паспортларимизни уч йил илгари Ҳоитда жангариларга топширганмиз. Қўлимизда Покистондаги қочоқлар лагеридан берилган кафтдеккина маълумотномадан бўлак ҳужжатимиз йўқ.

Хуллас, бизни Гумбаз шаҳар зиндонига олиб кетишди. Шу кунлар ичида оиламиз қандай яшади, нима билан кун кечирди, билолмасдик. Гоҳида болаларимнинг бегона кўчаларда тиланчилик қилиб юргани кўз олдимга келиб титраб кетардим. Бизни қачонгача ушлаб туришади? Бордию, биз жангарилар сафида жанг қилганимизни билиб қолишса борми, шу зиндондан умрбод чиқмаймиз.

Яхшиям, уларга “биз афғон ўзбекларимиз, уруш тўфайли иш қидириб келганмиз”, дедик. Ҳар қалай, 15 кун деганда бизни бўшатишди. Шу билан бирга, оиламиз билан бизни яна Покистонга қайтаришди.

Яна бир муддат Покистонда яшаб юрдик. Аввал Пешоварга, кейин Кветтага бордик. Хуллас, бу дарбадарликнинг охири кўринмайдигандек эди. Кутилмаганда, Пешоварда собиқ раҳбарим — бир пайтлар менинг ўрнимни эгаллаган Ҳамид Қаландар билан топишиб қолдим. У ҳам Афғонистонга Америка ҳарбийлари ҳужум қилишгач, оиласини олиб бу ерга келган экан.

Америка ҳужумидан қочган толиблар эндиликда Покистоннинг Вазиристон вилоятидаги жангарилар ёрдамида катта ҳудудни эгаллаб олишганди. Ҳамид билан Вазиристонга ҳам бориб келдик. Йўл-йўлакай туркиялик Холид исмли йигит билан танишиб қолдик. У билан гаплашиб келдик. Холид тез орада Туркияга кетишини, у ерда иш толиб, мени ва укамни чақириб олишини айтганида, хурсанд бўлиб кетдим. Чунки бу ердаги дарбадарлик жонимга теккан, Туркия эса нисбатан тинч, пул топиш имконияти ҳам кўпроқ эди.

Пешоварга, оилам олдига ана шу хурсандчиликни айтиш учун кириб боргандим. Аммо бу ерда мени Покистон махсус хизмати ходимлари кутиб ўтиришган экан. Аввал мени, кейин укамни ҳам ҳибсга олишди. Бироқ Эрондаги сингари ёлғон ишлатишнинг имкони бўлмади. Бизни америкалик терговчилар сўроқ қилишди. Уларнинг қўлида биз ҳақимизда барча маълумотлар, ҳужжатлар етарли эди.

Олти ой Пинди қамоқхонасида бизни алоҳида бўлмаларда сақлашди. Кунларнинг бирида қамоқхона бошлиғи мени ҳузурига чақирди. Унинг олдида кўринишидан ўзбеклиги билиниб турган икки нафар, истараси иссиқ йигит ўтирарди. Кейин маълум бўлишича, улар Ўзбекистон Миллий хавфсизлик хизмати ходимлари экан...

Хуллас, бизни Ўзбекистонга олиб кетишди. Самолётда кетяпмиз-у, негадир хурсанд эдим. Тўғри, мен жиноят қилдим, Ўз Ватанимга хиёнат қилдим, катта хатога йўл қўйдим. Мени, албатта, қонунга биноан жазолашади. Аммо минг қилса-да, мен ўз Ватанимга кетяпман. Ахир бу ердаги қирғинбарот урушларда итдек хор бўлиб ўлиб кетишим, жасадим ўзга юртларда, қашқирларга ем бўлиши ҳам мумкин эди-ку?!

...Мана, ўн бир йилдирки, қамоқдаман. Бу муддат айна пайтгача қилган хатоларимни сарҳисоб қилишимга кифоя қилди. Насиб этса, бу ердан чиқсам, қолган умримни ҳалол меҳнат қилиб, болаларимни ўйли-жойли қилишга, ўз хатоларимни, қилган гуноҳларимни ювишга сарф этаман.

Минг шукр қиламанки, фарзандларим ўша ерда, қотил, каллакесарлар орасида қолиб кетмади. Яратгандан сўрайманки, улар мен қилган хатоларни такрорлашмасин. Эл-юртига, Ватанига содиқ, фидойи инсонлар бўлишсин!..."

НОШУКУРЛИК БАЛОСИ

“Мен маҳкума Нилуфар Собирова 1982 йилда Тошкентда туғилганман. Оилада кенжа, эркатоӣ фарзанд эдим. Ҳамма болалар сингари орзуларим бир уммон эди. Мактабда фақат аъло баҳоларга ўқиганман. Айниқса, чет тилларига жуда қизиқардим. Мактабни битириб, Жаҳон тиллари университетига кирмоқчи эдим. Афсуски, бу ҳаётда ҳар қандай орзу ҳам рўёбга чиқавермас экан...

Иймон ҳар бир қалбнинг гавҳари, дейдилар. Чиндан динимиз покликни, эзгуликни, меҳр-оқибатни тарғиб этади. Оиламизда динни чуқур биладиган одам бўлмаса-да, ота-онамиз бизни ҳаромдан ҳазар қилишга, бировнинг ҳақини емасликка, тўғри юришга ўргатганлар. Айниқса, Доно холам ҳар гал уйимизга келсалар, бизга дину диёнат ҳақида кўп гапирардилар.

Ҳали ўсмирлик чоғларимдаёқ:

— Бўйинг чўзилиб, оқинг оққа, қизилинг қизилга ажралиб қопти. Энди очиқ юрсанг бўлмайди, қизим. Ҳар бир муслима аёл балоғат ёшига етгач, ўз авратини ёпиб юриши, ҳижобга кириши керак, — деб уқтирганлари учун жуда эрта ҳижобга киргандим. Бироқ диннинг нималигини, шариат аҳкомларини, намоз ўқишни ҳали яхши билмасдим.

Мактабда ўқиб юрган кезларимдаёқ остонамиздан совчилар қадами узилмай қолганди. Билмадим, ота-онам “қизимиз ўтириб қолмасин”, деб шошилишдим, ўн олти ёшимда мени турмушга беришди.

Эрим нуфузли корхонада ишлар, топиш-тутиши ҳам яхши эди. Бунинг устига, намозхон, дину диёнатли йигит экан. Гарчи ҳали оқ-қорани тани-

май туриб, оила аталмиш қўрғонга қадам қўйган бўлсам-да, қисматнинг бу битигига ҳам кўникдим. Турмуш ўртоғимдан, ҳаётимдан мамнун эдим. Ўзимни бахтлилар қаторида санардим. Одатда бутун куним уй ишлари билан ўтар, ҳуда-беҳуда кўчага чиқмас, икки ҳафтада бир ота-онамнинг олдига борардим. Кўчага чиқсам, албатта, ҳижоб билан чиқардим.

Илк фарзандим дунёга келганида, она бўлганимда, ўзимни нақ еттинчи осмонда учиб юргандек ҳис қилдим. Митти гўдагимнинг жажжи юзчалари, қўлчаларини ушлаб, Яратганнинг менга аталган бу бетакрор мўъжизаси учун шукрлар қилдим. Кўп ўтмай, иккинчи, учинчи фарзандимиз дунёга келди. Аммо кутилмаганда, эрим ишдан кетди-ю, ҳаётимдаги бўлутли кунлар бошланди. Эрим ишлаб пул топиб келаркан-у, уйда ҳеч қандай камчилик, нуқсон билинмас экан. Ишдан бўшатилоганидан кейин қаттиқ тушкунликка тушиб, уйдан ташқарига чиқмай қўйди. Тирикчилик ташвишлари фақат қайнотамнинг зиммасида қолди. Бора-бора бутун оилани боқиш унга малол келдими, жанжал чиқара бошлади. Эрим ҳам, болаларим ҳам, мен ҳам кўзига ортиқча бўлиб кўриндик.

Қайнотам гоҳида жаҳли чиққанда:

— Сенлар менга бошоғриқ бўлдиларинг, уч боланг билан қўшиб мен боқишим керак сенларни, — деб инжиқликни бошларди.

Эрим эса ҳамон ўзи билан ўзи овора, бирор жойга ишга кириш, пул топишни хаёлига келтирмасди. Турмушимиз борган сари ёмонлаша бошлади. Гоҳида болаларимнинг кирини ювишга совун ҳам тополмай қолардим.

Эримдан умид йўқ, қайнотам бир бурда нонини миннат билан беради. Ота-онамнинг олдига бошимни эгиб боролмайман, чунки улар ҳам нафақа пуллари эвазига аранг кун кечирадилар. Кўчага чиқиб иш қидирай десам, ёш боламга қарайдиган одам йўқ. Хуллас, бошим қотиб қолган, нима қилишни, кимдан ёрдам сўрашни билмасдим.

Кунларнинг бирида қўшнимиз Нигора билан гаплашиб қолдим. Тўлиб турган эканманми, унга дардимни дастурхон қилдим. Қийналиб қолганимизни айтдим.

— Нима қилсам бўларкин? — дедим йиғламоқдан бери бўлиб.

— Уйда ҳар хил пишириқлар пишириб сотсангиз бўлмайдими? — сўради Нигора нимадир эсига тушгандек. — Ҳозир жуда кўп аёллар шу йўл билан яхшигина пул топишади. Ўзим ҳам кўни-қўшни, таниш-билишларга “заказ” билан пишириқ тайёрлаб бераман.

— Яхши-куя, — дедим ерга қараб. — Бўям ҳамманинг қўлидан келавермайди. Мен битта-иккита оддий пишириқларни биламан, холос.

— Мен ҳам олдин ҳеч балони билмасдим, — деди Нигора гапимни офзимдан юлиб. — Анави нариги “подъезд”да турадиган Шоҳиста опадан илтимос қилгандим. “Бемалол уйимга келаверинг, билганимни сиздан қизганмайман”, дедилар. Қисқа вақт ичида кўп нарса ўрганиб олдим.

Мен Шоҳиста опани анчадан бери танир, аммо ҳадеб уйдан ташқари чиқавермаганим учун у билан жуда кам гаплашгандим. Шоҳиста опа менга ўхшаб, ҳижобга ўранган, хушмуомала аёл эди.

— Лекин ўрганиш учун ҳам пул керак-ку, — дедим умидсизлик билан. — Менда, ўзингиз биласиз, ортиқча пул йўқ.

— Э, қизиқ экансиз-ку, — кулди Нигора. — Сиз Шоҳиста опани билмас экансиз. “Аллоҳ йўлига, текин ўргатаман, сиз мени дуо қилсангиз, шунинг ўзи етади”, дейди.

Хуллас, у мени Шоҳиста опанинг уйига олиб борди. Опа бизни очиқ чехра билан кутиб олди. Хонани кўздан кечиришга тушдим. Ҳамма ёқ ораста, деворларга арабий калималар битилган турли гиламчалар, сувенирлар, кашталар осилган, хонтахта устида ҳам бир қанча диний китоблар турарди.

Шу тариқа унинг уйига ҳар куни қатнай бошладим. Қисқа вақт ичида қўлим ҳам анча келишиб қолди. Шоҳиста опага борган сари боғланиб борардим. У мен йўлагандан ҳам ақлли, иймонли, тақводор аёл экан.

Кунларнинг бирида уйимизга Гүлчеҳра опам меҳмон бўлиб келди. Опам ҳам худди мен сингари ҳижобга кирган, мендан фарқли ўлароқ намозни қолдирмасди. Мен эса ҳижобда юрсам ҳам, намоз ўқишни билмасдим. Опамнинг ёнига яқин қўшниларим Нигора ва Шоҳиста опаларни ҳам чақирдим. Бирпасда улар опам билан апоқ-чапоқ бўлиб кетишди. Сўхбат иймон, намоз, илм масаласига бориб тақалди.

Сезмаган эканман, опам кейинги пайтларда янада тақводор бўлиб қолибди, тилидан Аллоҳнинг зикри тушмайди.

— Синглим, сен намоз ўқишни бошладингми? — сўради у гап орасида.

— Жудаям ўқигим келади, — дедим ерга қараб. — Нима қилай, билмайман. Фақат битта-иккита сура ёдлаганман, холос.

— Ҳа, бу ёмон, — деди опам афсус билан бош чайқаб. — Намоз бу Аллоҳнинг фарзи. Уни тарк этиб бўлмайди. Албатта, ўқи. Қиёмат кунинг олдин намоз ҳақида сўраларкан. Намоз ўқимаганлар нариги дунёда қаттиқ азобланади.

— Йўғ-е, — дедим бироз ваҳимага тушиб. — Унда... менга ўргатасизми?

— Намозни-ку, ўргатиш қийин эмас, — деди опам, бироз ўйланиб. — Аммо диннинг ҳали биз билмаган томонлари кўп. Ҳар биримиз Қуръонни, ҳадисни, динимиз аҳкомларини тўла ўрганишимиз, диний билимларни кучайтиришимиз керак экан.

— Бунинг учун билимли, покдомон бир устоз топиш керак-да, — деди Шоҳиста опа орзумандлик билан. — Мен ҳам исломни чуқур ўрганишни, жуда кўп савобли амаллар қилишни истайман. Лекин ким менга ўргатади?

— Мен ҳам шу, — деди Нигора. — Афсус, уйимизда шариатни чуқур биладиган одамнинг ўзи йўқ. Эрим-ку умрида боши саждага тегмаган, ичиш-чекишдан қайтмайдиган бир одам бўлса.

— Ҳа, мен ўзим ҳам динни тўла биламан деёлмайман, — деди опам гапни илиб кетаркан. — Лекин Янгийўлда Назира опа деган бир узоқ қариндошимиз бор. О! У билан бир марта гаплашсангиз, ёнидан кетгингиз келмай қолади. Шунақа бамаъни, шунақа дилкаш аёлки, ҳар бир гапи фикр-фикр маъно. Юзидан нур ёғилиб туради.

Ўйланиб қолдим: Янгийўлда бизнинг узоқ қариндошимиз йўқ эди шекилли?

— Опа, у қайси қариндошимиз экан?

— Сен танаймансан, — деди опам қовоғини уйиб. — У менга эрим

томонидан қариндош. Кейинги пайтларда у билан борди-келди қилиб турибман. Агар майли десанглар, кейинги ўтиришимизга олиб келаман.

— Унда кейинги ўтириш бизникида бўла қолсин, — деди Шоҳиста опа. — Битта сергўшт, серёғ палов мендан. Ўша опамизнинг бир сўхбатларини олайлик.

Опам кейинги ҳафта Назира опани олиб келишга ваъда бериб, ўр-нидан қўзғалди. Кейинги ҳафта Шоҳиста опаникида меҳмонни кутиб олишга бирга тадорик кўрдик. Дастурхонни турли нозу неъматлар билан безадик. Ниҳоят орзиқиб кутилган меҳмон келди.

Назира опа ёши ўттизлардан ошган, қарашлари ўткир, келишгангина аёл экан. Сўхбатимиз турли мавзуларда кечди. Мен динни шу пайтгача яхши билмаганим учунми, унинг ҳар бир айтган гапи нақ юрак-юрагимга кириб борарди. Назира опа анча пайт муслима аёлларнинг зиммасидаги вазифалар, фарзанд тарбияси, ҳаётнинг мазмун-моҳияти ҳақида жуда кўп гапларни айтди. Ҳаммамиз опанинг оғзига термилиб қолгандик. Сўхбатимиз алламаҳалгача чўзилди. Биргалашиб, шом намозини ўқиб, ошни еб бўлгач, опа кетишга изн сўради:

— Синглим, бизни иззат қилиб чақирибсиз, Аллоҳ сиздан рози бўлсин. Илоҳим, сизлар билан жаннатларда ҳам мана шундай файзли сўхбатлар қуриш насиб этсин.

Биз хайрлашиш олдидан ҳар ҳафта кимнингдир уйида мана шундай учрашишга, ўтиришларда диний мавзуда дарслар ўтишга келишиб олдик. Негадир хурсанд эдим. Ҳар қалай, вақтимни бекор ўтказмаяпман. Ҳунар ўрганияпман, оқ-қорани танияпман, пишириқлар тайёрлаб сотаяпман. Энди қайнотам ҳам “текинтомоқсанлар”, деб юзимга солмайди.

Ҳар ҳафта кимнингдир уйида ўтириб, Назира опадан иймон сабоқларини ўрганардик. Назира опа турли китобчаларни ўзи билан олиб келар, ўқиб берар, ҳар бир гапнинг маъзини чақиб тушунтирарди.

Аслида, бу китоблар ҳақиқий ислом ақидаларидан йироқлигини, улар мамлакатимизга яширинча йўл билан олиб кирилгани, тегишли идоралар томонидан тақиқланганини билмасдик. Кейин билсам, бу китобларда динимиз кўрсатмалари бузиб талқин этилган, ундаги ғоя-

Дар биз сингари тушунчаси, билими саёз кишиларни ўз юрти, ватанига **дар**ши қайрашга, қарашларини ўзгартиришга йўналтирилган экан. Бу **бух**батлар ўз-ўзидан менинг ҳам дунёқарашимни, фикрларимни остин-**устун** қилиб ташлаганини сезмабман.

Эрим ҳам мунтазам масжидга чиқар, аллақайси диний йиғинлар-**да** ярим кечагача қолиб кетарди. Бироқ қайнотам ичкиликка берилган, **гоҳ**ида ичиб келиб, тўполон чиқариб турарди. Нигоранинг эри ҳам тез-тез **уй**га ичиб келар, ўзи ҳам қайсидир ресторанда бармен бўлиб ишларкан.

Мажлисларимизда ҳам ичкилик ҳақида жуда кўп гапириларди. Биз **хам** бу ҳақда уйимиздаги вазиятни яширмасдан рўй-рост гапириб бе-**рар**дик. Шу ҳақда оғиз очганда, Назира опа кескин шарт қўйди:

— Бунақа эр билан яшаш худди тўнғиз билан яшашдек гап, — деди қатъият билан. — Агар икки дунёда ҳам саодатга эришаман, десангиз, **бунақа** эрдан воз кечасиз.

— Нима? — Нигоранинг кўзлари олайиб кетди.— Ажрашаманми? **Ахир** иккита болам бор-ку?!

— Боланинг ризқини Худо беради, — деди Назира опа ишонч билан. — Бунақа эр билан яшар экансиз, ўқиган намозингиз ҳам, тутган рўзан-**гиз** ҳам қабул бўлмайди. Икки дунёингиз куйиб кетади.

— Ичсаям, чексаям, барибир болаларимнинг отаси-да, — ерга маъюс тикилди Нигора. — Опажон, балки Худо инсоф бериб қолар?

— Бунақаларнинг қалбини Аллоҳ муҳрлаб қўяди, — деди Назира опа ишонч билан. — Ароқ ичадиган, сотадиган одамда иймон бўладими? — Кейин у менга юзланди. — Сизнинг ҳам қайнотангиз ичиб турармиди?

— Оз-моз, — дедим тутилиб.

— Сиз ҳам қайнотангизга айтинг. Бунақа оилада яшаб бўлмайди. Агар **бу** йўлдан қайтмайдиган бўлса, эрингиз билан бошқа уйга чиқиб кетинг-**лар**.

Уйга келиб, бу ҳақда эримга айтдим. У ҳам тақвога берилгани учун анча ўйланиб қолди. Эртаси куни тушга яқин қайнотам ичиб келганди, эрим отасига насиҳат қила бошлади.

— Ўв, сен кимсанки, менга ўргатасан? — ўшқирди қайнотам. — Отан-

гга ўргатяпсанми, отанга-я? Энди икки кун масжидга чиқиб ўзингча мулла бўлиб қолдингми?

— Ўғлингиз тўғри айтяптилар, — дедим эримнинг ёнини олиб. — Ароқ кирган уйдан иймон қочади. Ҳаммамизни гуноҳга ботирияпсиз. Касофати набираларингизга ўрмасин, ичишни ташланг.

Қайнотам баттар тутақиб кетди. Кейин эса қайнонамга ўшқириб кетди:

— Ҳаммасига сен айбдорсан. Ўғлинг алламаҳалгача кимларнингдир олдида қолиб кетади. Келининг аллақандай аёлларни уйга опкелиб, бир нарсаларни маслаҳат қилишади. Нияти қанақалигини билмайсан. Тўғри, мен ичаман, бу ишим тўғри эмаслигини ҳам биламан. Ичсам ҳам бировга озор бермайман. Бировнинг ҳақини емайман. Лекин сенларга ўхшаб, дуч келган одамни уйга опкириб, ҳар хил фитналарга учмайман. Билдиларингми?

Қайнотам шунга ўхшаган гаплар билан бизни қалаштириб сўкканча, уйга кириб кетди. Эртаси куни Нигорани кўрдим. Кўзлари кўкариб кетибди. У ҳам уйига бориб эрининг олдига масалани кўндаланг қўйган экан, эрининг жаҳли чиқибди. Охири қўл кўтаришгача бориб етибди. “Энди ўша Назира опанг уйимга қадамни босмасин”, деб шарт қўйибди.

Биз эса шу гаплардан кейин ҳам, яна уч тўрт марта Шоҳиста опанинг уйида йиғин қилдик. Бу гал Назира опа ҳар бир эркак-аёл бундай жамиятга яшашга рози бўлмаслиги, бошқа юртларга ҳижрат қилиши, керак бўлса, жиҳодга отланиши, дин йўлида кўрашиб шаҳидликка ҳам рози бўлиши кераклигини очикча гапирди. Аввалига қўрқиб кетгандик. Аммо у шу қадар усталик, маккорлик билан гапирардики, ич-ичимиздан “ростдан ҳам шундай бўлса-чи?” деган савол уйғонарди.

— Эркакларни-ку, тушунса бўлади, — сўхбатга аралашди Нигора. — Лекин биз аёллар ҳам қўлимизга қурол олиб жанг қилишимиз керакми? Агар эримиз рўхсат бермаса...

— Авваламбор эрингизни ҳам шу йўлга бошлашингиз керак, — деди

Назира опа. — Агар у кўнмаса, итоат қилишингиз шарт эмас. Чунки сиз Ҳақ йўлдасиз. Жиҳодга бориб, шу йўлда жанг қиладиган мужоҳидларга хизмат қиласиз.

— Қанақасига? — ҳеч нарсага тушунмадим мен.

— Сиз ўз вужудингиз билан жиҳод қиласиз. Яъни мужоҳидларнинг никоҳига кириб, уларнинг эҳтиёжларини қондирасизлар. Бунинг ҳам ўзига яраша улўф савоби бор.

Ҳаммамиз бу гапдан сесканиб кетдик.

— Опа, нималар деяпсиз? — ўзини тутолмай қичқирди Нигора. — Мен эрли аёлман. Ўз эрим бўла туриб, қанақасига бегона эркак билан...

— Э синглим, сизга аввал ҳам айтганман, унақа ароқхўр эрдан воз кечинг, деб. Агар эр тўғри йўлда юрмаса, унда аёлнинг ҳам эрки ўзида бўлади. Бундай пайтда...

— Э, сизнинг “тўғри йўлингиз” менга умуман тўғри келмас экан, — Нигора шундай дея, ўрнидан шарт туриб, чиқиб кетди. Бундан Назира опа хийла хавотирга тушиб қолди.

Нега мен ҳам ўша онда Нигоранинг ортидан чиқиб кетмадим? Ўша пайтда бу аёлнинг қанчалик жаҳолатга ботганини сезмабман-а?

— Бу гапларни ўзингиз таниган-билган барча аёлларга, оила аъзоларингизга етказинг, — дея тайинлади Назира опа мажлис сўнгида. — Фақат мабодо ички ишлар ходимлари сизларни сўроқ қиладиган бўлса, мени умуман танитайсизлар. Сотқинлик энг оғир гуноҳлардан бири. Нақ жаҳаннамда куясизлар.

Мен шу тариқа жаҳолат, залолатга ботиб борардим. Назира опадан эшитган гапларимни таниш-билишларимга, қариндош-уруғларга ҳам ёя бошладим. Эрим бу ишимга заррача қаршилиқ билдирмас, чунки унинг ўзи ҳам қайсидир экстремистик оқим ғоялари таъсирига тушиб қолганди. Гоҳида қайнотам ҳар иккимизни чақириб, бизга танбеҳ берарди:

— Болаларим, мен сизларни тушунмай қоляпман. Бир эмас, уч болангиз бор. Мен-ку, намоз ўқишингизга, динни ўрганишингизга қарши эмасман. Аммо сизлар қандайдир ёмон одамлар, зарарли оқимлар таъсирига тушиб қолганга ўхшайсизлар. Билиб қўйинглар, Ватанга, халққа

хиёнатни Аллоҳ ҳам кечирмайди. Тўғри, мен гоҳ-гоҳида ичиб, сизнинг кўнглингизни оғритгандирман. Лекин нима деётганимни, нима қилаётганимни яхши биламан. Кўзларингни очинглар!

Аммо эримга ҳам, менга ҳам бу гап таъсир қилмади. Назаримизда, ҳамма душман, ҳамма адашган, биргина биз тўғри йўлда эдик.

Кунлар шу тариқа ўтиб бораверди. Кутилмаганда, эримни кўчадан ушлаб кетишганини хабар қилишди. Қаердадир одамларни даъват қилиб турган пайтда қўлга олишганмиш. Шунингдек, эримнинг бир радиокал диний оқимга аъзо эканлиги ўз исботини топибди. Хуллас, эрим жиний жавобгарликка тортилди. Суд ҳукми билан беш йил озодликдан маҳрум этилди. Бу орада қайнотамни ҳам бериб қўйдик. Уйда қайнонам ва уч болам билан қолдим.

Ўзимча, бизни шу аҳволга солган, мени эримдан, болаларимни отасидан маҳрум қилгани учун ҳукуматдан, ҳуқуқ-тартибот органларидан қаттиқ аламзада эдим. Ҳолбуки, бошимизга тушган савдоларга, ҳатто болаларимизнинг ота-она меҳридан, қарамоғидан маҳрум бўлишига ҳам, ўзимиз, фақат ўзимиз айбдор эканмиз. Бунинг англаб етмаганим учун давлатга, ҳукуматга қарши, диний-экстремистик ғояларга йўғрилган адабиётларни ўқишда давом этдим. Ора-сирада Назира опа билан кўришиб қолардим. Бир куни у менга:

— Қачонгача, шундай юраверасиз? Мен яқин орада ҳижратга отланяпман, бу ерда қолиб нима қиласиз, мен билан юринг, — деди.

Бир пайтлар опанинг “мужоҳидларга хизмат қиласизлар”, деган гапларини эслаб, қатъий бош тортдим. Мен ўз турмуш ўртоғимга хиёнат қилишнинг ҳар қандай усулини қабул қилолмасдим. Қолаверса, учта қоракўзимни кимга ташлаб кетаман? Нима бўлганда ҳам ўшанда Назира опанинг таклифига кўнмаганимдан жуда хурсандман.

Кўп ўтмай, Назира опа умуман кўринмай қолди. Телефони ҳам ўчирилган. Кейинчалик, опанинг айтишича, у Сурияга “ўз вужуди билан” жиҳод қилгани кетиб қолганмиш.

Мен эса ҳамон ўз қобиғимга ўралганча кун кечирардим. Тақиқланган, зарарли ғояларга лиммо-лим китобларни ўқишда, турли дискларни то-

моша қилишда давом этардим. Кунларнинг бирида уйимизга милиция ходимлари кириб келишди. Уйни тинтиш учун рухсатнома кўрсатишди. Кейин эса уйимиздан бир қанча ноқонуний сақланаётган китоблар, дискларни топишди. Ҳанда ҳам мен ўзимни ҳақ деб билгандим.

Хуллас, мени ҳам эрим сингари суд қилишди. Қонунда белгиланган жазойимни олдим. Мени жазони ижро этиш муассасасига юборишди.

Назира опа бир пайтлар “қамоқда сизу бизга ўхшаганларни кўз кўриб қулоқ эшитмаган азоблар билан қийнашади, у ердаги шароитлар дўзахдагидан фарқ қилмайди”, деб қўрқитганди. Тўғри, қамоқ ўз ўзи билан қамоқ. У ерда инсоннинг эркинликлари, хатти-ҳаракатлари маълум маънода чекланади. Аммо бу ерда мен “опа” айтган “мислсиз ўқубатлар”ни умуман кўрганим йўқ. Муассаса ходимлари бизга яхши, самимий муомала қилишади. Овқатланиш, соғлиқни тиклаш, дам олиш, маданий ҳордиқ чиқариш учун ҳамма шароитлар бор. Вақти-вақти билан яқинларимиз билан учраштиришади. Биз билан турли идоралар вакиллари, уламоларимиз ҳам учрашувлар ўтказиб туришади. Улар бизга асл ислом ва экстремизм, терроризм ўртасидаги фарқни аниқ мисоллар билан тўшунтириб беришади. Эҳ, қанийди мен бу маърузаларни бундан анча илгари, ўзимизга “диний раҳнамо” излаб юрган пайтимизда эшитганимда эди? Аслида бунга имкон бор эди. Ўзимизнинг олимларимиз томонидан ёзилган китобларни исталган жойдан топиб ўқишим, интернетдаги ўзимизнинг расмий сайтларга киришим мумкин эди-ку? Мен ҳам, эрим ҳам катта хатога йўл қўйдик. Нафақат ўзимиз, болаларимизни ҳам азобга қўйдик.

Энди кўзим очилди. Ҳақ билан ноҳақни, оқ билан қорани ажратиб олдим. Кўчадан келган ҳар қандай одам сизга дўст бўлавермас экан. Инсон энг аввало ўз ота-онасига, фарзандларига, оиласига ишониши, суюниши керак экан. Афсуски, мен бу ҳақиқатни анча кейин, бошим деворга урилганидан сўнг англаб етдим.

Мен жаҳолат бандаларига кўр-кўрона ишониб, ўз Ватанимга хиёнат қилибман. Ўйлаб қарасам, катта нонкўрлик қилган эканман. Ахир бир пайтлар сал ночорроқ бўлса-да, ўз оилам, сал беғамроқ бўлса ҳам ўз тур-

муш ўртоғим, инжиқроқ бўлсаям отамдек меҳрибон қайнотам, бир-биридан ширин фарзандларим бор эди. Шуларнинг шукрини қилиб, эримнинг, қайнота-қайнонамнинг хизматини қилиб, болаларимни оқ ювиб, оқ тараб ўтирсам бўлмасмиди?

Мен мана шундай оилаларнинг сочилиб кетишига, фарзандларнинг чирқираб қолишига, ўғилни отадан, қизни онадан ажрашига сабаб бўладиган бундай манфур оқимлар ва уларнинг басир гумашталарининг асл қиёфасини, ёвуз мақсадларини англадим.

Ҳозир Сурия, Ливия, Ироқ, Афғонистон сингари мамлакатларда минглаб бегуноҳ одамларнинг қонини тўкаётган, ўз мамлакатларини юз йиллар ортга тортаётган зулмат бандалари ҳам ана шулар сингари манқуртлар эмасми? Наҳотки, мен ҳам ўз юртимизда шу каби қирғинбарот урушлар бўлишини, қанчадан қанча норасидалар қурбон бўлишини истаган бўлсам?

Ҳа, мен бугун панжара ортида туриб ҳам, ўз хатойимни англадим. Ахир “ҳечдан кўра кеч” дейишади-ку?! Насиб этса, озодликка чиқсам, яна ўз болаларимнинг бағрига қайтсам, ўз юртимнинг, тинчлик осойишталикнинг қадрига етиб яшайман, дея ўз-ўзимга сўз бердим.”

ЖА҆АННАМДАН ҚОЧ҆АН АЁЛ

“Марғилон шаҳриданман. Ёшим ўттиз иккида. Асли тикувчи эдим. Эрим билан уришиб қолиб, Тошкентга жўнавордим. Жонимга тегиб кетганди, ўзиям.

Ўн олти йилдан буён фақат шунинг минғир-минғирини эшитаман. Эр чиқмай қоладигандек ўн олти ёшимда турмушга чиққанимдан кейин ўн олти йил яшайман-да! Бу ҳам етмагандек кетма-кет учта туғибман. Дугоналарим маза қилиб ўқиди, шаҳар кўрди, турмушга ҳам чиқди. Менам ҳеч бўлмаганда йигирмага кириб кейин оила қилсам бўларкан. Шу эрга тегиб нима кўрдим? Қайнонамнинг аччиқ гапи, уч боланинг биғиллаши, эрнинг инжиқлиги, рўзгорнинг икир-чикири... Бу гапни эримга ҳам кўп айтардим. Ўзингиз ўйланг, уйнинг ишидан бўшамайман, бўшасам ҳам, тикув машинанинг ёнида ўтириб олиб, ғириллатаман. Кўрганингиз — уй, эшитганингиз — қайнонанинг аччиқ гапи бўлганидан кейин сиқиласизми? Менам чидолмай эримга дийдиё қиладиган бўлдим. Охири, таъсир қилди. Битта дўкон очиб берди. Ана шундан кейин яшаш нималигини билдим. Дугоналар орттирдим. Вақтимни чоғ ўтказардим. Шу дугоналаримдан кўп нарсани — ҳар хил ўтиришларга, кафеларга боришни, интернетдан фойдаланишни ўргандим. Жуда замондан орқада қолиб юрган эканман. Замон билан бирга қадам ташласангиз, қайнонангизнинг жанжалларига, рўзгорнинг камчиликларига ҳам парво қилмай қўяркансиз. Интернет деганлари шу даражада қизиқ эканки, кечалари ўхламасдан ёзишаман. Яна бегона эркаклар би-

лан деб ўйламанг. Қизлар, гурпуадагилар билан ёзишаман, қизиқарли нарсаларни ўқийман. Бу эримга ёқмайди.

— Нима қиялсан? Ким билан гаплашялсан? Ўзгариб кетдинг сен! Оилали аёл эканлигингни унутиб қўйялсан! — бақиради тинмай.

— Оилам мен учун азиз, муҳим. Хавотир олманг! — дердим бошида.

Ростдан ҳам ўша пайтлар оиламни биринчи ўринга қўярдим. Бора-бора одам ўзи учун ҳам яшаши кераклигини тушунаркан. Айниқса, дўконга мол олиб келиш баҳонасида эрим билан Туркияга борганимизда, илк бор самолётга ўтирганимда, чет элликларни кўрганимда, меҳмонхоналарда яшаганимда оиладан узоқда яшаса ҳам бўлишини билдим. Дугоналарим бошқа жойларга, масалан, “Хитойга, Қирғизистонга молиб келгани бор-ялпмиз”, дейишса, уйда ўтиргим келмай қоларди.

— Дугоналарим билан бирга борсаммикан? — дердим эримга умидвор қараб.

— Нима қиласан? Мол етарли-ку! Сен биримизни икки қилишни эмас, пулни кўчага совуришни ўйлайдиган бўлиб қолибсан! Кўчада ялло қилиб юриш бўлса сенга?, — дарҳол рад этарди эрим. Пулимиз бор эди. Ўйқ бўлса экан, майли. Қизғанчиқ, зиқна, тор фикрли бўлиб қолган эримни шунақа ёмон кўриб қолдимки... Рост-да, бу пулларни топишда менинг ҳам ҳиссам бор-ку. Нима қилибди, бир томоша қилиб келсам? Нима қилибди, интернетда, телефонда гаплашсам... Тўғрими? Бошқа тоқатим қолмади. Мижғов ва эзма эрим билан бошқа яшай олмайман. Шу учун ўғлимни олдим-у, Тошкентга келавердим. Қўлимда ҳунарим бор. Қолаверса, қўллаб-қувватлайдиган танишларим ҳам кўп. Ўзимни эплаб, пул топаман.

Онам ҳам, опам ҳам мени тушунмайди. Улар авваллари менинг қанчалик эзилиб юрганимни билишмайди-да! Улар ҳам сизга ўхшаб фикрлайди. Уларга ҳам эримга бош эгиб, уйдан чиқмай, қайнонамнинг жанжалини эшитиб ўтирганим яхши. Менам одамман! Дунё кўрдим. Интилган одам кўп нарсага эришаркан. Шундай қилиб, менам Тошкентда бир дугонам орқали ёлғиз яшайдиган кампирнинг ўйини топдим. Ўшанда 2012 йилнинг ноябрь ойлари эди. Яна бир танишим эса ўша “дом”нинг ёнгинасидан ателье

топибди. Тиккан кийимларимнинг пулидан ўттиз фоизини менга бераркан. Бу бир кунда эллик-олтмиш минг сўм пул чўнтагимда дегани эди.

Дарҳол ишга киришиб, ўзимни кўрсатдим. Топган пулим уй ижарасига, ўғлимга, ейиш-ичишимга бемалол етарди.

Эркин, озод ва бахтли эдим. Ҳеч ким асабимни бузмасди. Тергамасди, пулни тежашимни талаб қилмасди. Интернетда ҳам балиқдек сўзардим. Биров ғиринг демасди. Таниш-билишларим ҳам кўп. Тошкентга келганимдан кейин янаям дўстларим кўпайди. Бекорга одамлар дўстинг кўп бўлсин, демаскан. Бирини у деркан, буниси бу деркан, хуллас, дардингизга малҳам бўлиб, ёрдамини аямаскан. Шундай кунларнинг бирида бир Шавқиддин деган йигит билан танишиб қолдим. 2013 йилнинг апрель ойларида эди. Бошида унга унча эътибор бермай, жавоб ёзмай юрдим. Чунки аввал айтганимдек эркак кишини кўргани кўзим йўқ, эр менга умуман керак эмас! Ўзи эримдан қутулолмай юрибман-ку! У эса гоҳи-гоҳида чиройли сўзлар ёзиб қолдирарди.

“Мен аёлларни фариштага ўхшатаман”, дерди. “Аёллар — мўътабар, кафтга жойлаш лозим”, деб ёзарди. Кейин менга “Ангель мой”, дея мурожаат қиладиган бўлди. Русча ёзишардик-да! Очиғини айтсам, унинг ўзбекигини севги изҳор қилганидан кейин билдим. Русча ёза-ёза, кутилмаганда ўзбек тилида: “Фариштам, мен сизни севаман. Ҳар он, ҳар лаҳза ёнимда бўлишингизни истайман!” деса қотиб қолибман. Очиғи, гаплари, суратлари мени мафтун қилиб қўйгани учун ўзбекилигидан қувондим ҳам. Тағин ўзимизнинг Андижондан экан. “Бахт келса, қўша келади” деганлари рост экан. У менга нима деди денг: “Фариштам, ёнимда бўл! Икки йил шу ерда, Екатеринбургда ишлаймиз, кейин эрингдан болаларингни олиб, Ўзбекистонга қайтамиз, бир умр ўз юртимизда яшаймиз. Икки йил ўзим ишлаб, яшашимиз учун етарли маблағ тўплай оламан, лекин энди сенсиз яшолмаяпман. Фақат сен билан гаплашсам дейман. Қўлим ишга бормай қолди. Яхшиси, ёнимга кел. Келаман, десанг бўлди, ўзим билет юбораман, кутиб оламан”, деди... Жинни бўлай, дедим. Кутмагандим.

У билан ҳар куни бир марта видеоқўнғироқ орқали гаплашардим. Шавқи менга яшайдиган хонасини, ишхонасини, ҳамма-ҳаммасини, ҳатто дўстла-

рини ҳам видео орқали таништирди. Дўстлари ҳам “келин”, дерди мени.

Шавқиддин бошқаларга ўхшаб қора ишда ишламасди. Ўзимга ўхшаб замонавий йигит. Ўта замонавий бўлгани учун ҳам менга уйланмоқчи бўлди. Унинг учун дунёда муҳаббат муҳим.

“Одам ўзи севган таомини ейиши, севганлари даврасида бўлиши керак”, дейди. Яна-чи? Болаларимнинг расмини ҳам олволди. Хонасидаги иш столининг устига қўйиб қўйибди. “Болаларимиз”, деб гапиради... Шундай эркакни севмай бўладими?

Шунинг учун уйдагиларга ҳам, эримга ҳам, қариндошларимга ҳам Россияга даволаниш учун кетяпман, дедим. Шавқи ҳақида айтсам, рухсат беришмасди. Эрим билан ажрашиб, ундан болаларимни олгунимча алдаб туришга мажбурман.

Аслида, Шавқи биринчи муҳаббатим деб қаттиқ ишонардим.

“Ҳаётимда биринчи марта ўттиз уч ёшимда севиб қолдим. Бу ёшликдаги ҳавас эмас. Айни ақлга тўлган вақтимдаги ҳақиқий муҳаббат...”, дердим ҳисларимни жиловлолмай.

Шу хаёлда сармаст бўлиб, 2013 йил, июль ойининг бошларида Наманган аэропортидан Екатеринбург шаҳрига учдим. Мени Шавқиддиннинг ўзи кутиб олди.

Бир ёш кичик эди, мендан. Ер ютгур, шунчалик келишган, шунчалик кўркам эдики, аслида йўлдаёқ ўзимни унинг бағрига отишга тайёр бўлиб борган бўлсам-да, кўрган заҳотим чиройи мени шоширди. Ҳатто, юрагимда шубҳа илон каби ўрмалай бошлади: “Мендан айниб қолса-чи? Унга мос эмасман, шекилли...” Бўйи ҳам мен ўйлагандан кўра баландроқ экан. Ҳар қандай қизни ақлидан оздира оларди у. Кўриб, муҳаббатим яна ўн чандон ошгандек бўлди.

— Фариштам! Гўзалим! Намунча нозик бўлмасанг... — юзма-юз туриб, илк айтган гаплари шу бўлди унинг.

Аммо мени на қучди, на қўлини чўзди. Довдираб қолдим. “Унга ёқмадим”, деган ўй миямдан яшин тезлигида ўтди. Кўнглим чўкишга ҳам улгурди.

— Кўзларимга ишонмаяпман! Келганингга ишонмаяпман! — деди у жамадонимнинг тутқичини қўлимдан оларкан.

Сўнг сал нарида турган йигитга имлади. Бўйи Шавқиддиндан сал паст-

роқ, қорамғиз, силлиқ сочлари қошларини ёпган бўлса-да, ўткир ни-
гоҳларига соя сололмаган, юришими, гавдасими тансоқчиларни эслатиб
юборувчи бу йигит ҳам ўзига яраша ҳуснга эга эди. У яқин келгач, менга
бош ирғади. Мен эса салом бердим.

— Малоҳат, сиз Арслон билан кетасиз! Менинг озроқ ишим бор эди,
битириб, бораман.

Шавқиддин шундай деди-ю, кўзларимга тикилди ва қалин, тик кип-
рикларини қоқиб хайрлашган бўлди. Менинг юрагим эса орқага тортди.
Арслон ўртоғининг исми эканлигини билсам-да, ростмана шер билан ке-
таётгандек танимни кўрқув эгаллади.

Аэропортдан чиққач, дўсти иккимизни таксига миндирган Шавқиддин
ортимиздан қўл силкиб қолди. Анча юрдик. Юрагимга ҳадик ва хавотир
ин қурган. Пермь шаҳрини энди кўриб турган бўлсам-да, баланд бинола-
ри, қизғиш ғиштли иморатлари, озода ва серқатнов кўчаларига ҳиссиз ва
ўтиборсиз боқиб борардим. Эҳтимол, қалбимда “Шавқиддинга ёқдим”,
деган зиғирча ишонч бўлганида бу шаҳарни завқ билан томоша қилган,
сизга сўзлаб бериш учун ажралиб турувчи жиҳатларини эслаб қолган
бўлармидим? Афсуски, мен ўзим билан ўзим овора, муҳаббатимни қўл-
дан чиқардим, деган гумон кўзларим ва қулоқларимга парда тортганди.

Ниҳоят Шавқиддин банд қилган ижара уйга келдик. У ерда бизга бўйи
ва сочлари узун, ўта озғин, қисик кўзлари қандайдир жодули ғиз пешвоз
чиқди. Қиз менга бошдан оёқ разм соларкан, бор нафратини чехрасига
жам қилгандек, юзини буриштириб нари кетди.

“Бу қизга нима учун ёқмадим?” — ҳайрон бўлдим ичимда.

Ижара уй бир хонали бўлиб, у қадар сержиҳоз ва файзли эмасди. Ки-
чик стол устида оддий, пультсиз бошқариладиган телевизор, унинг ёни-
да диван, полга эса униққан палос тўшалганди.

— Шавқи негэ келмэды?¹ — деди қиз йигитга қараб.

— Жана кутваладигани бар², — жавоб берди Арслон.

¹ Шавқи негэ келмади? (қирғ.)

² Яна кутиб оладигани бор... (қирғ.)

Шунда мен уларнинг қирғиз миллатига мансублигини билдим.

Арслоннинг жавоби дилимдаги шубҳани яна-да, кучайтирди: “Кимни кўтиб олади? Яна бошқалар билан ҳам ёзишганмикан? Наҳот, мени алдаган бўлса?”

Келганимга пушаймон бўла бошладим. Тағин, манов қиз худди мен унинг эрини тортиб олгандек, жерккани-жерккан. Бунинг устига, Арслон хайрни насия қилиб, индамай жўнаворди. Ўзимни жуда кераксиз ҳис қилдим. Аламдан хонада турган диванга безларча ўзимни таппа ташлаб, ухлашга уриндим. Бунақа пайтда кўзга уйқу келармиди? Кеч тушиб, тун кирди ҳамки, Шавқиддиндан дарак бўлмади. Хўрлигим келиб, у ёққа ағнадим, бу ёққа ағнадим. Охири ухлаб қолибман.

— Ўв-в, тур! — деди ҳалиги қиз эрталаб илтифотсиз. Кейин русча гапира кетди: — Одевайся, тебя заберут!¹

Қўрқувим янада кучайди. Келгунимча айрим дўстларимнинг “Интернетдаги муҳаббатга ишонманг, алдаб чақириб, қул қилиб сотиб юборишади”, деган гаплари ёдимга тушиб, йиғлаб юборай дедим.

— Ни куда не пойду! Когда Шавкиддин придёт, потом пойду!² — дедим алам билан.

— Что, у тебя крыша поехала?³ Шавқиддинди жаниға бармай, гўрга барасинба?⁴ — русча, қирғизча аралаш деди қиз.

Яна Арслон билан йўлга тушдик. У мени олиб кетгани атай келибди. Ўзимни ўлжадек ҳис қилаётганим учун яна кўзларимга ҳеч нарса кўринмади. Қаерга боряпмиз, қандай боряпмиз, буларнинг менга қизиғи йўқ эди. Етиб борганимизда қалин дарахтзор ичида жойлашган, қутичадек кина иморатга келганимизни кўрдим.

— Добро пожаловать!⁵ — бизни такаллуф билан бир рус эр-хотин кўтиб олди.

¹ Кийин, сени олиб кетишаркан! (рус.)

² Ҳеч қаерга бормайман! Шавқиддин келса, кейин бораман! (рус.)

³ Томинг кетганими, сенинг? (рус.)

⁴ Шавқиддиннинг ёнига бормай, гўрга борасанми? (кирғ.)

⁵ Хуш келибсиз! (рус.)

— Яхши келдиларингми? — улардан кейин яна битта ўрта бўйли, соқол қўйган, қош-кўзи қоп-қора йигит ҳам югуриб келди.

Учаласининг қуршовида уйга кирдик. Менинг кўзларим Шавқиддинни изларди.

Афсус, уни бу ерда ҳам кўрмадим. Йиғлаб юборай деб турганимда, аёл эрига юзланди:

— Что вы будете пить?¹

— По позже... с первого начнём...² — деди эркак ўнг қўлини сермаб.

Бу гапдан сўнг аёл ҳам, ҳалиги соқолли йигит ҳам, Арслон ҳам мендан сал орқароққа ўтирди. Эшикдан эса кутилмаганда бошига дўппи кийган Шавқиддин кириб келди ва ёнгинамдан жой олди. Аввалига ҳеч нарсага тушунмадим. Кейин Шавқиддин иккаламизга никоҳ ўқиладганини билиб, ғалати ҳислар ичида қолдим. Яна никоҳни исми Абдурауф бўлган рус кишиси ўқиса, жуда қизиқ туюларкан.

Мен гуноҳлар ҳақида ўйлайдиган аҳволда эмасдим. Ҳали биринчи эримдан ажрашмай туриб, иккинчисига никоҳланаётганим ҳам таажжубга солмасди. Хурсанд бўлишимни ҳам, хафа бўлишимни ҳам билмасдим. Никоҳдан сўнг бизни тўкин-сочин дастурхон атрофида қутлашди. Ўттиз уч ёшимда никоҳ билан боғлиқ табриклар қабул қилаётганим учун хижолатдан бошимни кўтара олмай қолдим. Лекин Шавқиддиннинг мендан кўз узолмаётганини сезиб турардим. Номига тамадди қилгач, у уй эгаларидан кетишга рухсат сўради. Биз биргалликда катта кўчага чиқдик ва такси ушладик. Машинага ўтирганимиз заҳоти у елкамдан қўлини ошириб, қучди. Бошини бошимга қўйиб, шивирлади:

— Наҳот, меникисан? Қанчалар кутдим, сени...

Овозидаги ҳаяжон ва ундан таралаётган ёқимли атир ҳиди бор шубҳа-хавотир ва кўнгилхираликларимни танимдан қувиб чиқарди. Ўзим билмаган ҳолда пинжига суқилдим ва ноз билан дедим:

¹ Нима ичасизлар? (рус.)

² Кейин... аввал бошлайлик...(рус.)

— Бекор айтибсиз? Кутган одам, аэропортнинг ўзидаёқ ташлаб кетиб қолмайди!

— Сени кўрдим-у, никоҳгача ҳиссиётларимни жиловлаб туришимга ишоналмадим. Ўйлаганимдан ўн чандон гўзал ва жозибали эдинг. Қанчалар севаман сени! — унинг бақувват билаклари нозик вужудимни янада сиқди.

Мен унинг бўйнига бошимни тирадим-у, кўзларимни юмдим. Хаёлимда бир зумда ижара уйга етиб келгандек эдик. Кетаётганимда йўл жуда ўзоқ туюлмаганмиди? Кетишда қай аҳволда эдим-у, энди қандай ҳолатдаман? Ишоналмасдим, бахтимга, муҳаббатимга эришганимга ҳамон ишонгим келмасди.

Ижара уй эшигини яна ҳалиги қиз очди. Унинг кўзлари қизарган, бор нафрати юзига кўпчиб чиққандек бўзрайиб турарди.

— Мая, мы хотим остаться наедине!¹ — деди киришимиз билан Шавқиддин қизга.

— Знаю!² — жаҳлини яшириб ўтирмади Мая ҳам.

Мен эса Шавқиддин билан кечадиган онларни ўйлаб, беихтиёр энтикдим...

Ишонасизми, ўша пайтлар эримни, фарзандларимни, оиламни худди тушимда кўргандек, энди уйғониб асл ҳаётимни кечираётгандек эдим. Шавқиддин билан ўтказаетган дамларим — ҳақиқий турмушим ва мен ўзимни ўн саккиз ёшли қиздек, янги келиндек тутардим. Шавқиддин ҳам ҳисларига эрк берган, иш билан келган Арслоннинг, Маянинг ёнида ҳам мени бағридан қўйгиси келмасди. Уларнинг ҳадеб келавермаслигини ич-ичидан иташини билардим. Биз йиллар давомида айрилиқда бўлган, ҳижрон азобида яшаган, висолга ташна ошиқ-маъшўқлар каби чирмовуқдек чирмашиб, бир-биримизни қўйиб юбормас эдик. Куну тунлар шу қадар тез ўтардики... Доим ёнимда бўлган Шавқиддинга қараб, келишим олдидан атай меҳнат таътилига чиққанмикан, деб қўярдим.

¹ Маша, биз ёлғиз қолмоқчимиз... (рус.)

² Биламан! (рус.)

Чунки у кундузи ҳеч қаерга бормас, кечки пайт ора-сира ўртоқлари билан учрашишини айтмаса, фақат телефон орқали кимлар биландир гаплашарди, холос. Аслида унинг ишга бормаслигини жону таним билан хоҳлардим. Ҳар куни уйда бўладиган, аллакимлар билан ярим соатлаб нималарнидир ҳал қиладиган суюкли эрим ниҳоят жума куни кундузи кўчага чиқадиган бўлди. Кийиниш олдидан яна телефонда суҳбатлашди.

— Йўқ, уйда қолдирилмайман! Кўча тўла одам, шуниси хавфсизроқ. Ҳа, чиққунимча кутиб туради, — деди у суҳбатдошига. Кейин хайрлашиб, менга юзланди: — Жоним, кийин, мен ишга кириб чиқаман, сен кутиб турасан, хўп.

Иккаламиз қўлтиқлашиб, кўчага чиқдик. Кўзим ёнимдаги йигитдан бошқасини кўрмасди. Унинг қаватида турсам, бўйим анча паст кўриниши боис пошнаги тўғли олиб келмаганимга афсусландим. Ёнида кўримсиз ва номуносиб бўлиб юришни истамасдим-да. Елкасига бошим етмаслиги сабаб бақувват билагига суюнганча борардим. Кўп юрмадик. Икки юз метрча қадам ташлагач, Шавқиддин тўхтади ва эгилгиси келмаётгандек, сочларимга лаб босди. Мен бошимни кўтариб унга қарардим. Нигоҳи атрофга олазарак боқаётгани сабаб унга қараганимни сезмай, бурним устида лабларини жұфтлади. Кейин ўзининг қилиғидан кулиб юборди-да, кўзларимга тикилиб деди:

— Хаёлимда сени бўрилар қуршовида қолдираётгандекман. Йўлнинг нариги томонига ўтишим керак. Сени ташлаб кетгим келмаяпти.

— Қанақа бўрилар? — ажабландим.

— Атрофдаги одамлар менга бўри бўлиб кўриняпти-да. Айниқса, эркаклардан қизғанияпман... — жилмайди у ва шошиб деди: — Бўпти, кутиб тур. Дарров чиқаман.

У кириб кетган бинога қараб анграйиб қолдим. Нима бу? Масжидми? Тавба, бу давлатда масжид бўлишини хаёлимга ҳам келтирмаган эканман. Умуман, мен масжидлар фақат мусулмон давлатларда бўлади, деб ўйларканман. Шунданми, ҳамон қаршимдаги баланд минорали, ялтироқ гүмбазли иншоотни масжид деб билмаётгандим. Бошқа не деб аташга ҳам ожизман. Шу сабабдан Шавқиддиннинг “ишхона”-

си менга сирли ва ғаройиб кўринди. Туғилаётган турли саволлар миямда қалдирғочдек чарх урарди. Уни қирқ дақиқача кутдим. Лекин хаёлимда қирқ аср ўтгандек тоқатсизландим. Бўлмаса, атроф гавжум, чиройли, томошабоп. Менинг эса ўй-ҳушим Шавқиддинда. Ниҳоят, у чиқди. Тирбанд, сершовқин кўчани кесиб, ёнимга келгунча ундан кўз узмадим. Юраётган машиналар орасидан шамол мисол ўтиб, рўпарамда тўхтади ва қўлтиғимдан олиш асносида юзларимдан бўса олишга ўлгурди:

— Соғиндим... Кетдик, уйга...

Икки пайванд дил яна ижара уй томон ошиқдик. Мен унинг ишхонаси ҳақидаги миямда туғилган саволларни ўша ерда тушириб қолдиргандек, унутдим. Ҳеч нарса сўрамадим. Хонага киргач, у мулойимлик билан деди:

— Малоҳат, исмингни ким қўйган бўлса ҳам топиб қўйган-да...

Кейин ёнимга ўтириб, пешанамга тушган кокилларимни силаб, қулоғим орқасига ўтказди. Қошларимга оҳиста бармоқ теккизди. Мен унинг кўзларидан кўзимни ололмасдим.

— Жуда гўзалсан... Аммо... бу гўзалликни бунақа ошкора кўрсатиб юрсанг, менинг мана бу ерим куйиб адо бўлади, — кўксига муштини теккизди у. — Бошингга рўмол ўраб, юзингга ниқоб тутиб юришингни истайман. Билсанг, динимизда ҳам аёллар ўраниб юришга буюрилган. Юзини бегоналар кўриши керакмас.

О, ўша ондаги юрагимнинг бежо уришини таърифлаб беришга сўз топа олсам эди. Қаршисидан ваҳший шер чиқиб қолган ожиз кимсанинг юраги шунақа чиққудек урса керак. Иложсиз, дор олдида турган ўлимга маҳқум кишининг оёғидан мадор шунақа сирғалиб чиқса керак...

Мен худди ўлжа каби ҳис қилдим, ўзимни. Шавқиддин эса ҳамла олдидан сичқонни туртиб ўйнаб, кўнгилхушлик қилаётган мушукдек “ўйин” қилмоқда эди.

— Фариштам, менинг “ишим”да сафарлар кўп бўлади, — унинг кўзлари ҳам, бармоқлари ҳам сочларимда эди. — Турли давлатларда бўламиз. Ҳар хил одамлар бор. Майли, бу ерда рўмолнинг ўзини ўрасанг

бўлади. Лекин... яқинда Туркияга учамиз. Ўша ерга борганинда ниқоб ҳам тутиб олсанг бўлгани. Тушун, рашқдан ўлиб қолишим мумкин.

— Сиз... сиз... ҳалиги... бошқа оқимлар... — миямда айланаётган фикрларни жамлаб, савол тузишга, уни тилимга чиқаришга ҳам журъат қилолмаётгандим.

— Қанақа оқим, жоним? — кинояли илжайди у. — Мен асл ислом, ҳақ дин тарафдориман. Мен танлаган йўл — ҳақ йўл!

Бу гап менга шунчалар совуқ туюлдики, ичимда қалтироқ турди.

“Қанақа ҳақ йўл? Ахир у ўта замонавий йигит эмасмиди? Нега бирдан дин, рўмол ҳақида гапиряпти? Туркияда нима қиламиз?”

Ўзимга келиб, ақлимни йиғиб олгунимча Шавқиддин мени оғушига олди. У эҳтирос билан қулоғимга шивирларди:

— Масжидда вақт тўхтаб қолгандек бўлди. Хаёлимда, сени кўчада кимдир олиб кетиб қолди-ю, мен ғафлатда қолгандек хотиржам ўтиролмадим. Жума намозини ҳам паришон ўқиганим, кейинги сўхбатларда ҳам хаёлим бир жойда бўлмагани атрофдагиларга сезилди. Бошлиғимиз ҳам “кўёв бола, умрингизда илк бор аёл зотига қўл теккизган бўз йигитдек осмону фалақда юрибсиз, ҳали завжаларингиз сони тўрттага етса, ердан изингизни қидирамиз, чоғи?” дея калака қилди...

Ҳар қандай аёл зотини кундош балоси сергак тортиради. Бу гаплардан сўнг мен ҳам юзига муздек сув сепилган одамдек бўлдим.

Демак, у ҳали яна учта хотин олади. Уларни ҳам мен каби турли жойлардан, “севиб қолдим, сенсиз яшолмаяпман”, деб чақирадимми?

Оний лаҳзаларда ушбу турмушим ниҳоятда қалтис, нозик ва шишадек мўртлигини англадим. Ногоҳ бу шиша ҳаётим чил-чил синди-ю, чин ҳаётим — оилам, эрим, фарзандларим, ота-онам, яқинларим кўз ўнгимда жонланди. Чўқур уйқудан уйғонган киши каби лоҳас ҳолда ўзимни саволга тутта бошладим: “Болаларингни ташлаб, бу ерда нима қилиб юрибсан? Кундошларинг билан эр таллашиш учун бу ерга келдингми?”

Ўша куни биринчи марта қалбимни надомат оралади. Биринчи бор, нима ўйлаётганимни, нима қилаётганимни, умуман, кимлигимни билмай диган телба ҳолига тушдим...

Шавқиддиннинг фақат гап-сўзи эмас, ўзи ҳам ўзгариб қолгандек туюла бошлади менга. Энди у кечқурунлари тез-тез чиқиб кетиб, ярим тунда келар, аллақандай ҳадик ичида юргандек эди. Ҳар гапида дин, муслмоннинг фарзлари ҳақида менга сабоқ беришга уринарди. Лекин унинг илми мени ўзига тортмас, нимаси биландир чўчитарди ҳам. Хаёлимда у тамаддундан юз ўгириб, ортга — ибтидога, ёввойи давр сари одимлаётганга, мени ҳам етаклаётганга ўхшарди. Ҳатто соқолини ҳам олмай қўйди. Унинг ҳақиқий башараси, нияти очила бошлаётгани сари кўзимга гап уқмас, йирик маҳлуқдек туюлар, мен эса заифлашиб, кичрайиб бо-раётгандек эдим. Мен унинг ғайриоддий ишлар билан шуғулланиши аввалдан бормиди ё ўша масжидга кириб чиққан кундан бошландими, шуни билолмай хуноб бўлардим.

Кейинги жума яъни, 19 июль куни ҳам у яна мени кўчада қолдириб, масжидга кирди. У ердан чиқиб, икки кўча наридаги бир уйга борди. Назаримда, у ердан янада нодонлашиб, ғаданг бўлиб чиққандек эди. Ижара уйга кела-келгунча Туркияга кетишимиз зарурлиги ҳақида гапирди. Мен қалбимда қўрқув, ваҳима бош кўтарган ҳолда келганим учун таним бўшашиб, ўзимни диванга ташладим. Бўлмади, дилимга тобора гўлгула солаётган саволларга жавобни ундан сўрашга охири киришдим:

— Шавқи, Туркияда нима қиламиз?

— Туркияда кўп бўлмаймиз, — у менга пича тикилиб турди-да, ёнимга келиб ўтирди. Кейин хотиржамлик билан сўзлай бошлади: — Биласанми, ҳар бир одам умри давомида жиҳод қилиши лозим. Биз Туркия орқали жиҳод қилгани Сурияга ўтамиз. Шунинг учун Туркияга борамиз, дегандим. Муслмон киши ўз “биродар”ларига ёрдам бериши, шу ниятда ҳижрат қилиши ўта савобли иш.

Қулоқларимга ишонмадим. Унинг сўзлари сал аввал юртимизда шовшув бўлган “Алданган аёл” фильмини ёдимга солди: “Ҳар бир одам умри давомида жиҳод қилиши лозим”. Бу кинодан шунчалар таъсирлангандимки, фильм қахрамонини аҳмоққа чиқаргандим.

“Қайси калла билан тинч юртини, гулдек фарзандларини, эрини, оиласини ташлаб кетиш мумкин?” дегандим.

Айни дамда ундан — ўша фильм қаҳрамонидан зиғирча фарқим йўқ эди.

“Наҳот, унинг ҳолига тушдим? Йўқ, мен жимгина бош эгиб кетавермайман...”

— Мен ҳеч қаерга бормайман! Болаларимни ташлаб, итим адашмаган юртларда хору зорликда ўлмоқчи эмасман! — дедим ўзимни тута олмай.

— Бормайсан? Хору зорликда ўлмоқчи эмассан! — сохта таажжуб билан деди Шавқиддин. — Билсанг, унақа ўлимни шаҳидлик дейдилар! Шаҳидлик мусулмонман деган инсонга орзу! Ити адашмаганмиш... Эр қаерда бўлса, хотин ҳам ўша ерда бўлади! Кетасан!

— Нега мени алдадингиз? Менга нима дегандингиз? Мен Ўзбекистонга қайтаман! Болаларимнинг ёнига бораман!

— Нима деб алдабман, сени? “Севаман, кел,” дедим! Севишимга шубҳанг борми?

— Озроқ ишлаб, кейин юртимизга қайтмоқчи, болаларимни эримдан олмоқчи эдик...

— Ҳалиям, шу! Сурияга шунчаки бораётганимиз йўқ. Катта пул беришади. Беш минг доллар — боришингнинг ўзига! Кейин икки минг доллардан ҳар ой оламиз! Ҳар бир жанг — 150-200 доллар! Савобини айтмайсанми, савобини!

— Сиз бунақа эмасдингиз. Икки ҳафтадан буён дўстларингиз, миянгишга шуни қўйишяптими? Кўзингизни очинг. У ёққа борганларни ўлдириб юборишади, — кинода кўрганларимни айтиб бермоқчи бўлдим. Аммо Шавқиддин бунга йўл қўймади. Бир оғиз айтган гапи билан юрагимдаги кеч кузнинг сўнги япроғи каби илиниб турган ишончимни ҳам юлқилаб отди.

— Мен асли шу йўлни танлаб келганман, бу ерга. Сени ҳам шу ниятда, бутун ҳаётимда, жаннатда ҳам бирга бўлиш учун чақирдим.

— Нега алдадингиз? Нега аввал бошданоқ менга шуни айтмадингиз?

— Унда келмасдинг-да!

Буткул даҳшат ичида қолдим.

“Наҳот энди у билан қаерларгадир кетаман? Наҳот мени ҳам худди кинолардаги каби...”

Ўйлаганим сари ўзимни жарликка қулаётган одамдек ҳис қилардим. Уч болам, мўмин-қобилгина эрим, онажоним барча-барчаси кўз олдимдан ўтиб, йиғлаб юбордим.

— Кўз ёшинг билан мени эритолмайсан! Арслон, Мая, мен, сен йигирма кун ичида кетамиз. Бошқа гап йўқ! Ҳаммаси ҳал бўлган! — деди у.

Мен унга ялина бошладим. Нақ уч кунлик ёлворишларим унга зиғирча таъсир қилмади. Қайтанга менга ўз вазифаларим, эрим олдидаги бурчларим, унинг савоблари ҳақида гапирди. Оқибатда шуни англадимки, уни тўғри йўл билан қайтара олмайман, ўзим ҳам измидан чиқолмайман. Иложсизликдан худди ўзи каби алдов йўлига ўтдим. Гўёки, тақдирга тан берган киши каби хомуш тортдим. Кейин худди йиллар давомида қалбида сақлаб юрган энг нозик сирини айтаётган киши қиёфасига кириб, унинг қиртишланмагани сабаб, янада оппоқ кўришиб қолган юзларига термилдим. Оҳиста қўл теккизиб силарканман, кўнглим бўзилгандек юзимни бурдим.

— Тинчликми? — қилиғимдан ҳайрон бўлди у.

— Юрагим ёняпти, — дедим гўё ўзимни йиғидан тийиб тургандек бурнимни тортиб оларканман. — Икки ўт орасида қовриляпман. Нима қилай, Шавқи? Сизсиз ҳам яшолмайман. Қизим... Биттагина қизим бор. Икки ўғлим майли, бир-бирига тиргак бўлиб овуниб юраверади. Лекин қизимни ўйлаб қон бўляпман. Қандай ташлаб кетаман уни? Эсиз, келатганимда бирга олиб келмаган эканман. Шунда хотиржам сиз билан бирга кетаверардим. Ишонасизми, қўлимда бир сўм пулим бўлмаса-да, қочиш ҳақида ўйладим. Лекин сизни ташлаб кетолмадим. Ўзимни Сурияга боришга кўндирдим, аммо қизим кўз олдимдан кетмай, юрагим ёняпти...

Ҳар қандай дилни ўртайдиган даражада “уф” тортиб, унинг кўксига бош қўйдим. Ростдан ҳам қизим кўзимга кўринди.

“Қай аҳволда юрган экан? Ахир қиз боланинг суюнчи онаси бўлади-ку! Мен унга суюнч бўлолдимми? Бошидаёқ уни ташлаб Тошкентга

нелиб қўйдим-ку! Болам бечора қай ҳолга тушган экан, ўшанда? Мурғак, муштипар қизалоғимни ўйламаганим учун Худо мени жазоламоқда...”

Кутилмаганда ўпкам тўлиб йиғлай бошладим. Ҳксиб-ўксиб йиғладим. Бор аламларим, дардларим чиқаётгандек йиғи танимга роҳат бераётганди.

— Бўлди қил, йиғлама... — Шавқиддин ҳам ғалати ҳолга тушиб қолганди.

Шафқат билан боқишига қараб, менга ишона бошлаганини пайқадим ва бўйнидан қучиб дедим:

— Нима қилай, Шавқи? Сиздан ҳам кечолмайман! Қизимдан воз кечиш ундан ҳам оғир! Онаман, ахир. Сизни шу қадар севдимки, бор-будимдан кечиб келдим. Чунки сизнинг болаларимдан айирмаслигингизга ишонардим. Кўриб турибман, сизам мажбурсиз. Менинг ҳам сиз билан кетишим тайин. Кетсак, қайтиб келмаслигимиз ҳам аниқ! Илтимос, Шавқи, майли, сиз учун икки ўғлимдан кечаман, лекин қизим... Ундан айирманг, мени! Уйдагилар мени даволангани кетган деб ўйлайди. Уларни алдайман. “Ҳали яна даволанишим лозим экан, қизимни соғиндим”, дея бу ёққа юборишларига кўндираман. Ҳеч қурса, Москвага боришимга руҳсат беринг. У ерда қариндошларим, танишларим бор. Улар орқали эримдан қизимни жўнаттираман. Илтимос, қизимни олиб келишимга хўп, денг!

Шавқиддин кўзларимга тикилиб қолди. Кўз ёшларимни артиб, юзимга лаб босди. Кейин қаттиқ қучди:

— Сени қийнаб қўйдим-а? Менинг ҳам ширин қизалоғим бор. Эсимга тушса, кўргим келиб кетади. Майли, ўн беш кун руҳсат, сенга. Ўн беш кун! Чунки шунча кундан сўнг кетамиз, ўшангача улгур!

Қувончдан қичқириб юборай дедим. Дарҳол тайёргарлик кўришга киришдим. Нарсаларимни йиғяпман-у, кетишим мумкинлигига ишонмайман.

“Тавба, Шавқиддиндан кетяпман-а? Уни деб келгандим. Агар у тўғри йўлда бўлса, яшаб юраверармидим? Ўзи у бу йўлга қачон кирди экан? Екатеринбургга қачон келган ўзи?”

Буни қарангки, Шавқиддин ҳақида ҳеч нарса билмаслигимни англадим. Оиласи ҳақида сўраганимда “ўйланганман, аммо бирга яшамай-миз!” деганини биламан. Лекин қизалоғи борлигини энди эшитдим. Аммо буни суриштирадиган аҳволда эмасдим.

Шавқиддин дарҳол мени Москвага жўнатиш чораларини кўра бошлади. Арслонга қўнғироқ қилиб, поездга чипта олишни тайинлади. Маяга мен қайтгунимча шу ерда бўлиб туришини айтди. Унинг кўп бора кимларгадир буйруқ берганини эшитганман. Лекин бошқаларга қараганда мавқеи анча баландлигини энди ўйлаб кўраётгандим. Балки шунинг учун ҳам Сурияга кетишга мажбурдир? Наҳот Арслон ва Мая индамай кетаётган бўлса?!

— Арслон ва Мая ҳам биздек топишганми? — беихтиёр саволга тутдим Шавқиддинни.

— Йўқ. Маяни мен топганман! Ёмон қиз чиқмади!

— Тили заҳар! — дедим бирор марта менга яхши муомалада бўлмаганини эслаб. — Манман!

Шавқиддин мийиғида кулди. Сўнг менга яқин келиб, белимдан қучди-да, деди:

— Сенинг бу қадар хушрўйлигингни билмаган-да!

— Унга нима? Кундошимидим? — дедим феълига тушунолмаганимни англатиб.

Шавқиддин эса қаҳ-қаҳ отди. Уни нима бу қадар кулдирганини фаҳмлай олмадим.

Ярим соат ўтар-ўтмас, Мая етиб келди. Келганимдан буён унинг чеҳраси очиқлигини энди кўришим эди. Бошида рўмол ҳам пайдо бўлибди. Жуда ярашган ҳам деёлмайман-у, ҳар қалай қиёфасида жиддий ўзгариш бўлгани сезилган. Аввалгидек заҳарханда қарашлари ҳам йўқ. Ҳатто у менга қўл бериб кўришди, ҳол ҳам сўради:

— Как ты? Что-то, ты решила уехать? Которого, ты “заманила” придет в Москву, или...¹

¹ Қалайсан? Нечук кетадиган бўлдинг? “Илинтирганинг” Москвага келарканми, ё... (рус.)

У шундай дея Шавқиддин билан ҳам кўришди. Мен қизнинг кинояси-ни тушунмаганим учун елка қисиб Шавқиддинга қарадим. Шавқиддин бўлса иккаламизни ҳам назар-писанд қилмагандек жимгина, зимдан қараб турарди. Мая ўз ўйида юргандек, бемалол ошхона томонга ўтди-да, тақир-тўқур қила бошлади. Мен юрагим тошиб, севинганимдан лаб-лун-жимни йиғиштиролмасдим. Ҳамма нарсам тайёр, поездга билет олинса, жўнайман, ахир. Шу хаёлда телевизорни ёқдим-у, диванга чўқдим. Бироздан сўнг қўлида бир финжон қаҳва билан ошхонадан Мая чиқиб келди. Дераза ёнида турган Шавқиддинга нозланиб қарагандек бўлди. Эримнинг нигоҳида ҳам унга нисбатан суқ борлигини пайқадим.

“Наҳот мен кетганимдан сўнг иккаласи... Йўғ-э, ахир Мая Арслон билан-ку! Менга нима? Шу билан уларни бошқа кўрмайман-ку!”

Ўзимча шундай деганим билан барибир ичимни нимадир кўйдир-гандек бўлди. Мен Шавқиддинни рашк қилаётгандим. Ҳамон иккаласининг бир-бирига зимдан қараб қўяётганини кўриб, баттар оташ бўлдим.

— Рўмолинг ярашибди, — менинг гўмонли нигоҳимни пайқадими, Шавқиддин ўзининг қарашини оқламоқчи бўлгандек деди.

Мая эса худди янги кийим кийиб мақтов эшитган қизалоқдек, бошини эгиб, қизаринди.

— Айтганча, Майра, айтган одаминг келдими? — Шавқиддин жиддийлашиб, иш юзасидан гаплаша бошлади.

Мая жавоб ўрнига бошини ирғади.

— Маянинг исми Майрами? — дедим ҳайрат билан.

— Ҳа, Майра! Рўмол ўрагани учун Мая деёлмадим. Энди уни Мая дейиш ножоиз, — деди Шавқиддин кулиб.

Майра унинг эътибориданми ё киши илғамас хушомадиданми, илжайиб қўйди. Менинг назаримда ҳам бу қиз буткул ўзгаргандек эди. Одобли, мулойим, карашмали бўлиб қолгандекми-ей!

— Қани, сизларди бир суретге ап қўяй! — деди у ҳайратга солиб.

Мен Шавқиддинга яқинлашдим. У эса елкамдан қўл оширди. Кўксига бош қўйганча, жилмайдим.

— Зўр! — деди Мая расмга олиб бўлгач.

Бехос жиринглаган телефон барчамизни сергак торттирди. Шавқиддин Арслон билан гаплашди. Поездга чипта олинганини эшитиб, ўзимни қўярга жой тополмай қолдим.

28 июль куни мени Пермь-Москва поездига Шавқиддиннинг ўзи чиқариб қўйди. У тинмай бир гапни такрорларди:

— Икки ҳафта вақтинг бор. Боргандан қариндошларинг билан гаплаш! Эринга қўнғироқ қилишсин! Қизинг келганидан сўнг ўзим сизларни Москвадан олиб қайтаман!

— Хўп, хўп! — дердим унга тўхтовсиз мен ҳам. Лекин ичимда “ўзим биламан, нима қилишни”, деб ҳам қўярдим.

Эсон-омон Москвага етиб келдим. Қувонч ва ҳаяжондан юрагим кўксимни ёргудек урарди. Кела-келгунча шу ерда ишлайдиган қариндошим ва танишларимга хабар берганим туфайли кенг ҳамда кўркам вокзалда ғимирлаётган одамларга аланглаб ҳам қўярдим.

Анча йилдан буён бу ерда ишлаб юрган қариндошим кўп куттирмади. Дарҳол эргаштириб, ижара уйига олиб келди. Унинг ва танишларимнинг кўмагида икки кунда ишга жойлашдим. Ўзбекистонга қайтиш учун пул топишим зарур ахир. Шубҳага қўймаслик учун қариндошимиздан ҳам қарз сўрашни лозим топмадим. Қолаверса, Москва – катта шаҳар. Минг излагани билан ҳам Шавқиддин энди мени тополмайди. Фалон сўм қарз бўлиб кетгандан кўра, пича ишлаб, совға-салом билан борсам, уйдагилар ростдан ҳам даволаниб, дам олиб келибди деб ўйлашади.

Мана шу режа билан бемалол ишлай бошладим. Телефон ва интернет орқали Шавқиддин билан гаплашиб ҳам турардим. У ҳар гапида қизимни сўрар, тезроқ Пермга қайтишимни уқтирарди.

— Эрим ҳар хил баҳона қияпти. Қизимни жўнатмоқчи эмас. Мен эса қизимни ташлаб ҳеч қаёққа кетолмайман. Илтимос, ўзингиз кетаверинг, — дедим охири режа қилганимдек ўзимни йиғлаётгандек кўрсатиб.

У бир сўз демай алоқани узди. “Тақдирга тан берди, шекилли”, дея хўрсанд бўлдим. Ишимни қилишда давом этдим. Аммо ярим соат ўтар-ўтмас Шавқиддин яна телефон қилди:

— Мен ёнингга бораман. Соғиниб кетдим. Ўн кун бўляпти, айро яша-

Ўтганимизга. “Южный вокзал” метро бекатида эртага мени кутиб ол, — деди у мулойимлик билан.

Жоним ҳалқумимга келгандек бўлди. Хаёлимда нозикфаҳм Шавқиддин ҳамма режаларимдан хабардор-у, менинг ўзимни чув тушираётгандек эди. Ҳеч кимга ҳеч нарса демадим. Кечаси билан кўзимга уйқу ҳам келмади. Эртасига қариндошимизга “шифокорим билан учрашиб келаман”, дедим-у Шавқиддинни кутиб олгани метрога тушдим.

Мен сўзга чечан эмасман. Лекин Шавқиддинни таърифлаб бергим келяпти. У... нима десам экан? Нимага қиёслашни билмаяпман. У ширин оғуға ўхшайди. Йўқ, ичи чириган, лекин таши силлиқ қип-қизил олма! Ёки уни қимматбаҳо ва ҳашамдор кўринишда ишланган сохта тақинчоққа ҳам менгзаш мумкин. Кўзингиз тушиши билан ром қилади-ю, бироз фурсат ўтгач, унинг ҳеч нарсага арзимаслигини биласиз. Афсуски, ҳар кўрганингизда кўзингизни олувчи жозибаси ичингизни куйдираверади. Мен метро поездидан тушган Шавқиддини кўрганимда худди шу ҳолга тушдим. Дилимдаги тизгинсиз ҳислар тағин бош кўтаргандек бўлди. Устига-устак, у ўсиқ соқолини тартибга солган ва аллақайси машҳур кинофильмлардаги хушсурат йигитлар кўринишини олганди. Кела солиб, елкамдан қучди, эгилиб, сочларимни ҳидлаш асносида “соғиндим”, деб шивирлади. Буларнинг барчаси бир лаҳзага қалбимдаги ҳадик ва кўрқувни қувиб, ўрнини бебош ҳиссиётлар тўлдирди. Шунақа тутуруқсиз аёллигим сабаб шу кўйга тушгандирман, балки? Аммо ростдан ҳам Шавқиддин аёлларнинг бошини айлантиришга жуда уста. Ана шу иқтидори асирлигида у билан меҳмонхонага борганимни сезмай қолдим. Биз дунёни, ташвишларни, ўзимизни ҳам унутиб, жунбишга келган ҳиссиётлар ихтиёрига ўзимизни топширдик...

Соғинчларимиз босилгандек бўлгач, Шавқиддин бағридан қўймай саволга тута бошлади:

- Шунча кун бу ерда нима қилдинг?
- Хуноб бўлиб ётдим. Эрим қизимни жўнатмоқчи эмас!
- Жўнатмаслиги аниқ эди. Кўнглинг жойига тушган бўлса, икки кундан сўнг Туркияга учамиз. Фурсат етди.

Мени яна ширин ҳислар тарк этиб, даҳшат исканжага олди. Сал аввал ишқи билан ёндирган йигит энди маҳлуққа айланаётгандек қўрқа бошладим.

— Сиз билан кетолмайман! Кетмайман! Тушунинг ахир! У ёқда нима қиламан? Болаларим, ота-онам, туғишганларим, Ватаним бўлмаган жойда нима қиламан?

— Мен борман! Мен билан борасан!

— Сиз ҳам борманг, илтимос! У ер биз учун бегона. У ерга бизни боғлайдиган ҳеч нарса йўқ!

— Фарзимиз бор!

Диндан илмим йўқлиги боис жим қолдим. Ниятимни тушунтира олмас, Шавқиддинни бу йўлдан қайтаришга ҳам ҳар томонлама ожизлик қилаётгандим. Тобора у кўзимга балодек кўринаётганди. Тинмай бирга кетишимни айтаверганидан у билан танишган кунимни ҳам лаънатлайдиган даражага бордим. Чорасизликдан яна айёрликка ўтдим. Вақтни чўзиш, унда кутишга фурсат қолдирмаслик учун икки кеча меҳмонхонада, унинг ёнида қолдим.

— Бугун Туркияга учишимиз керак. Сен билан тортишиб кун ўтганини ҳам сезмай қолдим, — деди у тонгда шошиб. — Бўл, кийин, кетдик. Ҳали чипта ҳам олмадим.

— Бугун сиз билан боролмайман. Нарсаларимни олай. Қариндошларимни бир нима деб алдай. Сиз кетаверинг, ортингиздан бораман!

— Яна ўйин қилма! Юр, кетдик, — деди у жаҳли чиқиб.

— Бораман! Бормайман, демаяпман-кү! Шў билан ўйдагиларимни кўраманми, йўқми... — чиндан кўнглим бўшаб йиғлаб юбордим. — Қариндошларимга нимадир дей! Онам ном-нишонсиз кетди, деб куймасин! Болаларимга ҳам бирор баҳонамни етказсин... Сиз кетаверинг, бугун қариндошимизга ишонарли бирор баҳона айтай, орқангиздан етиб бораман.

Бир совиб, бир қайнаб турадиган, ўйноқи ва беқарор туйғуларим туйфайли Шавқиддин муҳаббатимга ишонарди. Шунданми, ўйланиб қолди. Сўнг кимгадир кўнғироқ қилиб, Москвадан тўғри Туркияга учишининг им-

кони бор-йўқлигини сўради. Сухбатдоши анча вақт нималарнидир тушунтирди. Шавқиддин унинг сўзларини маъқуллаб тургач, охири хайрлашди.

— Кетдик, Москва-Киев, Киев-Истанбул қилиб чипта оларканман. Майли, сен қол. Лекин эртагаёқ етиб бор! Кетдик! Тезроқ бўлмасак, бошим балога қолади... — деди у.

Биз дарҳол авиакассага йўл олдик. Икки соат ўтиб, мен Шавқиддинни Киевга кузатиб қўйдим. Киевга боргач, у ердан Туркияга учади, сўнг Сурияга кетади ва мен озодман!

Хурсандлигимдан, бошимга тушган оғир ва даҳшатли балодан қутулганимдан қийқириб юборай дедим.

“Наҳот, қутулдим? Бўлди, Шавқиддин шу билан Суриядан қайтолмайди. Мен эса... пул тўплашим билан уйга, болаларим ёнига қайтаман...”

Учиб-қўниб, ишхонамга бордим. Шифохонада ушланиб қолганимни рўқач қилиб, ишга шўнғидим. Тезда пул тўплашим ва дарҳол Ватанимга қайтишим лозим!

Мен зўр иштиёқ билан ишлар, ҳаётим бир маромда кечарди. Эҳтиёт юзасидан эртасигаёқ телефон рақамимни ўзгартирдим. Ижтимоий тармоқлардаги саҳифаларимга кирмай қўйдим. Хуллас, Шавқиддин билан кечган дамларимни ёмон туш каби унутишга тиришдим. Ўз турмушимга, осойишта, бахтли оиламга қайтиш илинжида эрим — Равшан ака билан боғландим. Аввалига эрим рўйхушлик бермади. Лекин мен ҳам бўш келмадим:

— Дадаси, узр. Уч болани сизга ташлаб қўйдим. Менам нима қилай? Сизга қулоқ солмай, Тошкентда, қишда ишлаб юравериш соғлигимни олдириб қўйган эканман. Бу сизни норози қилганимнинг жазоси бўлса керак. Дўхтирлар “яна ўн-ўн беш кун даволансангиз, кўрмагандек бўлиб кетасиз”, деяпти. Ҳадемай уйимизга қайтаман. Аввалгидек тинч яшаймиз. Сизнинг измингиздан чиқмайман!

Албатта бу гапларимга содда ва кўнгилчан эрим чиппа-чин ишонди. Дарҳол мендан ҳол сўраб кетди:

— Анча яхши бўлиб қолдингми, ўзи? Тетик сезяпсанми ўзингни? Менга қара, сира сиқилма. Болалар яхши. Фақат сени... соғинганмиз. Шунча чидадик. Яна икки ҳафта чидашга кучимиз етади. Телефон қилиб тур.

Қайтаётганингда боғлансанг, ўзим кутиб оламан сени. Аввалгидек бирга яшаймиз. Янгитдан ҳаёт бошлаймиз. Болаларимиз учун...

Шу тарзда оилам билан тез-тез гаплашиб турадиган бўлдим. Аммо ҳар гаплашганимда юрагимни нимадир кемирар, кўксим надоматдан ўйилиб, ўпирилиб тушаётгандек бўларди. Айниқса, Равшан аканинг меҳрибонлиги виждонимни қовираётган пушмон оловига керосин сепгандек бўлар, сўнгсиз азоб ичида қолардим.

“Қайси юз билан бораман, уйга? Бу ердаги қилмишларим ҳақида нима дейман? Эрим кечирадим? Эй Худо, ўзинг куч бер менга!”

Лекин ўйлаганим, мулоҳаза қилганим сари эримни алдай олмаслигимни, алдасам, янада гуноҳга ботишимни фаҳмлаб борардим. Шунинг учун тезроқ ишлаб пул топсам, уйга боргач, аввал ҳаммасини эримга айтишимни, гуноҳларимни тан олишимни, пушаймонлигимни, агар кечира олса, бирга яшашимни режа қилиб қўйдим.

Шу ниятда қўлим пул кўриши билан авиакассага югурдим. Ўнинчи сентябрга Москва-Тошкент йўналишига жой буюртириб қўйдим. Ўшанда август ойининг ўрталари эди. Уйга кетиш, болаларим, яқинларим дийдори иштиёқида ёнардим. Айниқса, самолётдан жой банд қилганимдан буюн ширин хаёллар оғушида эдим. Тонг отганини-ю кун ботганини билмай қолардим. Тўрт-беш кунни шундай сархушликда ўтказдим...

Август охираётганди. Ишхонада берилиб ишлаётгандим, телефоним жиринглади. Бегона рақам. Тағин Россияники. Ҳайрон бўлиб, яшил тугмани босдим.

— Ало, — дўриллаган эркак кишининг овози мени сергаклантирди. — Малоҳат, бистро зайди в интернет и поговори с Шавкиддином. Он с нетерпением ждёт.¹

— Мне нечего с ним разговаривать. Кто вы? Откуда взяли мой номер?²

¹ Малоҳат, тезда интернетга кириб, Шавкиддин билан гаплашиб ол. У интик бўлиб кутяпти. (рус.)

² У билан гаплашадиган гапим йўқ. Кимсиз? Рақамимни қаердан олдингиз? (рус.)

— Я Могамад. “Брат” Шавкиддина. Не только знаю твой номер телефона, даже квартиру и где ты работаешь, всё знаю¹, — у шундай дея менинг манзилим ва ҳатто ишхонага қандай автобусда келишимгача айтиб берди.

Даҳшатга тушиш баробарида мен бу одамни эсладим. Масжидга борганимизда Шавқиддин уни учратган ва “чечен биродарим” дея таништирганди менга.

Демак, мен кузатувда эканман-да! Танамни жон тарк этгандек бўлди. Ичимдан ҳаракатга келаётган титроқ бир зумда бутун вужудимни қамраб олди ва мен қўлимдан телефонимни тушириб юборар даражага бордим. Ваҳима ичида эдим.

— Малохат, ты должна быть рядом с Шавкиддином. Он ждёт тебя. Не говори, что у тебя нету денег, чтобы пойти к нему. Мы тебе передадим денги и ты купишь билет. Понятно? Сейчас же зайти в интернет и поговори с Шавкиддином!²

Шавқиддиннинг чечен биродари шундай оҳангда гапирдики, рад этишга сўз тугул, журъат ҳам топа олмадим. Бошқа чорам йўқлиги боис ижтимоий тармоқдаги саҳифамга киришга мажбур бўлдим. Тармоқда ростдан ҳам Шавқиддин кутиб турган экан. Менинг кирганимни сезгани заҳоти саломлашиб, ёза бошлади:

“Бормисан? Одамни жинни қилай деддинг-ку, фариштам. Ҳозироқ йўлга туш. Сенсиз яшолмаяпман...”

Унинг кўнглига қараб ўтирадиган кайфиятда эмасдим. Ўз оилам, яқинларим билан гаплашганим боис уларнинг меҳр тафти мендаги бор сохта ҳавас ва муносабатларни елвизак сингари қувиб солганди. Қалбимда фақат тоза ҳислар, ҳақиқий меҳр-муҳаббат бор. Шунданми, Шавқиддин-

¹ Мен Могамадман. Шавқиддиннинг биродари. Нафақат сенинг рақамингни, балки ижара уйингни, ишхонангни, ҳамма-ҳаммасини биламан. (рус.)

² Малохат, сен Шавқиддиннинг ёнда бўлишинг керак. У сени кутяпти. “Унинг ёнига боришга пулим йўқ”, деб баҳона қилма. Сенга пулни етказамиз ва ҳеч муаммосиз чипга оласан. Тушунарлими? Ҳозироқ интернетга кир ва Шавқиддин билан гаплаш! (рус.)

ни аяб ўтирмадим. Ниятимни очиқ-ойдин ёздим-қўйдим:

“Бормайман! Оиламни, болаларимни ташлаб ҳеч қаерга бормайман. Ҳаммаси тугади. Сизга ишонмайман, кўришни ҳам истамайман! Мени алдадингиз! Энди ёзманг. Гапирадиган гапим ҳам йўқ!”

Хабарни юборишим билан қалбимда енгиллик тўйдим. Ҳозир тутайди, бақиради деб турсам, Шавқиддиндан келган хабар буткул кутилмаган бўлди:

“Фариштам, мени қўрқитма! Сенсиз жинни бўлиб қоламан. Сени ростдан севаман! Яшолмайман, сенсиз. Илтимос, кел жоним. Пермдаги ҳаётимизни эсла. Қандай бахтли эдик. Ўша бахтимни соғиндим, кел.”

Албатта, бу мени эритолмади:

“Бормайман, дедим-ку, бошқа мени безовта қилманг. Тинч қўйинг, мени. Мен Ўзбекистонга, оилам ёнига қайтаман!”

Жавоб кўп куттирмади:

“Илтимос, унақа дема. Тушун мени. Пул ишлагач, қайтамиз, дедим-ку! Сен кўп нарсаларни билмайсан. Биз қайтамиз. Ёлвораман, ёнимга қайт!”

“Хайр, бошқа ёзадиган гапим йўқ!” — гапни “узиб” беришга ҳаракат қилдим.

Ана шунда Шавқиддиннинг асл башараси янада равшанроқ кўрина бошлади:

“Ўзинг биласан. Жонингга ичим ачиганидан ялиндим сенга. Билиб қўй, ёнимга келмасанг, Ўзбекистонга ҳам боролмайсан. Сени ўша турган жойингда ўлдириб кетишади. Сенга ўхшаган “бошоғриқ” керакмас, бизга!”

“Мени ўлим билан қўрқитолмайсиз. Сурияга борсам ҳам ўламан. Яхшиси, шу ерда ўла қолай. Ҳеч бўлмаганда, ўлигим боради-ку, Ватанимга! Сизнинг ёнингизга борсам, бекафан қолишим ҳам мумкин!” — дедим тап тортмай.

Шунда Шавқиддин мени жон жойимдан ушлади. Шунчалар нозик еримдан тутдики, кўзимга ҳеч нарса кўринмай қолди. У безларча юборган хабари ҳозир ҳам кўз олдимда:

“Шунақа де. Ўлимдан қўрқмайсанми? Хўп, сени ўлдиришмайди. Лекин... ҳозир бир оғиз гапим билан қизингни сўйиб кетишлари мумкин.

Билиб қўй, ёнимга келмасанг, қизингни сўйдирвораман! Қизингни деб мендан кечсанг, уни бошқа кўрмайсан!”

Бутун танам жонсиз қолгандек бўлдим. Кўз олдимни зулмат қоплади. Ҳеч қачон бу қадар кўрқмаган, бу қадар ваҳима ичида қолмагандим. Мажолсиз бармоқларим зўрға шу сўзларни ёзиб жўнатди:

“Асл башарангизни ошкор қилдингиз!”

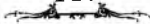
Иссиғи кўтарилаётган одам каби титраб-қақшаб ўтириб қолдим. Қўлим ишга ҳам бормади. Ижара уйга қандай келганимни ҳам билмайман. Кўз олдимдан норасида қизим ва қўлида пичоқ тутган ваҳший кимса тасвири кетмай қолди. Адойи тамом бўлиб ўтирганимда, телефоним жиринглади. Шунақа чўчиб тушдимки, ҳудди ҳозир яшил тугмани босаман-у, кимдир “қизингни ўлдирдик, сенинг қайсарлигингнинг қурбони бўлди”, дейдигандек. Телефондаги ёзувни кўриб эса жоним ҳалқумимга келди: “Дадаси!”

Ҳозир кўтараман-у, эрим “қизимиздан ажраб қолдик”, дейди...

Қўлларим шунчалар қалтирардики, телефоннинг силлиқ ойнаси юзида ўйнаётган яшил белгига зўрға бармоқ юрғиздим.

— Ало? Малоҳат! Сендан буни кутмагандим. Ҳаммасини билдим. Сен Россияга даволангани эмас, эрга теккани кетган экансан-а? Ифлос! Эрга тегиб, яна мен билан ҳеч нарса бўлмагандек гаплашдингми? Исқирт! Ўзингча менга яхши гапириб, болаларимни мендан олиб қочиб кетмоқчимидинг? Болаларни хаёлингга ҳам келтирма! Уларни сенинг ҳаром ва жирканч қўлингга топшириб қўймайман! Сени кўришим билан чавақлайман, билиб қўй, чавақлайман! Қасам ичиб айтаманки, Ўзбекистонга келсанг, ўлдираман! Пок тупроқни ҳаром оёқларинг билан булғама! Ҳали болаларингнинг тирноғига зор бўлиб, хор бўлиб ўласан! Улар ўлигингдан ҳам ҳазар қилишади! Уй тугул, Ўзбекистонга ҳам қадам босма!

Шу билан алоқа узилди. Мен қулоқларимга ишонмадим. Туйғун эмаслигимдан туш кўраяпман, деб ўйладим. Янаям очиғи, туш бўлишини жуда истадим. Минг афсуслар бўлсинки, ундай эмасди. Йиғлаб юбордим. Ҳўнг-ҳўнг йиғлаяпман-у, миямда турли саволлар айланади: “Эрим қаердан билди? Ким айтди? Шавқиддин билан муносабатларимизни у ёқда ҳеч ким билмасди-ку! Ё Шавқиддин айтдимикан? Аммо қандай?”

Эримнинг телефон рақами унда йўқ-ку! Ижтимоий тармоқдан ёздими-кан? Йўқ, эрим бор ижтимоий тармоқда Шавқиддин йўқ. Кирмайди ҳам. Шавқиддин бориға эса эрим аъзо бўлмаган. Улар бир-бири ҳақида, қайси ижтимоий тармоқда бор-йўқлиги ҳақида билмасди-ку!”

Ақлдан озар даражага келдим. Туни билан мижжа ҳам қоқмадим. Эртасига ишга бораман, деб йўлга чиққаним кўйи Москва кўчаларида тентирадим. Қилиб қўйган хатойим, боши берк кўчага кириб қолганим ҳушимдан жудо қилаётганди. Сувга тушган кесак мисол ҳаёт уммонида ўзимни йўқотаётгандим, бўшашиб, емирилиб, адо бўлаётгандим.

Эрим тўғри айтди. Пок она тупроғимга оёқ қўйишга нолойиқман. Зотан, Ватанимнинг ҳадсиз, бағрикенг дарвозаси ҳам энди мен учун берк эди. Уни эрим бир сўз билан ёпиб қўйди: “Қасам ичиб айтаманки, Ўзбекистонга келсанг, ўлдираман!”

“Яшашимдан не маъни? Оилам мендан юз ўғирди, юртимга боролмайман, Шавқиддин алдади. Яхшиси, ўзимни ўлдираман! Ҳа, бунанча яшагандан ўлган маъқул.”

Ўзимча шошиб ижара уйга келдим. Ўзимни осмоқ учун чилвир қидирдим. Топдим ҳам. Уни бойлаб, сиртмоқ яшаш учун жой излаб, шифтга аланглардим. Маъқули, лампочка осилиб турган симдек туюлди. Стул келтириб, лампочканинг устидан ипни боғлай бошлаганимда ҳаёт кўзимга шунчалар гўзал кўрина бошладими...

Яшашни истаб қолдим. Тирик қолишим учун баҳона қидирдим: “Ватанимга қайтиб, онамникида яшасам, бўлади-ку! Лекин ўша осойишта, обод Ватанимга, ҳалол ва содда ота-онамга муносиб иш қилдимми? Йўқ! Ҳақиқатни билган отам юзимни ерга қаратибсан, дея оқ қилмайдими?”

Яна қайта ботқоққа ботаётган кишидек бўғриқа боғладим. Сал ўтмай қалбимда қайта умид йилтилади: “Тошкентга бориб ўша ерда қолсам-чи? Шунақа қилсам бўлади-ку!”

Бирдан яна умидимни Шавқиддиннинг даҳшатли таҳдиди яксон қилиб ўтди: “Билиб қўй, ёнимга келмасанг, қизингни сўйдирвораман!”

Дод деб юборай дедим. Инсон дегани ҳам шунчалик чорасиз қоладими?

— Яшашга ҳаққинг йўқ! Ос, ўзингни! Ос! — алам билан қичқирдим ва сиртмоққа бошимни шоша-пиша суқдим.

Оёғим тагидаги стулни тепишга чоғланганимда бирдан кўз олдимга қўшнимиз Зулайҳо янганинг дарахтда тебраниб турган жасади келди...

Ўшанда янги келинчак эдим. Тонг қоронғисида ҳовли супуриш, келинлик вазифамни адо этиш илинжида уйқу тарк этмаган кўзларимни зўрға очиб ташқарига чиқдим. Юзимни ювгач, супурги олиш учун ҳовли этагига қараб юрдим. Қўшни ҳовли билан биз яшаётган уйни чегаралаб турган девор тугади ва икки хонадон боғини ажратувчи, тўр шаклида тўқилган, сим тўсиқ бошланди. Қўшни ҳовлига кўз қирим тушиши билан дарахтда осилиб турган нарсага тикилдим.

“Бокс ўйнаш, муштлаш учун қўшнимиз қоп осибдимикан? Лекин жуда узун-ку!” Болаларча миямдан кечган илк фикр шу бўлганди.

Сўнг даҳшатдан қичқириб юборгандим...

Эрининг хиёнатини кўтара олмаган Зулайҳо янганинг ўз жонига қасд қилгани ҳаммани ларзага солди. Мулланинг “ўзини ўлдирганга жаноза ўқимайман!” дегани эса шов-шув бўлди. Қайнонам ўшанда Аллоҳ берган жонга қасд қилиш оғир гуноҳлигини қайта-қайта ҳаммамизга уқтирганди. Тебраниб турган жасад, мулланинг гапи, қайнонамнинг таъкиди ёш шууримга қўрғошиндек қуйилганди, ўшанда.

Сесканиб кетдим: “Шунча гуноҳ камми, сенга? Ватанинга қарши оёқ қўйяпсан! Ота-онангнинг юзини ерга қаратяпсан? Эринга хиёнат қилдинг! Энди Худо берган жонга ҳам қасд қилмоқчимисан?”

Стулдан сакраб тушганимни ўзим ҳам сезмай қолдим.

Телефоним жиринглади.

— Малоҳат, мен Шавқиддиннинг биродариман. У сизни кутяпти. Агар айтганини қилмасангиз, қараб ўтирмайди. Айтганини қилади... — салом-аликсиз шу гапларни айтган одам дарҳол алоқани ўзди.

— Ўлишга ҳам, яшашга ҳам қўйишмайди мени! — ўзимга ўзим девоналардек гапира бошладим. — Ўлиб ўлолмайман, яшаб яшолмайман! Бундан оғир жазо бўлмаса керак. Менга бу ҳам кам!

Кўланкага айланган гавдамни судраб, уй ичида жоним қанча ҳалак

бўлди, билмайман. Навбатдаги қўнғироқ менга сўнги қарорни берди.

— Сизга ҳозир пул жўнатамиз. Москва-Тошкент йўналишига олган чиптангизни Москва-Истанбул йўналишига алмаштирасиз, — бу одам ҳам на сўрашди, на кимлигини айтди. — Шундай қилмасангиз, Шавқиддин сизга айтган гапини бажаришга мажбур бўларкан. Туркия аэропортида сизни Муҳаммад деган одам кутиб олади.

Уларнинг ҳар бир қадамимдан хабардорлиги, ҳатто чиптамни ҳам билиши ҳадигимни кучайтирди. Қизимнинг, жажжи, мурфак жигаргўшамнинг жонини омон сақлаш учун ҳам Шавқиддиннинг ёнига боришга мажбурлигимни англадим.

Айтишганидек менга пул жўнатишди. Ўша заҳоти бориб Ўзбекистонга олган чиптамни Истанбул йўналишига алмаштирдим. Чиптам ўн тўққизинчи сентябрь санасига эди. Демак, унгача ишлаб тураман. Аслида, ишлаганимдан ҳам не наф? Хуллас, кунларим беҳуда ўтди.

Ниҳоят кетадиган кун ҳам келди. Нарсаларимни йиғиштириб, узоқдан бўлса-да, хаёлан ҳамма яқинларим билан видошлашдим: “Хайр, озод ва обод Ватаним! Алвидо, отажон, онажон! Болажонларим...”

Ўзимча видолашарканман, болаларим кўз олдимга келиши билан чидаб туrolмадим: “Наҳот энди сизларни кўрмайман! Наҳотки, сизларнинг катта йигит ва қиз бўлганингизни кўриш менга насиб этмайди?! Мени кечиринг! Ўткинчи ҳою ҳавасга алишганим учун кечиринг. Дадаси... сиз ҳам кечиринг! Сизга қилган хиёнатим жазоси бу!” дея роса йиғладим. Эзилиб-эзилиб, тўйиб-тўйиб йиғладим ва йўлга тушдим. Москва шаҳридаги томи ярим ой шаклидаги, ўнг томонига тўқ кўк рангли катта ҳарфлар билан “Внуково” деб ёзилган аэропортнинг кўркию ҳашами ҳам кўзимга кўринмади. Эҳтимол, ўз оилам бағрига қайтиш учун бу манзилга келганимда дунёдаги энг гўзал жой бўлиб кўринарди. Аммо ҳозир ҳамма-ҳамма нарса бало сингари ўзидан итармоқда эди. Бўйнимдан биров тортиб, мажбурлаб юрғизаётгандек, зўрға қадам ташлаб кирдим ва Туркияга учдим...

Туркияда мени иккита одам кутиб олди. Улардан бири — ёши йигирма беш-ўттиз ёшлар атрофидаги, озарбойжонлик Муҳаммад, иккинчиси йигирма-йигирма икки ёшлардаги йигит эди.

— Шовгидинин гўндердийи адам сансан?¹ — деди менга шубҳа билан қараган Муҳаммад. Озарбойжончани билмасам-да, унинг сўзларига тушундим.

— Ҳа, — дедим мен.

Кейин у ёнидаги йигитга юзланиб буюрди:

— Абдуллаҳин эвина апар!²

Ташқи кўринишимни эслаб қолишга урингандек, менга яна бошдан-оёқ разм солди-да, сўнг яна гапирди:

— Инди бу оғланнан бирликде гедирсиз. Сани Абдуллахгиле апаражат. Сан бу эвде бир-ики гун яшаярсан. Йолдашлар тапарсаг, ҳаминизи бирге гўндережейик.³

Мен “хўп” дегандек бош ирғадим ва ҳалиги йигитга эргашдим. У мени Истанбулда яшовчи бир эр-хотинникига олиб борди. Уй эгасининг исми ростдан ҳам Абдуллох, аёли эса Розия экан. Мен уларникида беш кун қолиб кетдим.

Бир пайтлар турмуш ўртоғим билан савдо юзасидан келганимизда бу шаҳарни томоша қилишни нақадар истаганимни билсангиз эди. Анвойи гуллар билан безатилган, эртакнамо тарихий обидалари билан ҳар қандай кишини мафтун этишга қодир бу шаҳар ҳам ҳозир ақлимни ололмасди. Кумуши сидирилган кўзгу каби кўзим ҳеч нарсани кўрмаётган, гўзалликни ҳис этмаётганди. Шунданми, шаҳар ҳақида деярли хотирамда ҳеч нарса қолмади.

Йигирма бешинчи сентябрь кунни Розия мен билан хайрлашишга чоғланди:

— Сени шу анда ото гарине гўтүрежеклер. Билетин алинмиш. Баш ўртулу гит. Ҳади эйваллаҳ! Сағ ол!⁴

¹ Шавқиддиннинг одами сенмисан?(озарб.)

² Абдуллохнинг уйига олиб бор! (озарб.)

³ Ҳозир шу йигит билан бирга кетасан. Абдуллохларникига олиб боради.

Шу оиланинг уйида бир-икки кун яшаб турасан. Шериклар топилгач, ҳаммангизни бирга жўнатамиз! (озарб.)

⁴ Сени ҳозир автовокзалга олиб боришади. Чиптанг олинган. Бошингга рўмол ўра. Майли, омон бўл! (турк.)

— Хўп, — дедим юрагим орқага тортиб.

Уни қучиб хайрлашарканман, худди борса келмасга кетаётган кимсадек, қалбимдаги бор умид, ишончларим ҳам сўнганини ҳис қилдим. Аслида мен отланган жойнинг борса келмасдан нима фарқи бор?

Шундай қилиб мени Абдуллоҳ автовокзалга олиб борди. У ерда икки аёл ва уч эркак билан танишдик. Аёллардан бири ўзини Хадича деб таништирди. Унга қараб бирам кулгим қистади. Ўлай агар, йигирма кундан буён жилмайиш ҳам дилимга сиғмаганидан жинни бўлаяпман, шекилли деб ўйладим. Шунча вақт ичида илк бора шу ҳолга тушишим. Кулгимнинг ҳам сабаби бор эди. Кўз олдингизга келтиринг, кўзи мовий, ранги оқ-сариқ, бир қарашда руслиги шундоқ кўриниб турган, яна русий забонда сўзлаган аёл “исмим Хадича” деса, бошқача тўюларкан. Тағин бинойидек, рўмол ўраб олганига ўлайми? Тўлқинланиб гапиришича, интернетда танишган йигитига “сюрприз” қилиб рўмол ўраб бораётганмиш. Аслида, ўта замонавий аёл бўлган экан. Танишиб, севиб қолган йигити эса ҳақ йўлини танитиб, жиҳодга чорлабди. Аёл ҳам муҳаббати йўлида, Аллоҳ йўлида ҳижрат қилаётганмиш.

“Сен бечора динингдан кечар даражага борибсанми, ишқинг Шавқиддиндан ҳам устомонга тушганга ўхшайди...” дедим ичимда дийдор илинжида сабрсизланаётган Хадичага термилиб.

Тожикистонлик Оиша эса эри Нуриллоҳ билан жиҳодга отланибди. Қолган икки йигит бўлса ўзларини Муҳаммад ва Абу Бакр деб таништиришди.

Буюк зотларнинг исмини ўзларига тиркаб олиб, жаҳолат сари қадам ташлаётган бу одамларга қараб ёқа ушладим. Наҳот булар “оқ-қора”ни танимайди? Наҳот, телевизор кўрмайди, газета ўқимайди! Менга ўхшаб боласининг жони гаровда турган бўлса, бошқа гап. Улар борадиган жойларида жаннат ваъда қилингандек, тўкин-сочин, тинч ҳаёт нақддек шубҳага ҳам боришмас, аксинча, юзларида интиқлик, тоқатсизлик зоҳир эди.

Олтовлон автобусга ўтириб, йўлга тушдик. Хатай дегани жуда ажойиб жой экан. Унинг ҳудудини на тоғ деб бўлади, на адир. Чўққини даъво қилиб бош

кўтарган тоғлар танасида нимадир етишмай ўсишдан тўхтаган пакана бола-кай кўринишида бечораҳол дўппайиб турар, ана шу ноодатийлиги билан ҳам эътиборни тортарди. Қизиқ томони, дарахт кам, аммо ўта қадимий вилоятлардан бири эканлигини ҳар бир тошию иморати айтиб турадиган жой экан.

Тавба, қисматимга кўника бошладим, шекилли, гўзал Истанбул жалб қилолмаган эътиборимни қадимий Хатай ўзига қаратгандек. Очиғи, диққат қилмаган тақдиримда ҳам бу манзаралар кўз ўнгимда қоларди. Ахир нақ ўн саккиз-йигирма соат автобусда йўл юрган одам истамаса ҳам, эслаб қолади-да!

Оёқларимиз увишиб, белларимиз қотиб, кечга яқин Сурия чегарасига яқин бўлган жойга етиб келдик. Райҳонли дейишди бу ерни. Бу ерда бир курд оила бўлиб, Сурияга ўтмоқчи бўлганлар унинг хонадониди тўхтаб кейин кетишаркан. Биз бу ўйда икки соатча ўтирдик. Сўнг бир микроавтобус келиб, бизни чегарага олиб бориб қўйди. У ерда ҳам бизни курдлар кутиб олди. Кимгадир телефон қилиб, узоқ гаплашишди. Сўнг бизга кутиб туришимизни айтишди. Ниҳоят бир соатча вақт ўтганидан кейин иккита машинада қуролланган одамлар келиб, бизни олиб кетишди.

Биз яна чайқалиб, силкиниб тўрт соатча йўл юрдик.

“Йўлазоби — гўразоби”, дерди онажоним. У кишининг бугапларини уйдан пойтахтга қараб йўлга чиққанимда ўзимча тасдиқлаган бўлардим. Бу юришимиз, бу йўллар олдида жонажон Ватаним йўллари жаннатмонд-лигини англадим. Жаннатга элтувчи ўша йўлларни ҳозир кўзимга суришга тайёр эдим.

Афсус, ичимни ит тирнагани, минг жойимни ўйганим билан ўрнига тушмас, бўлар иш бўлган, бўёқ хуми сингган эди.

Қўлидаги қуроли каби совуқ кишилар ёнида, атрофдаги вайрона ва куюк иморатлар сингари абгор ўйлар оғушида Ҳалабга етиб келдик. Манзилга яқинлашдик шекилли, ҳайдовчи йигит ёнидагига мени имо билан кўрсатганча деди:

— Ила айна нубаллиғу ҳазиҳис-саййида?¹

¹ Бу аёлни кимнинг уйига олиб борамиз? (араб.)

— Асьялуҳа ал-ъан!¹ — деди ҳалиги йигит ҳам араб тилида.

Кейин менга юзланиб ўзбекча сўради:

— Сиз кимнинг завжасисиз?

— Шавқиддиннинг, — дедим эримнинг исмини тилга олишни истамасам-да.

— Шавқиддин? — қош чимирди йигит. Кейин савол назари билан ҳайдовчига қаради. Ҳайдовчи елка қисган ҳам эдики, ҳалиги йигитнинг ёдига тушди шекилли, кулиб арабчада деди: — Наъм, ҳийа завжату Абу Дужана!²

— Наъм, соҳҳ!³ — деди араб ҳайдовчи ҳам жонланиб.

Йигит эса менга ўгирилди-да, тушунтирган бўлди:

— Келинойи, эрингизни Абу Дужона денг. Шавқиддин десангиз, ҳеч ким танимайди. У энди Абу Дужона.

“Хўп” дегандек имо қилдим. Сал ўтмай, биз Суриянинг Туркияга чегарадош Ҳалаб вилояти марказига етиб келдик. Мени Шавқиддиннинг ўзи кутиб олди. Кўзи тушиши билан чеҳраси ёришиб кетганини сездим. Чамамда, то ўзимни кўрмагунча келишимга ишонмаган.

Ола-була кийим ва қурол уни янада баҳайбат қилиб қўйган, аммо кўзлари толиқишданми, уйқусизликданми қизарган, сузилганроқ эди. У Россиядаги каби менга қўл ҳам узатмади, қучмади ҳам.

— Яхши келдингми? Чарчамадингми? — деди холос. Кейин сал нарида тўпланиб турган эркакларга қараб қичқирди: — Абу Зайд! Абу Зайд!

— Боряпман! — улар орасидан ажралиб чиққан йигит сал наридаги ЖИП русумли машинага ўтирди-да, биз томонга кела бошлади.

Биз машинага чиқдик ва Кафар Ҳамра томон йўл олдик. Бу ернинг даштдан фарқи йўқ экан. Атрофда харобалар бисёр, ора-сира ўқ овози ҳам эшитилиб турарди. Тўғри Абу Зайднинг хонадонига кирдик. Унинг аёли икки қизчаси билан яшаркан. Уй ичига кириб ҳушим учай

¹ Ҳозир сўрай-чи? (араб.)

² Э-э-э, Абу Дужонанинг завжаси. (араб.)

³ Тўғри, тўғри! (араб.)

деди. Деворлари оқланмаган, тузук жиҳози ҳам йўқ, полсиз ерга шолча тўшалган, кўрпачалар ҳам тупроққа ботгандек рангсиз ва униққан эди.

— Шавқиддин ҳозир муаскарда¹. Ҳар доим бу ерда бўла олмаслиги сабаб ёлғиз қолмаслигингиз учун бизникида яшаб турасиз. Бу хотиним — Севара. Севара, дугонангнинг нарсаларини ол.

Уларни кўзатиб туриб, онгсиз махлўқларни кўргандек бўлдим. Ўзбекистонда бўлганларида бунақа шароитда, бунақа жойда яшашга ўла қолса рози бўлмас, ор қиларди. Наҳот шинам, ёруғ, чиройли уй-жойларини ташлаб, ибтидоийликдан энди чиққан қабила одамларига ўхшаб яшашга уялишмаса?!

Бир томондан хўрлигим ҳам келди. Ё Парвардигор, қайси гуноҳлари учун бу одамларни манқуртга айлантириб қўйдинги, жаннатдек юртини ташлаб, кўчманчидек яшашмоқда. Кўчманчилар ҳам ўзига бундан яхшироқ шароит яратиб олса керак.

Уларнинг ўзларига раво кўрган қисматни ҳазм қилолмай турганимда бизни кўргани Арслон ва Майра кириб келди. Арслон юзимга қарамасдан сўрашган бўлди. Майра эса худди илк бор кўрганимдек тунд ва аламзада эди.

Қизиқ, бу қизнинг ичида иккита одам яшайди шекилли. Бири ҳар доим норози, иккинчиси охирги марта кўрганимдек хушҳол.

Улар кўп ўтирмади.

Абу Зайд уч хонали ўйнинг бир хонасини бизга ажратиб берди. Мен диққинафас жойга, ёт ва ёввойи кимсалар ичига тушиб қолгандек ҳис қилардим ўзимни. Кўзимга Шавқиддин ҳам гапуқмас зомбидек кўринар, нафратим сабаб у билан бирга яшашимни тасаввур қилолмасдим.

Ёлғиз қолганимизда ҳам унга бўлган туйғуларимнинг барчаси қуриб битганини англадим. Яна шуни тушундимки, она учун дунёдаги энг ёвуз ва энг олий душман — фарзандига таҳдид қилган кимса экан. Энди мен Шавқиддинга ана шу нигоҳ билан қараётгандим. У эса ҳеч нарса бўлмагандек, хонамизга киришимиз билан оғушига олиб, ютоқиб ўпа бошла-

¹ Жангта тайёргарлик

ди. Мен худди юз-кўзларимни кучук ялаётгандек, беихтиёр бетимни буриштириб, олиб қочдим.

— Ҳо-о-о, араздамилар? — мени даст кўтариб олиб, турган жойда айлантира бошлади у.

— Қўйинг, чарчадим. Бир суткадан буён автобус, машинадан тушмай юрибмиз, — дедим негадир ёқтирмаётганимни айтишга ҳайиқиб.

— Мен эса соғиндим. Келганингга ишонгим келмайди. Ростдан мени севаркансан-а? — қадрдон ўйинчоғини топгандек ич-ичидан севинаётгани Шавқиддин.

— Бу ернинг нимасини афзал кўрдингиз Шавқиддин? Кетайлик! — дедим дилимдагини тутиб туролмай. — Нега тушунишни истамайсиз?

— Бўлди қил! Бошқа норозилик билдирганингни кўрмай, — деди у совуқ нарсани ушлаб олгандек, мени қўйиб юбораркан. — Бу ерда ниятингни тўғрилаб, чин ихлос билан хизмат қилмас экансан, отиб ташлашадди, билдинг, отишади!

У ерга тикилиб жим қолди. Сўнг келиб, бирдан яна мени қучди:

— Сени ўлдиришларини истамайман! Сени шунчалар севаманки, келмайман, деганингга жинни бўлиб қолай дедим.

— Нега бу йўлга киргансиз? Ажал соясида яшаш керакми, сизга? — дедим барибир гапларимни ичга ютолмай.

— Бас! Бас қил, дедим сенга! — шивирлади у. — Соғинганман ахир...

Шу билан мен душман қўйнидаги асир каби кун кечира бошладим. Бир сония бўлсин, қалбимни она юртимга қайтиш истаги тарк этмади. Шавқиддин икки-уч кунда бир келиб кетар, мен Севара ва қизлари билан овуниб ўтирардим. Бунини овуниш ҳам деб бўлмасди. Ҳар дақиқада эшитилиб турган отишма ва портлашлар овозидан ўзимни йўқотиб қўяй дердим. Ўзимни бир аср ортга, уруш даврларига тушиб қолгандек ҳис қилардим. Бу ердагиларнинг яшаши, ҳаёти, тутуми ҳам биз кинофильмларда кўрганларимиз билан бир хил эди. Фақат жуда зарур бўлгандагина кўчага чиқардик. Қизиғи, Севара ҳам, қизчалари ҳам ташқаридан келаётган овозларга бефарқ, гўё булар радио ёки телевизордан янграётгандек парво ҳам қилмасди.

Бир ҳафта ўтганидан кейин Шавқиддин муаскардан Абу Зайднинг ёнига, шаръий маҳкамага ишга қайтди. Ўша куниеқ бизга ҳам алоҳида яшаш учун ўй беришди. Уйлар уруш туфайли эгалари тарк этган ёки ўлдирилганларга тегишли эканлигини Севарадан билиб олдим.

— Одамлар урушдан қочиб, ташлаб кетган уйларига биз тинч, бахтга лиммо-лим уйларимиздан кечиб, келиб ўтирибмиз. Бу телбалиқдан бошқа нарса эмас. Ақли жойида бўлган одам бунақа қилмайди, — ўша куннинг ўзида “янги уйи” мизни томоша қила туриб Шавқиддинга тўнғилладим.

— Жим дедим, сенга! — кела солиб лабларимга бармоғини босди Шавқиддин. — Сенга оғзинга эҳтиёт бўл, дедим. Яшашни истасанг, тилингни тий! Кимдир эшитиб қолса, мен ҳам сени автомат ўқидан асраб қололмайман! Балки менинг ўзимга оттиришар!

— Шунақами? Бунақа ваҳшийлик қайси динда?..

— Жи-и-им! — Шавқиддин гапиришимга йўл қўймади.

Мен эса бу ердаги ҳолатлар, воқеалар, одатларни қабул қила олмасдим. Бора-бора ҳар куни ўқ овозларини эшитиб, уйда ўтиравериш жонимга тегди. Севарага нолийверганимдан кейин у қўшниларникига олиб чиқди. Буни қарангки, атрофдаги уйлардан яна иккитасида ўзбеклар яшаркан. Бири — наманганлик Равшана, иккинчиси — самарқандлик Омина. Омина ҳам фарзандлари билан келган, Равшана эса ҳали болали бўлмаган экан.

— Қайси юрак билан болаларингизни ажал қучоғига олиб келгансиз? — Оминага биринчи берган саволим шу бўлди.

— Нега унақа дейсиз? Аллоҳ йўлида келганмиз-ку! Ўзингиз ҳам келгансиз-ку, мана.

— Мен Шавқиддинни деб келганман!

— Во-о-й, унақа деманг, — ваҳима билан деди Равшана. — Ниятингизни тўғри қилинг. Эрим учун эмас, Аллоҳ йўлида ҳижрат қилдим, денг. Бор савобингизни кўйдирманг! Ундан кейин эрингиз — энди Шавқиддин эмас, Абу Дужона!

— Шу исм эсимдан чиқиб қолса нима қилай? Ундан кейин ҳижрат

нималигини билмай туриб, қандай ният қиламан? — дея очигини айтиб қўя қолдим.

Улар бир-бирига ғалати қараб олишди. Барибир улар билан гаплашиб турадиган бўлдим. Баъзида уларга тутаётган йўллари ногўфри эканлигини тушунтиргим келар, афсуски, буни исботлаб беришга ўзимда билим йўқлиги сабаб тилимни тишлардим.

Ана шундай кунларнинг бирида Равшананинг гапларидан ёқа ушлаб қолдим. Мен Шавқиддин иккинчи турмушим эканлигини ийманибгина айтсам, у нима деди денг:

— Менинг бу ерга келганимга етти ой бўлди. Беш марта турмушга чиқдим. Ҳозирги эрим бешинчиси...

— Етти ой ичида бешта эр! Нима учун? — ҳангу манг эдим.

— Биринчи эрим қишлоқдошим бўлган. Бу ерга келганимиздан кейин, икки ҳафта ўтиб, мени бошлиғига ҳадя қилди.

— Нима? Ўз хотинини ҳадя қилдими? — эсхонам чиқиб кетай деди.

— Астафуриллоҳ, осмондан тушганмисиз? — лаб бурди Равшана. — Ана Абу Дужона ҳам сизга уйланиши олдидан Марямни Абу Бакрга ҳадя қилган экан-ку! Аллоҳ йўлида ҳадя қилди-да. У эрим билан бор-йўғи уч кун яшадим. Раҳматли шаҳид бўлди. Ҳозиргача унинг ўлимини ҳаммага ибрат қилиб кўрсатишади. Кейин боши очиқ аёл эрсиз юриши жоиз эмас, деб дарҳол бошқасига узатишди. Уям раҳматли бўлди. Кейингиси эса ҳозирги эримга ҳадя қилган.

— Жинни бўлиб қоламан, ҳозир. Аза деган гаплар йўқми? Аёл киши буюм эмас-ку, ҳадя қилиб юбораверадиган? — Агар Севара шу пайт менга маъноли қараб, туртиб қўймаганида билмадим, яна нималар дердим.

Ўша кунни уйга келиб уйқум ҳам келмади. Ичимда вақти-вақти билан кўтарилиб турган исён энди вулқон мисол тошиб келаётганди. Илмим бўлмаса-да, ҳаётимда учраган ҳақиқатлар билан бу ердаги воқеаларни солиштиришни бошлагандим.

Ёдимда, тоғам автоҳалокат туфайли, бу дунёни ўттиз саккиз ёшида тарк этганди. Жудоликка чидолмаган қариндошларимиз борки, дод солишганди. Таъзияда ўтирганлар ичида ҳаж сафарига бориб келган қўшни

момо ҳам бор экан. У ўшанда ҳаммани тинчлантириб шундай деганди:

— Дод солиш, бақриб йиғлаш жоиз эмас. Азани ҳам қаттиқ тутиб бўлмайди. Аза — уч кун. Фақат эри бўлиб, бева қолган аёлгина тўрт ою ўн кун аза тутиши мумкин. Бу идда дейилади. Шу вақт ичида беванинг эридан ҳомиласи бор-йўқлиги маълум бўлади. Шунинг учун ўзларингни ҳам, марҳумни ҳам қийнаманглар. Ўлим ҳар кимнинг бошида бор. Кимдир эрта кетади, кимдир кеч...

Ўша фариштамисол момонинг гапини эслаганим сари Равшананинг аллақандай фахр билан айтган гаплари ўта жирканч ва манфур бўлиб туюлаётганди: “Аллоҳ йўлида ҳадя қилди-да. У эрим билан бор-йўғи уч кун яшадим. Раҳматли шаҳид бўлди. Ҳозиргача унинг ўлимини ҳаммага ибрат қилиб кўрсатишади. Кейин боши очиқ аёл эрсиз юриши жоиз эмас, деб дарҳол бошқасига узатишди.”

Етти ой ичида бешта эр!

Тағин бир-бирига ўз аёлини ҳадя қилиш...

Ахир бизда оила — муқаддас, дейилмасмиди? Бегонанинг аёлига ёмон назар билан қарашни ҳам гуноҳ деб билмасмидик?

Гарчи етарли билим ва ақлга эга бўлмасам-да, қону жонимга сингиб кетган кадриятларимиз, анъаналаримиз орқали мен бу йўл ҳеч қандай ҳақ эмаслигига яна бир карра ишонч ҳосил қилдим. Диний илмим йўқ-дир, чуқур дунёвий билимга эга эмасдирман, лекин халқимиз, миллатимиз бунёд этган маънавиятдан сув ичиб улғайган қалбим яхши-ёмонни теран ажрата олишига имоним комил. Ана энди қўл қовуштириб ўтира олмайман! Қандай бўлмасин, бу ердан кетаман!

Қатъий туриб ҳар куни Шавқиддинга бу йўл нотўғри эканлигини уқтиришга урина бошладим. У шу даражада бешиб кетдики, охири жиддий туриб деди:

— Мени бу йўлдан қайтаришга уринма! Мени бу йўлдан қайтарган одам — душманим! Билдинг! Бу ерда душманларга нисбатан нима қилишларини яхши биласан-а?

— Унда мени душман деб билаверинг. Мен сизни душманим деб билганимга эса анча бўлган. Душманлар бирибир бирга узоқ яшай олиш-

майди. Шундай экан, мени ушлаб ўтирманг. Кетказиб юборинг, илтимос!

— Бўлди қил! — Шавқиддин бошқа гапиришни ҳам истамади.

Мен эса унга очиқ-ойдин жаҳлимни кўрсата бошладим. Умуман гаплашмай қўйдим. Кун бўйи йиғи туфайли қизарган кўзларимни беркитишга ҳам уринмадим. Қўшниларикига ҳам кам чиқардим. Эрим билан гаплашмай юрганамга уч кун бўлганида Севара болаларини етаклаб келиб қолди.

— Эшитдингизми, Абу Бакрни ўз ватанига шаҳидликка юборишаётган экан. Абу Бакрнинг ўзи шундай таклиф билдирибди.

— У нима дегани? Ким эди, Абу Бакр? — дедим ҳеч нарсага тушунмай.

— Арслон-чи? — пичирлади Севара. — Марямнинг эри.

— Марям, Майрами? — дедим бадқовоқ Маяни эслаб.

— Ҳа, — деди Севара. — Ўзи туғилган жойга бориб, шаҳидлик қилишга, яъни ўзини портлатишга рози бўлибди. Унинг кетаётганини эшитиб, катталардан бири Марямни ҳадяликка оламан дебди.

Ичимдан нимадир узилгандек бўлди. Шу узилган нарса юрагимда сақланаётган бор исённи қўйиб юборди, гўё:

— Қанақа шаҳидлик? Қанақа портлатиш? Ҳадяга бало борми? Кимдир ўламан, деса, бошқаси унинг хотинига эга бўлишни ўйлайди. Нега мана шу нарсалар ҳам ҳеч кимнинг кўзини очмайди? Арслоннинг ўзи туғилган

жойга бориб, ўзини портлатиши, бундан бошқаларнинг ҳам жабр кўриши савобми? Туғилган жойида онаси бор, отаси бор, опа-синглиси бор...

— Вой ўлмасам, жи-и-им! — Севаранинг ранги қути учиб кетди.

Мен ичимдаги заҳримнинг қолганини Шавқиддинга сочдим. Йиғладим, бақирдим:

— Эртага сиз ҳам ўз ота-онангиз ёнига бориб ўзингизни портлатасизми? Кетишингиздан аввал мени кимга ҳадя қилиб кетасиз? Навбатдаги эримни билиб қўяй!

Шавқиддин ҳеч нарса демади, фақат юзимга тарсаки тортди. Мен ўкириб юбордим:

— Кимларнингдир қўлида совға бўлиб айланиб юриш учун тинч оилам, обод ватанимни ташлаб келдимми?

Аламдан шунчалар йиғладимки, негадир Шавқиддин келиб мени бағрига босди. Унинг қалбида ҳам иккиланиш, менга нисбатан эса раҳм борлигини сездим.

Бу воқеадан икки кун ўтиб, Равшана ва Омина бизникига келишди. Одатда биз аёллар жуда кам кўчага чиқар, у ҳам эрларимиз етовида бўларди. Эркаклар кун бўйи ўз ишларидан ортмаганидан бирга кўчага чиқишимиз учун имкон ҳам бўлмасди. Чиққандан нима наф? Қуролланган кишилардан бошқасини кўрмайсиз.

Хуллас, айтганимдек, биз аёллар ора-сира, узун, қора либосда, юзимизни буткул беркитган ҳолда чиқардик. Равшана ва Омина бизникида кўп ўтирмади. Лекин мен учун яна-да мудҳиш, бир умрга етгулик хабарни айтиб кетишди:

— Марям унча-мунчага бизларга қўшилавермасди. Ҳақиқий мусулмон, нияти холис экан. Икки кундан кейин Ҳалабдаги катта бозорлардан бирига кириб шаҳид бўлишни бўйнига олибди. Ҳозир уни руҳан тайёрлашаётганмиш. Бу эр-хотинлар жуда мустаҳкам эътиқодли чиқишди.

Равшана ва Омина кетди. Мени ҳайкалга айлантириб кетишди. Қотиб қолдим. Наҳот Арслон ҳам, Мая ҳам худкушликни танлади? Ўзини ўлдириш гуноҳлигини Маяга қандай тушунтирсам, бу йўлдан қандай қайтарсам экан?

Афсуски, Мая мен билан гаплашмайди. Учрашишни истамайди ҳам. Бўлаётган воқеалар таъсиридан шунчалик заифлашаётгандимки, тупроқ тагида қолиб, чириган мато каби титилиб бораётгандим. Кечки пайт Шавқиддин билан гаплашишга ҳолим ҳам бўлмади. Ўрнимдан турмадим ҳам, гапирмадим ҳам. У ҳам негадир паришон. Демак, Арслондек, Маядек ёрдамчиларидан ажраш осон эмас!

Эртасига ҳам кун бўйи бемажол ётдим. Кейинги кун эса кутилмаганда уйимизга Мая кириб келди. Юзидаги қора ниқобни юлқиб оларкан, кўзларимга тикилди. Унга қараб туриб, негадир йиғлаб юбордим:

— Эсингни йиғ, Мая! Бизда ўзини ўлдирганларга жаноза ҳам ўқилмайди. Икки дунёси куйди, дейишади. Кўзларингни оч! Ким учун ширин жонингни фидо қиляпсан? Бу ер ватанингмики, газандалардан тозала-япман, десанг. Ё ота-онангни шу тариқа ҳимоя қиляпсанмики, жонинг шунга арзийди, десам. Мен-ку, ёшгина қизимнинг жонини омон сақлаш учун келишга мажбур бўлдим. Аммо сен...

— Ҳаммасига сен айбдорсан! — лаблари дир-дир титраб деди Мая соф ўзбек тилида. — Сен бўлмаганингда Шавқиддин мендан воз кечмасди! Арслонга ҳадя бўлмасдим. Васлимга етолмаган Арслон ҳам ўзини ўлимга рўбарў этмасди. Сен менинг ҳам, Арслоннинг ҳам бошига етяпсан?

— Нима? Нималар деяпсан, Мая? — ҳеч нарсага тушунмадим. — Ўзингмисан? Ўзбек тилида шунчалар тиниқ гапиряпсанки, ўзинг эканлигинга ҳам ишонмаяпман!

— Ўзимман, ўша Мая, ўша Майраман! Бу ерда Марям номини олган, ўзини шаҳидликка муносиб кўрган шўрпешанаман! Ўзбекчани яхши биламан. Чунки Ўзбекистонга яқин жойда катта бўлганман. Шу тилни яхши билганим туфайли Шавқиддин билан интернетда танишиб қолганман. Бир-биримизни севардик. Албатта, сен келгунингча! Сен келадиган бўлдинг-у, у мени Арслонга ҳадя қилди.

Маянинг бу гапи бир пайтлар Равшананингми, Оминанингми менга “Абу Дужона ҳам сизга уйланиши олдидан Марямни Абу Бакрга ҳадя қилган экан-ку!” деганини, аммо мен парво қилмай, англамай сўхбатни

Ўтказиб юборганимни ёдимга солди. Демак, бекорга Мая менга душмандек қарамаган, бир вақтлар мен Шавқиддинга “кундошиманми” дегандек гап қилганимда қаҳ-қаҳ отмаган экан-да! Мен хаёлимда шуларни таҳлил қилар, Мая эса тишланиб гапиришдан тўхтамасди:

— Арслон аввалдан мени севиб юрарди. Аммо шу қадар Шавқиддинга мафтун бўлдимки, Арслоннинг танамга бармоғи тегишига ҳам йўл қўймадим. Буни Шавқиддин яхши биларди. Бахтимга сен бу ерга келишдан бош тортдинг ва Москвага кетаётган кунинг мен яна Шавқиддиннинг бағрига қайтдим.

Нима? Арслоннинг никоҳидан яна Шавқиддинга...

— Ҳа-а-а! Чунки уни севаман! — еб қўйгудек яқин келиб алам билан деди Мая.

Мая ҳамма ишни эътиқоди туфайли эмас, муҳаббати боис қилаётганини тан олди. Мени бўғиб қўйгиси келаётган бўлса-да, буюк бир тоқат билан ўзини тийиб, ҳамма воқеани батафсил айтиб берди.

— Шунчалар севдимки, ҳамма айтганига кўндим, — деди у йиғлаб. — Сен Москвадан туриб “Сурияга бормайман”, дея оёқ тирадинг. Шавқиддин аввало сен киролмаслигинг учун юртинг эшикларини ёпиш лозимлигини айтди. Менга ижтимоий тармоқлардан эрингни топишимни, бор гапни очиқ айтишимни тайинлади. Турган гапки, бу менга ёқмади. Чунки сен қанча Шавқиддиндан узоқ бўлсанг, Ўзбекистонга қайтсанг, унинг мен билан яшаши шунчалик чўзиларди. Сурияга умуман келмасанг, у буткул меникига айланарди. Шунинг учун эрингни топишни истамадим. Шавқиддин эса мени аврашда давом этди: “Мая, сени жонимдан ортиқ севаман. Малоҳатни бирга яшаш учун чақираётганим йўқ. Ўч олиш учун чақиряпман. Чунки мени алдади. Мен сендан воз кечмайман! Фақат уни келишга мажбур қилайлик. Келганидан кейин энг... ҳалиги... бу дунёга келганига пушаймон қилдирадиган бирорта биродаримга ҳадя қилман. Шунинг учун чақиряпман, уни. Илтимос, эрини топ ва мен билан яшаш учун Россияга келганини айт. Шундай таърифлаки, эри уйи тугул Ўзбекистонга киришига ҳам қарши бўлсин! Бирорта биродаримизни завжали қилиш ҳам савоб. Савоб учун қил шу ишни...”

Шавқиддиннинг бу гапларига лаққа ишондим. Эринг билан ижтимоий тармоқда гаплашиб, ҳатто иккалангнинг бирга тушган суратингни ҳам юбордим. Эсингдами, Пермдан Москвага кетаётганларингда расмга олиб қўйгандим. Шавқиддин сени қучоқлаб тушганди. Ўша фойда берди. Эринг ўша заҳоти сендан юз ўгирди. Шавқиддиннинг ўзи эса қизинг билан таҳдид қилди. Сен учун фақат Сурияга йўл қолди. Мен келишингни, кимгадир ҳадя бўлишингни, Шавқиддиннинг мен билан яшаётганини кўриб, мен куйгандек куйишингни жуда-жуда истадим. Лекин Шавқиддин номардлик қилди. Аслида сени эмас, мени алдаган экан. Сен келгач, менга “Арслоннинг уйида туриб тур. Мен буним кимга ҳадя қилишимни ўйлаб олай. Сени севаман, Арслондан қизғаняпман. Иложи бўлса, ўзингга яқинлаштираман”, деди авраб. Бу гапни эшик ортида турган Арслон ҳам эшитган экан. Кейин Арслонни чақириб, “Марям сенга ҳадя, ола кет”, деди.

Ўша кунини Арслон роса тутатди. Бир томондан Шавқиддиннинг гапини эшитиб қолган, иккинчи томондан мен у учун ёнгинасида турган, аммо қўл етмас олма эдим. У кечаси билан васлимга етиш учун курашди. Мен эса қаршилиқ қилавердим. Очиғини айтдим: “Сени севмайман! Ҳеч қачон сеники бўлмайман!”

Арслоннинг алами келди. Шавқиддиндек яқин дўстининг қилиғи, менинг истиғном жаҳлини чиқарди.

“Бундай яшагандан кўра, Аллоҳ йўлида тезроқ шаҳид бўлганим афзал”, деди ўша кунини у. Кейин дамдузга айланди. Кўп ўтмай ниятини ошкор қилиб, ўзини шаҳидликка тайёрлашларини сўради. Фақат “ватанимга бориб, шаҳид бўлай”, деди. Вужуди ўз тупроғида қолишини истади, у. Ўша куниниёқ Абдуллоҳ мени ҳадяликка сўраган. Абдуллоҳнинг қўлига ўтсам, у менинг ноз-фироқларимга қараб ўтирмаслигини, Шавқиддинга ҳам ҳеч қачон қайта ҳадя қилмаслигини билиб, менам шаҳидликни танладим. “Фақат, тезроқ” дедим... Мана, эртага мен Ҳалабдаги катта бозорлардан бирининг ўртасида шаҳид бўламан. Арслон эса пайт пойлаяпти. Фурсат етиши билан ўз юртига бориб шаҳид бўлмоқчи... Бунинг ҳаммасига сен айбдорсан! Мен Аллоҳ учун эмас, аламдан, мажбурликдан, Арслоннинг

дўслари қўлида ҳадя бўлиб юришдан қочиб, ўзимни қурбон қиляпман. Ниятимни тўғирлашга қанча уринмай, барибир юрагим қасос ўтида ёняпти. Гуноҳга ботяпман. Аслида савоб излаб келгандим. Гуноҳим ҳам, хуним ҳам сенинг бўйнингга!...

... У оғир “ўх” тортди. Кейин юзини беркитиб, силкиниб-силкиниб йиғлади. Мен у айтган воқеаларни миямга сингдиrolмаётганим, таъсирдан чиқиб кетолмаётганим сабаб унга тасалли беришга ҳам қурбим етмаётганди...

Эртаси кун кечки пайт Шавқиддин бир аҳволда кириб келди. Барибир Маяга нисбатан юрагида озгина бўлса-да, меҳр бўлган-да. Мен сўрашга журъат қилолмадим. Лекин Шавқиддиннинг ўзи айтди. Маяни бозоргача Арслон иккиси олиб борибди. Тасалли беришибди. Бу жуда улуғ шараф эканлигини ўқтиришибди.

— Арслон жинни бўлиб қолмаса деб қўрқдим. Аммо Мая жасур ва иродали экан, қилт этмади, — деди Шавқиддин.

Юрагимдаги нафрат энди алам ва қасос ўти билан қоришиб баттар аланга олди. Келганимдан буён йиғлаб, ялиниб кун кўраётган бўлсам, энди айёрлик йўлига ўтдим. Ўзимни гўё тақдирга тан бергандек, Шавқиддинни жонимдан ортиқ кўрадигандек тутдим. Ишдан келишига ширин таомлар пиширдим, “Кутавериб, сил бўлиб кетдим”, дея суйкалдим. Ора-сира нималар қилсам, савобим кўпайиши ҳақида ҳам сўраб қўйдим. “Сафимизни кенгайтиришда ҳисса қўшиш ҳам савоб”, деди у ўзларининг амаллари ҳақида санаб ўтаркан. Хуллас, тўрт-беш кун роса аврадим. Унинг бундан хурсандлигини, қувонганини кўрсангиз эди.

Кейин навбатдаги ҳийлага ўтдим. Ижтимоий тармоқдан холамнинг қизини алдадим: “Мен Туркияда ишляпман. Ишим зўр. Бир кампирга қарайман. Қарашим ҳам нима? Денгиз бўйига айлангани чиқса, кучугини етаклаб, ёнида юраман, овқатини пишираман. Бозордан егуликлар келтираман. Мана шу ишим учун минг доллар беришяпти. Кампирнинг бир дугонаси бор экан. “Ўзинга ўхшаган қиз бўлса, чақир, минг эмас, минг икки юз тўлайман”, деяпти. Келмайсанми? Келаман, десанг, яқинда ўзим уйга бормоқчиман, бирга олиб қайтаман”, дедим. Холаваччам ҳам дарҳол рози

бўлди. У билан ёзишмаларимни кейин Шавқиддинга кўрсатдим. “Агар уйга бориб келсам, уни, қизимни олиб келардим. Кейин хотиржам, сиз билан бахтли ҳаёт кечирардим. Эҳтимол, қизимга укача ҳам олиб келармидим?..” дея ҳазиллашдим. Шавқиддин ҳам завқланиб кетди. Мен эса холаваччам ва қизимни олиб келиш ҳақида тез-тез гапира бошладим. Бахтимга холамининг қизи ижтимоий тармоқдан “яна иш йўқми, бир дугонам ҳам бормоқчи”, деб сўраб қолди. Уни ҳам Шавқиддинга кўрсатдим. Хуллас, уни уйга борсам, албатта, қайтишимга ишонтирдим. Бундан ташқари, савдо қилиб юрган пайтда катта пул жамғарганимни у бекитган жойимда турганини, агар олиб келсам, тўкин ҳаёт кечиришимизни айтдим. Ишқилиб, ундан Суриядан чиқиб кетишимда ёрдам беришини илтимос қилдим. Эртасига Шавқиддин қаердандир Қуръон топиб келди ва деди:

— Кетсам, қайтиб келаман, деб қасам ич.

Озгина иккиланиш ҳам уни шубҳага қўйишини билиб, дарҳол муқаддас китоб устига қўлимни қўйдим. Ичимда “Аллоҳим, ёлғоним учун ўзинг кечир”, дедим-у, ташимда тилим бошқача айланди:

— Қасам ичаман, қайтиб келаман!

— Йўқ, унақа эмас! “Аллоҳни ўртага қўйиб қасам ичаманки, уйга боргач, албатта қайтаман. Агар қайтмасам, ўзинг борки балоларингни бошимга ёғдир”, де.

Унинг сўзларини қайтардим.

Эртасига, чамамда 26 октябрь куни уйда ўтирганимда Шавқиддин машинада келиб, “тезда тайёргарлигингни кўр, кетдик”, деди. Қулоқларимга ишонмадим.

— Ортиқча нарсалар олмагин, — деди ва уйдан чиқаётганимизда қаттиқ кучди, юз-кўзларимдан бўса олди.

Гумонга қўймаслик учун мен ҳам худди қийналаётгандек, белидан кучоқлаб, қўйиб юбормай пича турдим. Кейин бирга чиқиб кетдик. Машина кутиб турган экан, бизни. Унда Абу Зайд ва бир араб бор эди. Улар мени чегарагача олиб боришиб, яна бир машинага ўтқазиб қўйишди. У одам ҳам араб эди.

— Тезроқ қайт, кутаман, — деди Шавқиддин.

— Хайр! — дедим ичимдан тошиб келаётган қувончимни яширишга уриниб.

— Биродарларим сени бир-бирига топширади. Топиширган одамига ишониб кетавер! Хайр! — қўл силкиди Шавқиддин.

Мен араб билан кетдим. У мени чегарадан ўтказиб қўйди. Чегарадан Туркияга ўтганимиздан кейин араб киши мени бир турк миллатига мансуб эр ва хотин қўлига топширди. Улар бизни кутиб турган экан.

Эр-хотин мени автовокзалга олиб бориб автобусга миндирди. Автобусда яна Хатайнинг қадимий манзараларини томоша қилиб, ўн саккиз соатда Истанбулга етиб келдим. Бу ерда ҳам мени Шавқиддиннинг биродари кутиб олиб, самолётга билет олиб бериши лозимлигини билардим. Афсуски, бундай бўлмади. Мени ҳеч ким кутиб олмади. Эҳтимол, бу ҳам Шавқиддиннинг айёрлигидир? Мен каби у ҳам алдагандир. Пулсиз саргардон бўлиб, яна Сурияга қайтишга мажбур бўлади, дея тусмол қилгандир? Қайтиб борганимда эса “мен сенга имкон бердим, ўзинг эплаб бориб келолмадинг”, дея оғзимни ёпмоқчи бўлгандир? Билмадим, у нимани ўйлаган, бу менга қоронғи.

Аммо менга унинг қўлидан чиққан им муҳим эди. Тўғри, нима қилишимни билмай, бироз довдирадим. Аммо кейин дарров сўраб-суриштириб метро бекатини топдим. Метро орқали Истанбулнинг Лолали деган жойига етиб бордим. Чунки Истанбулни шу жойини яхши билардим. Турмуш ўртоғим Равшан ака билан мол олиб кетгани келганимизда, шу ердаги “Кабул” номли меҳмонхонага жойлашардик.

Ёнимда эллик доллар пул бор эди, холос. Мен ҳеч иккиланмай, шу меҳмонхонага жойлашдим. Бу ернинг нархи бир кунга 30 доллар. Демак, бир кундан ортиқ туролмайман. Бир кунда амаллаб, Тошкентга ўчишим шарт.

Мен меҳмонхонанинг интернет хизматидан фойдаланиб, опамга ижтимоий тармоқдан мактуб ёздим.

— Опажон, илтимос, менга пул жўнатиб, борганимда қайтараман, — дедим.

— Қаерларда, нималар қилиб юрибсан? — сўради опам.

Мен Туркияга ишлагани келганимни, пулимни йўқотиб, иложсиз қол-

ганимни айтдим.

— Бир кунда шунча пулни қаердан оламан? — деди у.

Опам жўжабирдай жон бўлса, ростдан ҳам бунча пулни қаердан олади?

Иложим йўқлигидан турмуш ўртоғим Равшан акага ёздим. Ҳеч нарсани яширмадим:

— Дадаси, Туркиядаман! Бошим айланиб, кимларгадир қўшилиб Сурияга бориб қолдим. У ердан зўрға қочиб чиқдим. Ҳозир иккаламиз яшаган “Кабул” меҳмонхонасидаман. Илтимос, менга пул юборинг!

— Эрга тегдингми? — деб ёзибди у.

— Йўқ, сизни алдашган. Қидирмаслигингиз, милицияга бормаслигингиз учун ясама сурат ҳам юборишган сизга. Аслида, алдаб Сурияга олиб боришди мени. Илтимос, пул юборинг, борсам ҳаммасини сизга тушунтириб бераман. Шу ердан тезроқ кетишим керак, — дедим.

Ростини ёзсам, эрим яна юз ўғирар, мен эса иложсиз яна Сурияга қайтишга мажбур бўлардим. Шунинг учун эримни ҳам алдашдан бошқа чорам қолмаганди.

— Пулни Туркияга жўнатмайман. Опангга бераман, у сенга жўнатади, — деб ёзибди у.

Ўша онда Равшан акадан кечирим сўрагим, қийин вазиятдан чиқишимга ёрдам бергани учун раҳмат дегим келди. Лекин айтолмадим.

— Ўзбекистонга борсам, пулингизни, албатта, қайтараман, — деб қўя қолдим.

Хуллас, опам эримдан пул олди ва менга жўнатди. Мен эса Отатурк аэропортидан 29 октябрь куни Тошкентга учиб келдим. Ватанимга қадам қўйган чоғимни эсласам... Шунақа ўпкам тўлди, шунақа тўлдики... Жаҳаннамдан тирик қайтганимга ишонолмасдим. Таксида Тошкентдан то ота уйимга боргунимча йиғлаб кетдим.

Уйимдагиларга бошимдан ўтганларни гапирмоқчи эмасдим. Бу кунларимни ёмон тушдай унутмоқчи бўлдим.

Ўша куниеқ болаларимнинг мактабига бориб, эсон-омон, соғ юрганини кўриб, Аллоҳга шукрона айтдим. Уларни ўзим билан онамникига олиб кетдим ва бу ҳақда онамнинг телефонидан эримга хабар бердим.

Мен жудаям бахтли эдим. Фарзандларим бағримда, ўзим соғ-омон озов ва осойишта Ватанимга қайтиб келдим.

Афсуски, кечаси билан ўйланиб шуни англадимки, бугун индамагани билан эртага эрим болалар учун келади. Унга бор ҳақиқатни айтишим зарур. Ҳаммасини эшитгач, у болаларимни менга берармикан?

Эртасига ҳаммасини ҳал қилиш учун Равшан акам билан бирга яшаган уйимизга бордим. Бошимдан ўтганларнинг барчасини унга тушунтиришга ҳаракат қилдим.

— Аслида ҳаммасига ўзим айбдорман. Сизга қулоқ тутмадим. Енгил ўйладим, тўқликка шўхлик қилдим. Енгилтаклигим сабаб Шавқиддин сингари қабиҳ кимсанинг тузоғига илиндим. Бунинг ҳаммаси ношукур-лигим туфайли менга берилган жазо. Мен сизга лойиқ эмасман! Бошқа бир яхши аёлга ўланинг, болали бўлинг! Сизда бунинг имкони бор. Менга эса фарзандларимни беринг! Энди қилган гуноҳларимга тавба-тазарру қилиб яшай... — дедим ҳамма воқеани айтиб бериб бўлгач.

Ўша ондаги Равшан аканинг юзида акс этган ифода ҳар қандай тигдан, ҳар қандай қилич дамидан ўткир эди. Кўзлари билан мени қийма-қийма қилди.

Қанийди, вақтни орқага қайтара олсам. Мана шу инсон учун жонимни фидо қилган бўлардим. У билан, болажонларим билан умуман ўзгача бир тарзда ширин ҳаёт кечирган бўлардим, афсус бунинг сира иложи йўқ.

— Чиқ, кет! Болаларни сенсиз ҳам катта қила оламан. Шу пайтгача уларга сенинг йўқлигингни билдирмадим, бундан кейин ҳам эплайман! Уларни олишни хаёлингга ҳам келтирма! — деди эрим қатъий.

Икки ҳафта ўзим билан ўзим курашдим. Сўнг ҳаммасини айтиб бериш учун ички ишлар бошқармасига йўл олдим...”

Наргиза Усанбоева оққа кўчирди.

ҚАЛБ КЎЗИ КЕЧ ЁРИШГАН “ҲИЗБЧИ”

“...Мен “Ҳизбут-таҳрир” диний экстремистик оқимида фаолият олиб борганим учун 2004 йилда 15 йил муддатга озодликдан маҳрум этилган ва айни пайтда Навоий вилоятининг Зарафшон шаҳрида жазо муддатини ўтаётган, 1966 йилда Тошкент шаҳрининг Олмазор туманида туғилган Раҳимов Нодиржон Каримович бўламан.

Яқинда аҳволимдан хабар олиш учун келган рафиқам Мухлисахоннинг қўлидаги “Даракчи” газетасининг 2016 йил 25 февралда чоп этилган сонидан Тошкент шаҳрининг Шайхонтоҳур туманидан бўлган “Абдулло” исмли йигитнинг армонга тўла гапларини, зада юрагидан тўкилган дардларини ўқидим.

“Абдулло” “Ҳизбут-таҳрир” оқимида аъзоси бўлган отасининг оила-си бошига солган кулфатлари ҳақида йиғлаб-йиғлаб ёзибди. Тўғриси, шуларни ўқиганимда мен ҳам йиғладим. Дод солиб, чин қалбимдан, пушаймонликдан йиғладим. Сабаби, шў кунгача менинг ҳам “Абдулло”-нинг отасидан фарқим йўқ эди. Афсуски, менинг ҳам жигарларим унинг оила аъзолари каби хору-зор бўлишаётгани, сўзида айтмасан-да, юрак-юрагидан мени қарғаб яшаётганини тушундим.

Ахир мен ота бўлиб нима қилдим? Фарзандларимни Ватан хоинининг ўғил-қизига айлантириб, менга бахт улашган рафиқам Мухлисахонни — туну кун, иссиқ-совуқни ўйламай, мени бир дақиқа бўлсан-да кўриш учун ёнимга ошиқадиган, тирикчилик илинжида ўзини ўтга-чўққа уриб, топганини менга ташийдиган жуфти ҳалололимнинг мунгли нигоҳидаги дардни,

қалбидаги азобни наҳотки тушуниб ета олмадим? Ҳар гал мени кўриш учун келган Мухлисамнинг бармоқларида эртаю кеч кўрпа-ёстиқ тикканидан пайдо бўлган қадоқларни кўриб, унинг келинлигидаги юмшоқ қўлларида асар ҳам қолмаганидан нега ўзимга хулоса чиқармадим?

Гуллолабегим, Заҳробегим, Оминахон қизларимни ва Абдулазиз ўғлимни ҳеч кимдан кам қилмай тарбиялаш қўлимдан келар эди-ку? Афсуски қамалиб ҳам ақлим кирмади: уларни рисоладагидек тарбиялаш ўрнига, мажбурлаб ҳижобга киритдим, кўча-кўйга чиқишларига, институтларда ўқишларига қаршилиқ қилдим.

Полапондек қизим Гуллолабегим онаси билан мени кўриш учун келиб, шифокор бўлишини айтганида, уни бу йўлдан қайтариш учун юзига тарсаки тушириб, унинг кўз ёшларини тўкканим ва нафратига дучор бўлганим ҳеч хаёлимдан кетмаяпти. Шу ҳам инсоннинг ишими?

Афсус, қалб кўзларим кўр бўлганини тушуниб етганимда жуда ҳам кеч бўлди. Шу даражада ҳам тубан бўламанми, а? Наҳот мени дунёга келишимга ота сабаб бўлган? Наҳот мени она тўққан? Наҳот опа-сингилларим билан бирга катта бўлдим?

Онажон, мени “ўғлим” деманг. Мен фарзандликка мутлақо номуносибман. Опажон, сингилжон, мени “қондошим” деманг. Мен укаликка умуман нолайиқман.

Мени кутиб кўзлари кўр бўлган онамга кўзларимни бергим келяпти. Отажоним бир вақтлар Олмазор туманидаги энг кўзга кўринган математика ўқитувчиси эдилар. Отамнинг мени деб маҳалла-кўйда, дўстлари орасида шарманда бўлгани ва бу дардни кўтаролмай вафот этганини наҳотки ўз вақтида англамадим? Лоақал отамни сўнги йўлга кузата олмаган бўлсам...

Меҳрибоним Мухлисахон, мени ёрим деманг, сизнинг оқарган бир тола сочингизга, юзингиздаги кулгич ўрнини қоплаган бир дона ажинга арзимаيمان. Менга ота деб мурожаат қилманг, гўзал қизларим! Сизлар чеккан азобларнинг бир лаҳзасига ҳам лойиқмасман. Ота бўлиб, қўлингиздан бир марта бўлса-да тутиб, бирорта ҳарфни ўргата олмаган, пешана терим билан топган маошимдан тўғилган кунларингизда совға олиб

беролмаган, нолойиқ, қалби кўр оталарингни кечиринглар.

Қанийди, буларнинг барчаси қўрқинчли туш бўлса-ю, уйғонганимда нав қирон давримга қайтиб, ҳаммасини ўзгартира олсам. Ота-онам орзу қилган ўғил, бир бахтли оиланинг бахтли отаси бўлсам. Ана шундай пушаймонлар туну кун ҳаловат бермайди, хатоларим ич-этимни каламушдек кемирмоқда.

Шу кунгача нега мен озодликдан маҳрум этилдим, ахир мен ҳеч нар са қилмадим-ку, деган саволни ўзимга бериб, виждонимни алдаб, яқин ларимни тириклайин гўрга тикқанимни энди тушуниб етдим.

Нодонлигим туфайли ана шундай саодатли жамиятнинг бекаму қўст фуқаролари қаторига қўшилмаганимдан афсус чекаман. Ахир менда ҳам бахтли инсонлар сафида бўлиш учун етарлича имкон бор эди-ку? Аммо ёруғлик, асл ҳидоят ўрнига, “Ҳизбут-таҳрир” деган ўлат, охири жарликка қулатадиган қинғир сўқмоқ домига тушиб ўтирибман.

Асл мақсади ислом динимизни қўғирчоқ қилиб, мусулмонни мусулмонга душман қилган “ҳизбчи”лар, мен сингари падаркушларни “яратди”, холос. Эзгулик дини бўлган ислом мен ва менга ўхшаган ватанфоруш “таҳрирчи”лар таъсирида хор бўлганини тушуниб етганимда оиламдан, болаларимдан, ота-онамдан ажралиб қолдим. Яқинларимнинг, қолаверса, менинг таъсиримда “ҳизб”га аъзо бўлган навқирон йигитларнинг нафратига дучор бўлдим. Ахир уларнинг ҳам фарзандлари шу азобларга гирифтор бўлаётганини наҳотки англамадим?

“Ҳизбут-таҳрир” йўлини тўғри деб билиб, 12 йилдан ортиқ вақт давомида ҳақ йўлдан, деб бутун борлиғимдан айрилганимни кеч тушуниб етдим, алданганимни, “ҳизб”ни деб бутун ҳаётим барбод бўлганини тушундим.

“Ҳизбут-таҳрир”! Мени ва фарзандларимни хўрлаганинг, оиламни барбод қилганлигинг учун сендан нафратланаман! Сенга эргашганларни Аллоҳ ўзи жазоласин.

Қилган гуноҳларим учун ҳар куни фарзандларимдан кечирим сўрайман, фарзандларимга оталик қилиб, уларни ҳимоя қилаётган юртимдан кечирим сўрайман. “Абдулло”, укажон, биз бефаҳм “ҳизбчи”ларни кечиринг.

Азизам Мухлисахон, жигарбандларим Гуллолабегим, Заҳробегим,
Оминахон, ўғлим Абдулазиз, мен, албатта, озод бўламан.

Сизларни юрак-юракдан ардоқловчи дадангиз Нодиржон.”

“БИЛМАЙИН БОСДИМ ТИКАННИ...”

“Мен — Нозима Диёроваман. Тошкент шаҳрида яшаймиз. Оилада тўрт фарзандмиз. Бир синглим ва икки укам бор. Ота-онам давлат ишида ишлашайди. Улар бизни ҳеч нарсага зор қилмай, ҳалол меҳнат эвазига катта қилишди. Иккаласи ҳам ўқимишли, зиёли бўлгани учун биз фарзандларининг ҳам ўқишига шароит яратиб беришди. Оилада катта фарзанд бўлганим сабабли дастлаб менинг ўқишларимга кўпроқ эътибор қаратишди. Мактабни аъло баҳоларга битирганимдан сўнг, чет тилларига ихтисослашган лицейда ўқишимни давом эттирдим. У ерда ўқиб юрган кезларим тегишли фанлардан репетиторга қатнардим. Ота-онам иқтисодий томондан қийналса-да, фанлардан тайёрланишим учун пул топишарди.

Лицейни битиргач пойтахтимиздаги нуфузли олий таълим муассасаларининг бирига ҳужжат топширдим ва давлат гранти асосида ўқишга қабул қилиндим. Имтиҳон натижалари эълон қилинган, мендан кўра ота-онам қаттиқроқ суюнди. Ўша куни отам менга “Умида қизим, сен билан фахрланаман”, деди. Онажоним севинчдан кўзларига ёшолди. Ҳатто, отам менинг ўқишга кирганим шарафига қариндош-уруғ, ёру дўстларни чақириб, зиёфат уюштирди.

Вақт шу қадар тез ўтдики, қандай қилиб учинчи курс бўлиб қолганимизни билмайман. Бу пайтга келиб мен рус ва инглиз тилларида бемалол сўзлашадиган бўлдим. Қўшимча тил сифатида араб тилини ўрганишга қизиқиб қолдим. Ҳаммаси шундан бошланди. Араб тилини ўрганиш учун

университет кутубхонасидан бир қанча китоблар олганимга қарамай, интернет орқали ҳам турли маълумотлар билан танишишга киришдим. Энди билсам, интернетга жойлаштирилган керак, нокерак, тўғри, нотўғри маълумотларни ажратмасдан ўрганиб катта хатога йўл қўйибман. Бу ҳам етмагандек, турли ижтимоий гуруҳларга ҳам аъзо бўлиб, уларнинг ёзиш-маларида иштирок этардим. Айниқса, интернет орқали ўзини Мисрдаги Ал-Азхар университети талабаси деб таништирган Юсуф исмли йигит билан тез-тез ёзишиб турардим.

Араб тилини ўрганиш иштиёқи ва Юсуфнинг даъватлари беихтиёр менда ислом динига қизиқишни кучайтириб юборди. Шу-шу интернет орқали Юсуф билан сўхбатимиз бошларида араб тилини ўрганишга урғу берган бўлсак, аста-секин у менга ислом динидан сабоқ бера бошлади.

Юсуф билан кўпроқ ёзишгим келарди. Унинг нимасидир мени ўзига тортарди. Олисда бўлса-да, ўзини бир бор кўрмаган бўлсам-да, кундан-кунга унга қаттиқ боғланиб қола бошладим. Ҳар куни у менга диний мазмундаги видео ва аудиоматериалларни юборарди. Ушбу маълумотлар билан танишиб чиққанимдан сўнг Юсуф уларнинг мазмунини изоҳлаб берарди. Шу тариқа икки-уч ой гаплашиб юрдик. Рус ва инглиз тиллари у ёқда турсин, ҳатто араб тилини ҳам ўрганишни унутиб, Юсуфнинг кўрсатмасига биноан кўр-кўрона ислом динини интернет орқали тарғиб қилишни бошладим. Мен интернетдаги турли ижтимоий гуруҳларга диний мазмундаги маълумотларни жойлаштириш билан шўғулланардим. Ушбу маълумотлар тағ-замирида нима мужассамлиги ҳақида ўйлаб ҳам кўрмасдим.

Юриш-туришим ўзгаргани ва ўқишдаги ўзлаштириш кўрсаткичларим түшиб кетгани боис университет маъмурияти ота-онамни чақиртиришди. Улар иккаласи ҳам ўқишимизга келиб, устозларим билан гаплашишди. Ўша куни кечки овқатдан кейин ота-онам менга нима бўлаётганини, қандай муаммом борлигини сўради. Уларга ҳаммаси жойидалигини айтдим. Ўқишларимни яна аввалги ҳолга келтириб, бундан буён фақат аъло баҳоларга ўқишимни, юзларини ерга қаратмаслигимни айтиб, кўзимга ёш олдим. Бу қутулишнинг энг осон йўли эди. Бўлмасам нима бўлгани

ҳақида қистовга олишарди ва мен қийин аҳволда қолардим. Шу тариқа ҳаммаси силлиқ кўчди. Кўп саволлар берилмади, ота-онам менга ишонини маълум қилди.

Яна бир бор уйдагиларнинг ишончига кирганимдан сўнг ҳеч нарса бўлмагандай ишларимни давом эттиравардим. Лекин бу кўпга чўзилмади. Интернет орқали ўзини Ал-Азҳар университети талабаси деб таништирган Юсуф аслида қидирувдаги ашаддий жиноятчи, террористик оқим аъзоси бўлиб чиқди. Мен унга қўшилиб, интернет орқали террористик оқим ғояларини тарқатганим учун ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимлари томонидан қўлга олиниб, жиноий жавобгарликка тортилдим. Отам “менинг сендай қизим йўқ, лаънат сенга, бундан кўра ўлганинг яхши эди”, дея суд залидан чиқиб кетди...

Бир пайтлар мен билан фахрланишини ғурур билан айтган отам менидан кечиб кетиши-ю, ўша дамлар севинчдан кўзларига ёш олган бечора онам энди ғам, андуҳ, алам ва қайғу билан фарёд солиши-ю, доимо кулиб, қувноқ бўлиб юрадиган синглим ва укаларимнинг сассиз ўкинч билан йиғлаши барча-барчаси менинг биргина хатойим туфайлидир!

Агар бошқа нарсаларга чалғимасдан тинчгина ўқиганимда бугун университетни битирган, бирор жойда ишлаётган, бир оиланинг бекаси, шириндан-ширин болаларнинг онаси, кимнингдир суюкли ёри бўлардим...

Энг ёмони мени, деб оиламиздан барака кетди. Ота-онам соғлигидан айрилди. Синглим ва укаларимнинг ўқишлари ярим йўлда қолиб кетди. Отам уларнинг олий таълим муассасасига ўқишга топширишига рухсат бермади. Чунки мен ота-онамнинг ишончини оқлолмадим. Юзларига оёқ қўйиб, элу юрт олдида шарманда қилдим...”

“МЕН ОЗОДЛИКДАН ҚЎРҚАМАН...”

“Юракдан қайнаб чиқаётган ушбу сўзларни қандай кўринишда бўлмасин, она Ватанимизнинг тинчлигига, юртимизда Конституция ва қонун устуворлигига раҳна солувчи, миллий манфаатларимизга зид бўлган ёт ғоялар, хусусан, “Ҳизбут-таҳрир” оқимиغا нисбатан ғазаб ва нафратимни ифодалаш мақсадида қоғозга туширмоқдаман.

Мен маҳкум Асқар Содиқов 1965 йилда Сурхондарё вилоятида, оддий ишчи оиласида туғилганман. Отам бизни пешанатери, ҳалол ризқ билан боқиб катта қилганлар. Ҳамиша Ватанга содиқ, фидойи, тўғрисиўз, адолатли инсонлар бўлиб етишишимизни истаганлар.

1991 йилда Ўзбекистоннинг Биринчи Президенти ташаббуси билан мамлакатимиз мустақилликни қўлга киритган пайтларда биз ҳам ўз юртимиз озодликка чиққанидан, халқимиз ҳурриятга эришганидан севингандик.

Марҳум Юртбошимиз истиқлолнинг илк кунларидан бошлаб, эътиқод ва виждон эркинлигини ҳимоялаш мақсадида барча шароитларни яратиб бердилар. Юртимизнинг иқтисодий жиҳатдан ривожлантириш мақсадида хорижий инвестицияларни жалб қилишга катта эътибор қаратилди.

Одатда эрталаб уйимизни шамоллатиш учун деразаларни очганимизда, хонамизга тоза ҳаво билан бирга турли гард, чанг-тўзонлар ҳам ёпирилиб киради. Мамлакатимизнинг фақат эзгулик, тараққиёт учун

кенг очилган эшикларидан турли буюғунчи ғоялар, бадният кимсалар, динни ўзига ниқоб қилиб олган ғаламис оқимлар кириб келганини ҳам ҳеч ким инкор қилолмайди.

“Ҳизбут-таҳрир” ҳам ана шундай манфур ва жирканч оқимлардан бири эканини ўша пайтларда қосир ақлим англамаган эди. Минг афсуски, бу оқимнинг турли оҳанжамалар билан ниқобланган ёвуз ғояларига мен ҳам осонгина алдандим. “Ҳизбут-таҳрир” гумашталарининг нафрат ва тухматга йўғрилган даъватлари кўзимни кўр, қулоғимни кар қилиб қўйди. Мен ҳаётни ҳам, исломни ҳам айнан “Ҳизбут-таҳрир”нинг “қора кўзойнаги” ортидан кўриб, идроким хиралашиб қолганини пайқамадим. Ўзим алданганим, чув тушганим етмагандек, яқинларим, дўст-биродарларимни ҳам шу жаҳолат гирдобига тортаверибман.

Эс-ҳушимни бир жойга тўплаган пайтимда эса, ўзимни суднинг қора курсисидан кўрдим. 2007 йилнинг 15 февраль куни суд ҳайъати мени Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг бир қатор моддаларига биноан айбдор деб топди ва тегишли муддатда озодликдан маҳрум этди.

Орадан салкам ўн йил вақт ўтди. Бу муддат ақлимни бир жойга қўйиб, қилган хатоларимни сарҳисоб қилишим учун етарли бўлди. Бир пайтлар “Ҳизбут-таҳрир”нинг ғоя ва мақсадларига алданиб, ўзим ҳам ана шу манфур оқим учун хизмат қилганимни эсласам, ўз-ўзимдан нафратланиб кетаман.

Энди билсам, бу оқимнинг халқимиз бошига офат ва кулфат ёғдиришдан бўлак мақсад-муддаоси бўлмаган экан. Ҳозир мен бу диний экстремистик оқим аъзоларини, ҳатто инсон деб аташга тилим бормайди. Назаримда, уларни она туғмаган, акс ҳолда, улар ўзларини туғиб катта қилган оналарининг оқ сүтини инкор этмаган бўлардилар. Бундай кимсаларни эшак, деса ҳам муболаға бўлмайди. Яна ким билсин, балки бу сўзларим билан мен инсонларга ҳамиша ҳалол хизмат қилиб, уларнинг оғирини енгил, узоғини яқин қиладиган бир хокисор жонзотни ҳақорат қилган бўларман?

Яқинда телевидениеда бир кўрсатув беришди. Унда бир мутахассис ўз ватанига қурол ўқталган кимсаларни “қўтир босган тулки”га ўхшатди. Чунки тулкини қўтир босса, ўз инига қараб улир экан.

Мен бу сўзларни ўзимни оқлаш ёки тезроқ озодликка чиқиш ниятида айтаётганим йўқ. Зеро, озодлик деган сўзни эшитишим билан мени қўрқув босади. Бу қандай қўрқув дейсизми? Бу ота-она олдидаги фарзандлик бурчини адо этолмаган, уларнинг қабрига бир кафт тупроқ ташлолмаган ўғилнинг, ўз фарзандларига бош бўлиб, уларнинг бошини силамаган, тарбия беролмаган отанинг, маҳалла-қўй олдида бош кўтариб юришга мадори етмайдиган бир ғофил банданинг бутун борлигини эгаллаб олган қудратли қўрқув, чек-чегарасиз надомат. Бу оила, халқ, Ватан олдидаги ниҳоясиз виждон азоби.

Мана, бир неча йилдирки, жазо муддатни ўтаб келмоқдаман. Бу ерда биз маҳкумлар учун барча шарт-шароитлар яратиб берилган. Ҳар бир маҳкум, ўз хатосини англаб, тўғри йўлни топиб олиш учун вақт ҳам, имконият ҳам етарли.

Жазо муддатини ўташ даврида марҳум Юртбошимизнинг бир қанча асарларини ўқиб чиқдим. Нега бу пурҳикмат асарларни ўша пайтларда, кўзимни жаҳолат пардаси қоплаган кезларда ўқимадим экан-а? Мазкур китобларда улўғ Йўлбошчимиз Ватанни севиш, ардоқлаш, унинг тинчлигини асраш, ички ва ташқи душманлардан ҳимоя қилиш ҳар биримизнинг муқаддас бурчимиз эканини айтиб кетган эканлар. У зот ўз ҳаётини Ватанининг эрки, озодлиги, порлоқ истиқболи учун бағишлаган кам сонли давлат раҳбарларидан бири бўлган эканлар.

Биринчи Президентимизнинг вафотлари миллионлаб ҳамюртларимиз қатори менинг қалбимни ҳам ғамга ботирди. Мен ҳам манфур “Ҳизбут-таҳрир” ботқоғига ботмаганимда, шу буюк инсон кўрсатган порлоқ йўлдан бориб, халқимиз, Ватанимиз тараққиётига ўз ҳиссамни қўша олганимда эди...

Яқинда бир нашрдан Ўзбекистон жаҳонда тинчлик ва барқарорлик ҳукм сураётган 158 давлат орасида иккинчи ўринда туришини ўқиб, ҳам қувониб кетдим, ҳам хижолатга тушдим. Ахир, мен ҳам шу юртнинг бир фуқароси сифатида унинг ҳар бир ютуғидан қувонишга ҳақлиман. Лекин бир пайтлар мен ана шу тинч ва осойишта давлатнинг барқарорлигига таҳдид солиб турган кимсалар қаторида эмасмидим?

Мутолаани жуда ёқтираман. Ҳозир таниқли рус ёзувчиси Евгений Чирковнинг бир асарини ўқияпман. Унда ёзилишича, собиқ иттифоқ даврида ўз ватанига қарши чиққан, сиёсий маҳбусларнинг оила аъзоларига ЧСВР яъни “член семьи врага народа” (халқ душманининг оила аъзоси) деган тамғани босишар, бундай кишилар ҳамма ёқда камситилар, оёқошти қилинар, муайян ҳуқуқлардан маҳрум этилар, инсоний шаъни ва ҳуқуқлари муттасил топталар экан.

Беихтиёр уч нафар фарзандим кўз олдимга келди. Минг шукрки, улар бирор марта адашган оталари туфайли бирор тазйиқ ёки таъқибга учраганлари йўқ. Улар барча тенгдошлари қатори замонавий илм масканларида таълим олиб, ҳунар ўрганиб, жамиятда ўз ўринларини топишмоқда. Бу ҳам давлатимизнинг адолатлилиги, демократик тамойиллар ҳукмронлиги, инсон ҳуқуқлари ва манфаатларининг ҳамма нарсадан устувор эканидан дарак эмасми?

Бунинг учун биз маҳкумлар ҳукуматимиздан, юртимиз раҳбарларидан ҳар қанча миннатдор бўлсак арзийди.

Яқинда халқимиз бир овоздан ўзининг янги давлат раҳбарини сайлади. Минг афсуски, биз бу сиёсий жараёнда иштирок этолмадик. Аммо халқимиз иродаси билан Ватанимизнинг тақдири ишончли қўлга ўтганидан хурсандмиз.

Мен кўнглимга шундай мақсадни тугиб қўйдим: қачонки менга озодлик насиб этса, ҳаётимнинг қолган ҳар бир лаҳзасини юртимиз тараққиётига, халқимизнинг тинчлиги ва осойишталигига сафарбар этган, имконим етганича, бузғунчи ғояларни тарғиб этувчи ҳар қандай малъун кимсаларга қарши курашган бўлардим.

Яратгандан фақат шуни сўрайман: юртимиз тинч, халқимиз омон, мустақиллигимиз абадий бўлсин, тинчлигимиз, осойишталигимизга раҳна солмоқчи бўлган кимсалар Яратганнинг қаҳрига дучор бўлишсин!...”

“ЎЗИМ ЎТИРГАН ШОХГА БОЛТА УРДИМ...”

“Кейинги пайтда матбуотда мен сингари адашган маҳкумларнинг пушаймонлик ва надоматга йўғрилган номаларига кенг ўрин берилаётганини кўриб, мен ҳам ўз кечинмаларимни ошкор этишга қарор қилдим.

Аввало биз сингари ўз қилмишларига мувофиқ жазо муддатини ўтаётган кимсалар учун ҳам сўз эркинлиги, фикрларни очиқ-ойдин баён этиш имкони берилганидан миннатдорман.

Исмимни шартли равишда Абдуллатиф Ҳасанов деб атай қолай. Кириб келган янги йилда 37 ёшга тўламан. Биламан, мен тенгиларнинг бари ҳозир аллақачон бола-чақали бўлиб улгуришган, ҳатто фарзандларини ўйли-жойли қилганлар ҳам бор. Мен эса... 19 ёшимда бир қатор моддалари билан айбдор деб топилиб, узоқ муддатга озодликдан маҳрум этилганман. Ҳали-ҳануз жазони ижро этиш муассасасидаман.

18 йил! Ўша пайтда туғилган гўдак ҳозир айни навқирон ёшга тўлган, оқ-қорани таниб улгурган. Мен ҳам бу йиллар ичида не-не ишларга улгуришим мумкин эди. Начора, ёшликдаги ножўя қадамлар, хато фикрлар, ноўрин хатти-ҳаракатлар сабабли бутун ҳаётимни барбод қилдим.

Ҳаммаси 1998 йил Толиб исмли танишимдан ислом дини, араб тили, Қуръон ўқиш қоидаларини ўрганишимни ният қилган пайтларимдан бошланди. Мен “ота-болаларимиз динини”, “мусулмончиликни”, Қуръонни ўрганяпман деб ўзимда йўқ хурсанд эдим. Ота-онам ҳам бу ишимга қарши бўлишмади. “дину диёнатни, иймон-эътиқодни ўрганса, бунинг нимаси ёмон” дейишгандир-да!

Ўша пайтларда дин айрим ёвуз, бадният кимсаларнинг манфур мақсадларига етишишлари учун қурол вазифасини ўташини билмаган эканман. Аслида мен Толибдан ўрганаётган сабоқлар ҳақиқий ислом арконлари эмас, балки “Салафийлик” деб аталадиган диний-экстремистик оқимнинг жирканч ғоялари экан. Мен ўқиган китоблар, кўрган видеолавлар, эшитган маърузалар ана шу оқимнинг қора ниятлари учун хизмат қиларкан.

Аслида динни, Қуръонни ўрганмоқчи бўлсам ҳукуратимиз томонидан очилган олий ўқув юртларида ўқисам бўларди-ку? Араб тилини ҳам давлат таълим муассасаларида ўрганиш имконияти бор эди-ку? Нега ўша пайтлар булар ҳақида бош қотириб кўрмаганим ҳали ҳамон юрагимни беаёв доғлаб келади.

Толибнинг мен сингари “шогирдлари” кўп эди. Гоҳ масжидларда, гоҳ унинг уйида тўпланиб, диний мавзуларда сўхбатлар ўтказардик. Гоҳида “устозларимиз” бизга мамлакатимизда дин ва эътиқодга қарши шафқатсиз кураш бораётгани, ҳар бир мусулмон бундай тўзумга рози бўлмаслиги кераклигини уқтиришарди. Табиийки, бундай сўхбатлар эл кўзидан панада, одамларнинг эътиборини тортмайдиган жойларда ўтарди.

– Азизлар, ўзингиз биласизлар, ҳар қадамимизни пойлаб юрган номардлар кўп, – деди бир кўни бизга “раҳнамо” миз Толиб. – Ҳатто ўз динимизни ўрганишимиз учун ҳам имкон беришмайди. Агар бу махфий мажлисларимизни билиб қолишса, бизни нима қилишлари маълум. Шу боис, вақтинча бўлса-да, эмин-эркин билим олиш мўмкин бўлган диёрларга чиқиб кетишингиз керак.

Ҳаммамиз бир-биримизга қарадик: Хўш, қаерга чиқиб кетишимиз мўмкин?

– Ҳозир Тожикистонда бу ерга қараганда шароит анча яхши, – деди “раҳнамо”. – У ерда сизу биздек иймонли, юрагида ўти бор мусулмонларни ўқитадиган марказ бор. Ҳаммангиз ўша ерга боришингиз керак. Бу исломда “ҳижрат” дейилади. Вақтида пайғамбаримиз ҳам кофирларнинг зулмидан қочиб, Маккадан Мадинага ҳижрат қилганлар.

Очиғи, ўша пайтгача “ҳижрат”нинг асл маъносини тушунмасдим. Тушун-

ганимда, шартта ўрнимдан туриб, пайғамбаримиз (с.а.в.) замоналари билан бугунги кунни солиштириб бўлмаслиги, юртимизда динга, мўъмин-муслмонларга нисбатан ҳеч қандай тазйиқ йўқлигини айтмасмидим?

Мен у пайтларда худди манқурт сингари мустақил фикрлаш қобилиятини йўқотгандим, мен учун “раҳбарлар”нинг ҳар бир сўзи қонун билан баробар эди. Шу сабабли “ҳижрат” таклифини ҳам эътирозсиз қабул қилдим.

Толибнинг кўрсатмасига биноан, Абдулла, Неъматулла сингари сабоқдошлар биргаликда йўлга отланадиган бўлдик.

– Эртага “Отчопар” бозорида кўришамиз, – деди Толиб кечқурун бизни уйимизга кузатаркан. – Уйдагиларга “ўзоқ муддатга ишлагани кетяпмиз”, дейсизлар. Ҳеч кимга ортиқча гапириб юрманглар. Асло иккиланманглар, биз тўғри йўлдамиз.

Унинг айтганларини қулоқ қоқмасдан бажардик. “Отчопар” бозорининг автобуслар қўналғасида бизни яна етти киши кутиб турарди. Уларнинг барчаси эсимда қолмаган. Фақат Қобил исмли бир йигитни эслайман.

– Сизлар ҳозир Деновнинг автобусига чиқасизлар, – деди Қобил атрофга олазarak боқаркан, ҳеч ким эшитиб қолмаслиги учун паст овозда пичиплаб. – Ҳеч ким билан гаплашманглар. Эътиборни тортманглар. Сизларга Аҳмад исмли мана шу йигит бошчилик қилиб боради. – У шундай дея бошига кепкасини бостириб олган, йигирма беш ёшлардаги новча йигитни таништирди. – Қолганини борганда кўрасизлар.

Шу тариқа автобусда Сурхондарёга қараб йўл олдик. Кўрганлар биздан шубҳаланмаслиги аниқ эди. Кўринишимиздан шубҳали одамларга ўхшамасдик. Кун бўйи йўл юриб, оқшом пайти Деновга кириб бордик. Бизни шаҳар автовокзалида бир йигит кутиб турарди:

– Хуш келибсизлар, меҳмонлар, – деди ҳалиги йигит. – Менинг исмим Икром, бугунча сизлар бизнинг ихтиёримизда бўласизлар. Эртага чега-радан ўтказиб юборамиз.

Хуллас, ўша кечаси Икромнинг уйида тунаб қолдик. Эрталаб иккита - учта машинада поезд вокзалига йўл олдик.

– Сизни Аллоҳга омонат топширдик, – деди Икром биз билан хайрла шаркан. – Душанбеда “биродаримиз” сизни кутиб керакли жойга олиб боради. Сизларнинг Яратган ўзи паноҳида асрасин.

Поезд бирсилкиниб қўзғалди. Мени эса ғалатикайфиятчулға болганди. Мана, бир неча дақиқалардан сўнг мамлакат сарҳадини кесиб ўтамиз. Кейин-чи? Кейин нима бўлади? Мен ўз юртимни, ота-онамни, Ватанимни ташлаб қаерга кетяпман ўзи? Қилаётган ишим тўғримикин? Ўн саккиз ёшли ақлим бу саволга тўлақонли жавоб беришдан ожиз эди. Беихтиёр Толибнинг қатъий хитоби қулоғим остида жаранглагандек бўлди:

– Асло иккиланма, биз тўғри йўлдамиз!

Аслида, аллақачон тўғри йўлдан адашиб, жаҳолат кўчасидаги дарбадарлик бошланганини кеч англадим.

Бир неча соатлик сафар интиҳо топиб, поезд Душанбе вокзалига етиб келди. Перронда бизни қора соқолли ўрта яшар бир киши кутиб турарди. Қобил билан ҳалиги киши аввалдан таниш бўлишса керак, қучоқлашиб кўришишди. Кейин бизга юзланиб сўрашган бўлди:

– Нағзед меҳмонони азиз? Монда нашуда расида омадед?

Унинг гапига тушунмасак-да, ҳар қалай “яхши етиб келдингларми” деган маънода сўрашаётганини тушуниб, бош ирғаб қўяқолдик.

Вокзал ташқарисида бизни эски “ЛАЗ” русумли автобус кутиб турарди. Нотаниш шаҳарнинг нотаниш кўчалари бўйлаб кетиб боряпмиз. Мана, шаҳар ҳам ортда қолди. Тошдан-тошга урилиб, айқириб оқаётган Варзоб дарёси кўпригидан ўтгач, тоғу тошлар оралаб кета бошладик. Бир соатлар чамаси йўл юргач, тоғ орасидаги лагерга ўхшаган бир қароргоҳга етиб келдик. Лагердан кираверишда бизни қуролли соқчилар кутиб олишди. Ҳамма ёғимизни пайпаслаб кўришгач, ичкарига киритишди.

Кейинчалик маълум бўлишича, бу қароргоҳ “Санаторий” деб аталар, шўролар даврида қайсидир юқори ташкилотнинг дам олиш маскани бўлган, айна ғайтда Тожик муҳолифатининг қуролли тўдалари эгаллаб олишган экан. “Ўзбекистон ислом ҳаракати” раҳбарлари ҳам Тожик муҳолифати билан яқиндан ҳамкорлик қилишаркан. Лагерда ЎИХнинг бир қанча аъзолари бор эди. Улар ҳар биримиз билан алоҳида суҳбат ўтказишди.

15 кунча “Санаторий”да қолиб кетдик. Бу ерда кунлар жуда секин ўтар, “Санаторий”дан ташқарига чиқишимиз учун рухсат берилмас, бизни кечаю кундуз қўриқлашарди. Бу ерда жангариларга қарашли жуда катта қуроляроғ, портловчи моддалар захираси борлигини кўрдик. Бу қуроллар қачон, кимга қарши ва нима мақсадда ишлатилишидан беҳабар эдик.

Кейин эса, бизни Ғарм ноҳияси марказидаги Хоит аҳоли пунктига олиб кетишди. Билсак, Ўзбекистон ислом ҳаракатининг асосий таянч кучлари худди шу ерда жойлашган экан.

Мазкур ҳарбий лагерга ЎИХнинг юқори рутбали жангариларидан бири Абдураҳим исми йигит бошчилик қиларкан. У бизни аллақандай кибр ва менсимаслик билан қарши олди.

– Паспорт ва пулларингни чиқар, ҳамманг!

Унинг бу муомаласидан ҳангу манг қолдик. Биз шунча йўл босиб, не не қийинчиликларни бошдан кечириб унинг ёнига юкуниб келсак, бунинг қўполлигини қаранг. Бу муомала кўнглимизга қанчалик оғир ботмасин, унинг амрига бўйсунушдан бошқа чорамиз йўқ эди. Паспорт ва пулларни топшириш билан қўл-оёғимизга ўзимиз тушов солиб, инон-ихтиёримизни “амир” Абдураҳимга топширган эканмиз.

– Хўш, қани энди гапир, – сўради у менга қараб. – Бу ерга нима мақсадда келгансан?

Мен... нима деб жавоб қайтаришни билмай, ҳамроҳларимдан бири Абдуллага, нажот кутиб мўлтирадим. У ҳар қалай мендан кўра анча журъатли ва гапга чечанроқ эди:

– Амирим, бизда, Ўзбекистонда кейинги пайтларда ислом аҳкомларини ўрганиш анча қийинлашиб бормоқда. Тегишли идоралар таъқиби остида илм олишимиз оғир бўляпти. Шу боис, бу ерга илм олгани келдик. Устозимиз ҳам бизни бу ерга ана шу мақсадда ҳижратга юборганлар.

– Ҳижратга чиқдик, дегин, – Абдураҳим сарғайган тишларини кўрсатиб тиржайди. – Билим олмоқчимисанлар? Ҳозир Ўзбекистон куфрга берилган, муртадлар томонидан идора қилинаётган бир пайтда хотиржам

илм ўрганиб бўларканми? Бизнинг ҳозирга мақсадимиз – жиҳод! Биз аввало Ўзбекистондаги ҳукуматни қўлга олиб, у ерда ислом давлатини барпо этамиз. Ана ундан кейин ётволиб билим олаверасанлар! Бу ерда бизга муллаваччалар эмас, Аллоҳ йўлида шаҳид бўлишга ҳам тайёр турган довюрак мужоҳидлар керак.

Унинг шиддатли хитобидан ҳаммамиз таҳликага тушиб қолгандик. Тўғри, Тошкентдаги йиғинларимизда давлатга, сиёсатга, демократик тузумга қарши гаплар айтилар, аммо, жиҳод, уруш, шаҳидлик ҳақида ошкора гапирилмасди.

– Биз бу ерга жиҳод учун эмас, илм олишга келганмиз, – такрорладим бутун журъатимни тўплаб. – Ҳеч биримиз Ўзбекистонга қарши қурол кўтариб боришни истамаймиз. Фақат, бизда исломий илм олиш учун шароит йўқлиги боис, бу ерларга келгандик.

Шундай Абдурахимнинг юзидаги масхарали табассум ғойиб бўлди. Шартта этигининг қўнжидан ханжарга ўхшаш, учи қайрилган пичоқни чиқариб, нақ бўғзимга тиради:

– Ўв, жиблажибон, – деди оғзидан түпүк сачратиб. – Яна бир марта менга сакрайдиган бўлсанг, мана шу бошингни сапчадай узаман, тушундингми? Бу ерда нима қилишни сен эмас, мен ҳал қиламан. Агар айтганимдан чиқадиган бўлсанг, бир сени эмас, мана буларни ҳам тирик қўймайман, – шундай дея у шерикларимга ишора қилди.

Ҳа, энди ҳаёт-мамотимиз унинг қўлида эди. Нима дейишса, хўп деб бажаришга мажбур эдик. Бир неча кун Ҳоитда қолиб, ҳарбий машғулот-лада қатнашдик. Қурол-яроғлардан қандай фойдаланишни ўргатишди.

Бизни лагердаги бошқа ўзбек жангариларига қўшиб юборишди. Қуръон, ҳадис, араб тили сингари билимларни ўргатадиган одамнинг ўзи йўқ эди. Эртаю кечак фақат ҳарбий ва жисмоний тайёргарликдан бошимиз чиқмасди. Кимдир машқларни бажаролмай қолса, қўмондонларга гап қайтарадиган бўлса, аёвсиз жазоланарди.

Шундан сўнг бизни турли гуруҳларга бўлиб, ҳар хил ҳарбий тўдаларга юборадиган бўлишди. Мен, Абдулла ва Неъматуллалар битта гуруҳга тушиб қолганимиздан анча таскин топгандим. Ҳар қалай уларни анча-

дан бери биламан, синашта болалар. Хуллас, бизни Ҳоитдан 25 чақиримлар узоқликдаги бошқа бир лагерга олиб кетишди. У ерда бизни яна бир ҳафтача ушлаб туришгач, бошқа бир манзилга йўллашди. Бу ерда ҳам фақат ўзбеклар жойлашганди. Уларнинг “амирини” Умар деб аташарди. Ҳар қалай у Абдурахимга қараганда бироз мулойимроқ, чиройи очикроқ экан.

– Бу ер “Ўзбекистон ислом ҳаракати” мужоҳидларини тайёрлайдиган энг сўнги манзил, – деди Умар биз билан сўхбат асносида. – Икки-уч ойлик якуний тайёргарликдан сўнг жиҳодга чиқасизлар. Агар жиҳод қилиш ниятингиз бўлмаса, ҳозироқ айтинглар. Кейин кеч бўлади.

Унинг бу гапи биз – шерикларнинг юрагида сўнаётган сўнги умид учқунларини порлатиб юборди. Ахир ҳар биримиз қандай бўлмасин ортга қайтишни ич-ичимиздан истаб турибмиз-ку?

Шунда Абдулла ўрнидан туриб, “амир”га бу ерга жиҳод учун эмас, илм олишга келганимизни, ҳарбий тайёргарликдан ўтиш ниятимиз йўқлигини маълум қилди. Унинг гапини Неъматулла иккимиз ҳам маъқуллаб турардик.

– Яхши, – бош ирғади Умар. – Бу масалани биз раҳбарият билан кенгашиб, ўйлаб кўрамиз. Ҳозирча, барибир биз билан бирга турасизлар. Агар жиҳод қилишга хоҳишингиз бўлмаса, сизни ортга қайтарамиз.

Шу тариқа ҳар бир кунни ҳадик билан кута бошладик. Биз жангдан бўйин товлаганимиз учун ўлдириб юборишса-я, деган ҳадик ҳам йўқ эмасди. Ана шу қўрқув ғолиб келдими. Неъматулла “мен нима бўлса пешанамдан кўраман, шу ерда қоламан”, деб биздан ўзини холи олди.

Еттинчи кун деганда, Абдулла иккимизни Ҳоитга – Абдурахимнинг ёнига олиб борадиган бўлишди. Абдурахимнинг таҳдидли, баджаҳл қиёфасини кўз олдимизга келтириб, яна умидсизликка берилдик. Ундан ёруғлик чиқармикин?

Мана, биз иккимиз, ўша бадқовоқ амир – Абдурахимнинг соқол босган юзига термилиб ўтирибмиз.

– Демак, кетмоқчисизлар, шунақами? – сўради у заҳархандалик билан. – Шу савил жонингиз кўзингизга ширин кўринибди-да! Қуёнюрак-

Тоҷикистон. Фуқаролар уруши йиллари

лар! Ҳайф сенларга йигитлигу мусулмон деган ном.

– Бизда аввалдан жиҳод қилиш нияти бўлмаган, – дея ўзимизни оқламоқчи бўлдим мен. – Биз сизнинг ғоя ва мақсадларингизга қарши эмасмиз. Аммо, биз фақат илм талабида йўлга чиққанмиз холос. Шу боис...

– Бас, – Абдураҳим қўлини кўтарди. – Сендақа латтачайнар, кўрқоқларнинг бизга ҳам кераги йўқ.

У шундай дея сейфда турган ўнлаб паспортлар орасидан иккимизникини ажратиб олди-да, олдимизга ирғитди:

– Ярим соатдан кейин бу ерда қорангизни ҳам кўрмай. Бу ерда кўргангиз ҳақида бировга чурқ этмайсиз. Акс ҳолда, ернинг тагидан бўлса ҳам топиб, жонингизни суғуриб оламан.

Соқчилар бизни уриб-суриб лагердан ташқарига чиқариб ташлашди. Яқин атрофда бирор уй кўринмайди. Атроф яланг тоғлардан иборат. Ҳамма ёқ қор. Изғирин аъзойи баданимизни зирқиратарди. Ёнимизда эса, бир чақа пулимиз йўқ.

Келганимиздан йўлни эслаб қолган эканмиз, шу йўл ёқалаб ўн чақиримча йўл босиб, бир қишлоққа кириб бордик. Тожикчани мутлақо билмаймиз. Хайрият, маҳаллий аҳоли орасида русчани чала-чулпа биладиганлар бор экан. Уларга адашиб қолганимизни, ёнимизда пулимиз йўқлигини, лекин тезлик билан Душанбега етиб олишимиз кераклигини тушунтирдик.

Яхшиямки, йўлга ўзимиз билан ортиқча кийим бош олиб чиққанмиз. Тошкентда, автобусга чиқмасимиздан аввал “Ипподром”га кириб, бир сидра янги кийим-бош сотиб олган, ҳали тузукроқ кийишга ҳам улгурмагандик. Қишлоқ аҳлига шу кийимларимиздан бўлак ёнимизда қўлга илингулик ҳеч нарсамиз йўқлигини, бизга пул жуда ҳам зарурлигини тушунтирдик.

Қишлоқнинг биз тенги бир-иккита йигити ушбу кийимларни сотиб оладиган бўлди. Хуллас, қўлимизга йўлкирага етадиган тожик пули беришди. Бу пул билан бир амаллаб аввал Душанбега, кейин Ўзбекистоннинг чегарасига яқин ҳудудга етиб келдик. Ўша ерда яшайдиган маҳаллий ўзбеклардан бири бизни чегарадан ўтимизга ёрдамлашадиган бўлди. Қолган пулимизни ўзбек сўмига алмаштириб берди. Чегара постида паспортимизни кўрсатдик, Душанбега иш билан келганимизни, энди уйга қайтаётганимизни айтдик. Келишимизда қонуний йўл билан, давлат чегара постидан ўтганимиз учун ҳеч қандай муаммо бўлмади.

Мана, ниҳоят биз Ўзбекистондамиз. Абдулла иккимизнинг қувончимиз ичимизга сиғмасди. Ахир “жиҳод” қиламан деб, ўлиб кетишимиз ҳам мумкин эди-ку? Йўқса, жангарилар лагерида бизни қочоқликда айблаб, ўлдириб юборишлари ҳам мумки эди. Шукрки, ҳали кунимиз битмаган экан.

Деновдан Тошкентга қайтнайдиган автобусга чиқиб, қўлимиздаги бор пулни тутқаздик, қолганини Тошкентда беришимизни тушунтирдик. Йўқ дейишмади.

Уйда ота-онам мени кўзлари тўрт бўлиб кутиб ўтиришган экан. Уйимиз тўйхонага айланиб кетди. Ойим, дадам қаерга кетганим, шу пайтгача нима ишлар қилганимни сўрасалар-да, бу ҳақда ҳеч кимга оғиз

очмадим. Мен ёпиғлиқ қозон ёпиқлигича қолишига, қилган ноқонуний ишларимиз сир бўлиб қолишига умид қилгандим. Лекин, эртами-кечми мени милиция ходимлари тутиб кетишидан хавотирда яшардим.

Мен қўрққан нарса содир бўлди. 1999 йилнинг баҳор кунлари эди. Кутилмаганда ўйимизга ички ишлар ходимлари кириб келишди ва мени бўлимга олиб кетишди. “Йўқ, мен ҳеч нима қилмадим, – дея ўз-ўзимга тасалли белиб борардим, – жангарилар лагерида бўлганимни, у ерда ҳарбий машғулотларда қатнашганимни ким билиб ўтирибди?”

Йўқ, ҳар қалай бизнинг ҳуқуқ-тартибот идоралари мен ўйлагандан кўра ҳушёрроқ ишлашаркан. Мен ҳақимдаги ҳамма маълумотлар аллақачон уларнинг қўлига келиб тушган экан. Демак, ўзимни анқовликка солишим иш бермайди. Хуллас, ҳаммасини тан олишга мажбур бўлдим. Тергов қилишди, суд бўлди. Мени узоқ йил муддатга озодликдан маҳрум этишди.

Назаримда мени ноҳақ айблашган, бундай оғир жазога лойиқ эмасдек эдим. Шу боис, қандай бўлмасин, жазони ижро этиш муассасасидан қочиш ҳақида ўйлаб бошлагандим. Бу ерда худди менга ўхшаш ниятда юрганлар ҳам бор экан. Кунларнинг бирида, улар билан гапни бир жойга қўйдиг-у...

Аммо ҳеч қаерга қочиб кетолмадик. Бизни соқчилар пайқаб, ушлаб олишди. Қайтага айбимни янада оғирлаштирдим. Суд қилиб, жазо муддатига яна қўшиб беришди. Мана, орадан йиллар ўтиб, ўша пайтлар қандай оғир жиноятга қўл урганимни тушуниб ўтирибман.

Ҳа, одам ёши улғайгани сари қарашлари ҳам ўзгариб боравераркан. Мен қамоққа тушганимда, ерга урса осмонга сапчийдиган, ҳамиша, ҳамма жойда ўзимни ҳақ деб биладиган, ўз манфаатимга зид бўлган ҳар қандай ҳақиқатни ноҳақлик деб ўйлайдиган бола эдим. Энди калламни ишлатиб қарасам, тинчликка, эл-юрт осойишталигига қарши қаратилган ҳеч бир хатти-ҳаракатни оқлаб бўлмас экан. Мен ўшанда ўзим ўтирган шохга болта урган, Ватан, миллат, дин душманларига қўшилиб, ўз юртимиздаги дунёвий

давлат бошқарувини ағдариб ташлаш, халқимизни бир неча аср ортга қайтаришни ўз олдига мақсад қилиб қўйган нур душманларининг те-гирмонига сув қуйган эканман.

Мана, сочимга оқ оралаб, умрнинг ярмини яшаб бўлганидан сўнг ақ-лим кирди. Аммо, энди вақт ўтган, мен ўз имкониятларимни аллақачан қўлдан бой бериб бўлгандим...”

AMIR TEMUR

1336-1405
1370-1394
1394-1405

1336-1405
1370-1394
1394-1405

ИККИНЧИ ҚИСМ

ОГОҲЛИК —
БАРЧАМИЗНИНГ
БҮРЧИМИЗ

ЗУЛМАТ ИЧИДА СЎЛГАН ГУЛЛАР

“Ҳаёт деганлари турфа воқеа-ҳодисалар билан қизиқ. Уни чеклаб бўлмас шамоллар оқимиға ўхшатса бўлади. Шамол ҳам турлича эсаркан, гоҳ тоза ва майин, ёқимли, гоҳо чанг-тўзон аралаш, кўнгилни беҳузур қиладиган... Бу шамолларни жиловлашнинг, афсуски, иложи йўқ... Бироқ шамолга қиёсланган воқеалар “нишаби”ни у ёқ-бу ёққа бурса бўлади! Чунки воқеалар одам измига бўйсунди. Уни қай тарафга буриб давом эттириш ўзингизга боғлиқ.

Тақдирнинг аёвсиз шамоллари гоҳо одамни хазон каби учуриб кетиши ҳеч гап эмаскан. Бир гал мен ҳам шундай тўзон ичра қолиб кетаёзим...

Оилада икки қиз эдик. Опам билан орамиз атиги икки ёш бўлганлиги боис тенгдошдек ўсардик. Бир-биримиздан сир яширмасдик.

Балки ўғил бола бўлганимизда отамиз биз билан бошқача муомала қилармиди?.. Наздимда, қиз бўлганимизга норозидек юрарди. Негадир жуда кам суҳбатлашамиз....

Онамиз бўлса, отамизнинг кўзига қараб турарди. Унинг кўзларида тез-тез ёш кўриб қолардик. Бундай пайт волидамиздан кўпроқ эзилишимизни сўз билан ифода эта олмайман.

Ота-онанинг мурасиси келишмаса, фарзандларга жабр бўларкан. Онамиз нима гаплигини сира айтмасди. Бунга отамизнинг баъзи қилмишлари сабабчи эканини тушуниш қийинмас эди. Оиламизда шундай

совуқ шамолларнинг адоғи кўринмас, бу қалбимизни аёвсиз нимталай-верарди...

Оила тирикчилиги асосан онамизнинг меҳнатлари ҳисобига эди. У эрта-ю кеч бозорда сомса сотарди. Тонг қоронғисида хамир қорарди. Биз қўлдан келганча қарашардик. Катта саватни тўлдириш осон эмасди. Ҳолдан тойган онамизнинг супра бошида ухлаб қолганини кўриб, юрагимиз эзиларди...

Отам эса маҳаллама-маҳалла юриб, одамларнинг пичоқ ва шунга ўхшаш тилги буюмларини ўткирларди. Қолган пайтда битта хонага қамалиб олиб, қандайдир китоблардан бош кўтармай ўтирарди.

Ўша даврда онамнинг бошидан негадир қора ҳижоб тушмасди. Бунинг маънисини тушунмасак-да, маҳалламиздаги аёллар рўмолини бошқача, ўзбек аёлларига хос, чиройликкина ўраганларини кўриб, уларга ҳавас қилардик.

Бир куни онам савдогар қўшнимиз Зарнигор опадан кўк гулли рўмол олиб чиқиб, бошларига ўраб олганларида очилиб кетган! Биз ҳам ич-ичимиздан суюниб кетдик. Афсуски, қувончимиз узоққа чўзилмади. Отам негадир онамни жеркиб ташлади. Бу ҳам етмагандек, эртаси куни онамнинг юзларини кўкарган ҳолда кўрдик... Кейинчалик ўша рўмолни қайтиб кўрмадик... Ундан ҳам мудҳишроғи — ўша кундан бизнинг ҳам бошимизга ҳижоб тушди.

Ёруғ оламни қора ҳижоб ичра кўришдан мудҳишроғи бўлмас экан. Уйда гўё мотамсаро руҳ ҳукмрон... Қандайдир қора қуюн нафасимизни беаёв бўғаетганга ўхшарди...

Қўни-қўшни, дугоналаримиз маза қилиб кўрадиган телевизорнинг яқинига ҳам йўламасдик. Радионинг ҳам симлари узиб ташланганди...

Мактабга бориш биз учун байрам эди. Бироз бўлса-да кўнглимиз ёзилиб келарди. Устозларимизнинг ҳаётбахш сўзлари, турли фанлар сир-синоати ҳар қандай кишини ажиб ҳаётга ошно этарди. Синфдошлар билан шеърхонлик қилиш қанчалик завқли ва тотли эди.

Мактабда тинглаганларимиздан яшагимиз келса, отамиздан эшитадиган гаплардан росмана бўғилардик...

Биз учун энг уқубатли, руҳий азоб берадиган ҳол шу эдики, ҳамма бизга ажабланиб қарарди. Баъзи зиёлинамо кишиларнинг “нечук бу ширин қизалоқлар дунёга қора парда ортидан қарашаркин?” деган саволлари мурғак қалбимизга найзадек қадаларди.

Мактабда ҳам ўқитувчимиз, директоримиз бу ҳақда биз билан кўп бора суҳбатлашганлар. Отамиз билан учрашмоқчи бўлишган. Лекин биз бунинг охири яхшилик билан тугамаслигини, отамиз эшитишни ҳам истамаслигини билардик.

Энг катта ҳадигимиз мактабдан бебаҳра қолиш эди... Шу вайдан биз ҳар сафар бундай ҳоллардан гоҳ кўз ёш қилиб, гоҳ бошқа йўллар билан чиқиб кетишга ҳаракат қилардик. Тенгдош дугоналаримиз киноларга, театрларга, боғ-роғларга боришларини кўриб, ҳавас қилардик. Улар байрамларда саҳналарга ҳам чиқардилар. Биз-чи...

Мактабдаги қизларнинг кўзидаги қувонч, очиқ чеҳралар наҳотки шунчалар ёмонлик аломати бўлса, деб ўзимизга кўп бор савол берардик. Ўшанда кўнглимизда бир аламли савол пайдо бўларди: “Нега биз ўғил бола бўлиб туғилмаган эканмиз-а?”. Балки ўшанда мурғак қалбимиз бу тиконли азоблардан омон қолармиди?...

Кунлардан бир кун отам тунги нонушта пайти жиддий оҳангда шундай деди:

— Икки кундан кейин олис сафарга отланамиз. Чала қолган ишларинг бўлса, битириб олишга улгуринглр.

“Уқдиларингми”, деган савол назари билан қараб турган отамизга ҳеч ким бирор нарса дея олмади. Ҳаммамизнинг хаёлимиздан ўнлаб саволлар ўтди. Аммо биз опа-сингил мум тишлаб турардик. Онамиз ҳам бу кутилмаган гапдан эсанкираб қолаёзди.

— Яна қандай сафар? — деб юборди бехосдан.

Эсиз... шу бир оғиз сўзга онамнинг бутун бадани моматалоқ бўлди. Тўни билан “бўлди-бўлди, бошқа қайтармайман, кечиринг, Худо ҳақи бошқа ўрманг, ҳозир ўлиб қоламан”, деб йиғлаганини эшитиб, эзилиб ётдик...

Гоҳо эшик ортида унсиз йиғлаб турарканмиз, волидамизга бирор ёрдам бериш қўлимиздан келмасди...

Эртаси куни билишимизча, қаёққадир ҳижратга борар эмишмиз. Бу гапдан этимиз увишиб кетди. Нохуш гаплар қулоғига етиб боргач, онамизнинг қариндошлари уйга келишди. Уларнинг гаплари, панд-насиҳатлари отамизга қор қилармиди?..

Ўзини-ўзи тубанлик ботқоғига ботирган одамни унча-мунча киши тўғри йўлга сола олмаса керак... Катта тоғам катта жойларда ишлаган, оқу қорани яхши билади. Панд-насиҳати отамга қор қилмагач, тоғам онам ва бизни олиб кетадиган бўлди. Остонадан чиқар чоғимиз отам баланд овозда онамга қаратиб:

— Воз кечдим сендек хотиндан. Бугундан орамиз очиқ... — деб бақирди. Ўша пайтларда ёш бўлганлигимиз учун отам сўзининг охирида нима деганлигини тушунолмай қолдик. Онамиз кўзларига ёш олиб бизни бағриларига босганича, индамай чиқиб кетдилар. Фақат мунгли товушда шивирлаб, “қайда бўлсангиз ҳам омон бўлинг”, деганларини эшитдим. Шу-шу отамизни қайтиб кўрмадик...

Орадан йиллар ўтди. Улғайдик. Камолга етдик. Бугун опа-сингил иккимиз ҳам тиббиёт соҳаси ходимаси бўлиб ишлаймиз. Инсонларни жуда яхши кўрамиз, қадрлаймиз. Ахир, доно халқимиз “Қадрласанг, қадр топасан”, деб бежиз айтмайди.

Отамдан бирор дарак бўлмади.

Ким билсин, қаерларда, нималар қилиб юрган экан? Юрагининг бир парчаси, биз фарзандларини эслармикан? Бир бор ҳам кулиб қарамаган кўзларимизни қувончга тўлишини хоҳламасмикан? Бизга эртақлар айтгиси келмасмикан?

Тушларимда гоҳида отамни кўраман. Кўпинча қора либосда юради. Оломон ичида кўзлари сўқир ҳолда, таёқ суюниб йиқилиб қолади. Катта қора итлар орқасидан қувиб тинмай таъқиб қилади. Отам уларни қўлидаги таёғи билан ўрмоқчи бўлади-ю, кўзи ожизлигидан таёқ итларга тегмайди. Сўйлоқ тишли, ириллаган итлар уни оёқ-қўлини тилка-пора қилгудек ғажишга тушади. У бор овозда бақирса-да, лекин ҳеч ким унга парво қилмайди. Шунда онам қаердандир пайдо бўлиб, уни қаттиқ қучоқлаб олади, ҳимоя қилади...

Оғзим қуриб, чўчиб уйғонаман. Тонггача бедор ётаман...

Аҳён-аҳёнда отамни ўй, хаёлга толаман, болалигимни эслайман ва
бугунги тинч, бахтли кунларимга шукрона айтаман.

Тилагим ҳар бир инсон ўз фарзандларига оталик меҳрини бера ол
син...

Дил битикларимга “Зулмат ичида сўлган гуллар...” деб сарлавҳа қўй
дим. Яхшиям, ҳаётда оқу қорани таниган тоғам, бизга бахтли ҳаёт йўл
ларини кўрсатган муаллимларимиз бор экан. Ҳақиқатан ҳам ҳаёт йў
лимизни топиб кетдик. Ҳозирда опамнинг икки фарзанди, менинг эса
қизалоғим бор. Бир пайтлар зулмат ичра сўнган гуллар, бугун қайтадан
чирой очмоқда. Ҳаётда фақатгина отамизнинг юзтубан кетгани ва биз
ларни тирик етим қилгани учунгина ўксинамиз...”

“Нигора”

ХҲҮРЛАНГАН ФАРЗАНД ИЗТИРОБИ

“Тўғриси, гапни нимадан бошлашни ҳам билмайман. Сабаби, ичим дарду ҳасратга шу даражада тўлиб кетганки, уни бирор сўз билан ифодалаш жуда қийин. Бу бечора бола ким дерсиз? Исмиим Жаҳонгир. Сурхондарёликман. Уйимдагилар не-не умидлар билан менга шунақа чиройли исм қўйган. Илмли, билимли, бахтли, бутун дунёнинг ҳаваси келадиган инсон бўлсин, деб қўйишгандир-да...

Лекин айнан ота-онам мана шу мурғак орзу-ниятларни таг-томири билан суғуриб ташлади. Менинг ва бошқа яқинларимнинг келажагига болта урди. Энди одамларнинг юзига қарашга, улар билан ширин суҳбат қуришга уяламан. Бунинг боисини ҳозир айтиб бераман.

Элас-элас эсимда. Беш ёшларимда дадам беш вақт намоз ўқишга киришди, масжидга қатнай бошлади. Тезда онамни ҳам ҳижобга киритди. Ҳали хом дунёқарашим билан бундай ҳолатларнинг маънисига унча етавермасдим. Лекин ойнаи жаҳонда эгнига либоси ярашиб турган ҳарбийларни кўриб қолсам, мен ҳам албатта, шу акаларимга ўхшаб катта инсон бўламан, Ватанимга хизмат қиламан, мени ҳам телевизорларда ҳали кўп кўрсатишади, деб хаёл қилардим.

Қаёқда? Бироз ақлимни танигандан сўнг отам қилиб юрган ишлар яхшиликка олиб келмаслигини, бу барчамизга зарар етказишини англадим. Боиси 12 ёшга кирган пайтларим уйимизга беш-олти киши йиғилишни бошлади. Адашмасам, бундай “дин пешволари” ҳафтасига икки

маротаба учрашиб, сўхбат қуришарди. “Қовун қовундан ранг олади” ёки “қозонга яқин юрсанг, қораси юқади”, дейишадими, билмадим, онам ҳам ўзига ўхшаган ҳижобли хотинлар билан хонадонимизда қандайдир диний китобларни ўқишга киришиб кетди.

Мен, тўнғич ўғил нимага шундай бўлаётганини тушунмас, нега бизнинг ўқишимиз, тарбиямиз билан ҳеч кимнинг иши йўқлигидан ўкинардим. Ахир, фарзанди баркамол улғайишига асосий масъул ота-она эмасми? Ҳар доим эмас экан. Буни бошимдан ўтказганим учун айтаяпман. Бирор фандан уйга вазифаларимизни бажаришимга ёрдам сўраб отам ёки онамнинг олдига борсам, ўргатиш ўрнига жеркиб ташлашарди. “Ундан кўра, мана бу китобларни ўқи”, деб мажбурларди.

Бу ишларнинг охири вой бўлишини наҳот мен мурғаклигимдаёқ англадим-у, кап-катта дадам билан ойим тушуниб етмади? Аслида, улар жигарбандларига нима тўғрию нима нотўғри, ҳаётнинг оқу қорасини қандай фарқлашни ўргатиши керак эмасмиди? Коллеж ёшига етар-етмас ота-онамни ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари олиб кетди.

Мен ва укам эса уларнинг орқасида мунғайиб, шўппайиб қолдик. Яхшиямки, бахтимизга амаким ва аммам бор экан. Улар бизни қарамоқларига олишди. Аввалига ака-ўка сал қийналдик, бир-икки йилда бизни дунёга келтирган, лекин қолган ҳаётимиз ва келажагимиз билан иши бўлмаган инсонлар йўқлигига кўникаб қолдик.

Буларга кўникашга кўникдиг-у, аммо кўчага чиқсак, ўқишга борсак, кўпчилик ўзини биздан олиб қочар, худди ҳамма бизга қўлини бигиз қилаётгандек туюлаверарди. Гўёки, биз одам эмасмиз. Бунинг сабабини тезда тушуниб етдим. Ота-онам ислом таълимидан мутлақо йироқ, динни ниқоб қилиб одамларнинг ҳаётини зулматга айлантираётган “Ҳизбут-таҳрир” диний экстремистик оқими таъсирига тушиб, бошқаларни ҳам шу йўлга жалб қилиб юришган экан. Шунинг учун бугун панжара ортида ўтиришибди.

Нимага улар шундай қабиҳликка боришди? Асло миямга сиғдира олмайман.

Атрофимга қарасам, ота-онаси билан бахтли ҳаёт кечираётган, бекаму-кўст вояга етаётган, аъло баҳоларга ўқиётган тенгдошларимга кўзим тушади. Уларга жуда-жуда ҳавасим келади. Бундай ҳавас туйғуси қанча ўлғайганим сари, шунча кучайиб бораяпти. Айни йигит чоғимда бундай азобларни бошимдан кечираман, деб ўйламагандим. Чунки шу дамларда болаликдаги ҳарбий бўлиш орзуим ёдимга тушаверади-ю, лекин у ҳеч қачон ушалмаслигини билганим сари ўзимни қўярга жой топа олмайман. Ота-онамиз келажагимизни ўзларининг калтабин қарорлари билан, бефаросат таълимотни танлагани билан ҳал қилиб кетишди. Мен келажаксизман.

Уларнинг айби билан нафақат мен, бечора укам Жасур ва бошқа қариндошларимиз ҳам жуда азият чекаяпти. Жамиятда оламушукка айланиб қолганмиз. Таниш-билишлар кўзида нуқул “сен хоиннинг фарзанди-сан, сендан яхшилик кутиб бўлмайдди. Чириган олманинг тагига чириган олма тушади”, деган тиканли қарашларини сезаман. Энди нима қиламиз? Ота-онамга қараб шундай демоқчиман: бундан кўра, Жасур укам иккаламизни аввал етимхонага ташлаб кетиб, кейин билганингизни қилаверсангиз бўлмасмиди? Аслида, бизни нима учун дунёга келтирдилар? Сизлар туфайли бахтсизмиз, тирик ўликмиз. Сиз ҳам отамисиз ё онамисиз, а? Ё бу шунчалар қийинмиди? Ўзбекларнинг тоза қадриятларини нафс васвасасига алмаштирган сиздек одамларга аслида ота-она деган муқаддас мақом ҳарому ҳайфдир.

Эй, бизни дунёга келтирганларга ўхшамаган, яхши, эзгу қалбли ота-оналар! Умрингиз узоқ бўлсин, болаларингиз бахтига доимо соғ-саломат бўлинг, комил инсонларни вояга етказиш сизларга насиб этсин.

Сизлар бизнинг ота-онамиздан фарқли равишда мана шундай ширин-ширин тилакларга миллион карра лойиқсиз.

Афсус, беадад афсуски, Мен ва Жасур бутун умр ота-онамизга ана шу ўқимли сўзларни раво кўра олмаймиз.”

ПАРВОЗ КЎРМАГАН ҚАНОТЛАР

“Ҳаётда ҳар бир инсон тақдир синовларига дуч келишни ёшлигимдан кўп бора эшитганман, лекин кун келиб аёвсиз тақдир аталмиш кучнинг мен учун ҳам тайёрлаб қўйган синовларига гирифтор бўлишимни, ҳатто тасаввур ҳам қилиб кўрмаган эдим... “Тани бошқа дард билмас” деганларидек, фақат ўз бошимга бундай кунлар тушганида унинг машаққатини сездим...”

Шоҳиданинг ён дафтаридан

Мактабда тўрт дугона анча сирдош бўлиб қолгандик. Танаффус вақтида ҳам бир-биримиздан ажралмасдик. Орамизда Шоҳида дугонамиз анча ақлли, сермулоҳаза қиз эди. Нилуфар ва Зилола табиатан шўх-шодон, ўйинқароқ эдилар.

Гоҳида тўрт дугона бир-биримизнинг уйимизда кечгача дарс тайёрлаб, тунаб ҳам қолардик. Бундан ота-оналаримизнинг ҳам кўнгиллари тўқ эди. Сабаби, бир маҳаллада яшар эдик.

Мактабни тамомлагач, битта коллежда ўқишни давом эттирдик.

Биз ҳаётдан мамнун эдик. Келажакка катта умидлар билан боқардик. Айниқса, Шоҳида парвозга шайланаётган қушга ўхшарди. У танлаган соҳасида етук мутахассис бўлиб етишишни ва она Ватанига хизмат қилишни катта шараф деб биларди.

Коллежда ўқишни бошлаган кезларимиз негадир Шоҳида ўзгариб қолди. У қайси мавзуда гапирмасин, гапни дин билан боғлар, энг хатар

лиси, ўзи унинг мазмунига тушуниб етмасдан сўзларди. Биз эса бунга ҳайрон қолсак-да, индамасдик.

Мен дугонамнинг ҳаётида бўлаётган бундай ўзгаришларнинг сабабини билишни истардим. Кунларнинг бирида мутахассислик фанларидан берилган ўй вазифаларни бажариш учун Шоҳиданинг хонадонига бордик. Ана шунда дугонамнинг уйида ғалати ҳолга гувоҳ бўлдим. Шоҳиданинг дарсхонасига кирар эканмиз, ҳовли тўрида жойлашган меҳмонхонага кўзим тушди. У ерда узун соқол қўйган (чамаси, 35-40 ёшларда) одам беш-олти кишига диний мавзуда маъруза ўқийётган экан. Улар орасида Шоҳиданинг отаси ва акаси ҳам ўтирарди. Улар гоҳида баланд овозда арабча аралаш нималарнидир гапиришарди.

Бу ҳолдан кўнглимда қандайдир ғашлик пайдо бўлди. Бу ҳақда Шоҳидадан секингина сўрадим. Дугонам улар томон олазарак қараб қўяркан, секингина шундай деди: “Бу киши меҳмон, бизникида вақтинчалик яшаб, ана шу ўтирган кишиларга динда буюрилган баъзи амаллардан сабоқ бермоқда”.

Мени дастлаб ажабланартирган ҳол шу эдики, унинг остонасидан киришимиз билан Шоҳида бошига рўмолни ҳижоб кўринишида ўраб олди. Авзойи ҳам ўзгариб, муомаласи худди отиноийларга ўхшаб қолди... Кейин, негадир ўзини биздан бегонадай тута бошлади...

Шу зайлда кунлар ўта бошлади. Шоҳида вақт ўтган сари биздан узоқлашар, бегона бўлиб борар эди. Энди у ҳижобни ўқишда ҳам ечмайдиган бўлди. Лекин мен дугонамнинг аслида ундай эмаслигини ичичимдан сезардим.

Даставвал синф раҳбаримиз, сўнгра маънавият ишлари бўйича директор ўринбосари Шоҳиданинг юриш-туришида, дунёқарашида кескин ўзгаришлар бўлаётганини ўзига алоҳида таъкидлашди, аммо бунинг фойдаси бўлмади. У ўқишга келмайдиган бўлиб қолди. Мен қадрдон дугонамни вақт ўтган сари йўқотаётган эдим. Ахир биз у билан қилган орзу-умидларимизнинг барчаси наҳотки чиппакка чиқаётган бўлса?!

Кузнинг охирларида Шоҳида ўқишга келди. Мингафсуски, у бугал бошқа мақсадда келган экан.

Ироқ. Мусибат соя ташлаган кўчалар

Уч дугона уни ўртага олиб, роса саволга тутдик. Ахир икки ойдан бўён у қорасини ҳам кўрсатмаганди. У негадир индамасди. Ғамгинлик, тушкунлик уммонининг тубсиз чуқурликларига ўнсиз чўкаётган кема мисол нигоҳлари маъюс эди.

Кейин билсак, у бизни тўйига таклиф қилгани келган экан...

Бу гапдан биз даҳшатга тушдик. Ахир ҳали дугонамизнинг никоҳ ёшига кирмагани кўриниб турибди-ку...

Энг даҳшатлиси, унинг бўлажак эри — ўша биз Шоҳиданинг уйида кўрган соқолли киши эди...

У бизнинг таъналаримизни жимгина эшитар, кўзидаги ёшларни артарди.

Наҳотки унинг ота-онаси шу қадар тубанликка юз тутсалар?!

Адоғи йўқ саволлар мени тонгга қарай қийнади. Ўша кеча мен ухламай чиқдим. Кўз олдимдан Шоҳиданинг ерга теккудек, узун қора кўйлагига кетмай қолди. Мен тинмай дугонамни бу тубсиз жарликдан қандай қутқаришни ўйлардим. Афсуски, бунинг иложини тополмай қийналардим.

Ноқонуний никоҳ ўқилди...

Шундан сўнг анчагача уни кўрмадик. Умр дарёси ўз оқимида оқарди.

Нилуфар республика олимпиадасида ғолиб бўлиб, давлат гранти асосида ўқишга қабул қилинди. Зилола бўлса, банкка ишга жойлашди. Мен

эса ўқишга кира олмадим. Кейинги йил насиб қилса, албатта ўқишга кириб, келажакда бошланғич синф ўқитувчиси бўлиш ниятидаман.

Бир куни уйга келсам, не ҳолки, милиция ходими мени сўраб келибди.

Аввалига ҳеч нарсани тушунмадим. Маълум бўлишича, милиция ходими мени Шоҳиданинг яқин дугонаси эканлигим учун баъзи маълумотларни билиш мақсадида келган экан.

Сўхбат давомида дугонам ҳозирги кунда Ироқдалиги, турмуш ўртоғи халқаро қидирувда эканлиги маълум бўлди. Дугонамнинг қай кўйларга тушиб юганини ўйлаб, вужудим жунжикиб кетди...

Милиция ходими менга дафтар тутқазди. Уни ўқир эканман, кўзларимга келган ёшни тўхтата олмадим.

Бечора дугонамиз биз қолиб, мана шу қалин дафтарга бор ҳасратларини тўкиб солибди. У келажакка қанчалик умид билан қараганлари-ю, жоҳил отасига бош эгишга мажбур бўлгани, қизини ҳимоя қилган онаси отасидан еган калтаклари, турмуш ўртоғининг ғайриоддий қилиқларини армон билан ёзибди...

Қизиқ, бир пайтлар “Алданган аёл” фильмини дугонамиз билан бирга кўриб, юракларимиз ларзага келганди. Шоҳида ўшанда айтган гаплари ҳам қулоқларимиз остидан кетмай қолганди. У “аёллар нега осонгина шунақа тузоққа илиниб қолади?” деганди.

Энди ўзининг қисмати не кечаётган экан? Эри гумдон бўлиб кетган бўлса, уни бошқа соқоллига тортиқ қилиб юборишдимикин?

Бу ҳам камлик қилгандек, Шоҳиданинг отаси ва акаси ҳам қандайдир жангари ҳаракатларда иштирок этаётган тўдага бориб қўшилган, кўп ўтмай аянчли ҳолдага ўликларининг сурати келганмиш...

Шунда бирдан ўзимни айблаб бошладим. Хўш, Шоҳида оилада шундай кўйга тушиб қолган экан, нега биз жим юравердик? Ахир уларнинг уйидаги хатарли ҳолдан хабардор эдик-ку? Бир куни мактабимизга келиб “Диний ақидапарастликнинг оқибатлари” мавзуида жуда таъсирли маъруза қилган милиция ходимларига дугонамизнинг уйида кўрганларимизни айтишни ҳатто ўйлаб ҳам кўрмадик? Нечун лоқайдлик ботқоғига ботиб юравердик?..

Биз-ку ёшлик қилибмиз. Шоҳидаларнинг қўни-қўшнилари, маҳалла-кўйдаги катта ёшдагилар нега бепарво қарадилар?

Ўша тун мен учун яна бедорликда ўтди.

Шўрлик Шоҳида бир пайтлар парвозга шайланаётган қушга ўхшарди. У бахт-у иқбол осмонига парвоз қилишни истарди. Унинг қанотлари — билими ва ноёб истеъдоди эди. У ана шу қанотлари ила ҳар қандай чўққини забт этишга қодир эди. Не ҳолки, унинг бу ноёб маънавий қанотлари беаёв синди. Йўқ, у қандайдир тасодифдан синмади, балки кўриб-билиб туриб, ўз қўли билан синдирди...

Бунда ҳаммамиз айбдормиз. Қаноти қайрила бошлаган дугонамизни бу қузғунлардан асраб қолиш учун курашмадик. Унинг жарга қулашига, аянчли қисматига бефарқ қараб туравердик. Бундай бефарқлик аслида уни жарга итараётганларга шерик бўлиш билан тенглигини тушуниб етмадик...

Тун бўйи кўзёшларимни тия олмадим. Кўз олдимдан дугонамнинг ажиб табассуми ҳеч кетмасди...

Минг афсуски, энди ҳаммаси тушга айланганди..."

“Гулираъно”

“СИЗДАН НАФРАТЛАНАМАН, ОТА!”

“Мен бахтиқаро боланинг дардини эшитадиган одам борми бу дунёда? Бу норасида ким дерсиз? Исми Абдуллоҳ. Ёшим 22 да. Шайхонтоҳурликман. На ҳаётимда мазмун бор, на еган овқатимда маза. Ўн гулидан бир гули очилмаган сингилларим ҳам сўлиб бўлди.

Хаммасига “Ҳизбут-таҳрир”нинг жирканч этагидан тутиб, шайтон малайига айланган отам айбдор. Бугун у қилган қилмиши учун жазо муддатини ўтамоқда. Тўғри, ўз падарини ёмонлаш гуноҳ саналади. Лекин ҳақиқий иймон йўлидан қайтиб, хотини, болаларининг келажагини куйдирган, ўзига қўшиб, оиласини бадном қилган кимса оталикка лойиқми? Йўқ, асло йўқ!

Акс ҳолда, жамиятда муносиб ўрнимизни топиб, яшаётган бўлардик. Сингилларимнинг бўйи етиб қолган бўлса-да, уйимизга совчилар қадамини босмади. Ким ҳам “ҳизбчи”нинг қизини келин қиларди, ким ҳам халқ хоини, тинчлик кушандасининг бахтсиз норасидаларини ўғлига раво кўрарди? Эҳ, беғубор, мусичаваш сингилларим-а!

Мана шундай иснодларга чидай олмай, онам юрак хуружига йўлиқиб оламдан ўтди. Отам уни ҳам тириклайин гўрга тиқди. Қандайдир ёлғон ваъдалар, тазйиқлар билан онам ва сингилларимни ҳижобга киргизди. Бечораларни аёллик бахтидан, саодатидан мосуво қилди. Қани ким айтади ўз жуфти ҳалоли, жигарбандларини хор қилган, ҳаёт фаровонлигидан бебаҳра қилган инсонни ота деб, эр деб? Ҳеч ким!

Энг даҳшати, бечора содда онам, бизни едирмай, ичирмай, қамоқхо-

нага югургани-югурган эди. Соддалик қурсин. Отамнинг сохта ғояларига ишониб қолганди. Умрининг охирида ҳаммасидан пушаймон бўлди. Водариф, рўшнолик нималигини билмаган волидам-а? Бу ҳаётда кўргани нима бўлди? Халқнинг дашноми, қариндош-уруғларнинг қарғиши, фарзандларининг норозилиги, бебахтилигидан бошқа нарса кўрмади, шўрлик. Ҳаммасига яна ўша отам айбдор. Нима эмиш, “халифалик қурамыз, ҳали ҳаммаси олдинда” эмиш.

Бундоқ атрофингизга ўз вақтида кўзингизни каттароқ очиб қараганингизда, ота, кўп нарсани англаган бўлардингиз. Худога шукрки, юртимиз тинч, одамларимизнинг турмуши тобора яхшиланиб бормоқда. Биз ёшлар ўқиймиз десак, ишлаймиз десак, ҳаммаси муҳайё. Шундай пайтлари, келиб-келиб сиздек нотавон инсон оиласида дунёга келганимдан афсусланиб кетаман.

Тенгдошларимнинг ота-онаси болам деб яшаётганини кўриб, жуда ҳавасим келади. Бири институтда, бири университетда ўқийди. Бошқаси энг замонавий корхонада ишлайди. Яна бирининг ўз бизнеси бор. Яна бири ҳарбий хизматга кетиб, Ватан олдидаги бурчини бажармоқда. Улардан нима кам эди, ота? Айтинг, нимамиз кам эди? Кўчага чиқсак, ҳамма ана “ҳизбчи”нинг ўғли келаяпти, деб бизни оламшукка чиқаришади. Яхшиям, маҳалламизда инсофли одамлар кўп. Йўқса, сизнинг касрингизга уйимиздан ҳам бадарға бўлардик. Кўчаларда хор-зор бўлиб, тиланчилик қилармидик, билмадим.

Сиздан кўрмаган яхшилиқни, сиздан олмаган меҳр-оқибатни бегоналар берди. Ота учун бундан оғир гуноҳ бўлмаса керак. Мен энди ёш бола эмасман. Эркак бўлишни хоҳлайман. Ҳаттоки, шу йўлимга ҳам тўғаноқ бўлдингиз ота. Қилмишларингиз туфайли ўғлингиз эркак бўла олмапти. Онам ўлимидан олдин бир-икки жойга совчиликка борганида, юзи шувит бўлиб қайтди. Одамлар “ҳизбчи”нинг ўғлига берадиган қизимиз, йўқ деб айтибди. Сингилларим етмаганидек, мени ҳам бепушт қилдингиз, ота. Тўғри, менга қизини бермайдиганларни ҳам тушунаман. Уларнинг бунга ҳаққи бор. Лекин нимага сиз бизни ўз вақтида тушунмадингиз, “ҳизбчи” ота. Сиздек отадан ор қиламан. Ор!!!

Оёқ-қўлимизни бойладингиз, юрагимизни доғладингиз. Бизга қўшиб, орзуларимизни ҳам туғилмасиданоқ ёқиб юбордингиз. Ўзимизни армон арқонига осиб кетдингиз. Ўзингиз бўлса, қора панжара ортида мунғай-иб ўтирибсиз. Энди афсуслансангиз ҳам кеч. Биз сизни ҳеч қачон қабул қилмаймиз.

Эй, ота-оналар, фарзандларингизни ўйласангиз, ўзингизни ўйласангиз, келажагингизни ўйласангиз, менинг отам каби бўлманглар. Ундан ибрат олманглар. Эй, фарзандлар, сизларга ҳеч қачон бундайин разил, нодону нокас отани раво кўрмайман. Асло! Ундан кўра етим бўлиб ўсган яхшироқ. Ундан кўра туғилмасдан ўлган яхшироқ. Ундан кўра жинни бўлиб, саросар бўлган яхшироқ.

Сиздан нафратланаман ота! Сиздан ҳаммамиз нафратланамиз! Сиздан раҳматли онам ҳам нафратланади! Сиздан ва сиз каби инсонлардан ҳамма нафратланади!”

“Бахтиқаро фарзанд”

“ЎҒЛИМ ДИЁНАТЛИ БЎЛСИН, ДЕГАНДИМ...”

“...Мен тадбикорлик қилардим, пойтахтимизнинг олд оилаларидан бири эдик. Маҳалла-кўй, қўни-қўшнилар орасида ўзига яраша ҳурматимиз бор эди. Аёлим билан бирга икки ўғил ва бир қизни ҳеч нарсага зориқтирмай катта қилдик.

Фарзандларим бирин-кетин улғая бошлади. Уларнинг камолини кўриб, қувончим ичимга сиғмасди. Катта ўғлим Сардор ота касб дедими, бозор ишларида менга кўмаклашиб юрди. Ишларимиз кундан-кунга яхшиланиб борарди. Кичик ўғлим ва қизим институтга ўқишга кирди. Хуллас, фарзандларимдан кўнглим тўқ, давраларнинг тўрида ҳеч кимга гап бермай, мақтаниб ўтирардим.

Кунлардан бир кун... Очиғи, ўша кунни эслагим ҳам келмайди, Сардор мендан ўртоқлари билан масжидга жума намозига бориш учун рухсат сўради. Тўғриси, ўғлимнинг бу ишидан суюндим ва унга рухсат бериб, у келгунича, дўкондаги молларни ўзим сотиб турдим. Ҳаммаси мана шундан бошланди. Мен аҳмоқ Сардорга рухсат беришга берибман-у, унинг ёнидаги ўртоқларини яхшилаб сўриштирабман. Шу тариқа ўғлим жума намозларини қанда қилмайдиган бўлди. Аста-секин соқол қўйиб, беш вақт намоз ўқийдиган тақводорга айланди-қолди. Уйдагиларни ҳам динга даъват қиладиган, ҳатто менга ўз отасига ақл ўргатадиган одат чиқарди. Бундан-да ошиб тушгани — ҳар сафар нималарнидир баҳона қилиб, бозорда ишлаб топган пулларимиздан бир қисмини ўзига олиб қола бошлади.

Шундагина кимдир унинг миясини заҳарляпти, деган фикрга келдим

ва суриштира бошладим. Сардорни қистовга олдим, ўртоқлари ҳақида сўрадим. Улар ўғлим билан фақатгина телефон орқали боғлангани боис ўртоқларининг кимлигини билолмадим. Бу ҳақда ҳеч кимга айтмадим. Ўғлимнинг айбдор бўлиб қолишини ўйлаб, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига мурожаат қилишдан чўчидим ва бу менга қимматга тушди.

Сардор бора-бора гапимга умуман кирмай қўйди ва ишлаш учун Туркияга боришини айтиб, уйдан қочиб кетди. Орадан бироз вақт ўтиб, участка нозир, маҳалла посбони ва оқсоқол келиб, Сардор ҳақида сўради ҳамда унинг диний террористик оқимлар сафига қўшилиб қолгани ҳақида маълум қилди.

Буни эшитган хотиним Адибанинг қон босими кўтарилди ва ҳушидан кетиб йиқилди. “Тез ёрдам” машинасида уни шифохонага олиб бордик. Ўша жойда бир аҳволда ўзига келди. Атрофга бироз термилганча, ҳолсиз оҳангда “менинг Сардоржоним қани, нега келмаяпти, бу гапларнинг ҳаммаси ёлғон-а дадаси?” дедию кўзини юмди. Шу-шу бошқа кўзини очмади... Бу унинг охирги сўзлари эди.

Адибанинг маъракалари ҳам ўтди, лекин ўғлим Сардордан дарак бўлмади. Тез орада Сардор ҳақидаги гап-сўзлар маҳалла-кўйга тарқалди. Қўшни маҳаллага турмушга чиққан қизим Гулчеҳрани акасининг бу қилмишларини эшитган кувим ва қайнонаси уйларида ҳайдаб юборди. Ҳозир қизим бир ёшли набирам Севара билан бизнинг уйда яшамоқда. Ҳар кун ийғлаб эзилади. Мен ва кичик ўғлим Азизбек бош кўтариб кўчага чиқишга уяладиган бўлиб қолдик. Маҳалла-кўй, қўни-қўшнилари орасида бошимиз эгик. Қачонлардир ўғлим ҳақида фахр билан оғзим тўлиб, гапирардим, бугун эса бундай фарзандни дунёга келтириб, вояга етказганимдан эл-юрт олдида уятга қолдим. Ҳаммасига ўзим айбдорман, вақтида эътиборсизлик қилдим. Энг ёмони, менинг эътиборсизлигим ва журъатсизлигим туфайли ўғлим Сардор нотўғри йўл тутиб, дом-дараксиз кетди ва юзи қора бўлди. Бу иснодни кўтаролмай гулдек хотиним Адиба 44 ёшида оламдан ўтди.

Кичик ўғлим Азизбек ҳали 20 ёшга ҳам кириб-кирмай ичкиликбозликка берилди. Энди унга ҳам сўзим ўтмай қолди. Эридан ажрашиб келган

қизим Гүлчеҳра эса нима қилишини билмай сарғаяди. Набирам дадам ва бувижонимга кетаман деб йиғлагани-йиғлаган. Жигарбандларим кундан-кунга тушкунликка тушиб, сўниб бораяптию, мен эса ожизман, ҳа ожиз ва нотавон отаман...

На ўнгимда, на ўйқумда ҳаловат бор, Адиба билан фарзандларимиз оғушида ўтган бахтли кунларимиз кўз олдимда гавдаланаверади. Яна ўша кунларга қайтгим келади! Эҳ, ўша пайтлар бахтдан сармаст эканманда. Вақтида кўзим очилмабди-да. Афсус энди кеч! Жуда кеч!

Тинимсиз ўйланаверишлар натижасида юрагим хуруж қиладиган одат чиқарди. Бу ҳам етмагандай, қандли диабет касалига чалинибман. Биргина эътиборсизлик, лоқайдлик мени шу кўйга солди.

Қадрли ўқувчи! Бу киши нимага буларни ёзиб, дардини дастурхон қиляпти, дейишингиз мумкин. Балки сиз ҳақдирсиз.. Майли, мен-ку ўз хатойим сабаб аянчли аҳволга тушдим, азобини ҳам ўзим тортяпман. Лекин менинг кўрган-кечирганларим бошқаларга ўрнак бўлишини истардим. Ҳеч бўлмаса, шу тариқа бошқа оталар мен каби аччиқ қисматга дучор бўлишининг олдини олишга ҳиссамни қўшиш истаги кечинмаларимни қоғозга тўкишга ундади. Огоҳ бўлинг, азизлар!"

Азамат Бўронов, Тошкент шаҳри

ТОБУТИ ХОР БЎЛГАН ОТА

“Мен – Тошкент шахрининг Учтепа туманида истиқомат қилувчи Темиров Ғулом Намазович, ўқитувчи бўлиб ишлайман. Касбим тақозоси билан ёшларга маънавият ва маърифат улашиб, уларни тўғри йўлга чорлаб келмоқдаман. Ҳаёт шундай бир жараён эканки, мен ўтган умрим мобайнида унинг жуда кўплаб қизиқ ва аччиқ манзараларининг гувоҳи бўлдим.

Я қинда маҳалламизда рўй берган воқеа хоҳ мусулмон ёки бошқа дин вакили бўлсин, ўзини инсонман деган кимсанинг қалбини титратмай қўймайди, кўзларига ёш олмаган инсонни ҳам йиғлашга мажбур қилади.

Бир вақтлар “мўйловини болта чопмаган” маҳалладошимиз Ҳамидулла ота, яқинда 78 ёшларида вафот этдилар. Ҳамидулла ота тиббиёт соҳасида фаолият юритиб, узоқ йиллар халқ хизматида бўлган. Туну кун эшигини тақиллатиб келган дардмандларга шифо ва умид бериб, ҳалол меҳнат билан тўрт ўғил ва бир қизни уйли-жойли қилиб, уларни тўғри ва ҳалол яшашга даъват этиб келган инсон эдилар.

Минг афсуслар бўлсинки, Ҳамидулла отанинг ҳалол топган нонини еб ўлғайган уч нафар ўғли Абдулло, Ғайбулло ва Файзулло 2004 йилда “Ҳизбут-тахрир” диний экстремистик оқимида аъзо бўлиб, маҳалласида истиқомат қилган 15 нафар тенгқурларини ҳам ушбу оқимга жалб этгани учун 13 йилдан ортиқ муддатга озодликдан маҳрум этилди. Уларнинг касрига қолиб маҳалланинг яна бир қанча йигитлари ҳам узоқ йилларга панжара ортига тушишди. Кўрнамак ўғиллар ислом динини ўргатаман, деб нафақат ўз маҳалладошларини кафангадо қилишди, балки ёш хо-

тинларини ҳам тақдирнинг аёвсиз ҳукмига ҳавола этишди. Қадди букилмаган отасини халқ орасида шарманда қилишди.

Эҳ! Тақдир экан-да, деб қўясану, аммо эркакман деган кимсага ушбу йигитларнинг оиласидаги аҳволни ҳазм қилиш жуда оғир. “Ҳизбут-таҳрир”нинг ёлғон ваъдалари учун жонини жабборга бериб, жазо муддатини ўтаётган Абдулло, Ғайбулло ва Ғайзуллоларнинг аёллари — Нигора, Мақсуда, Гуласал нималарга дучор бўлишмади, кимлар уларга гап отишмади, эрлари билан дўст бўлган қанчадан-қанча “эркаклар” уларни айшу ишратга таклиф этишмади. Аммо улар барча қийинчиликларга чидаб келишмоқда. Бири эрта тонгдан “Чорсу” бозорида хоним сотса, бири эркаклардан қолишмай мебель цехида ғилоф, яна бири эса кўрпа-тўшак тикади. Бечораларнинг қўллари қадоқ отиб, елкалари букчайиб қолган. Улар келин бўлиб, шунинг орзу қилишганимиди? Ҳамидулла ота ўғилларидан шунинг кутганимиди?

Ушбу надоматлардан сўнг халқдан ажралиб қолган Ҳамидулла ота кўз ёш тўка-тўка бош мия саратони билан хасталаниб, бир умрга кўр бўлиб қолди. Бош оғриғининг кучлигидан отахон бир неча бор ўз жонига қасд қилмоқчи ҳам бўлди. Катта ўғли Нарзулланинг отасини кўрсатмаган жойи қолмади. Фарзандларини кута-кута кўзларидан ажраган ота умрининг охиригача оғир дард билан курашди. Бу қалб дарди эди.

Ўлим билан олишаётган дардманд Ҳамидулла ота муқаддас ислом динига хоинлик қилган ўғиллари ўз ғоясидан қайтмай, отасидан “ҳизб”ни афзал деб билганини тушунган бўлса-да, нобакор фарзандларидан умид қилиб яшади. Уларнинг тўғри йўлни танлашларини сўнгги нафасигача кутди. Кўзлари кўр бўлса-да, панжара ортида ўтирган ўғилларига юрак қони билан хат ёздирар, ҳар гал хатларида уларни тўғри йўлга бошлаб, давлатимиз уларни кечирешини таъкидлаб, сўнгги сўз ўрнида “... ўғилларим, сизларни кутиб қолувчи кўзлари кўр отангиз...” деб таъкидларди. Кун билан туннинг фарқига бормаи қолган Ҳамидулла ота ҳар гал сўз бошлаганида “ўғилларимнинг касофати билан қамалган маҳалладошларим олдида мен қандай қилиб бош кўтараман”, деб ёш бола сингари увиллаб йиғлаганларини бутун маҳалла билади.

Вақт ўз ҳукмини ўқиди: Ҳамидулла ота вафот этди. Энг ачинарлиси, дафн маросимида қариндошлардан ташқари, маҳалладан фақатгина у кишини таниган санокли тенгқурлари иштирок этди. Нега ундай бўлди, дейсизми? Сабаби, бутун маҳалла Ҳамидулла отанинг уч нафар “ҳизбут-тахрир”чи ўғлидан нафратланади. Улар маҳалламизнинг номини бўлғашди. Кўпчилик маҳалламизни “ҳизбчи”лар маҳалласи деб кўрсатадиган бўлиб қолган. Шу-шу бизнинг маҳаллага ҳеч ким қиз ҳам бермайди, қизларимизни келин ҳам қилмайди.

Дафн маросимида Ҳамидулла отанинг катта ўғли — менинг дўстим Нарзулло ўзини қўярга жой топа олмай, яккалик қилди. Яхшиямки, маҳалла оқсоқоли Зухриддин ака маросимга ўзи бош бўлиб, маййитни сўнги йўлга кузатишда фаоллик кўрсатди. Аммо Ҳамидулла отанинг тобутини ошиб борса, ўн беш нафар эркак елкасига олишди, холос. Тобутни мозорга олиб борганларнинг барчаси Ҳамидулла отанинг тенгқурлари десам, хато бўлмайди. Мозорга боргунча, отахонлар тобутни бир неча марта ерга қўйиб аранг манзилга етиб олишди. Бундан олдин мен тобут елкага олингач, уни бир неча марталаб ерга қўйишганини, маййит бунчалик хор бўлганини кўрмаган эдим. Ҳамидулла отанинг тобути хўрланди, марҳум сўнги манзилга жуда қийинчиликлар билан кузатилди. Хўрликларим келиб кетди. Нарзулло дўстим ўзини қўярга жой топа олмади. Бунақа хўрликни, ҳатто тирноққа зор эркак ҳам кўрмаган бўлса керак.

Эй фалак! Дунё ташвишлари нега бунчалар бешафқат? Тўрт ўғилни дунёга келтирган отанинг тобути шунчалар хор бўлиши мумкинми? Ахир бунчалик хўрликка сабаб нима? Эҳ, қадр топмаган Ҳамидулла ота, фарзандларингиз сизни шунчалар хорликка ҳукм қилишганини сиз қандай қилиб енга олдингиз?!

Саволларимга маҳалладошларим кўзларига қараб жавоб топгандекман. Яъни “ҳизбут-тахрир”чи Абдулло, Ғайбулло, Ғайзуллоларнинг қилмишларидан куйган маҳалла аҳли “ҳизб”дан нафратланишини яна бир бор намоиш этди.

Яна қанчалар инсонларнинг ўйини, оиласини, келажagini вайрон қиласанлар, сен “ҳизбчи”лар? Наҳотки, сенларни ҳам она тўққан?

Инсонлар кўнглини зада қилган “Ҳизбут-таҳрир” ва унинг ёлғон ғоялари маҳаллани, дўстларни, ака-укаларни, ҳатто ота-онани фарзандларига душман қилиб қўймоқда. Сенларнинг касрингга қолиб, бокира қизларимизнинг умри хазон бўлмоқда, алдовларингга ишонган йигитларимиз оилаларидан ажраб қолишмоқда. Тобути хор бўлганлар сони ортмоқда.

“Ҳизбут-таҳрир”чилар! Сенлар кўзларида меҳр тўла оталар, оналар ва меҳрга зор гўдакларнинг нафратига учрагансан. Сенларга бизнинг орамизда жой йўқ!!!”

“ҚИЗИМНИ БАХТЛИ ҚИЛОЛМАДИМ...”

“Пойтахтдаги нуфузли олий ўқув юртларидан бирида дарс бераман. Икки қизим ва бир ўғлим бор. Раҳматли турмуш ўртоғим оламдан ўтгандан сўнг фарзанд тарбиясидан тортиб, барча рўзгор ташвишлари ўзимга қолди. Яхшиям, яқинларимиз, маҳалла-кўй, қўни-қўшнилар бор экан, кўнгил сўрайди, вақти келса, ёрдам беради. Уларнинг оиламизга кўрсатаётган ғамхўрлигини кўриб, ўзбеклардай меҳр-оқибатли халқ бўлмаса керак, деб қўяман ўзимча.

Бизда тўй-маъракалар ҳам ўзгача-да, айниқса, тўйдан олдин келин танлашни айтмайсизми, аммаю холалар, опаю сингиллар, борингки, узоқ-яқин барча қариндошлару дўст-дугоналар бу ишга жалб этилади. Институтга талабалар, яъни бўлғуси қелинларни қидириб, кунига камида икки-учта аёл келади. Кўпинча уларга сиз ўқувчиларингизни яхши биласиз, деб мени рўпара қилишади. Тўғриси, бундан ўзим ҳам суюниб кетаман, ҳа, кимнингдир бахтли бўлишига ҳисса қўшишнинг нимаси ёмон?!

Институтда олдин ўқиб кетган талабаларимни кўча-кўйда жажжи боласини ўйнатиб юргангани кўрсам, беихтиёр қувонаман ва уларни институтга сўраб келган совчиларни эслайман.

Шу-шу ўқувчиларимни сўраганларга мақтаб юраверибман-у, қизим Мадина ҳам балоғатга етиб қолганини сезмай қолибман. Мадина коллежни тамомлаши билан уйимиздан совчиларнинг кети узилмай қолди. Бошқаларнинг фарзандлари ҳақида бемалол, ишонч билан гапирардим.

Ўз қизимнинг тақдирини ҳал қилиш вақти келганда, ўйланиб қолдим. Кимга маслаҳат солишни ҳам билмасдим! Шундай пайтлари раҳматли турмуш ўртоғимнинг қадри жуда билинди. У киши ҳаёт бўлганида, маслаҳатлашиб, бир қарорга келардик. Қизимизни биргалашиб узатардик.

Қўшни маҳалладан келган совчилар “қизингизни ўғлимизга бермагунингизча келаверамиз”, деб уч-тўрт марталаб келаверишди. Куёв бўлмиш бозорда савдо қилар экан. Совчиликка келган аёлларнинг гап-сўзлари ва ўзларини тутишидан ўзига тўқ одамларга ўхшади. Уйимизга келганлар куёвнинг опаси ва аммаси бўлиб, улар иккаласи ҳам ҳижобда эди. Бармоқлари тилла узукларга тўла бу икки совчи гапирганда, ишонч билан, бироз кибрланиб гапирарди. Бўлғуси куёвнинг исми Аброр бўлиб, қизимдан тўрт ёш катта экан. Совчиларга “олдин қариндошлар билан маслаҳатлашайлик, кейин ёшлар бир-бирлари билан кўришади”, дедим. Қариндошларнинг битта-иккитаси “уларни овора қилавермай, берсанг бер-да, қиз болани ҳавас қилганга бергин”, деди.

Аброрнинг оиласини биладиган кишилардан суриштираман, ўзига тўқ, бадавлат, яхши одамлар дейишди. Шундан сўнг ёшлар кўришди. Қизимдан “нима бўлди қизим?”, деб сўрасам, “ойижон сал шошмаяпмизми, ўқишга топширсам бўлармиди”, деди. Эртаси куни совчиларга қизим ўқишга кирмоқчи эканлигини айтдим. Улар “у ёғини ўйламанг, опа ўзимиз ўқитиб оламиз”, дейишди. Мадинага ётиғи билан тушунтирдим, қизим мени тушунди ва тўйга рози бўлди. Бир дунё орзу-умидлар билан ёшларни унаштирдик.

Бир куни ишдан келсам, Мадина йиғлаб ўтирибди. Нима бўлди, десам, “ойижон, куёвингиз ҳижобга кирасан, бўлмаса, сен билан орани очиқ қиламан, деяпти, унинг ҳамма қариндошлари ҳижобда экан”, деди. Унга нима деб жавоб қайтаришни билмай қолдим. “Ҳаммаси яхши бўлади қизим”, деб уни овутишга тушдим. “Майли, унинг талабини бажар, ҳар ҳолда бўлажак турмуш ўртоғинг, сендан ранжимасин”, дедим. Мадина ўша кундан бошлаб ҳижоб ўраб юрди, лекин нимагадир кўнгли ёришмас, ҳорғин бўлиб қолди.

Тўй куни белгиланди, қизимнинг сепини бошқаларникидан кам қилмасликка, отасининг ўрнини билдирмасликка, кўнглини ўқситмасликка ҳаракат қилдим. Қуда томон нималарни айтган бўлса, қарз кўтариб бўлса ҳам олдим. Куёвнинг талаби билан унга кийимларни Туркиядан, атирларни Дубайдан олиб келтирдик. Нима бўлса ҳам, қизим бахтли бўлса бўлди, қарзлардан бир амаллаб қутуларман, деб ўйладим.

Мадинанинг тўйи куни уйимизга карнай-сурнай садолари остида куёв навкарлар келишди. Қизимнинг тўйи бўляпти-ю, мен эса йиғлаб сиқиламан. Кўнглимга ҳеч нарса сиғмайди. Бу кунларни отаси кўрмади-да! “Дадаси, қизимизнинг тўйи бўляпти, ишқилиб, борган жойида тош қотиб, бахтли-саодатли бўлсин!” деб пичирлайман.

Қизимизни узатиб кетишди. Тўйда икки ёшнинг бахти учун дўст-ёрлар тилаклар билдириб, йиғилганлар дилтортар наволарга рақсга тушиб маза қилиб хурсандчилик қилишади, деб ўйлагандим. Аммо бошқача бўлиб чиқди, фақатгина биз томондан борган меҳмонлардан ташқари қолганлар ҳаммаси диний либосда, эркаклари соқол қўйган, аёллари ҳижоб ўраган. Бу тўй ўзимизнинг ўзбекона тўй эмас, худди қандайдир диндорларнинг йиғилишини эслатарди. Тўғри, иймон-эътиқодли бўлиш яхши, лекин гап либосда эмас, эътиқод даражаси кийим билан белгиланмайди, аввало инсоннинг кўнгли тоза бўлсин.

Кўнглим нотинч, турмуш ўртоғимнинг бу кунларга етмаганини ўйлаб бир эзилсам, тўйнинг мотам сингари ўтаётганига баттар эзиламан. Тўйни тўхтатиб, қизимни уйга олиб кетиш фикри хаёлимга келди-ю, гап-сўзларни ўйлаб, журъатим етмади. Ўшанда олиб кетмаганимга бир кун келиб афсусланишимни ўйламабман мен аҳмоқ!

Кўнглим нотинчлиги бежиз эмас экан, қизимнинг бахти атиги ўн кунга татиди, холос. Тўйдан ўн кун ўтиб, кечки соат олтиларда эшигимиз кўнғироғи жиринглади, эшикни очсам, Мадина кўзида ёш билан хўнграб йиғлаб турибди. “Нима бўлди, нима қилиб юрибсан, кеч бўлганда?” дедим. “Ойи, куёвингиз олдин ҳам уйланиб, ажрашган экан”, деди қизим. “Йўғ-е, унақамасдир, сенга ким айтди буни қизим, кел уйга кир, бироз тинчланиб ол, кейин уйингга борамиз, ҳаммасини ўша ерда гаплаша-

миз”, деб уни уйга киргаздим. Қизимнинг айтишича, Абборнинг тўрт ёшли жияни Шавкат унга “олдинги Озода келинойим сиздан чиройли эди”, деган. “Қайси Озода келинойингиз?”, деб сўраса, “Аббор тоғамнинг аввалги хотини-да, кенайи нега тусинмайсиз”, жавоб берган у. Бу ҳақда қизим куёвга гапирса, “Ҳа тўғри, олдин уйланганман, энди сенга уйландим, нима бўлибди шунга, Ислом динида тўрттагача уйланиш мумкин. Хоҳласам, яна уйланаман, чидасанг шу, чидамасанг, катта кўча”, дебди.

Қизимни олиб, қайнонасининг олдига бордик, бўлган гапларни айтсак, у ҳам “нима қилибди қудажон, нима кераги бор ваҳима қилиб, ўғлим ўзи сал эрқароқ, келин сиз оғирроқ бўлинг”, деди. Ўша куни алдаб-сулдаб қизимни уйда қолдирдим. Мадина бир ойда бир марта уйимизга келарди. Озиб-тўзиб кетган, ҳорғин бир аҳволда. Нима бўлаётганини сўрасам, мени сиқилмасин дейдими, кўпам айтавермасди.

Бозорда уларнинг қўшнисини кўриб қолдим. Унинг айтишича, Аббор Мадинани кўп калтаклар эмиш. Тўғриси, бунга ишонмадим, қўшниси уларга ҳасад қияпти, дедим ўзимча. Бир куни қизимни кўргани борсам, не кўз билан кўрайки, юзи кўқарган, бир оёғи оқсаб юрибди. Нима бўлди десам, йиқилиб тушдим, дейди. “Яқинда она бўласан қизим, ўзингни эҳтиёт қил”, деб тайинлаб келдим. Кун келиб, қизимнинг кўзи ёриди, боласи носоғлом туғилди. Шифокорлар Мадина ҳомиладор пайти кўп сиқилгани боис фарзанди соғлигида нуқсон билан туғилганини айтишди.

Қудаларим “бизга бунақа бола ҳам, келин ҳам керакмас”, деб ҳатто касалхонага ҳам бормай қўйди. Қизим ва набирамни ўзим уйга олиб кетдим. Уларга инсоннинг қадри бир тийин экан. Ҳатто набираларидан ҳам осонгина воз кечиб юборди. Ўзларини иймон-эътиқодли, тақводор қилиб кўрсатган бу кимсалар аслида, разил ва жоҳил одамлар бўлиб чиқди. Одамларга ташқи кўриниши, кийимлари орқали баҳо бериб бўлмас экан.

Мен уларнинг бойлиги-ю, кийим-бошлари ва ширин гап-сўзлари-га учиб, яхшилаб сүриштирмай, қизимни бериб, тузатиб бўлмас хатога йўл қўйдим! Қизимга бахт тиладим-у, бахтли қилиш қўлимдан келмади! Нима қилай?!”

Насиба Пулатова, Тошкент шахри

БОЛА БОШИДАН, НИҲОЛ ЁШИДАН...

“Самарқанд вилоятининг чекка қишлоқларидан бирида яшаймиз. Турмуш ўртоғим қўли гул уста, ўзим туманимиздаги бозорчада кийим-кечак сотиш билан шуғулланаман. Уч нафар фарзандимиз бор. Каттамиз қиз, ундан кейин икки ўғлимиз дунёга келган. Тўнғичнинг қиз бўлиши яхши экан-да, онага ёрдамчи, тайёр дастёр бўларкан. Қизим Саида укаларини кўтариб катта қилди, улғайгани сари менга кўмаклашиб, уй ишларини қўлимдан олди. Кун кетидан кун ўтиб, қизимнинг камолидан хурсандчилигим ичимга сиғмас эди.

Пул топиш илинжида асосий вақтимни бозорда ўтказиб, фарзандларим, айниқса, қизимга вақт ажратиш эсимга ҳам келмабди. Ундаги ўзгаришларни пайқамабман. Қачонки ҳижоба кирмоқчилигини айтганда, ҳайратдан оғзим очилиб қолди. Тўғриси, замонавий кийим кийишга анчагина ўч бўлган қизим нега бирдан ўзгариб қолганига ақлим етмади. Ундан бу ҳақда сўраганимда, шунча пайт гуноҳга ботиб замонавий кийиниб юргани, энди эса ўзини динга бағишлаш нияти борлигини айтди. Саидага ётиғи билан тушунтиришга ҳаракат қилдим, лекин у билганидан қолмас эди. Турмуш ўртоғим менга ҳам, қизимга ҳам танбеҳ берди.

Икки-уч кун, узоғи билан бир ҳафта қизимизнинг ҳаракатлари, ўзини тутишидан хавотирланиб юрдик. Кейин эса мен ҳам, дадаси ҳам бу ҳақда тўхталмай қўйдик. Мен бозорда, турмуш ўртоғим бировларнинг уйда устачилик қилиб кун ўтказиб, яна аввалгидай яшашда давом эт-

дик. Саиданинг ҳижобда юриши, беш маҳал намоз ўқишига кўникиб қолдик. Қайтага бундан ғурурланиш ҳисси уйғона бошлади. “Биз қилмаган ишларни қизимиз бажаряпти”, деб бошқаларга мақтаниб юрдим. Ҳар куни кечки пайт Саида нималарнидир дафтарига ёзар ёки бўлма-са ёзилган нарсаларни ўқирди. Бир куни ундан дафтардаги нарсаларни ким ўргатаётгани ҳақида сўраганимда, китоблардан кўчириб ёзаётганини айтди. Дафтарини очиб, ўқиб кўрдим, диний дуолар экан, бирортасига ҳам тушунмадим.

Аста-секин Саида бизга иймон-этиқод, дин, ота-она ва фарзандларнинг бурчлари ҳақида панд-насиҳатлар бера бошлади. Бундан дадасининг жаҳли чиқди. Ундан диний амалларни кўр-кўрона бажаришни бас қилишни қатъий талаб қилди. Унга ким таъсир ўтказаятгани ҳақида сурштира бошлади. Саиданинг телефонини олиб қўйди. Шунда ҳам қизимиз уйга қамалиб олиб, диний китоблар ва дафтарига ёзилган диний маълумотларни ўқишни тўхтатмади. Унга ким, қандай таъсир ўтказаятгани ҳақида ўйлардик. Мен-ку, бунга ўнчалик эътибор бермай, бозордаги ишларимни битириб юравердим. Лекин турмуш ўртоғим қизимизнинг ҳаракатларидан қаттиқ сиқилди. Ҳатто ичкилик ича бошлади. Буни кўрган Саида отасига янада кўпроқ насиҳат қилар, баъзида иккаласи жанжаллашиб ҳам қоларди. Шу-шу, ота ва қиз ўртасига совуқчилик тушди. Турмуш ўртоғим қизимиз насиҳат қилган куни атайлаб кўпроқ ичиб келадиган одат чиқарди.

Бир куни бозордан эртароқ уйга келсам, не кўз билан кўрайки, ўйимиздан бегона эркакнинг овози эшитилди. Сумкамдан калитимни олдим-да, дарвозани аста-секин очдим ва яна қулфлаб қўйдим. Овоз чиқаётган томонга юрдим. Деразадан қулоқ солсам, кимдир араб тилида дуо ўқияпти. Унинг кимлигини билиш учун эшикни бориб очишга сабрим етмади. Шартта деразани очиб, ичкарига қарасам, Саидага соқол қўйган ёш бир йигит дарс ўтиб ўтирибди. Улар мени кўриши билан бир чўчиб тушиб, ўринларидан туриб олди. “Мана энди билдим, қизимизга ким таъсир қилаётганини, миясини захарлаётганини”, десам, “ундай деманг, опа, биз Аллоҳ йўлида билим ўрганяпмиз”, деди ҳалиги йигит.

*Улар ҳам кимнингдир
фарзанди...*

Овозим борича бақриб уришай десам, қўни-қўшнининг орасида шарманда бўламан. Қизимнинг номи қора бўлади. Сассиз йиғлардим. Йигитнинг кимлигини сўрадим, қўшни қишлоқдан экан. Қарийб бир ойдан буён уйга келиб, қизимга диндан дарс бериб юрган экан. На мен, на турмуш ўртоғим бундан хабардормиз. Эътиборсизлигимиз шу ерда билинди. Саида ва қўшни қишлоқлик бу йигит телефон орқали танишгани, улар бир-бирлари билан дин борасида суҳбат қуриши ҳақида менга маълум қилишди. Қизимга бошқа телефон қилмаслиги ва бу ерга қадам босмаслигини, акс ҳолда милицияга арз қилишимни айтиб, йигитни уйдан ҳайдаб солдим. Бўлиб ўтган воқеалар ҳақида турмуш ўртоғимга билдирмадим.

Орадан уч кун ўтиб уйимизга участка нозири ва яна уч нафар киши келди. Улар Саидани туман ички ишлар бўлимига олиб кетишаётганини маълум қилишди. Нима учун олиб кетаётгани ҳақида ўша жойда тушунтириш беришини билдиришди. Дадаси билан шоша-пиша туман ички ишлар бўлими идорасига бордик. Йўл-йўлакай турмуш ўртоғимга икки-уч кун олдинги воқеани чала-чулпа гапириб бордим. У ерга борганимизда, уйимизга келиб Саидага диндан дарс бериб юрган йигит ва

унинг бошқа шериклари динни ниқоб қилиб, давлатга қарши ноқонуний ишлар билан шуғулланиб юрган нопок кишилар экани ойдинлашди. Қизимиз ҳам уларга аралашиб қолибди. Бу гапларни эшитдим-у, кўз олдим қоронғилашиб кетди. “Қизимда айб йўқ, ўрнига мени жазоланглар, ҳамма айб менда, унинг тарбиясига вақт ажратолмадим”, дея пичирлайман. Бозорга чиқиб, озгина пул топганимга хурсанд бўлиб, фарзандларимга вақт ажратишни ўйламабман, мен аҳмоқ! Бу дунёда ҳеч бир нарса билан ўлчанмайдиган, пулга сотиб олиб бўлмайдиган омиллар борлигини англаб етдим! Фақат энди жуда кеч! Бошим деворга тегди-ю, кўзим очилди. Фарзанд тарбиясида адашганим қимматга тушди...”

Феруза Очилова, Самарқанд вилояти

“Ё АСЛИНГ КАБИ КЎРИН...”

“Бугун юртимиз тинч, осмонимиз мусаффо, халқимиз тўкин-сочинликда бахтли кун кечирмоқда. Ҳар бир соҳада улкан ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Мустақиллик йилларида аҳолининг эътиқод эркинлиги қайта тикланиб, қонун билан мустақамлаб қўйилди. Мамлакатимиз бўйлаб кўплаб масжиду мадрасалар қад ростлади. Ҳар йили юзлаб юртдошларимиз умра ва ҳаж зиёратларини адо этмоқдалар.”

Кўп қатори мен ҳам 2010 йилда ҳаж зиёратини амалга оширдим. Нафақат мусулмонлар, балки бошқа динлар вакиллари ҳам ўз эътиқодига амал қилиб, тинч-тотув яшаб келмоқда. Буларнинг барчаси давлатимизда диний бағрикенглик, эътиқод эркинлиги таъминлангани шарофатидир.

Тўғриси, ҳозирги ёшларга ҳавасим келади. Ўқиб-изланиш, спорт билан шуғулланиш учун барча шароитлар яратилган. Улар замонавий таълим даргоҳларида билим олмоқда. Телевидение орқали Ўзбекистон ёшлари орасидан халқаро фан олимпиадалари ғолибларини, таълим, маданият, санъат, спорт ва бошқа соҳаларда ютуқларга эришаётган ёшларни кўрганимда, беихтиёр фахр туйғусини туяман. Ўз-ўзидан ғурурланиб кетаман. Лекин, афсуски, бугун айрим ёшларимизнинг юриш-туриши, кийи-нишини кўриб, дилим хира бўлади. Баъзи ёшлар борки, соқолини кўриб, одам кўрқади, уларнинг ота-онаси қаерга қараяпти ҳайронман!

Ёшларнинг бундай ҳолга тушишига бевосита ота-оналар сабабчи бўлма-яптими? Яқинда бу фикрнинг қанчалик тўғри эканлигига ўзим ишонч ҳосил қилдим. Маҳалла фаоли бўлганим учун тез-тез турли масалаларда маҳалла идорасига чақириб маслаҳат сўраб туришади. Бир хонадонда жанжал

*«Бугун юртимиз тинч,
осмонимиз мусаффо...»*

бўлган экан. Мен, маҳалла раиси ва бир-икки нафар фаоллар билан у ерга бордик. Ҳали дарвозадан кирмасимиздан бақир-чақир овозларни эшитдик. Эркакнинг сўкингани, аёлнинг қарғгани кўчагача аниқ-равшан эшитилиб турарди. Дарвоза очиқ экан: жанжални тўхтатиш учун шошганимиздан на қўнғироқни босдик ва на тақиллатдик. Тўғри кириб бора қолдик. Отахон ва онахон ҳовлидаги сўрида ўтирарди. Ҳовлининг бир четида сўпурги кўтарган, ҳижоб ўраган келин тинимсиз бўлар-бўлмас сўзларни айтиб қарғанар, эшик олдидаги пиллапояда ўтирган, соқол қўйган, бошига оқ тақяни қия қўндирган 35-40 ёшлардаги эркак эса унга қарата тинимсиз сўкинарди. Сўридаги онахон сассиз йиғлаб ўтирарди. Чол эса уятдан бошини эгганча сукут сақлаб турарди. Мўйсафиддан келишмовчилик сабабини сўрадим. “Билмайман, болам, ҳар кун шу аҳвол. Ўғлим билан келиним уришгани-уришган. Буларни нима қилишга ҳам ҳайронман. Тўрт фарзанди бор. Каттаси коллежда иккинчи курсда ўқийди. Бу иккаласи бўлса, на ота-онани билади, на болаларни, охири маҳалла идорасига мурожаат қилишга қарор қилдим”, дейди отахон.

Шу пайт келин бор овозда бақира бошлади: “Ўзимиз ҳал қиламиз муаммомизни, буларни нега чақирдингиз?! Бориб ишларини қилсин!”

Чолнинг ўғли қўшимча қилди: “Дада, сизга неча марта айтганман, бош-

қалар устимиздан кулишини хоҳлайсизми, қариганда нима бўлди сизга? Нега уйдаги гапларни маҳаллага чиқиб айтяпсиз?”

Тўғриси, у ерга борганимизга пушаймон бўлдик. Эр-хотин бизни беҳурмат қилиб кўчага ҳайдади. Ўз ота-онасини ҳурмат қилмаган бу кимсалардан яна нимани кутиш мумкин? Маҳалладан яхшилаб суриштирсам, улар иккаласи ҳам ўзларини инсофли, диёнатли, тақводор қилиб кўрсатиш учун диний либос кийишни бошлаган. Эри соқол қўйиб, хотини ҳижоб ўраб юришни шунчаки, кўр-кўрона одат қилган экан.

Ота-онаси ва айниқса, фарзандлари олдида сўкиниш, қарғаниш ва турли уят сўзларни айтишдан ор қилмаётган, уялмаётган юқоридаги каби кимсалар билиб қўйсин: диний эътиқод даражаси либос, соқол ёки ҳижоб билан белгиланмайди. Ота-онани ҳурмат қилиш, уларнинг дуосини олиш, фарзандларга тўғри тарбия бериш, менимча, ҳар қандай шаклу шамойилдан кучлироқ ва фойдалироқдир.

Минг афсуски, бугунги кунда аҳоли айниқса, ёшлар орасида кўр-кўрона соқол қўйиш, ҳижобга кириш ҳолатлари кўп учрамоқда. Уларга қарата айтмоқчиманки, яратилган имкониятлардан фойдаланиб, кўпроқ ўқиб-ўрганишга, илм олишга ҳаракат қилинг! Сизга кераги ва фойдалиси фақат билим олиш ва яна билим олишдир. Кийинганда ҳам ҳар ким ўзига ярашган, қулай, тоза, озода кийимни кийгани яхши. Соқол қўйган ёки ҳижоб ўраган билан диёнатли, ҳалол бўлиб қолмайди инсон.

Мана кўриб-билиб, эшитиб юрибмиз-ку, тилла, доллар олди-сотдиси билан ноқонуний шуғулланувчи айрим “ўранган” аёллар пул учун динини ҳам сотиб юбориши, муомала борасида фақатгина қарғаш ва сўкишни биладиган “ҳижобдаги фаришталар” ҳақида ёки ўзини тақводор қилиб кўрсатиш учун соқол қўйган айрим эркакларнинг бировларни алдаб пулини олаётгани, аслида ғирт муттаҳам қаллоб эканлиги ҳақидаги мисолларни истаганча келтириш мумкин.

Аввало, ҳар бир кишининг қалби тоза бўлсин. “Аслинг каби кўрин ёки кўринганингча бўл”, деб бежиз айтишмаган ахир. Биринчи навбатда ўзлигимизни унутмайлик! Юриш-туришимиз, кийинишимиз ҳам шунга мос бўлсин!”

Абдунаби Туреунов, Тошкент шахри

МУНДАРИЖА

СЎЗБОШИ	3
ГАФЛАТ БАЛОСИДАН АСРАСИН	5
БИРИНЧИ ҚИСМ:	
ПАНЖАРА ОРТИДАН МАКТУБЛАР	
АДАШГАН ИГНАНИНГ ҚИЙШИҚ ЧОКЛАРИ	14
РЎЁГА АЙЛАНГАН ОРЗУЛАР	20
“ҒИШТ КОЛИПДАН КЎЧГАНДА”	34
ЖАҲОЛАТНИНГ СЎНГИ БЕКАТИ	50
“ЎЗИМДАН ЎТГАНИНИ ЎЗИМ БИЛАМАН!”	64
НОШУКУРЛИК БАЛОСИ	82
ЖАҲАННАМДАН ҚОЧГАН АЁЛ	93
ҚАЛБ КЎЗИ КЕЧ ЁРИШГАН “ҲИЗБЧИ”	140
“БИЛМАЙИН БОСДИМ ТИКАННИ...”	144
“МЕН ОЗОДЛИҚДАН ҚЎРҚАМАН...”	147
“ЎЗИМ ЎТИРГАН ШОХГА БОЛТА УРДИМ...”	151
ИККИНЧИ ҚИСМ:	
ОГОҲЛИК — БАРЧАМИЗНИНГ БУРЧИМИЗ	
ЗУЛМАТ ИЧИДА СЎЛГАН ГУЛЛАР	164
ХЎРЛАНГАН ФАРЗАНД ИЗТИРОБИ	169
ПАРВОЗ КЎРМАГАН ҚАНОТЛАР	172
“СИЗДАН НАФРАТЛАНАМАН, ОТА!”	177
“ЎҒЛИМ ДИЁНАТЛИ БЎЛСИН, ДЕГАНДИМ...”	180
ТОБУТИ ХОР БЎЛГАН ОТА	183
“ҚИЗИМНИ БАХТЛИ ҚИЛОЛМАДИМ...”	187
БОЛА БОШИДАН, НИҲОЛ ЁШИДАН...	191
“Ё АСЛИНГ КАБИ КЎРИН...”	195

Ж - 13 Саробга алданганлар қисмати / Тупловчи ва масъул муҳаррир:
Рустам Жабборов. – Тошкент: «Zamon Press Info nashriyot uyi»
ISBN 978-9943-4865-0-8

УЎК 821.512.133-31
КБК 84(5Ў)7

Адабий-бадиий нашр

САРОБГА АЛДАНГАНЛАР ҚИСМАТИ

Лойиҳа раҳбари: *Ф. Абдухоликов*

Масъул муҳаррир: *Р. Жабборов*

Дизайнер: *Т. Монченко*

Кичик муҳаррир: *М. Ҳроков*

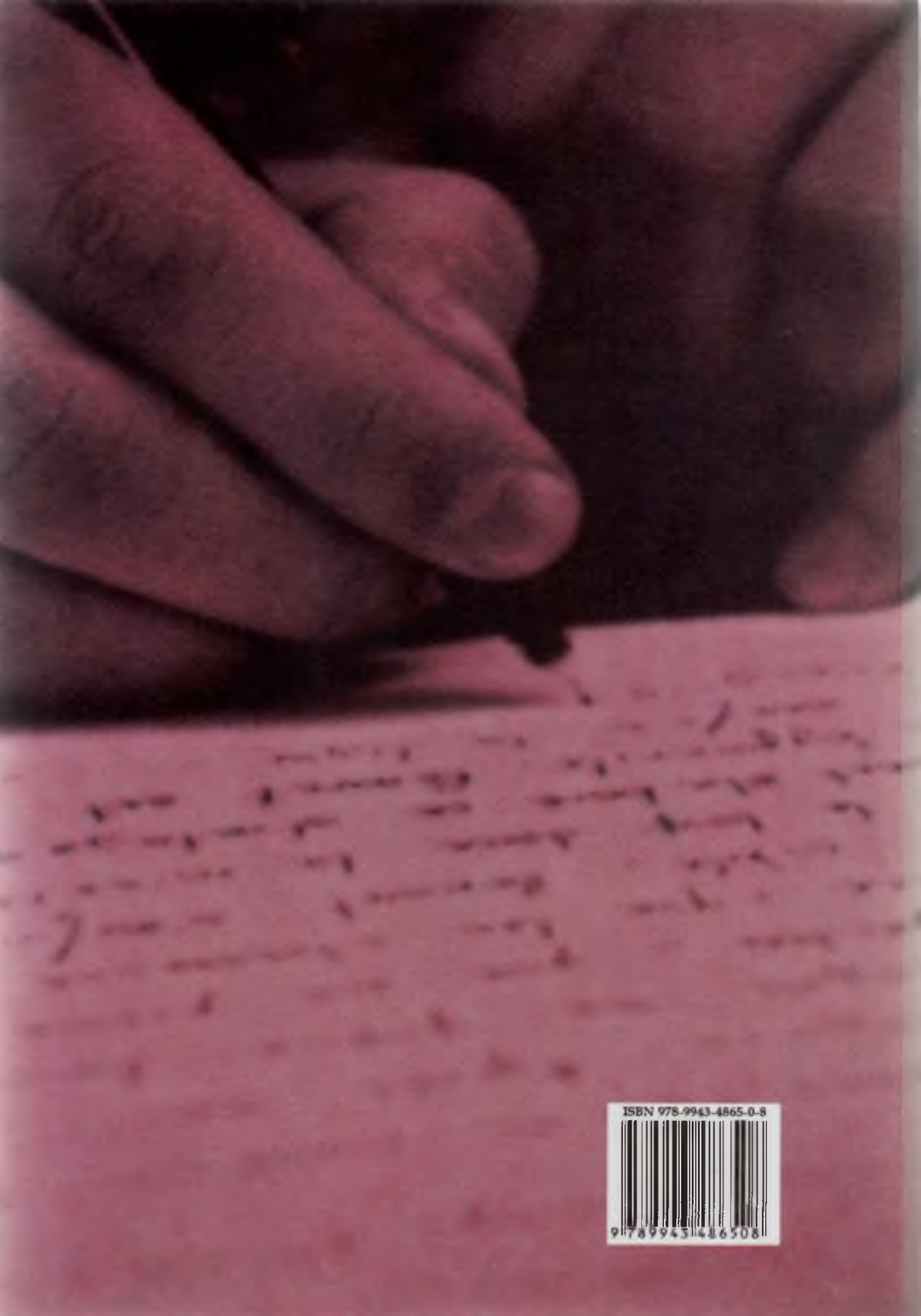
Мусахҳих: *А. Рустамов*

Саҳифаловчи: *А. Варламов*

Нашриёт лицензияси AI № 289. 04.11.2016. Босишга рухсат этилди 24.02.2017. Ҳажми 12,5 босма табоқ. Адади 10000 нусха. Бичими 60x84¹/₁₆. Офсет қоғози. "Virtec Peterburg Uz" гарнитурасида офсет усулида босилди. Баҳоси шартнома асосида. Буюртма №17-421.

"ZAMON PRESS INFO NASHRIYOT UYI" МЧЖ. Тошкент шаҳри, 100060, Миробод тумани, Амир Темури шох кўчаси, 53-уй, Телефон (371) 215-51-97, 215-51-93.

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг "O'zbekiston" нашриёт-матбаа ижодий уйи босмаҳонасида чоп этилди. 100129, Тошкент шаҳри А. Навоий кўчаси 30.

ISBN 978-9963-4865-0-8

9 789963 486508